

จุลสารโครงการต่างๆ สัมคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

ปก ๒ ฉบับที่ ๑

กันยายน ๒๕๗๗

๙ บาท

- *นักศึกษาและประชาธิปไตย
- *การช่วยเหลือของอเมริกัน
- ทำลายสังคมไทย
- *ระบบการเมืองในสิบสองปันนา
- *โครงการเจ้าพระยา
- *เขียงใหม่และการรวมอำนาจ
ที่ศูนย์กลาง

วิจารณ์หนังสือ

การปฏิวัติ พ.ศ. ๒๕๗๕
พงศาวดีรบ潭

สมาคมสัมคมศาสตร์แห่งประเทศไทย

จุลสารโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ เป็นวารสารทาง
วิชาการของสมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย มีวัตถุประสงค์
เพื่อเผยแพร่ศิลปวิทยาการในแขนงสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
และ เพื่อเป็นเอกสารอ่านประกอบการศึกษาในระดับอุดมศึกษา

คณะกรรมการ

ภาณุจัน สมเกียรติกุล

ชลธิรา กลัคกอยู่

ทรงยศ แวงวงศ์

นิตยา นาพีพงศ์

ยุพา ชุมจันทร์

สมบัติ จันทรงวงศ์

เสาวรส ณ นางช้าง

ชาญวัท จิตรภิรมย์กิริ

ถนนวงศ์ สุกโชครักน์

ทักษิณ เจริญเตียร旦

ปรานี วงศ์เทศ

รังสรรค์ ชนะพรพันธุ์

สุจิรา วุฒิเดชียร

อanhayachay ปฏิพัทธ์ฯ

บรรณาธิการ

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ

บันดา อ่อนคำ



พิมพ์ที่โรงพิมพ์พิมเมือง ๙๕-๙๗ แขวงสราญการ์ ถนน堪นาวา กรุงเทพมหานคร
โทร. ๒๒๒๖๔๕๐ นายสุพด ธรรมชาติ ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา ๒๕๑๗

จุลสารโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ออกจำหน่ายประจำ
ละ ๔ เล่ม ราคาขายปลีกเล่มละ ๘ บาท ติดต่อโดยตรงได้ที่
สารสนเทศ บริษัทสยามปริพันธ์ จำกัด ๑๕-๑๖ ตรอกนกร
ท่าพระจันทร์ กรุงเทพมหานคร
โทร. ๒๑๕๑๐๘

จุลสารโครงการพัฒนา สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย

ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๑

กันยายน ๒๕๓๗

สารบัญ

คำนำ

๓

รัฐศาสตร์

๔

นักศึกษาและประชาชนไทยเมืองไทย

๕

การช่วยเหลือของอเมริกันท่ามายสังคมไทย

๖

สถาบันเกษตรกรรมในสังคมไทย

๑๗

สังคมวิทยาและมนุษยวิทยา

๒๐

ระบบการเมืองในสิบสองปันนา

๒๘

บุญและอำนาจในสังคมไทย

๓๖

สังคมวิทยาและศาสนาในประเทศไทย

๓๖

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมในหมู่บ้านหนองขอน

๓๙

เศรษฐศาสตร์

๔๔

โครงการตลอดทางในบริเวณลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา

ประวัติศาสตร์

๕๓

เชียงใหม่และการเริ่มต้นนโยบายการปกครองรวมอำนาจ

นักวิทยานิพนธ์

๖๖

รัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ๒๕๐๐ - ๒๕๐๖

วิจารณ์หนังสือ

๗๑

รายชื่อวิทยานิพนธ์ปริญญาโท

๙๑

บรรณาธิการແຄດ



“ຈຸລສາຣໂຄຣກາຣຕ່າງໆ” ໄດ້ອອກຕິດຕ່ອກນມາເປັນເວລາຄຽບ ۱ ປີພອດີ ຈະບັບທີ່ທ່ານກຳລັງດີອ້ອຍໆໃນບັນຫຼັບນີ້ທີ່ ۲ ແລະກີ່ໄດ້ປັບປຸງບໍລິຫານທີ່ການຈຸດການຂອງພົນມາ ນາຍສົມບັດ ຈັນກຽວຕົ້ນ ແລະ ນາຍຮັງສຽງ ຂະພວພັນທີ່ ມາເບີນ ນາຍຈາງວິທີ່ ເກຍຕຣີຕົ້ນ ແລະ ນາຍບັດທານ ອ່ອນດໍາ ເມື່ອເວັມແຮກອກກ່າຍ້າສູນກົມໄມ້ ກາລົງວັນເດືອນນີ້ຂອງທີ່ກ່າຍ້າສູນກົມໄມ້ ດັ່ງນີ້ໄດ້ປັບປຸງໃນບັນຫຼັບນີ້ທີ່ກ່າຍ້າສູນກົມໄມ້ ກາລົງວັນເດືອນນີ້ທີ່ກ່າຍ້າສູນກົມໄມ້ ດັ່ງນີ້ໄດ້ປັບປຸງໃນບັນຫຼັບນີ້ທີ່ກ່າຍ້າສູນກົມໄມ້ ດັ່ງນີ້ໄດ້ປັບປຸງໃນບັນຫຼັບນີ້ທີ່ກ່າຍ້າສູນກົມໄມ້ ດັ່ງນີ້ໄດ້ປັບປຸງໃນບັນຫຼັບນີ້ທີ່ກ່າຍ້າສູນກົມໄມ້ ດັ່ງນີ້ໄດ້ປັບປຸງໃນບັນຫຼັບນີ້ທີ່ກ່າຍ້າສູນກົມໄມ້ ດັ່ງນີ້ໄດ້ປັບປຸງໃນບັນຫຼັບນີ້ທີ່ກ່າຍ້າສູນກົມໄມ້ ດັ່ງນີ້ໄດ້ປັບປຸງໃນບັນຫຼັບນີ້ທີ່ກ່າຍ້າສູນກົມໄມ້ ດັ່ງນີ້ໄດ້ປັບປຸງໃນບັນຫຼັບນີ້ທີ່ກ່າຍ້າສູນກົມໄມ້ ດັ່ງນີ້ໄດ້ປັບປຸງໃນບັນຫຼັບນີ້ທີ່ກ່າຍ້າສູນກົມໄມ້

ເລີນປັກສີອື້ນ	ດອບເບີນ	ບກ	១	ຈະບັບກໍ	១
ເລີນປັກສີເຊີຍ	ດອບເບີນ	ບກ	១	ຈະບັບກໍ	២
ເລີນປັກສີແສດ	ດອບເບີນ	ບກ	១	ຈະບັບກໍ	៣
ເລີນປັກສີນ່ວງ	ດອບເບີນ	ບກ	១	ຈະບັບກໍ	៤

ທ່ານວ່າການກຳຫັດເຊັ່ນນີ້ຈະຈ່າຍຄວາມສະດວກໃຫ້ກັບທີ່ຕ້ອງການເກັບທັງສູນຊື່ ສະດວກແກ່ຜູ້ທີ່ຈະໃຫ້ໄປອ້າງອິ່ງທາງວິชาການ ແລະ ສະດວກຕ້ອງບໍລິຫານກົມໄມ້ເຈົ້າຫັນທີ່ຫອງສົມດີກຳດັ່ງ

ຈົດປະສົງຂໍຂອງການອອກ “ຈຸລສາຣໂຄຣກາຣຕ່າງໆ” ນີ້ ກີ່ເພື່ອທີ່ຈະໄດ້ໃຫ້ເປັນຄື່ນົມ່ອປະກອບການທີ່ກ່າຍ້າສູນກົມໄມ້ ຕໍ່ກ່າຍ້າທ້ານສັງຄົມຄາສົວ ແລະ ມະນະຍາສົດ ແລະ ເປັນການຫ່າຍເຫຼືອທັນສົດນັກຕົກມາຕາດລອດຈຸນບໍຣດາອາຈາຣຍ໌ ຜົນສອນກົມໄມ້ ທ່ານໜີ່ອ່ານັ້ນກົມໄມ້ສັງເກວດວ່າເວັງສ່ວນໃຫຍ່ຈະເກັບຄວາມຈາກທັງສູນອອງຕ່າງປະເທດ ທັນກີ່ເພົ່າຈັດກຳນົມຄວາມເຫັນວ່າຄວາມດິນຕ້າວທາງດ້ານວິຊາການນີ້ໃນທ່ານທ່ານປະເທດເກີນຈຳນວນມາກົດ ມືນທ່ານວິເຄຣະທີ່ເກີວກັນປະເທດໄທຍຂອງເວົາຍ່າງສົມ່າເສມອ ດັ່ງນີ້ການທີ່ຜູ້ໄດ້ພັ້ນນີ້ຈະຕິດຕາມເອງເສີຍທັງໝົດກີ່ຢ່ອມຈະໄມ້ມີເວລາແລະ ໂອກສາທີ່ຈະກຳໄດ້ ດັ່ງນີ້ເຈັ້ງເສັນອບຮົກການເຊັ່ນຂັ້ນນຳມາ ຖັນກີ່ເພື່ອທີ່ຈະກຳໃຫ້ສົດນັກຕົກມາແລະອາຈາຣຍ໌ຂອງເວົາໄດ້ຕິດຕາມໄດ້ກັນ ແລະ ຍັງສາມາດນຳມາໃຫ້ປະກອບຄວາມຄົດຄວາມເຫັນແລະ ການຄົກເດີຍກັນ ໄດ້ນອກແໜ້ອງຈາກບໍຣດາວິຊາການທີ່ເຮົາມື່ອຍ່ເອງໃນປະເທດໄທ

ໃນດ້ານຜູ້ຈັດທັນນີ້ ເຈົ້າໄດ້ມີຄວາມເຫັນວ່າຈະພຍາຍາໃຫ້ໄດ້ສົງທີ່ໃໝ່ແລະສົງທີ່ກຳໄຫ້ທັນວິຊາການ ມາກີ່ສຸດ ດັ່ງນີ້ ຈຶ່ງມີໂຫຍາຍທີ່ຕ້ອງປັບປຸງໃນດ້ວຍບໍລິຫານທີ່ກົມໄມ້ ບັນຫຼັບ ເພື່ອຄວາມໃໝ່ແລະ ຄວາມກັດ້ກວ່າ ເຈົ້າຈະໄມ້ສາມາດກຳໄດ້ຕາມເບົນປະເທດທີ່ຕັ້ງໄວ້ ຈຶ່ງໄດ້ຮັບກ່າຍ້າຫັນຜູ້ອ່ານໄວ້ໃນກິ່ນວ່າ ດ້າຫັນເຫັນທັນທຸກຄວາມ ທ່ອງທັງສູນສົ່ງກົມໄມ້ປະເທດໄທ ດັ່ງນີ້ຈະເປັນໃນວິຊາການທີ່ກ່າຍ້າສູນກົມໄມ້ ພໍອອະນຸມາ ຊົ່ວໂມງໃຫ້ທ່ານຊ່ວຍໂປຣແຈ້ງໃຫ້ຄະນະບໍລິຫານທີ່ກ່າຍ້າສູນກົມໄມ້ ດັ່ງນີ້ຈະເປັນໃນວິຊາການທີ່ກ່າຍ້າສູນກົມໄມ້ ດັ່ງນີ້ຈະເປັນໃນວິຊາການທີ່ກ່າຍ້າສູນກົມໄມ້ ດັ່ງນີ້ຈະເປັນໃນວິຊາການທີ່ກ່າຍ້າສູນກົມໄມ້ ດັ່ງນີ້ຈະເປັນໃນວິຊາການທີ່ກ່າຍ້າສູນກົມໄມ້ ດັ່ງນີ້ຈະເປັນໃນວິຊາການທີ່ກ່າຍ້າສູນກົມໄມ້ ດັ່ງນີ້ຈະເປັນໃນວິຊາການທີ່ກ່າຍ້າສູນກົມໄມ້

ສໍາຫັນເຮືອງໃນຈະບັບນີ້ ເຈົ້າໄດ້ພຍາຍາຫຼາເຮືອງຮ່າວທີ່ເກີ່ວຂ້ອງກັບສັງຄົມຂອງໄທຢ ໃນບັນຫຼັບນີ້ ເຊັ່ນບັນຫຼັບນີ້ທີ່ກ່າຍ້າສູນກົມໄມ້ ທ່ອບັນຫຼັບນີ້ທີ່ກ່າຍ້າສູນກົມໄມ້ ທ່ອບັນຫຼັບນີ້ທີ່ກ່າຍ້າສູນກົມໄມ້

ໃນຈະບັບນີ້ເຈົ້າຈະຍັງຄວນສູນໃໝ່ໃນແນວນີ້ ແລະ ກຳຫັດອອກໃຫ້ກັນໄກຢ ໃນເດືອນຮັນວັນ ແລະ ທ່ານວ່າຄູ່ກ່າຍ້າສູນໃໝ່ໃນຈະບັບນີ້ຈະຍັງຄວນສູນໃໝ່ໃນແນວນີ້ ແລະ ກຳຫັດອອກໃຫ້ກັນໄກຢ ໃນເດືອນຮັນວັນ

นักศึกษา

และประชาธิปไตยในเมืองไทย

การได้มาซึ่งอำนาจของขบวนการนักศึกษาไทย นับว่าเป็นวิัฒนาการที่สำคัญที่สุดอันหนึ่งในประวัติศาสตร์ไทยยุคปัจจุบัน และการที่ขบวนการนักศึกษาสามารถโคงล้มระบบเผด็จการของทหารซึ่งจัดว่าเป็นระบบที่เห็นiyaweniyengลงได้นั้นก็นับได้ว่าเป็นสิ่งซึ่งโลกก็ต้องประหลาดใจและนักศึกษาเองก็ต้องงุนงง อันที่จริงแล้ว ขบวนการนักศึกษาในไทยนั้นเริ่มเติบโตขึ้นอย่างช้าๆ ในระยะสองปีที่ผ่านมา นี่เอง คือ ควบคู่กันไปกับการดำเนินงานของศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย ซึ่งรวมเอานิสิตนักศึกษาจากสถาบันการศึกษาขั้นสูงสองแห่งเข้าด้วยกัน

อย่างไรก็ดี เพื่อที่จะเข้าใจความหมายของการต่อสู้ของขบวนการนักศึกษา เราต้องรู้ว่า มหาวิทยาลัยในประเทศไทยนั้นไม่ได้เป็นสถานที่ที่มีอิสระในการศึกษา คันควรอย่างแท้จริง แต่อย่างว่ายังต้องมีระบบราชการ และ ผู้ที่ทำงานเกี่ยวข้องกับมหาวิทยาลัย ไม่ว่าจะเป็นอาจารย์ผู้สอนหรือไม่ ต่างก็เป็นข้าราชการทั้งสิ้น การขัดกันระหว่างนิสิตนักศึกษา

และผู้นำทางทหารของไทย จึงเป็นมิเพียงแค่การขัดกันระหว่างคนสองรุ่น ที่มีกรอบนิความคิดเห็นต่างกันอย่างเดียว หากแต่ยังเป็นการขัดกันซึ่งมีรากฐานมาจากความกดดัน ภายใต้สังคม นั้นเองด้วย กล่าวคือ ทางผู้นำนิสิตนักศึกษา และบุญญาชนรุ่นสืกิจว่าตนถูกกดดันทั้งในด้านความคิดความอ่านและในด้านการเมือง โดยกลุ่มบุคคลที่ผูกขาดอำนาจและทรัพย์สินไว้แต่เพียงกลุ่มเดียว โดยเฉพาะนิสิตนักศึกษามีความรู้สึกว่า มหาวิทยาลัยและระบบการศึกษา ทั้งมวลมี แนวโน้ม ที่จะ ต่อต้าน นักคิด และล้ำสมัย ในด้านการเมืองนั้นแล้ว นิสิตนักศึกษา ก็มีความรู้สึกว่า ตนถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพเป็นอย่างมาก แม้แต่เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นในชั้นเรียน ในตอนตนๆ ของประวัติการต่อสู้ของขบวนการนักศึกษาไทย จึงเป็นการต่อสู้และการวิพากษ์วิจารณ์ที่เกิดขึ้นเป็นระยะๆ ด้วยเรื่องซึ่งเกี่ยวพันกับบุญญาของนิสิตนักศึกษาโดยเฉพาะก่อน วัตถุประสงค์การต่อสู้ของขบวนการนักศึกษาเริ่มเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม คือ เริ่มกลายเป็นเรื่องที่มีผลกระทบกระเทือน

ท่องชาติ เช่น เรื่องคอร์รัปชัน บัญหาความยากจน บัญหางრรคินิยมทางเศรษฐกิจฯ ลฯ ดังเดิมพ.ศ. ๒๕๑๕ เป็นตนมา และในบี.พ.ศ. ๒๕๑๕ นี้เองที่นับได้ว่าเป็นบทคุณย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทยเริ่มกลับเป็นกลุ่มอิทธิพลขึ้นมา สาเหตุประการสำคัญที่ทำให้ขบวนการนักศึกษามีพลังขึ้น และ การปักครองระบบทหารท้องพินาศไปในที่สุดนั้นมีตั้งต่อไปนี้ คือ

๑. การที่สาธารณะ ไม่พอใจกับรัฐบาลทหาร ของจอมพลถนอม กิตติขจร

ในบี.พ.ศ. ๒๕๑๖ นั้น รัฐบาลทหารชุดนี้กลับเป็นที่ไม่พึงพอใจของประชาชนเพิ่มขึ้นและได้กลับเป็นสัญญาณลักษณ์ ของความช้ำช้าและความอยุติธรรมไป การเข้าควบคุมกลไกในการบริหารงานประเทศไทยไว้จนหมดสิ้น ได้ทำให้จอมพลถนอม จอมพลประภาส และ พันเอกณรงค์ โดยเดียวออกจากคนไทยที่เหลือรวมทั้งฝ่ายทหารด้วย โดยเฉพาะพันเอกณรงค์ซึ่งทำตนเป็นพหุสูตรผู้มีคำตอบสำหรับบัญหาทุกอย่างของประเทศไทย และก้าวขึ้นมาเมื่ออำนาจอย่างรวดเร็วจนเกินไป ได้ทำตนให้เป็นที่ไม่พอใจของฝ่ายทหารเองมาก แต่ช่วงระยะเวลาแห่งความสงบเงียบอันยาวนาน ได้ทำให้ “สามทรวรราช” ยึดมั่นในเสถียรภาพ

อันจอมพลยอม และทรัพย์ที่สุดคือ หงสานไม่อาจเข้าใจได้ว่าระยะเวลาแห่งการเปลี่ยนแปลงกำลังมาถึง เพราะแม้แต่พันเอกณรงค์เองก็ยังบอกว่าตนไม่เข้าใจว่า尼สิตนักศึกษา ประท้วงเพื่ออะไร

๒. การยุติการปักครอง โดยคณะปฏิวัติ และการประกาศใช้ ธรรມนญูญการปักครองบี.พ.ศ. ๒๕๑๖

ซึ่งอนุญาตให้มีลักษณะบางประการ ของสิทธิเสรีภาพในระบบประชาธิปไตยอยู่ บ้าง ผลก็คือ หงสานนักศึกษาและสื่อมวลชน ต่างก็ฉวยโอกาสแสดงความคิดเห็นของตนโดยเฉพาะสื่อมวลชน ได้ทำให้ประเด็นต่าง ๆ กลายเป็นเรื่องที่สนใจของประชาชนส่วนใหญ่ และทำให้บทบาทของนิสิตนักศึกษาเป็นที่แพร่หลายกันออกไป

๓. การเกิดขึ้น ของผู้นำนิสิตนักศึกษาที่อาจริบอาจง

ธรรยุทธ บุญมี ซึ่งเป็นเลขานุการศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย ในช่วงบี.พ.ศ. ๒๕๑๔ – ๒๕๑๕ มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการ สร้าง ขบวนการ นักศึกษา และศูนย์กลางนิสิตนักศึกษา ให้เป็นรูปเป็นร่างขึ้น มา ผู้นำนิสิตนักศึกษาที่รับช่วงต่อจาก ธรรยุทธ ก็มีความคิดเบื้องต้นอย่างเดียวกัน คือ การที่

สู่เพิร์ธรัฐมนตรี ถ้าจะแตกต่างกันก็ตรงที่ ขณะที่ผู้นำนิสิตนักศึกษาคนอื่นเข้ารับช่วงภาระ จากธุรกิจชั้นนั้น ขบวนการต่อสู้ของนิสิตนักศึกษาไทยได้แปรสภาพ เจตนาaramณ์ และเป็น หมาย ของขบวน การไปไกลยิ่งกว่าที่ผู้นำทาง ทหารของไทยจะแนะนำว่าคิดได้

๔. การเลือกประเด็น สำหรับรณรงค์ที่ดูดต้อง^๔ อันมีผลให้สาระลดลง

ให้ความสนับสนุนแก่นิสิตนักศึกษา

ประเด็นที่นิสิตนักศึกษาหอบยกขึ้นมา โฉมที่ เช่น บัญหาคอร์รัปชั่น บัญชาจารวารดิ นิยมทางเศรษฐกิจ ประชาธิปไตย รัฐธรรมนูญ ล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งซึ่งมหานชนให้การ สนับสนุนงงสุน แห่งผู้นำนิสิตนักศึกษาฉลาด พอยที่จะไม่ไปโฉมที่ประเด็นบางอย่าง เช่น บัญ หากำลังสหรัฐฯ ในไทย ซึ่งผู้นำนิสิตนักศึกษา รู้ว่ารัฐบาลคงไม่ยอมให้มีการคัดค้าน และ เป็นประเด็นที่คนไทยโดยปกติเชื่อว่าเป็นมาตร การบังคับนัยคอมมิวนิสต์ที่ควรทำ การ ประท้วงครั้งยิ่งใหญ่ที่นิสิตนักศึกษาจัดขึ้นใน ปี พ.ศ. ๒๕๑๕ ก็คือการต่อต้านสินค้าญี่ปุ่น ข้อนำสังเกตอยู่ที่ว่า ถึงแม่นิสิตนักศึกษาจะมี เหตุผลเต็มที่ในอันที่จะประท้วงญี่ปุ่น แต่ลึก ลงไปก็คือการแสดงออกซึ่งความไม่พอใจใน สังคม ความไม่พอใจในผลงานและกิจกรรม ของผู้นำของประเทศไทยทางอ้อม

ในตอนทันๆ ของปี พ.ศ. ๒๕๑๖ ก็ เที่มไปด้วยการประท้วงในแบบต่างๆ ของนิสิต นักศึกษาทั่วราชอาณาจักร เช่น การประท้วง การประท้วงด้านภาษาไทยของนิสิตนักศึกษา ฯพाฯ และธรรมศาสตร์ การรณรงค์ต่อต้านการ ซื้อสินค้าฟุ่มเฟือยของศูนย์กลางนิสิตนักศึกษา แห่งประเทศไทย การประท้วงของนักศึกษา วิทยาลัยการศึกษารัฐที่รัฐบาลไม่ยอมยก ฐานะวิทยาลัยขึ้นเป็นมหาวิทยาลัย ฯลฯ ผล ของการประท้วงเหล่านี้ยังหนึ่งก็คือการสร้าง ความรู้สึกว่อมกันในบรรดาคนนิสิตนักศึกษา และ ถึงแม่ว่าการประท้วงทั้งหลายจะกระทำใบโดย ไม่ได้มีการประสานงานกันแต่อย่างใด แต่ ความจริงก็มีอยู่ว่า ไม่ว่าจะโดยรัฐหรือไม่นิสิต นักศึกษา ได้มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน ในอันที่จะ “ท้าทาย” ระบบที่เป็นอยู่เดิม

โอกาสที่ทำให้นิสิตนักศึกษาได้แสดง “พลัง” ของตนร่วมกันปรากฏขึ้นอีกใน เดือนมิถุนายน พ.ศ. ๒๕๑๖ เมื่อนักศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง ๔ คนถูกไล่ออกจากฐาน ทำหนังสือถากถางกรณีทุ่งใหญ่องันจารโน่ ซึ่ง เกิดขึ้นมาสดๆ ร้อนๆ กรณีนักศึกษาเป็นเรื่อง ราวใหญ่โตขึ้นมาเมื่อแม้แต่นักศึกษาจากต่าง จังหวัดก็ให้ความร่วมมือ และเมื่อบรรดา อาจารย์ของมหาวิทยาลัยและในที่สุดมหาชนก็ พากันให้ความสนับสนุนแก่นักศึกษา การ ประท้วงของนิสิตนักศึกษาในกรณีรวมคำแหง

นั้นบ้างได้ว่าเป็นเหตุการณ์ที่สำคัญยิ่ง เพราะเป็นเครื่องแสดงให้เห็นความไม่แน่นอนในการตัดสินใจของรัฐบาล ในขณะเดียวกัน ฝ่ายนิสิตนักศึกษา ก็เริ่มมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันมากยิ่งขึ้น ผู้นำของนิสิตนักศึกษาเริ่มกระหายน้ำใน “พลัง” ของกลุ่มคนและรู้ถึงความไว้ประสพชีวิพากษ่องฝ่ายรัฐบาล ในขณะที่รัฐบาลเองมองไม่เห็นแนวโน้มอันนี้เลย รัฐบาลไม่อาจเข้าใจได้ว่านิสิตนักศึกษาอาจริงและกระบวนการของนิสิตนักศึกษากำลังทวีพลังพร้อม ๆ กับข้อเรียกร้องมากขึ้น (ดังจะเห็นได้ว่าในขณะที่การประท้วงกรณีรามคำแหงเริ่มต้นด้วยการขอให้ขับไล่ ดร. ศักดิ์ พลสุข นิรันดร์ ออกรจากตำแหน่งรองธารบดีรามคำแหง ซึ่งเรียกร้องในตอนท้ายกลับมีข้อเรียกร้องให้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญภายในหากเดือนเพิ่มเข้าไปด้วย) และถึงแม้ว่ารัฐบาลจะไม่ได้ยินยอมแต่ก็อาจพูดได้ว่าขบวนการเรียกร้องรัฐธรรมนูญซึ่งจะเกิดขึ้นในอีกหลาย ๆ เดือนต่อมาได้เริ่มมีรากฐานเกิดขึ้นแล้ว

ในปีเดียวกันนี้เอง ก็มีการเปลี่ยนตัวเลขาธิการคุณย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย คือ นายสมบติ ธรรมธัญญาวงศ์ เข้าดำรงตำแหน่งแทนนายธรรยุทธ บุญมิ การจัดงานของคุณย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทยก็มีการปรับปรุงแก้ไขเพื่อที่จะให้ได้รับการสนับสนุนจากนิสิตนักศึกษานอกกรุงเทพฯ ให้มาก

ขึ้น คือ มีการจัดตั้งสาขาระหว่างคุณย์ขึ้นในมหาวิทยาลัยต่างๆ ในต่างจังหวัดทั่วประเทศ นั้นบ้างว่าเป็นการเตรียมตัวที่เหมาะสมพอติกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นระหว่าง ๖-๑๕ ตุลาคม เมื่อขบวนการเรียกร้องรัฐธรรมนูญสิบสามคน ซึ่งมีธรรยุทธ บุญมิ เลขาธิการคุณย์กลางนิสิตนักศึกษาเดินรวมอยู่ด้วย ถูกจับในข้อหาเป็นกบฏ การชุมนุมประท้วงรัฐบาลที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เกิดขึ้นทันทีและจบลงด้วยการนอนเลือดและความพินาครายของ “สามทราย” แต่ความสับสนวุ่นวายที่เกิดขึ้นจากการแตกแยกกันในด้านความคิดของผู้นำนิสิตนักศึกษา ซึ่งปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจนในช่วงนี้กลับถูกบดบังโดยความยินดีในความสำเร็จในชัยชนะ ที่นิสิตนักศึกษาเองก็ไม่เคยคาดคิดมาก่อน อย่างไรก็ส่องอาทิตย์หลังจากรัฐบาลทรงราชล้ม ขบวนการนักศึกษา ก็เริ่มแตกแยกให้มวลชน ได้เห็นในเดือนพฤษภาคม คุณย์กลางนักเรียนอาชีวแห่งประเทศไทยและสหพันธ์นักศึกษา stere นำโดยนายเกรทสรรค์ ประเสริฐกุล ซึ่งถูกลาออกจากกรรมการคุณย์กลางนิสิตนักศึกษา แห่งประเทศไทย เกิดขึ้น นายสมบติ ธรรมธัญญาวงศ์ ถูกลาออกจากเลขานุการคุณย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย แต่ก็ได้รับเลือกให้เข้ามาดำรงตำแหน่งน้อยก ดูเหมือนว่า ขบวนการนิสิตนักศึกษาจะแตกแยกออกเป็นกลุ่มเล็ก ๆ แต่แท้ที่จริงแล้ว กลุ่มเหล่านี้ก

มิได้มีข้อคิดเห็นแตกแยกกันเท่าไนก็ พวກ
เขากล่าวว่า นี่ยังคงมีวัตถุประสงค์ขั้นมูลฐานร่วม
กันในอันที่จะนำประชาธิปไตยมาสู่ประเทศไทย
ซึ่งแตกแยกส่วนใหญ่ดูจะเกิดจากการขัดกัน
ส่วนบุคคล และความกระตือรือร้นที่จะแสดง
ออกซึ่งอิสรภาพ อิกหังโกรงสร้างของศูนย์
กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทยไม่เอื้อ
อำนวยให้กับความต้องการที่แตกต่างกันของ
ไปของนิสิตนักศึกษาไทย อาจเป็นไปได้ว่า
ซึ่งว่า การแตกแยกออกเป็นกลุ่มย่อย ๆ เหล่า
นabenเรื่อง ช่วยวรา เท่านั้น

ผู้เขียนสรุปว่า เทคโนโลยีเมื่อเดือน
ตุลาคมเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นโดยไม่มีไตรภัยแท้จริง
เป็นมือที่สามแต่อย่างใด และอาจกล่าวได้ว่า
โดยทั่วๆ ไปแล้ว คือ ผลของการขัดกันที่มี
ลักษณะว่างระหว่างคนหนุ่มกับ “คนแก่” และ

นี่คือการที่อสูรชั่วคนแก่ที่มีอำนาจไม่อาจเข้าใจ
ได้ เพราะพวกรู้ไม่สามารถมองเห็นคลื่นไฟ
น้ำได้ สิ่งเดียวกันที่พวกรู้ได้คือ การต้องดึง
ต่อข้อเรียกร้องของนิสิตนักศึกษา และโจน
ตีการที่อสูรของนิสิตนักศึกษาว่า เป็นการแย่รุ่ง
ของ หนังสือพิมพ์และมือที่สาม ส่วน
อนาคตของขบวนการนิสิตนักศึกษาไทยนั้นจะ^๔
ประสบผลสำเร็จอย่างไรหรือไม่ ยังคงขึ้นอยู่กับ
ว่า นิสิตนักศึกษาไทยรักษาสถานะการเป็นผู้
เดียวและตรวจสอบโดยไม่เข้าไปเป็นนักการ
เมืองเดียวเองได้มากแค่ไหน

สมบติ จันทร์วงศ์ เก็บความจาก M. Rajaratnam,
“Students and Democracy in Contemporary
Thailand,” Southeast Asian Affairs 1974,
Institute of Southeast Asian Studies,
Singapore, 1974

วางแผนแล้ว
ยูโนเบีย ขอเชิญชวน มอร์
สมบติ จันทร์วงศ์ แปล



โครงการทำรากสมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย

จัดพิมพ์

(ราคาเล่มละ ๑๕ บาท)

การช่วยเหลือของอเมริกัน ทำลายสังคมไทย

บัญหาที่ผู้เขียนได้ตั้งเป็นคำถามคือ อเมริกันค้องการมีสัมพันธภาพกับไทยในสถานะไหนและอย่างไรกันแน่ เพราะในขณะที่ อเมริกันส่งกองกำลังมาประจำการในประเทศไทยมากถึง ๔๐,๐๐๐ คน เพื่อแนะนำทักษะ ให้ไทยในการต่อสู้กับการร้าย และใช้ไทย เป็นฐานทัพของเครื่องบินทึบระเบิดในเวียดนาม ทั้งยังให้ความช่วยเหลือทางทหารแก่ ประเทศไทยเป็นเงินอืกหลายพันล้านเหรียญ แต่พร้อมกันนั้น ก็มีคนอึกหายนคนที่คิดกันว่า ไม่อยากให้อเมริกันเข้ามายุ่งกับประเทศไทย เพราะเกรงว่าจะทำให้ไทยต้องกลับเป็นเวียดนามแห่งที่สองอีก สิ่งเหล่านี้มีความหมายอย่างไรต่อประเทศไทย

ดังนั้นผู้เขียน โดยมองจากแง่มุมของ นักวิชาการที่มีความเชี่ยวชาญ เกี่ยวกับเรื่องช่วยเหลือต่างประเทศของอเมริกา ที่ตั้งข้อสมมุติฐานว่า ในบางครั้งการช่วยเหลือนั้นกลับเป็นการคงไว้ ซึ่งระบบการปกครองอันไม่เหมาะสมในประเทศไทยที่ได้รับการช่วยเหลือนั้น จึงกล่าวว่า การช่วยเหลือทางทหารในประเทศไทยนั้นเป็น

การคุกคามต่อระบอบอันควรเป็นไปในสังคมไทย ซึ่งน่าจะที่จะรักษาเอาไว้มากกว่า

ผู้เขียนจำกัดขอบเขตของบทความที่จะ ไม่พูดถึงโรคร้ายที่เกิดขึ้นในสังคมไทย โดยเฉพาะรอบ ๆ บริเวณที่ฐานทัพอเมริกันมาตั้ง อยู่ เช่น บัญหาเงินเพื่อ การขาดแคลนแรงงานในการผลิต ผลผลิตตกต่ำ แต่ปุ่งที่จะพูด เกี่ยวกับบัญหาที่ว่า ทำไมประเทศไทยจึงยอม ให้สหราชอาณาจักรทัพในประเทศไทย ให้ทหาร สหราชอาณาจักรไม่เคยตั้งเงื่อนไขเรื่องเวลา ออก และยอมให้อเมริกาใช้ฐานทัพเหล่านี้เพื่อ ไปทึบระเบิดประเทศไทยเพื่อบ้านโดยรอบ ทั้งๆ ที่เพื่อบ้านเหล่านี้ไม่มีท่าที่เป็นปฏิบัติษ์ท่อ ไทยแต่อย่างใด

การตอบ บัญหานี้ อาจ จะเริ่ม ทัน ด้วย การที่ประเทศไทยเชิญทหารสหราชอาณาจักร เข้ามา ประจำการในประเทศไทยเอง เมื่อปี ๑๙๖๑ เพื่อต่อต้านการรุกรานที่มาจากการตั้งประเทศไทย ล้วน ซึ่งนอกจากจะมีสาเหตุในการอ้างว่า เป็นไปเพื่อผลประโยชน์แห่งชาติแล้ว ผู้เขียน ยังอ้างว่า น่าจะเป็นด้วย “มติมหาชน” “ระบบ

เพื่อเจ้า” “ความกลัวคอมมิวนิสต์” หรือ “ประเทศค้อยพัฒนา” “สังคมล้าหลัง” และ อื่น ๆ

แต่อย่างไรก็ตาม การจะเข้าใจบุญหา และสิ่งที่เกิดขึ้นในประเทศไทย โดยเฉพาะผลแห่งการช่วยเหลือทางทหารว่าจะมีผลอย่างไรต่อไทยนั้น จะต้องเข้าใจสภาพสังคมทั้งหมดของไทยเสียก่อน

สายโซ่ทองที่คล้องสังคมไทย

ผู้เขียนกล่าวว่า มีสายโซ่แห่งความสัมพันธ์ที่คล้องประสานให้สังคมไทยยังคงรักษา ระบบที่เป็นแบบแผน ปฏิบัติต่อ กัน ได้ในลักษณะของเบื้องบนเชื่อมกับเบื้องล่าง โครงสร้างหลุมๆ ในสังคมไทยนั้นมีอยู่จริงแต่ก็เป็นแค่เฉพาะช่องโหว่ของการเชื่อมกันระหว่างด้านบนและด้านล่าง ไม่ใช่จากด้านของข้างบนลงข้างล่างแต่อย่างใด โดยการยกตัวอย่างของหมู่บ้านบางชั้น ซึ่งนักภาษาอังกฤษเรียกว่า “ชนบท” ไม่ใช่ชั้นทางสังคมทางวิถีชีวิตรูปแบบเดียวกัน โดยการยกตัวอย่างของหมู่บ้านนี้ เวลาคราวพายเรือมาติดเกยตログที่บริเวณน้ำต้น ติดอยู่ไปในไม่ได้ ก็ต้องแกะน้ำบุญหาเอาเอง เพราะจะหาเพื่อนบ้าน หรือใครมาช่วยไม่ได้เลย หรือในกรณีที่ชาวบ้านไปวัดก็ไป เพราะความนับถือในพระสงฆ์องค์เจ้าแต่อย่างเดียว โดยไม่ค่อยนึกถึงโบสถ์ในฐานะเป็น สมบัติส่วนรวม

เท่าโคนัก นานๆ จึงจะมีการซ้อมแซมโบสถ์กันเสียที และจะทำก็ต่อเมื่อมันพุพังเสื่อมโทรมจริงๆ แล้วเท่านั้น หรือในกรณีที่เวลาผู้ใหญ่บ้านไปประชุมที่อำเภอหรือที่ตำบล และมีข่าวจากทางราชการมาแจ้งให้ลูกบ้านรู้ ก็จะมีลูกบ้านเพียงจำนวนหนึ่งเท่านั้นที่ไปฟังว่าผู้ใหญ่จะพูดหรือมีข่าวอะไรไว้บ้าง ส่วนลูกบ้านอีกจำนวนหนึ่งก็อาจจะไปคุยกับผู้ใหญ่บ้านที่อื่นโดยสรุปเกือบ ชุมชนชนของชุมชน ไทยนั้นเป็นเพียงการมาอยู่ร่วมตัวกันอย่างหลวມๆ เท่านั้น และมีส่วนร่วมผูกพันกันไม่มากนัก

ในการทรงข้ามเมื่อ มีการเริ่มที่จะทำอะไรร่วมกัน ส่วนใหญ่ก็จะเป็นการริเริ่มและด้วยหัวเรี่ยวหัวแรงของผู้ใหญ่ที่มีอาวุโสกว่า เช่น เศรษฐีการเดรีมการที่จะลอกคล่องกัน งานนี้เริ่มขึ้นก็ด้วยการอุดหนุนของนายอำเภอ คำอธิบายในกรณีเช่นนี้เข้าใจได้ด้วยคำตอบของชาวบ้านที่ว่า... “ คนรวยช่วยคนจนได้ ไม่ใช่จะช่วยคนรวยด้วยกัน เพราคนรวยคนหนึ่งจะเอาอะไรมาช่วยคนรวยอีกคนหนึ่ง แต่คนจนนั้นอัตคัดไปเสียทุกอย่าง และต้องการความช่วยเหลืออย่างมาก ... ” ดังนั้นคนที่เหนือกว่า ไม่ว่าจะเป็นด้านอายุ ความรวย หรือโดยคำแห่งฐานะ มักจะถูกคาดหวังให้ต้องช่วยเหลือคนอื่นเสมอ เช่น พี่คนโตต้องทำแทบทุกอย่างให้น้องที่อ่อนกว่า สิ่งนี้คือจะเป็นพื้นฐานแห่งระบบความสัมพันธ์

ในสังคมไทยทั้งหมด เช่น ในระบบการปักครองก็ไม่เคยปรากฏว่าคนที่มีตำแหน่งในทางปักครองที่สูงมาก ๆ จะมาคดลูกคลิปบัญชีสุขของราชภรา แต่ปล่อยหน้าที่การดูแลราชภราให้เป็นของเจ้าหน้าที่ในระดับต่ำสุดที่เข้าถึงกันได้ เช่น ในระดับหมู่บ้านก็เป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่ รัฐมนตรีมหาดไทยคือเป็นสิ่งที่ห่วงไก่และสูงจนชาวบ้านยากที่จะเข้าถึงได้ ในทำนองเดียวกันเพວาทั่รวรษณ์หรือมีฐานะคือหน่อยก์สันใจหรือเค้าใจใส่กับพรรคพวงของตนในลักษณะของผู้อุปการะหรือผู้คุ้มครอง เช่นเดียวกัน นี่คือสายโซ่แห่งความสัมพันธ์ที่คล้องสังคมไทยไว้ทั้งสังคม

ในระดับของรัฐบาลและผู้บริหารในวงราชการไทยก็เหมือนกัน เจ้ากระทรวงหรือหัวหน้าส่วนบริหารจะเหมือนกับผู้ปักครองของคนที่ทำงานในหน่วยงานนั้น ๆ เช่น อาจจะมีการเล่นไฟกับลูกน้องหรือผู้ช่วยหลังจากเดิมงาน ให้ลูกน้องยืมเงินสำหรับเบ็นทุนต่อไป หรือแม้แต่เชิญให้ไปหากอาการควยกันในขณะที่ผู้อ่อนอาวุโสกว่าก็จะพบหาสามาคມด้วยก็เฉพาะกับนายเท่านั้น แต่จะไม่มีความสัมพันธ์เช่นนี้ในหมู่ของผู้ที่สมอ กันแต่อย่างใดและเมื่อได้ท่านายตายลง ลูกโซ่แห่งความสัมพันธ์นี้ก็จะพังทลายตามไปด้วย

ในประเทศไทย การที่ระบบลูกโซ่เช่นนี้คงอยู่ได้ก็ เพราะมีความเกี่ยวกันกับการผูก

ขาดบางอย่างในระบบบริการสาธารณสุขเป็นอันมาก เช่น บริษัทผู้ขาดเกี่ยวกับการจ่ายกระแสไฟฟ้าในกรุงเทพฯ ตั้งขึ้นโดยเจ้าองค์หนึ่งในสมัยสมบูรณ์ภานุสิทธิราช และในทุกวันนี้เจ้าองค์นั้นก็กลายเป็นนายที่ดูแลทุกสุขของลูกน้องหรือลูกจ้างเป็นจำนวนหลายร้อยคน หรือกรรมศุลกากรเป็นผู้สร้างท่าเรือขึ้น อันเป็นท่าเรือน้ำลึกแห่งเดียวในประเทศไทย จึงกลายเป็นผู้ผูกขาดและควบคุมการสั่งเข้าและส่งออกเกือบทั้งหมด อัตราในการเสียค่าบริการสำหรับเรือที่ขึ้นลงค้าขายนั้นจะขึ้นอยู่กับว่าใจจะมีเสน่ห์สวยงามน้อยอย่างไรแค่ไหน ถ้าไม่ได้ไม่แรงท่องทางด้านนี้อยู่เลยก็จะถูกเก็บ تمامอัตราเต็มขึ้น ในขณะที่มีการยกเว้นพิเศษสำหรับผู้ที่คุ้นเคยกัน ระบบเช่นนี้จะนำไปทั่วทุกแห่งหน ไม่ว่าจะเป็นในกองทัพบก เรือ อากาศ หรือภายในกระทรวงมหาดไทย ซึ่งจะเป็นแหล่งที่มีระบบลูกโซ่เช่นนี้ที่คุณมากมายกว่าที่อื่น ๆ ถึงกระทั่งในบางครั้งถ้าชาวบ้านต้องการให้สำรวจสืบสวนอะไรสักอย่างก็ต้องจ่ายเงินเป็นค่าจ้างเพื่อช้อนบริการเช่นนี้ แม้ว่าในทางตะวันตกการกระทำเช่นนี้ถือกันว่าเป็นบริการสาธารณะ แต่ในประเทศไทยกิจกรรมเช่นนี้ถือกันว่าเป็นธุรกิจส่วนตัว อันที่จริงระบบการเก็บภาษีก็อาจจะไม่สามารถตรวจสอบได้ในอัตราที่ควรจะเป็น ดังนั้น ระบบลูกโซ่แห่งลูกโซ่จะต่อไปได้

ต้องขวนขวยในการหาทรัพยากรและหาเงิน หาทองเอาเอง เช่น พวกรำว่าห้องถังก็มีก็จะ ตั้งค่านักการเพื่อรีดเงิน ในบางที่ก็อาจจะยัก ยกเอาจากระบบสวัสดิการ เช่น การโถยสาร รถโดยไม่ต้องเสียเงิน ได้เงินค่าเช่าบ้าน เช่นนี้ เป็นต้น แต่ทุกๆ คนต้องหาทางไปทาง หนึ่งในการเข้าเป็นส่วนหนึ่งในสายโยงของ ระบบลูกโซ่เส้นไกด์เส้นหนึ่งให้ได้ ไม่ว่าจะ ด้วยการผ่านทางเพื่อนฝูงหรือญาติมิตร

นอกจากนั้นระบบลูกโซ่เช่นนี้ยังก่อให้เกิดการแข่งขันเพื่อแย่งชิงผลประโยชน์ในระหว่างหน่วยราชการตัวยักัน เช่น กระทรวงที่เจ้ากระทรวงมีอำนาจมากก็อาจจะได้บประมาณเต็มตามที่ขอไป ในขณะที่ในบางกระทรวงนั้นไม่ได้มีแรงที่รองเท่าก็อาจจะไม่ได้รับเงินงบประมาณเต็มตามที่ต้องการ อันจะทำให้เกิดเป็นวัฏจักรที่ก่อให้เกิดการเพิ่มพูนอำนาจและสูญเสียอำนาจในเวลาเดียวกัน ในขณะเดียวกันก็มีการแย่งงานกันทำเพื่อจะได้งบประมาณมาก ๆ แก่กระทรวงของตน ก่อให้เกิดการบริหารงานที่สลับซับซ้อน ล่าช้า และสั่นเปลือยโดยใช้เหตุ เช่นกระทรวงเกษตรกลับไปมีส่วนเกี่ยวข้องอันไม่จำเป็นร่วมกับกระทรวงศึกษาในเรื่องของมหาวิทยาลัย ในทางตรงข้ามกระทรวงสาธารณสุขกลับไม่สนใจใดที่เก่าที่ควรเพื่อร่วมกับกรมชลประทาน ในการอพยพชาวบ้านออกจากบริเวณที่จะสร้าง

เขื่อนใหม่ ต่างหน่วยงานต่างก็มีระบบโจนที่และบ่องกันชั้นกันและกันในการหลีกเลี่ยงจากความรับผิดชอบต่อผลประโยชน์ของสาธารณะและต่อประชาชน หรืออย่างในกรณีของทหารเรือ ซึ่งไม่สามารถประสานลูกโซ่ของตนให้เข้าระบบได้ เนื่องจากกฎหมายไทยและกฎหมายห้าวไ้วังแต่คราวกบฎทหารเรือในปี ๑๙๔๗ เป็นต้นมา กองทัพเรืออยู่ในสภาพย่ำแย่และปฏิบัติการไม่ได้

เราจึงต้องเข้าใจว่า ระบบการผูกพันกันแบบลูกโซ่เช่นนี้เชื่อมกันกับระบบจังหวัดภักดีตามแบบของสังคมศักดิ์สิทธิ์ ทราบเท่าที่ผู้เป็นนายังคงพอใจกับคนที่เป็นลูกน้อง และคนที่เป็นลูกน้องก็ยังไม่มีทางเลือกอย่างอื่นที่จะไปได้กว่าเดิม ในประเทศไทยไม่มีสิ่งที่เรียกันว่า ความรู้สึกผิด เนื่องจากไม่มีระบบสามิภักดีใดที่ไม่มีผลประโยชน์มาเกี่ยวข้อง ฉะนั้นระบบลูกโซ่จึงพร้อมที่จะเคลื่อนย้ายเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอเมื่อใดก็ตามที่ผู้เป็นนายาวยหรือหมอดำอำนาจ

ระบบผูกขาดอันเป็นผลของการเล่นพรมเล่นพวกรและการมีเส้นมีสายจะคงอยู่ได้ ก็ต้องเชื่อมกับหัวหน้าของระบบลูกโซ่ที่มีบทบาทเด่นและประสบผลสำเร็จหรืออำนาจมากที่สุดในแต่ละยุคสมัย ด้วยการพุ่งตรงขึ้นไปสู่บุคคลที่ดำรงอยู่ในตำแหน่งที่ให้คุณให้ไทยมากที่สุดได้ นั่นคือ บรรดาบุคคลในคณะรัฐมนตรี อย่างไรก็ต้องเผชิญหน้าระหว่าง

ผู้ที่มีเส้นสายและผลประโยชน์ขัดกันที่อาจเกิดขึ้นได้เป็นสิ่งที่อันตรายและน่าหลอกเลี้ยง เพราะฝ่ายที่อยู่เบื้องหลังกว่ากันไม่ต้องการถูกทำลายโดยฝ่ายที่แข็งแรงกว่า ในขณะที่ฝ่ายแข็งแรงกว่ากันทั้งสองท่านนี้ได้เนื่องจากไม่แน่ใจว่าฝ่ายที่ตนกำลังปะทะด้วยนั้นเข้มแข็งแค่ไหน กันนั้นฝ่ายที่อยู่เบื้องหลังกว่ากันอาจจะหาพันธมิตรเพื่อให้หงส์สองฝ่ายมีกำลังเท่ากัน เพื่อจะได้สมนา meiden เนื่องจากในเวลาปะทะทำลายล้างซึ่งกันและกัน

หลังจากการปฏิวัติในปี ๑๙๓๒ ดูเหมือนพระมหากษัตริย์จะถูกกันออกจากระบบการเมือง เนื่องจากระบบลูกโซ่ไม่จำเป็นต้องพึ่งไปทางเดียว แต่พระมหากษัตริย์อีกต่อไป เมื่อพระมหากษัตริย์องค์ปัจจุบันขึ้นครองราชย์ในปี ๑๙๔๙ เป็นต้นมา พระองค์ดำรงอยู่อยู่หนึ่งในการเมืองมากยิ่งขึ้น แต่ก็มีใช่ว่าราชบัลลังก์จะไม่ได้รับการเหลือบแลเหยียดที่เดียว เนื่องจากในบางครั้งพวกรู้มั่นตรีก็ใส่ใจในเรื่องของพระมหากษัตริย์บ้าง แม้จะไม่มากนัก เช่น การให้ทหารรักษาพระราชนครินทร์ให้ทำการอุดหนุนสำหรับการสร้าง หรือซ่อมแซมพระราชวังใหม่ โดยที่พระมหากษัตริย์ก็อาจจะเด็ดขาดในงานราชพิธี หรือเด็ดขาดในการเบ็ด一口气 ใหม่ตามที่นายกรัฐมนตรีระบุไว้เป็นการตอบแทน

ความผูกพันที่เปลี่ยนแปลงได้

ลูกโซ่แห่งความสัมพันธ์ ในระบบอุปถัมภ์ในประเทศไทยเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้และเกิดขึ้นบ่อยๆ เช่น บริษัทที่เคยผูกพันอยู่กับกระทรวงการคลังก็อาจจะเปลี่ยนนายมาเป็นกระทรวงพัฒนา ดังนั้น รัฐบาลจึงทำแต่เพียงเฉพาะสิ่งที่กล่าวมาแล้วเท่านั้น ไม่แตกต่างไปมากนัก ในประเทศไทยไม่มีระบบตัดสินแบ่งเด่นชัดอย่างชัดแจ้งระหว่างผลประโยชน์สาธารณะและผลประโยชน์ส่วนตัว รัฐบาลเองก็ไม่เคยแยกออกเดินทางแต่ต่างของสองสิ่งนี้ ในขณะที่เราคาดหวังกันว่าจะมีการประสานงานกันอย่างใกล้ชิดระหว่างหัวหน้าผู้นำทางการจัดการทางบประมาณกับผู้กำหนดนโยบาย กลับปรากฏว่า หัวสองฝ่ายไม่มีการติดต่อกันแต่อย่างใด ในทางตรงกันข้าม ขณะที่เราหวังว่าจะมีการแยกจากกันระหว่างวงการธุรกิจกับฝ่ายรัฐบาล ก็กลับมีการร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด จึงอาจสรุปได้ว่า มีอยู่สามประการคือ ความสัมพันธ์นี้ ได้ว่ามีอยู่สามประการคือ ประการแรก ลักษณะของการผูกขาด ประการที่สอง แนวโน้มที่จะแตกแยกและการร่วมมือกันใหม่ และประการที่สาม ความจำเป็นที่จะต้องรักษาความสมดุลย์ ซึ่งจะก่อให้เกิดความร่วมมือแก่กันและกันทั้งระบบ

สหรัฐอเมริกาและองค์การสากลอื่นๆ เช่น ธนาคารโลก หรือการซ่อมเหลือตามแผน

การโคล้มโนเบรนให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศไทย ไทยตั้งแต่ปี ๑๙๕๐ เป็นต้นมา อเมริกาให้ความช่วยเหลือประมาณหนึ่งในสามหรือสอง ในสามของเงินช่วยเหลือทั้งหมดที่ได้รับมาจากต่างประเทศ การช่วยเหลือกระจายเป็นไปในด้านต่างๆ ทั่วๆ กันไปหมด เช่น การสร้างทางเขื่อน การทดลองทางด้านเกษตรกรรม หรือทางสาธารณสุข และโครงการส่วนใหญ่ก็เป็นโครงการในระยะสั้นซึ่งมีความสมบูรณ์ในตัวเอง ฉะนั้น ในแต่ละสายโซ่ก็จะได้รับผลหรือมีส่วนในประโยชน์ที่ไม่แตกต่างกันนัก เช่นเดียวกับความสมดุลย์ในสังคมไทยก็ยังคงอยู่และรักษาไว้ได้ แต่การช่วยเหลือทางทหารที่ได้รับมาในระยะหลังไม่นานมานี้ก็ไปอยู่ในมือของคนเพียงไม่กี่คน จุดเริ่มนั้นที่เห็นได้ชัดก็คือ เมื่อมีการเริ่มตั้งสำนักงานสัมมนาในประเทศไทย ตั้งแต่ปี ๑๙๕๔ และสิบปีต่อมาให้หลังก็ถูกล่มยึดสำนักงานนี้จะใหญ่โตและมีกิจการกว้างขวางขึ้นครอบคลุมกิจกรรมทุกประการในกองทัพไทย พร้อมทั้งมีการตั้งสำนักงานสาขาตามจังหวัดต่างๆ เพื่อเสริมสร้างกองทัพไทยให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น มีการสร้างและปรับปรุงสนามบิน ไม่เฉพาะแต่ที่กองเมืองเท่านั้นแต่ยังที่อื่นๆ ด้วย เงินช่วยเหลือไทยนำไปที่กองทัพภาคพื้นที่และกองทัพอากาศ ในขณะที่ฝ่ายตรงข้ามได้น้อยหน่อย กระทรวงกลาโหมสหราชอาณาจักรเข้ามายังการต่อสู้นี้เกิดขึ้นใน

หนึ่งของระบบอุปถัมภ์ในวงการทหารของไทย บรรดานายพลทหารบก เรือ อากาศ ห้ามหลายต่อหนึ่งก็วางแผนเป็นผู้อยู่ในอุปการะของผู้มีอุปการะคุณคืออเมริกา เนื่องจากบรรดาบุคคลเหล่านี้เป็นผู้คุ้นเคยกับการอยู่ในระบบอุปถัมภ์ คำชูจิญัติอย่างยิ่งที่จะยอมรับฐานะอันต่ำต้อยกว่าของตนต่อผู้ที่มีความเห็นอกว่า และเป็นภาระง่ายที่จะเปลี่ยนตนเองให้เป็นผู้ด้อยไปในสถานการณ์เช่นนี้ สิ่งที่ผู้ใหญ่เมริคันต้องการจึงกล้ายืนสิ่งที่นายพลไทยผู้ด้อยหักดิบไม่อาจจะปฏิเสธได้และหักดิบยื่นขอความเห็นใจด้วยช้าๆ ดังนั้น เมื่อทางฝ่ายอเมริกันต้องการเบ็ดเจ้าทัพขึ้นในประเทศไทยเพื่อใช้ในการหักดิบเวียดนาม จึงไม่ได้รับการต่อต้านหรือปฏิเสธจากไทยแต่อย่างใด และเมื่อถูกถามบรรดานายพลเหล่านี้ก็จะตอบว่า... “ผมเป็นเพียงคนผู้เฒ่าโรงเรียนชั้นให้เช่าห้องพักไปแล้ว ผมไม่สนใจใจว่าแขกจะทำอะไรในห้องพักหรือจะเชิญใครเข้าไปทำอะไรด้วยหรอก...”

เมื่อกระหวงกลาโหมสหราชอาณาจักรเข้ามายังที่ความช่วยเหลือแก่วงการทหารไทยมากยิ่งขึ้น ฝ่ายทหารไทยก็ยังเจริญเติบโตและแข็งแกร่งมากยิ่งขึ้น ในขณะที่สายโซ่อื่นๆ ต้องอ่อนแอลง เมื่อเป็นเช่นนี้หัวหน้าของฝ่ายทหาร คือ จอมพลถนอม กิตติมหาร จึงยกเป็นเป้าแห่งความเกลียดชังของฝ่ายพลเรือนไปตัวอย่างที่แสดงให้เห็นถึงการต่อสู้นี้เกิดขึ้นใน

ปี ๑๙๖๔ เมื่อรัฐมนตรีกระทรวงมหาดไทย ซึ่งอยู่ในฝ่ายทหารมิคำสั่งให้บรรดาครูประชาบาลทั้งหลายมาขึ้นอยู่กับกระทรวงมหาดไทย และยังสั่งให้ล็อกจำนวนครุ่งโดยคิดว่าจะเป็นผลดีต่อการบริหาร ซึ่งการกระทำเช่นนี้ฝ่ายทางกระทรวงศึกษาฯ ไม่มีทางที่จะบังกันหรือปกบ้องอย่างไรได้ เพราะมีอำนาจอ่อนกว่า หลังจากนั้น ไม่นานก็เกิดมีการตายของบรรดาครูประถมพากนั้น โดยเฉพาะเกิดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทางราชการประกาศว่าเป็นผลมาจากกระทำการของคอมมิวนิสต์ทันที ทั้งๆ ที่มีการตายเกิดขึ้นอีกมากในจังหวัดต่าง ๆ ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และพบว่าการแทรกซึมของฝ่ายคอมมิวนิสต์นั้นมีเฉพาะเพียงจังหวัดเดียว แน่นอน ในกรณีเช่นนี้ไม่มีใครพิสูจน์ได้ว่า การตายของครูพากนั้นเป็นการแสดงการต่อต้านต่อรัฐมนตรีกระทรวงมหาดไทย หรือมีหลักฐานว่าเป็นผลมาจากการผิดพลาดของตำรวจ ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับการมาตกรรมนั้น อย่างไรก็ทางฝ่ายพลตำรวจที่ปรับเรื่องรัฐ รุจิรวงศ์ อธิบดีกรมตำรวจน้ำตกลงจะเป็นสิ่งที่ขาดแคลนกับที่บรรดานายพลเคยพูดไว้เกี่ยวกับการเป็นคนเผ่าโรงเรมที่

มิวนิสต์หรือไม่ ทางวาระทันทีก็ถูกกันนำให้เข้ามาเกี่ยวข้องด้วยอยู่ดี ในรูปแบบของการช่วยเหลือทางทหารเพื่อช่วยเหลือทางด้านการขนส่งและการส่งกำลังบำรุง เพื่อต่อต้านการรุกรานจากคอมมิวนิสต์

ส่วนการขัดแย้งภายในวงการรัฐบาลเองดูเหมือนจะเพิ่มขึ้นและปรากฏตัวแจ้งเมื่อมีการสร้างฐานทัพขึ้นในประเทศไทย เมื่อเรื่องราวดูเหมือนจะกันในหมู่สารณชนเกี่ยวกับการที่ไทยอนุญาตให้อเมริกันเข้ามาสร้างฐานทัพในไทย ผู้ที่ต้องรับผิดชอบอธิบายให้สารณชนเข้าใจไม่ใช่คนในกระทรวงคลา-โโนม แต่กลับเป็นคนในกระทรวงการต่างประเทศ นายณัด คอมันทร์ ถึงกับเคยบอกกับบุคลิสมชาติฟูลไบรท์อย่างโกรธเคืองเกี่ยวกับบุญหารื่องฐานทัพว่า เรายังไม่ได้เรียกร้องให้อเมริกันเข้ามาทั้งฐานทัพในประเทศไทย และถ้าจำเป็นเข้าไปพร้อมเสมอที่จะให้บรรดาอาเมริกันถอนออกไปจากประเทศไทย ทั้งหมดนี้คุณน่าตกลง เพราะเป็นสิ่งที่ขาดแคลนกับที่บรรดานายพลเคยพูดไว้เกี่ยวกับการเป็นคนเผ่าโรงเรมที่

พระมหาภัยตั้ย องค์บุญบัน ไม่ค่อยได้ทรงวิพากษ์วิหารละเอียดมากนักเกี่ยวกับการเมือง แต่ถึงกับเคยทรงตรัสกับนักศึกษาที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ครั้งหนึ่งว่า... “ถ้าเราจะ

ประการชีวิตทุกคนที่คือรัปชั่น เรายังไม่มีคนเหลือมากนัก ข้าพเจ้าก็จนบัญญาไม่ทราบจะแก้ไขบัญหานี้อย่างไร . . ." พระองค์เองก็ไม่ทรงสนใจพระทัยเกี่ยวกับการที่ฝ่ายทหารมาทำให้เกิดการเสียสมดุลย์ในสังคมไทย ซึ่งนายพจน์ สารสิน รู้มั่นตรีว่าการกระทำการพัฒนาเสมอให้ออกกฎหมายซึ่งห้ามเจ้าหน้าที่ของรัฐ รวมทั้งบรรดานายพลทั้งหลาย เข้ายุ่งเกี่ยวกับภารกิจการของรัฐวิสาหกิจทั้งหลาย ผลของการนี้ทำให้นายพลคนหนึ่งถูกอกจากตำแหน่งขององค์กรทหารเรือ และอีกคนหนึ่งถูกจำคุก การที่ต่อท่านอึกย่างหนึ่งจากทางฝ่ายพลเรือนก็คือการพยายามซักสวนให้บรรดานายทุนระดับโลกทั้งหลายเข้ามามลงทุน ในธุรกิจเอกชน เพื่อมุ่งหวังที่สร้างแรงต่อรองกับทางฝ่ายทหารให้เกิดความสมดุลย์กันดังนั้น นักลงทุนจากอเมริกาจึงพากันมาลงทุนในเมืองไทยกันมากมาย

แต่อย่างไรก็ตาม ดูเหมือนทางวอชิงตันจะยังไม่รู้ว่าผลของการช่วยเหลือทางทหารก่อให้เกิดอะไรขึ้นในเมืองไทย แน่นอน การ

ช่วยเหลือทางทหารบ้านเป็นการกดกร่อนให้สายโซ่แห่งความสัมพันธ์ตามแบบเดิมท้องบอนบองและอ่อนแอลง เงินส่วนใหญ่กอยู่ในมือของคนไม่กี่คน เช่น衙门พลสุทธิ์ มีเงินฝากอยู่ในธนาคารสวีสเป็นจำนวนมากทั้งยังสร้างยาเร้มส่วนครัวแทนที่จะนำเงินไปเสริมสร้างระบบสายโซ่ของตนให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น แต่การลดความช่วยเหลืออย่างทันทีทัน刻 ก็จะก่อให้เกิดผลร้ายอย่างยิ่ง คือ จะทำให้ระบบสายสัมพันธ์อับปางลงในແບບจะทันที โดยเฉพาะผู้ที่ได้รับผลประโยชน์มากที่สุดในบ้าน และพวกรสชาติจะเป็นคนแรกที่ร้องโวยเกี่ยวกับการบุกรุกแทรกซึมของฝ่ายคอมมิวนิสต์ ในแต่ละบ้านของเมริกันก็จะมีค่าน้อยลง ยังเล็กลง และยังซื้อได้น้อยลง ราคายังสูงที่เคยซื้อได้ก็จะยังทิ้งไว้ราคานะและสูงขึ้นทุกวัน ๆ การซื้อขายความมั่นคงที่เคยซื้อได้อย่างถูก ๆ เมื่อวันวานจะหาไม่ได้อีกแล้วในวันพรุ่งนี้

อ่านว่าชัย ปฏิพักษ์ฯ เก็บความจาก
Lucien M. Hanks, "American Aid is Damaging
Thai Society," Trans-Action, October
1968.

อย่าพาดหนังสือสำคัญ

จักรวรรตินิยมญี่ปุ่นในบ้านจุบัน

เสน่ห์ จามริก : แปล

วางคลาดเร็วฯ

สถาบันกษัตริย์ในสังคมไทย^{*}

โภศด ศรีสังข์

ประสบการณ์ของมนุษย์ในประวัติศาสตร์ มีทั้งส่วนที่คล้ายกันและส่วนที่แตกต่างกัน ส่วนที่คล้ายกันนั้นเกี่ยวกับ “ธรรมชาติ” ของความเป็นมนุษย์หรือความเป็นคน ซึ่งต่างจากความเป็นสัตว์หรือสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ ทั้งมวล และส่วนที่แตกต่างกันนั้นเกี่ยวกับเรื่อง “วัฒนธรรม” หรือผลิตผลทางสังคมที่มนุษย์ประดิษฐ์คิดสร้างขึ้นเพื่อประโยชน์ของตน

ส่วนที่คล้ายคลึงกัน ของมนุษย์ทุกยุคทุกสมัยและทุกหนทางแห่งก็คือ “วัฒนาณ” แห่งความเป็นมนุษย์ ซึ่งพราะจากล่าว่าได้ว่าหมายถึงความฝ่าใจในความเป็นไทหรือสรภาพหนึ่ง กับความผูกพันซึ่งกันและกันอีกหนึ่ง มนุษย์นั้นดำเนินชีวิชชั่งประสานและสมานความอยากรเป็นไทกับความอยากมีมิตรภาพผูกพันกันและกัน อีกประการหนึ่งที่มนุษย์คล้ายคลึงกันก็คือ มนุษย์ทุกหนทางแห่ง

เช่นเดียวกับสิ่งมีชีวิตทั้งหลาย ต่างก็มีเป้าหมายที่จะดำรงไว้ซึ่งความอยู่รอดยาวนานของตน และที่จะเป็นผู้ที่ประสบผลสำเร็จในชีวิต และประการสุดท้ายในการพยายามด้านนี้เพื่อความอยู่รอดและประสบผลสำเร็จอันเป็นธรรมชาติวิสัยของมนุษย์นั้น มนุษย์ได้เบิกเผยแพร่ให้เห็นสองมิติแห่งระเบียบสังคมของมนุษย์เอง มิติที่หนึ่งมนุษย์ยอมแสวงหาและแสดงออกซึ่งอุดมการแห่งชีวิตที่คนครัวชาว่าดีที่สุด, จริงที่สุด, สวยงามที่สุด, ถูกต้องและยุติธรรมที่สุด ให้เราเรียกมิติแห่งการเสาะแสวงหาอุดมการเข่นนว่าเป็น “ศาสนา” ของสังคมมนุษย์ และมิติที่สอง มนุษย์ยอมพยายามด้านรุนแรงขวยทุกวิถีทางเพื่อจะกระทำให้อุดมการของตนเกิดเป็นผลจริงจังขึ้นมาในชีวิต จริงประจำวัน ซึ่งในการนี้จำจะต้องใช้อำนาจและการประนีประนอมกันพอสมควร ให้เราเรียกมิติแห่งความพยายามที่จะทำให้อุดมการ

* สังเขปความจากปรากฏการณ์หัวช้อดคล้ายกัน ซึ่งแสดงที่สยามสมาคม เมื่อวันที่ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๑๖ และที่สำนักกลางนักเรียนคริสต์เดียน เมื่อวันที่ ๖ ธันวาคม พศ ๒๕๑๖ ผู้เขียนได้ศึกษาและวิจัยเรื่องนี้ และได้แต่งเป็นวิทยานิพนธ์ชุดวิญญาณทางมหัศัยชาลัย มหาวิทยาลัยชิคาโก ในหัวข้อ “Dhammocracy in Thailand: A Study in Social Ethics as a Hermeneutic of Dhamma.” (1973). ขณะนี้ผู้เขียนกำลังทดลองความแห่งเท็มวิทยานิพนธ์นี้เป็นภาษาไทย.

เกิดผลจริงจังนี้ว่า “การเมือง” นั้นก็คือ “ศาสนา” และ “การเมือง” ตามนัยที่จำกัดความไว้นี้เป็นมิติสำคัญสองมิติในระบบที่สังคมของมนุษย์

และที่ประสบการณ์ของมนุษย์ในประวัติศาสตร์มีความแตกต่างกันนั้นก็เริ่มที่ “ศาสนา” และ “การเมือง” นี้เอง กล่าวคือ กาละ และ เทศะ มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในวิถีชีวิตร่วมของมนุษย์ กล่าวให้ชัดลงไปอีก ก็คือ “ศาสนา” และ “การเมือง” ของกลุ่มนุษย์ย่อ้มสมัพันธ์อย่างใกล้ชิดกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งรวมทั้งลักษณะภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ บุคคล และแนวความคิดซึ่งผูกอยู่ในวัฒนธรรมของคนกลุ่มนั้น

ทุกสังคม ทุกกลุ่มนั้นในประวัติศาสตร์ ก็เน้นให้ว่าพ่อจะเป็นชาติมิ่มรอดก Gottod Leibniz กันมานั้น ย่อมจะเปิดเผยให้เห็นชัดถึงลักษณะ ๒ ประการของสังคมมนุษย์ซึ่งก็คือว่าเป็น แก่นหรือยอด แห่งความเป็นชาติของเขานั้น นรดกทาง “ศาสนา” และ “การเมือง” ตามนัยที่กล่าวข้างต้นนี้ ก็คือสิ่งที่นักสังคมวิทยาอย่างนายโรเบิร์ต เบลดลาร์ เรียกว่า ชีวิต รัฐิยัน, นักประวัติศาสตร์ศาสนาอย่างนายแฟรงค์ เรย์โนลส์ เรียกว่า ชีวิต รัฐิยัน, และนายเควิด แอปเตอร์ เรียกว่า โอลิทิกัล รัฐิยัน และที่นักวิชาการไทยหลายคนเรียกว่า อุดมการแห่งชาติ

สำหรับกรณีของประเทศไทยเรานั้น ประเด็นที่ว่าคัวยเรื่องอุดมการสูงส่งของชาติ (ทั้งในแง่ “ศาสนา” และ “การเมือง”) นั้น

ได้บรรจุไว้เท็มเปี่ยมในสัญญาลักษณ์ที่เรียกว่า สถาบันกษัตริย์ กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ในระบบที่สังคมของไทยนั้น สถาบันกษัตริย์เป็นทั้ง “ศาสนา” และ “การเมือง” ของไทย สถาบันการเมืองนี้เป็นสัญญาลักษณ์ของความเป็นชาติไทย สถาบันนี้เป็นอุดมการและเป็นสัญญาลักษณ์ของความพยายามจะกระทำให้อุดมการนั้นประภูมิสมจริง ข้าพเจ้าขอเริ่ม Royalty ตามแบบพระบาทสมเด็จพระมหาธิราช พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เรียกสัญญาลักษณ์ดังกล่าวว่า “ธรรมราชปทิตย”

ประดีนบัญหาที่น่าจะพิเคราะห์กันต่อไปก็คือว่า (๑) อะไรคือแก่นสารของ “ธรรมราชปทิตย” นี้ และ (๒) ธรรมราชปทิตยดังกล่าว นี้มีความสมัพันธ์และความสำคัญต่อสภาน้ำดิบันของ “ศาสนา” และ “การเมือง” ไทยอย่างไร ?

ในบทสังเขปนี้ ข้าพเจ้าครอ่อกล่าวแต่โดยย่อดังต่อไปนี้

แก่นสารของธรรมราชปทิตย หรือสถาบันกษัตริย์ของไทยที่เราได้รับเป็นมรดกจากท้องมานั้นก็คือ ความเมตตากรุณาหนึ่ง และความเป็นไทยอีกหนึ่ง ทั้งสองแห่งนี้ อยู่ในความคิดไทยแบบธรรมราชปทิตยตามที่ได้แสดงออกทางสถาบันกษัตริย์นั้น มักจะเน้นการเดินทางทิศเดียวมากกว่า แนวคิดเรื่องความยุติธรรมในสังคมไม่ค่อยถือเป็นเรื่องสำคัญมากนัก ความเป็นธรรมความคิดของไทยนั้น มักจะไม่

เกี่ยวกับความเสมอภาค หากแต่เกี่ยวกับการแทรกแซงทัศสินของและโดยผู้ใหญ่ที่มีอำนาจ วาสนาและคุณธรรม

ในประวัติศาสตร์ไทย ธรรมชาติป่าไทยได้แสดงออกในรูปของสถาบันกษัตริย์ เมื่อคำนึงในแง่ของ ภาษา และ เทศะ สถาบัน กษัตริย์มีความหมายสองประการคือ การกระทำ และ ศูนย์แห่งความสามัคคี

รวมความว่า สถาบันกษัตริย์ในฐาน เป็นสัญญาลักษณ์ของธรรมชาติป่าไทยนั้น หมายถึงความเมตตา กรุณา กับความเป็นไทยนั้น ประการหนึ่ง และหมายถึงการกระทำการที่แต่ศูนย์แห่งความสามัคคีอีกประการหนึ่ง การสมาน ระหว่างพิพิธเล่น ซึ่งคือความบริบูรณ์แห่งสังคม หรือราชอาณาจักรแห่งธรรมชาติป่าไทย

ครั้นมาสมัยใหม่นี้ เกิดบัญชาชี้น่วง ธรรมชาติป่าไทยตามแบบเดิมนั้นยังใช้ได้อยู่ หรือ? หรือหากว่าต้องมีการปรับปรุงแก้ไข ให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบันอย่างไร?

เป็นความจริงที่ธรรมชาติป่าไทยตาม ความหมายเดิมนั้นจะต้องเปลี่ยนไปตาม กาลสมัยมิใช่นั้นก็จะหมดความหมาย ใน ประวัติศาสตร์ไทย เราทิกรบแล้วว่า เมื่อ วันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๔๗๕ ได้มีการเปลี่ยน อุดมคติของไทยจากระบบเดิมที่เราได้เรียกว่า “ธรรมชาติป่าไทย” นั่นมาเป็น “ประชาชน ไทย” แม้ไคร ๆ อาจจะเดียงในหลายแห่งหลาย หมู่ แต่สิ่งหนึ่งที่ไคร ๆ จะเดียงได้ยากก็คือ

การเปลี่ยนแปลงกรงนั้นเป็นการเปลี่ยนแปลง ที่ยังผลลัพธ์ไม่มีวันถอยหลังกลับไปได้อีก

พุกง่าย ๆ แก่นสารของอุดมการแบบ ประวัติป่าไทยก็คือความเสมอภาค และอิสรภาพ หรือความเป็นไทยของบ้านเจกบุคคล เมื่อเทียบกับ ธรรมชาติป่าไทยและมองในแง่ของ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และระหว่างส่วน ต่าง ๆ ของสังคม ประเด็นก็ทกมาอยู่ที่เรื่อง ความยุติธรรม ซึ่งสมัยนี้ความหมายได้เปลี่ยน ไปอย่างสำคัญ คือ เปลี่ยนจากความยุติธรรม ที่เก่ายังได้มาจากเบื้องบนกลยุมมาเป็นความยุติ ธรรมที่เบื้องล่างกำลังมีความสำคัญมากขึ้นตาม ลำดับ

นี่แหล่ะคือประเด็นบัญชาสำคัญในยุค ปัจจุบัน การแก้บัญชาได้หรือไม่ได้จะคัดสิน อนาคตของประเทศไทย

และที่น่าชื่นชมยินดีที่สุดสำหรับเรา คนไทยก็คือ พระมหากษัตริย์ของเราทรงเป็น ผู้ทรงไว้วางวิธีอุตสาหะ และอัจฉริภาพ สามารถทำให้สถาบันกษัตริย์ยืดหยุ่นได้ และ เป็นสถาบันนำในการเปลี่ยนแปลงที่จำเป็น ทั้ง ในระดับอุดมการ(ศาสนา) และในระดับปฏิบัติ การ (การเมือง) ในอันที่จะนำมาชี้สังคมไทย ให้มีที่ก่อประท้วຍความเมตtagruuna, อิสรภาพ, ความยุติธรรม และการอยู่ดีกินดีของมวล ประชาชนไทย แม้บัญชาของเราจะหักงอ ถ้าเราอาจรังเอแจ้งก็คงไม่เหลือบ่ากว่าแรงที่ เรายาคนไทยจะคิดแก้ไข

ระบบการเมืองในสิบสองบ้านนา : การศึกษาอาณาจักรของพวกล้อ^๔ ในมณฑลยุนนานประเทศจีน โดยการศึกษาแบบ etnohistory

วัดอุประสังค์สำคัญของบทกวานนี้
ต้องการวิจารณ์แนวความคิดของເອັນດີ ລົງ
ນັກມານຸ່ຍວິທາຂາວອັກຖຸ ຊົ່ງແບ່ງສັນນິໃນ
ຜົນແພ່ນດິນໃຫຍ່ເອເຊີຍໃນຄານສຸກຮົມໃນໂກຈິນໄວ້
ສອງແບບ ຄື່ອ ສັນນິຂອງປະຊາກໃນບຣິເວັນ
ທີ່ລຸ່ມທຸກສັນນິທີ່ຕັ້ງອູ່ຮະຫວ່າງອິນເດີຍກັບຈິນວ່າ
ໄດ້ຮັບອິທິພາບຈາກອິນເດີຍ ສ່ວນສັນນິຂອງປະ-
ຊາກຮັງອາຄີຢ່ອງຢູ່ບ່ານເຂົາ ຮ່ອສັນນິຂາວເຊາທຸກ
ສັນນິທີ່ຕັ້ງອູ່ຮະຫວ່າງອິນເດີຍແລະຈິນວ່າເບື່ອ^๕
ສັນນິທີ່ໄດ້ຮັບອິທິພາບຈາກຈິນ ຜູ້ເຊີນພາຍານ
ພຶສູຈຳນີ້ໃຫ້ເຫັນວ່າທຸກຍົງຂອງລົງເກີຍກັບສັນນິ
ຂອງປະຊາກໃນບຣິເວັນທີ່ລຸ່ມນັ້ນໄດ້ຮັບອິທິພາບ
ຈາກຈິນກີ່ມີຫຼວຍຢ່າງເຊື່ອ ອານາຈັກສົບສອງບັນນາ
ຂອງພວກລ້ອ ໃນເຂົກຊາຍແດນກາຄີເຕີຂອງມະນາດ
ຍຸນنان ໃນປະເທດຈິນ

ໃນການສຶກສາຄົງຮະບນການເມືອງຂອງສົບ
ສອງບັນນານີ້ ຜູ້ເຊີນໃຊ້ເອກສາຮ່າງໆເພື່ອຫາ
ຂໍ້ມູນເກີຍກັບພວກລ້ອ ສໍາຫັບເອກສາການ
ອັກຖຸເກີຍກັບພວກລ້ອນັ້ນມີນ້ອຍມາກ ແລະ
ເອກສາການອັກຖຸເທົ່າກີ່ ສ່ວນມາກເບື່ອ

รายงานຂອງໜໍມອສອນຄາສານາບັ້ງ ນັກທ່ອງເທິງ
ບັ້ງແລະຫ້ວາງການທາງທ່ານ ເນື່ອຈາກຄົນ
ເຫຼົ່ານີ້ມີໂກສະເດີນທາງເຂົ້າໄປໃນສົບສອງ
ບັນນາໃນຮະຍະເວລາຮ່ວມມື ດ.ກ. ๑๙๕๐ –
๑๙๖๐ ໃນຮະຍະນີ້ໄມ່ເຄີຍມີນັກມານຸ່ຍວິທາຂາວ
ທະວັນທຸກເຂົ້າໄປສຶກສາສົບສອງບັນນາແລ້ວ ແມ່ໄນ
ຮະຍະທັນທຸກວຽກທີ່ ២០ ນີ້ຈະມີນັກມານຸ່ຍວິທ-
ຍາຂາວທະວັນທຸກສຶກສາພວກລ້ອອູ່ບັ້ງ ແຕ່ພວກ
ລ້ອທີ່ສຶກສາກີ່ມີໃຊ້ພວກລ້ອໃນສົບສອງບັນນາເຊື່ອ^๖
ໄມ່ເຄີດ ເມື່ອນມອນ ສຶກສາພວກລ້ອໃນຈັງຫວັດ
ເຊີ່ຍງ່າຍໃນປີ ១៩៦៥ ແລະ ១៩៦៨ ອຍ່າງໄວ້ກໍາຕາມ
ເອກສາການໄທຢາກາຈັນເກີຍກັບພວກລ້ອມື່ອູ່
ມາກພອປະມານ ຜູ້ເຊີນພະເບົກສາໄທ
ແລະຈິນບາງອ່າງນີ້ຍູ້ໃນທັງສຸມຄົມຫວິທາລັບ
ຄອວ່ແນລ ເອກສາການໄທທີ່ຜູ້ເຊີນໃຊ້ນັ້ນເບື່ອ^๗
ເອກສາບັນທຶກເຮືອງຮາວຂອງສົບສອງບັນນາ ໂດຍ
ຊູ້ນາງຂາວສົບສອງບັນນາທີ່ມີຫຼືວິຫຼຸ່ງໃນກຽງ
ເທິງໆ ໃນກຳລັງທຸກວຽກທີ່ ៣ ສ່ວນເອກສາ
ການຈິນທີ່ໃຊ້ນັ້ນມີຫລາຍອ່າງຮວມທັງຄຳແປລ
ການຈິນ ທີ່ເປັນພາກພວກລ້ອເກີຍກັບສາຍ

ราชวงศ์และพงศ์การสิบสองบ้านนา นอก
จากนี้ ผู้เขียนยังได้ใช้การศึกษาทางมนุษย์-
วิทยาเกี่ยวกับสิบสองบ้านนา ซึ่งศึกษาโดยนัก
มนุษย์วิทยาในศตวรรษที่ ๒๐ นี้อีกหลายท่าน
ซึ่งได้เข้าไปศึกษาเรื่องราวของพวกลือในสิบ
สองบ้านนาเป็นเวลานาน

สิบสองบ้านนาซึ่งคงอยู่ในบริเวณชาย
แคนได้สุกของมณฑลยูนนาน ประเทคโนโลยีนั้น
มีเนื้อที่กว่า ๖,๐๐๐ ตารางไมล์ มีเขตแดน
ทิศต่อ กับ ลาว ในทิศตะวันออก และพม่า ในทิศ
ตะวันตก เป็นดินแดนที่อยู่ในห่างจากชายแดน
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยมาก
นัก ภูเขาในบริเวณอาณาจักรสิบสองบ้านนี้
ไม่สูงนัก ยอดเขาสูงสุดสูงกว่าระดับน้ำทะเล
ประมาณ ๕,๐๐๐ ฟุตโดยเฉลี่ย ยอดเขาอื่นๆ
จะสูงกว่าระดับน้ำทะเลประมาณ ๑,๘๐๐ ฟุต
อากาศร้อนและชื้นมากเนื่องจากตั้งอยู่ในเขต
มรสุม สิบสองบ้านนี้มีเพียง ๒ ฤดู คือ
ฤดูฝนและฤดูร้อน ในบริเวณสิบสองบ้านนา
จะมีสกัดและพืชพันธุ์มากมาย ประชากรใน
สิบสองบ้านนี้ประมาณ ๒๐๐,๐๐๐ คน ๗๐
เปอร์เซ็นต์ของประชากรทั้งหมดเป็นพวกลือ^๑
ในการนิรุกติศาสตร์ถือว่าภาษาของพวกลืออยู่
ในกลุ่มภาษาไทย เพราะคล้ายกับภาษาไทยอื่นๆ
รวมทั้งภาษาไทย ในทางประวัติศาสตร์ปรากฏ
ว่า ชื่อสถานที่บางแห่งในสิบสองบ้านนี้มี
ปราภูอยู่ในบันทึกของจีโนราล แท้ว่าเข้า

สายราชวงศ์สิบสองบ้านฯเพิ่งมีปราภูในคริสต์
ศตวรรษที่ ๑๒ ก่อนที่จีโนราลย์ในสมัยราชวงศ์หยวน
จะทำการรุกรานสิบสองบ้านฯเป็นครั้งแรก
จากนั้นเป็นทันมาจะเห็นว่า ราชวงศ์ทุก
ราชวงศ์ของจีโนรากล่าวถึงสิบสองบ้านฯไว้ว่า
เป็นดินแดนที่อยู่ภายใต้การปกครองของผู้ปกครอง
ชาวลือซึ่งจีโนรากล่าวถึงตั้งให้ปกครองแทน
เรียกว่า Hsuan-wei-shi หรือ “Pacification
Chieftaincy” ต่อมานิสมัยราชวงศ์เชิงและ
สมัยปักษ์รองแบบสาธารณรัฐ จีโนรากล่าว
อย่างยิ่งที่จะใช้ชาวจีโนรากล่าวเป็นผู้ปกครองโดยตรง
แต่พอถึงปี ๑๙๔๙ ได้มีการจัดตั้งสาธารณรัฐ
ประชาชนจีโนรากล่าว ทำให้ต้องหันหน้าที่พื้นที่ให้กับ
ให้อยู่ภายใต้การปกครองของคนพื้นเมือง ดัง
นั้นภายใต้รัฐบาลของสาธารณรัฐประชาชนจีโน
นเอง สิบสองบ้านฯจึงมีฐานะใหม่เป็นรัฐใน
อิสระ

ในการที่จะเข้าใจระบบการเมืองของ
พวกลือหรือสิบสองบ้านนี้ ตอนแรกเรา
ต้องคุยกับในสังคมของพวกลือถือว่าเขตดิน
แคนทางการเมืองนั้นพวกลือกำหนดอย่างไร?
ผู้เขียนมีความเห็นว่าพวกลือถือว่า เมือง (do-
main) เป็นเขตเด่นทางการเมืองที่แยกออกจาก
จากเมืองอื่น ๆ ในทางนิเวศน์วิทยา เมืองใน
ความหมายของพวกลือ ตั้งอยู่ในบริเวณที่รับ
ถุ่มระหว่างทุบเชา ซึ่งหมายความว่า การเพาะปลูก
ข้าว ขนาดของบริเวณที่รับถุ่มระหว่างทุบ

เข้าโดยเฉลี่ยจะประกอบด้วยหมู่บ้านประมาณ ๕๐ หมู่ และประชากรประมาณ ๕,๐๐๐ คน ที่รับลุ่มหรือเมืองนี้ในสายตาของพวกลื้อถือว่าเป็นเมืองทั้งของประชาชนและภูตผีเทวตา ในขณะเดียวกัน แต่ละหมู่บ้านจะมีผู้ประจำหมู่บ้าน และในสายภูตผีเทวทานี้มีเมืองจะมีศักดิ์เหนือผู้ประจำหมู่บ้านทั้งหมด

* อำนาจในการเมืองของแต่ละเมืองอยู่ในมือของเจ้าเมืองหรือเจ้าพ้ำ หน้าที่ประจำหนึ่งของเจ้าเมืองหรือเจ้าพ้ำคือ การเป็นประธานในพิธีประจำปีซึ่งจัดสังเวยผีเมือง ทั้งนี้เพื่อความร่มเย็นเป็นสุขของราษฎร โดยทั่วไป ถังนั้นจะเห็นได้ว่า ที่คิน ผี ประชาชน และเจ้าเมืองหรือเจ้าพ้ำ เป็นบัวจัยสำคัญที่ประกอบกันขึ้นเป็นเมือง ถ้าหากขาดบัวจัยใดบัวจัยหนึ่งไป เมืองไม่ได้

ในด้านบริหารนั้น มีการแบ่งการบริหารออกเป็น ๓ ระดับ คือ

๑. เจ้าเมืองหรือเจ้าพ้ำ

๒. เจ้าหน้าที่ราชวงศ์เรียกว่า Ho และคณะกรรมการซึ่งเรียกว่า Selam หรือ Guan

๓. เจ้าหน้าที่ระดับหมู่บ้าน

ตำแหน่งเจ้าเมืองหรือเจ้าพ้ำเป็นตำแหน่งผู้ขาดโดยสมาชิกของราชวงศ์ของเมืองในการสืบทามาเจ้าเมือง ถ้าเจ้าเมืองตายน้องชายคนต่อไปก็จะเป็นผู้สืบทามาแทนงานการปกครองส่วนใหญ่โดยมากเจ้าเมือง

มอบให้เป็นที่ของคณะกรรมการ แต่จะต้องได้ความเห็นชอบจากเจ้าเมืองทุกรื่อง โดยเฉพาะการให้ความเห็นชอบในเรื่องการแต่งเจ้าหน้าที่ต่าง ๆ จะต้องเข้าเฝ้าเจ้าเมืองทุกรายคณะกรรมการประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ ซึ่งมีกงขุนนางและคนธรรมชาติ และเป็นผู้ที่เจ้าเมืองแต่งตั้งประธานคณะกรรมการทำหน้าที่เป็นประธานของคณะกรรมการและเป็นสื่อกลางระหว่างคณะกรรมการกับเจ้าเมือง คณะกรรมการรวมจำนวนมากพอควร เพราะทำหน้าที่หลักคือ ดังนั้นคณะกรรมการจึงประชุมกันเป็นประจำเพื่อลงมติเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ เช่น การทุก การบังอันกัน ประเทศ งบประมาณ การแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ และพิจารณาคำอุทธรณ์ นอกจากคณะกรรมการแล้วก็เจ้าหน้าที่พระราชวังมีเจ้าหน้าที่ทั้งสิบประมาณ ๕๐ คน

ตำแหน่งเจ้าหน้าที่ระดับสูงบางตำแหน่งมีสิทธิเก็บภาษีจากหมู่บ้านบางหมู่ และตำแหน่งเช่นนี้มักจะเป็นสืบกันทางสายเลือด บางตำแหน่งได้รับเงินเดือนจาก ห้องพระคลังของเจ้าเมืองในรูปข้าวเปลือกตามจำนวนที่กำหนดไว้ รายได้ของรัฐส่วนใหญ่ได้แก่การเก็บภาษีเป็นส่วนของ ภาษีบ้าน และภาษีเพ นอกจากรายได้สำคัญเหล่านี้ ราชวงศ์สิทธิเกณฑ์ แรงงานประชาชน การเกณฑ์แรงงานเกณฑ์โดยกำหนดควันทำงาน โดยความสามารถของอย่าง สิทธิและหน้าที่ของประชาชนที่มีต่อเจ้า

เมืองกำหนดมาตรฐานนัดรวมตามกฎหมาย ซึ่งแบ่งฐานันครองประชาชนออกเป็น ๔ ฐานันดร คือ ชุมชน คุณธรรมค่าสามัญ ผู้เชื้อ และทาง

ในเมืองแบบนี้จะสังเกตเห็นว่ามีสถาบันทางเศรษฐกิจ ๒ สถาบัน สถาบันเศรษฐกิจสถาบันแรกได้แก่ ฐานะนั้นเอง ซึ่งเป็นสถาบันทางเศรษฐกิจที่ตั้งระเบียบแบบแนวตั้ง (vertical institution) ส่วนสถาบันเศรษฐกิจอีกสถาบันหนึ่งได้แก่ ตลาด ซึ่งเป็นสถาบันเศรษฐกิจที่ตั้งระเบียบแบบแนวนอน (horizontal institution) การเก็บภาษีของรัฐและการใช้จ่ายของรัฐทำหน้าที่เป็นระบบการกระจายรายได้ภายในเมือง ดังจะเห็นได้ว่าฐานะนี้ได้นำมาสู่การดำเนินการทางเศรษฐกิจและแรงงานส่วนเกินของประชาชนมาไว้เสียเองในรูปภาษี แรงงาน และอากร จากนั้นก็กระจายสินค้าส่วนเกินเหล่านอกไปในรูปราชพิธี การจัดอาหารให้แก่ผู้มา磕แรงงานให้แก่รัฐ และการใช้จ่ายในการจัดสาธารณูปโภคโดยทั่วไป ประชาชนภายใต้เมืองรวมทั้งชาวเข้าเมืองอยู่ในลักษณะเดียวกัน แต่กับเมืองแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างกันในตลาด พ่อค้าชาวจีนที่เป็นมุสลิมเป็นผู้นำสินค้ามาจากการนำเมือง และทำหน้าที่เป็นพ่อค้าคนกลางภายในเขตเมือง จึงเห็นได้ว่า ระบบเศรษฐกิจของเมืองในสิบสองบ้านเป็นระบบเศรษฐกิจที่บุคคล และการที่เป็นเช่นนี้ก็เพื่อเป็นเครื่อง

เสริมระบบการเมืองของเมืองในสิบสองบ้านนานั้นเอง

ในเมืองภายใต้ระบบสิบสองบ้าน มีระบบความเชื่อประภูมิอุดม (the spirit beliefs) และระบบความเชื่อในรูปพุทธศาสนาฝ่ายธรรมชาติ เจ้าเมืองนั้นนอกจากทำหน้าที่เป็นประธานในราชพิธีสังเวยเมืองซึ่งจัดให้ทุกปีคงกล่าวมาแล้ว ยังจะต้องทำหน้าที่ติดต่อกับผู้เมืองเกิดภัยธรรมชาติที่ร้ายแรงขึ้น ส่วนพุทธศาสนาฝ่ายธรรมชาติที่ด้านพิธีเกี่ยวกับการเกษตร พิธีกรรมเกี่ยวกับบัวบุคคล การทำบุญและการสอนศีลธรรมให้แก่ประชาชน พระสงฆ์มีระบบของการบริหารของตนเองและมีประมุขฝ่ายสงฆ์ของตนเองภายใต้เมืองนี้ฯ ประมุขฝ่ายสงฆ์นี้เป็นอิสระจากเจ้าเมือง และมีอำนาจเหนือคนทุกคนในกิจกรรมทางด้านศาสนา แม้เจ้าเมืองก็ต้องเคารพประมุขทางศาสนา ตามปกติแล้วเจ้าเมืองและประมุขทางศาสนาจะไม่ยุ่งเกี่ยวในหน้าที่ของกันและกัน แต่ต้องเป็นที่ยอมรับว่าประมุขทางศาสนาอาจใช้อิทธิพลต่อมติทางการเมืองได้เนื่องจากว่าเจ้าเมืองมักจะไปปรึกษาหารือถ่ายเสนอ เท่าที่ก่อตัวมาทั้งนั้นถือได้ว่าเป็นโครงสร้างทางการของเมืองในสิบสองบ้าน

ตามทฤษฎีของเย็คุนด์ ลีธันน์ เราก็สามารถตีความของสังคมประชาชนในที่ลุ่มได้

ดังนี้ ลีด ได้ทำการศึกษาบริเวณที่เรียกว่า Kachin Hill Area และได้สังเกตเห็นว่า ระบบการเมืองที่แตกต่างกัน ๒ ระบบอยู่ในบริเวณที่ศึกษา ระบบการเมืองประเทกแรก เรียกว่า Category Shan หรือระบบการเมืองของพวกล้าน หรือ gumsa (ส่วนอีกแบบหนึ่งคือเรียกว่า Category Kachin หรือระบบการเมืองแบบพวกลาโolo หรือ gumlaо) ต่อมาลีด ได้ตั้งเป็นทฤษฎีว่า ระบบการเมืองแบบพวกล้านนี้ เป็นระบบการเมืองของสังคมของประชาชนในบริเวณที่ลุ่มซึ่งทั้งอยู่ระหว่างจีนและอินเดียทุกสังคม

ลักษณะของระบบการเมืองของพวกล้านหรือระบบการเมืองของรัฐ ในที่ลุ่มนี้ คือ ผู้ปกครองในระบบการเมืองไม่ใช่เพียงผู้คุ้มครอง คำแห่งทางการเมืองเท่านั้น เจ้าเมืองยังเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุด และมีอำนาจเด็ดขาดอีกด้วย การที่เจ้าเมืองมีชีวิตอยู่อย่างหุ้นหุ้น ฟุ่มฟิ่ม เพื่อยังห้องล้อมไปด้วยสาวสนม กำนัลันน์ เป็นเครื่องชี้ให้เห็นถึงอำนาจส่วนตัว การที่เจ้าเมืองมีชาياหลายคน ได้นั่นทำให้เจ้าเมืองมี พันธะส่วนตัวผูกพันกับกลุ่มอื่นๆ ได้หลายกลุ่ม อย่างไรก็ตาม การที่เจ้าเมืองมีชาياหลายคนทำให้เกิดผู้มีสิทธิ์เท่าเทียมกันเป็นจำนวนมากใน การที่จะสืบทอดแห่งต่อจากเจ้าเมือง ซึ่งก่อให้เกิดการซึ่งอำนาจกันอยู่เสมอ เจ้าเมืองจึงไม่ได้เป็นเพียงผู้ปกครองเฉยๆ แต่เป็นผู้ปกครอง

ที่มีอำนาจด้วย เจ้าเมืองท้องทำสำหรับอยู่กับเพื่อนบ้านอยู่เสมอเพื่อจะได้แสดงถึงเดชาานุภาพและอำนาจส่วนตัวให้เป็นที่ประทับใจ ความมีอำนาจเด็ดขาดของเจ้าเมืองนั้นอยู่ที่จะบริหารเมืองอย่างไรก็ได้ตามใจของตน คำแห่งบริหารและที่ดินเป็นของขวัญส่วนตัวที่เจ้าเมืองจะเลือกให้ผู้ใดก็ได้ ผู้ที่ได้รับประโภชัณจากที่ดินก็พยายามกอบโกยผลประโยชน์จากผู้เช่าให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ เนื่องจากระยะเวลาที่จะได้รับประโยชน์มีน้อย เนื่องจากขึ้นอยู่กับความพอใจของเจ้าเมือง ซึ่งจะให้หรือไม่ให้เมื่อใดก็ได้ เมืองหลวงซึ่งเป็นที่ประทับของเจ้าเมืองมีอิทธิพลแพร่ไปโดยรอบมากน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับอำนาจของเจ้าเมืองเป็นสำคัญ ดังนั้น อาณาจักรของสังคมในที่ลุ่มซึ่งเป็นสมมือนนิยาย ประชาชนโดยรอบตัวเมืองถูกนำมายังขึ้นกับเมืองโดยการได้ชัยชนะในสงคราม ประชาชนเหล่านี้จะมีความรู้สึกเป็นศัตรูของเจ้าเมืองอยู่เสมอ และถ้าหากประชาชนแสดงอาการที่จะปฏิวัติ ก็จะถูกใช้กำลังปราบปรามกันที่ ดังนั้นในประวัติศาสตร์ของสังคมพวกลุ่มนี้รัฐส่วนมากจึงเป็นรัฐเล็กๆ และไม่ค่อยยั่งยืน รัฐภายในไปพร้อมกับเจ้าเมือง ผู้สืบทอดอำนาจต้องใช้ความพยายามของตนเองสร้างรัฐขึ้นใหม่ มีเพียงลักษณะทางนิเวศน์และศาสนาเท่านั้นที่เป็นเครื่องสืบทอด เมืองจะเปลี่ยนไป

อย่างไรก็ตามแต่รัฐแบบสังคมของประชาชนที่ลุ่มน้ำจะต้องสร้างในบริเวณที่จะมีการปลูกข้าวโดยการทบทน้ำเข้ามาได้ และพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทจะให้ความรู้สึกว่ามีเอกลักษณ์แก่ประชาชนในที่ลุ่ม ในฐานะที่เป็นคนพื้นเมืองธรรมชาติ ซึ่งผิดกับคนภายนอกโดยเฉพาะชาวเขา

เมื่อได้ทราบระบบการเมืองในสิบสองบ้านและทฤษฎีของเอ็คமุนด์ ลีธ เกี่ยวกับสังคมในกรุงเช่นนี้แล้ว ผู้เขียนได้ชี้ให้เห็นว่าระบบการเมืองในสิบสองบ้านมิได้มีลักษณะเหมือนระบบการเมืองของลีธเป็นข้อๆ ดังต่อไปนี้

๑. เราจะไม่พบว่า เจ้าเมืองในสิบสองบ้านเป็นผู้ศักดิ์สิทธิ์และมีอำนาจเด็ดขาดเหมือนกับเจ้าเมืองตามทฤษฎีของลีธ แม้ว่าเจ้าเมืองในสิบสองบ้านจะมีชื่อเรียกหมายถึงเป็นเจ้าแห่งแผ่นดินและสวรรค์ แต่เราจะไม่พบว่าเป็นฐานะถึงพระเจ้าจักรพรรดิอย่างที่ลีธว่า ฐานะของเจ้าเมืองในสิบสองบ้านถือได้กำหนดไว้คงแต่ชาติที่แล้ว เพราะเป็นผลจากการทำความคึ้งคามและทำบุญเอาไว้จนไม่มีใครแข่งได้ ในฐานะที่เป็นผู้ปกครองเจ้าเมืองต้องปรานีและตอบสนองความต้องการของประชาชน ถ้าหากเจ้าเมืองประพฤติผิดไปเปากันประชาชนก็จะโกรนออกจากทำเหน่งดังนั้นมือพิจารณาเชือสายราชวงศ์ในเมืองเชียงรุ่ง ปรากฏว่า ในจำนวนเจ้าเมือง ๒๙ คน

ซึ่งปีกครองเมืองเชียงรุ่งมีเจ้าเมืองถึง ๙ คนถูกไล่ออกจากทำเหน่ง มีคำกล่าวโดยทั่วไปซึ่งพูดในรายงานทางมนุษยวิทยาโดยนักมานุษยวิทยาชาวจีน ว่า “ข้าราชการก็เหมือนหมู ถ้าหากว่าเลี้ยงจนอ้วนแล้วก็ควรจ่ากินเสีย” นี่ถือได้ว่าเป็นทัศนคติทั่วไปของประชาชนที่มีค่าเจ้าหน้าที่ของเจ้าเมือง

เมื่อกล่าวถึงชื่อทำเหน่งของเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นของกษัตริย์พม่า ซึ่งเรียกชื่อกันว่า myosa แปลตามทัวแผลว่า ผู้กินเมือง ลีธ จึงถือว่า เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นพยาบาลที่จะเอาเบรี่ยบประชาชน เพราะว่าระยะของการได้เก็บผลประโยชน์จากผู้เข้าเมือง แล้วขึ้นอยู่กับความพอใจของเจ้าเมืองที่จะให้หรือไม่ให้ประโยชน์นี้

ปรากฏว่าในคริสตศตวรรษที่ ๑๙ เมืองบางแห่งในสิบสองบ้านตกอยู่ภายใต้อำนาจของกษัตริย์พม่า ซึ่งอยู่ที่กรุงอังวะ เจ้าเมืองในสิบสองบ้านได้ทำเหน่งเป็นพม่า รายงานของชาวอังกฤษตอนปลายศตวรรษที่ ๑๙ กล่าวไว้ว่า เจ้าเมืองในสิบสองบ้านไม่เคยใช้ชื่อในคืนเดนของตนเองเลย เพราะคงใช้ชื่อเจ้าพหุหรือเจ้าเมืองอยู่อย่างเดิม รายงานกล่าวต่อไปว่า การที่เจ้าเมืองในสิบสองบ้านไม่ใช้ชื่อ myosa ไม่ใช่เป็นพระเจ้าเมืองเหล่านั้นภูมิใจในชื่อเดิมของตน แต่เป็นพระว่าประชาชนนิยมเรียกเจ้าเมืองโดยชื่อเดิมมากกว่า

๒. การที่ล็อกล่าวยัง เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นของสังคมที่รับอยู่ในทำเนียบไม่นาน ข้อนี้ก็ไม่จริงถ้าหากใช้กล่าวถึงเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นในสิบสองบ้านฯ หลักฐานภาษาจีนแสดงว่า เจ้าเมืองส่วนมากก็จะเป็นคนในท้องถิ่นหรือ เมืองมาเป็นเวลาหลายชั่วอายุคน ส่วนมากอาจมีราชวงศ์เดียวันมาครอบครองบ้านเวลาอย่างน้อยที่สุด ๑๕๐ ปี กล่าวอีกประการหนึ่ง ก็คือ เจ้าเมืองของท้องถิ่นไม่เคยถูกส่งมาจากภายนอกเลย

๓. นอกจากที่กล่าวมาแล้ว คณมนตรียังทำหน้าที่เป็นสถาบันค่ายควบคุมการใช้อำนาจไปในทางที่ผิดของเจ้าเมือง เมื่อเจ้าเมืองใหม่ได้ทำการปกครองมาชั่วระยะหนึ่งแล้ว เจ้าเมืองจะออกไปชื่อนอยู่ตามหมู่บ้านในชนบท เพื่อทดสอบดูว่าเป็นที่นิยมของประชาชนหรือไม่? ถ้าหากประชาชนออกเที่ยวตามหาและขอร้องให้กลับไป เจ้าเมืองก็จะกลับ แต่ถ้าหากประชาชนไม่สนใจออกตามหา เจ้าเมืองก็จะஸละดำเนิน และออกบวนจนตลอดชีวิต คั้นนการที่ล็อชี้ให้เห็นว่าลักษณะของสังคมที่รับนั้นจะมีผู้ปกครองที่มีอำนาจเด็ดขาดและบริหารงานตามอำเภอใจ จึงใช้กับสิบสองบ้านไม่ได้

เกี่ยวกับเขตแดนของเมืองนั้น มีโอกาส๒ ครั้งซึ่งเป็นสัญญาลักษณ์แสดงให้เห็นถึงเขตแดนของเมือง โอกาสหนึ่งได้กล่าวมาแล้วนั้น

คือราชพิธีสังเวยผีเมืองประจำปี ในโอกาสเช่นนี้จะมีการใช้เสาไม้ไผ่บักเขตแดนโดยให้เจ้าหน้าที่ของเมืองผ่าดูแลด้วย โดยไม่ให้คนในออกคนนอกเข้าในระหว่างทำพิธี อีกโอกาสหนึ่งที่ยังไม่ได้กล่าวถึง คือ โอกาสในการทำสัญญาสบศึกกับเจ้าเมืองยื่น เมื่อทั้ง ๒ ฝ่ายทกลงยุทธการรบกันเจ้าเมืองทั้ง ๒ ฝ่ายจะพบกันที่ชายเขตแดน โดยปกติจะพบกันที่สันบันน้ำ และร่วมกันประกอบพิธีสบศึก จะมีการตั้งศาลชั้น ๒ ศาลในชายแดนของทั้งสองเมือง ข่าวว่า ๒ ตัว ต่างก็เอกสารริ่งของวัว ๒ ตัวแลกกันเพื่อสังเวยผีเมืองของทั้งสองฝ่าย คั้นนี้จะเห็นได้ว่าเมืองที่ขอบเขตแน่นอนและสภาพภูมิศาสตร์แยกต่างหากจากกัน สิ่งที่อาจทำให้สับสนก็คือ ความสมัพันธ์ระหว่างคนในเมือง เพราะบางครั้งก็เป็นความสมัพันธ์แบบเสมอภาค บางครั้งก็เป็นความสมัพันธ์แบบลูกน้องและหัวหน้า เมื่อได้ก้ามคนส่วนใหญ่เป็นลูกน้องอย่างถาวรสืบต่อเมืองหนึ่ง เราก็เรียกว่าอาณาจักรได้ สิบสองบ้านเข้ามายังในกรณีหลังนี้

๔. บัญชาสุดท้ายเป็นบัญชาเกี่ยวกับการขัดเย้งภัยในและภายนอกเมือง เรื่องนี้ล็อกล่าวไว้ว่า เนื่องจากเจ้าเมืองมีชาราได้หลายคน การขัดเย้งภัยในจึงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ความจริงในสิบสองบ้านการที่เจ้าเมืองมีชาราได้หลายคนก็มีอยู่ทั่วไป แต่แบบแผนในการสืบดำเนิน ได้กำหนดไว้แน่นอน

โดยให้น้องชายคนรองสืบต่อ ดังนั้นถ้าหากเกิดการขัดแย้งกันในการดำรงตำแหน่ง จึงเป็นการขัดแย้งกันระหว่างเจ้าเมืองฝ่ายหนึ่ง กับประชาชนที่ไม่พอยใจอีกฝ่ายหนึ่ง แทนที่จะเป็นการขัดแย้งกันระหว่างผู้มีสิทธิเท่ากันในการสืบท่องตำแหน่งอย่างที่ลีธิกล่าว การขัดแย้งอาจบ่งถึงการถอดหรือฆ่าผู้นำของฝ่ายหนึ่งโดยไม่มีการต่อสู้กันอย่างใหญ่โตถ้าหากไม่มีการแทรกแซงจากกำลังภายนอก เช่น จาจีนและพม่า กล่าวอีกประการหนึ่งก็คือ การขัดแย้งภายนอกส่วนมากมักเกิดจากการแทรกแซงของจีน หรือพม่า หรือหงส์สองประเทศพร้อมกัน แม้ในกรณีขัดแย้งภายนอกเช่นนี้ การที่กองทัพของหงส์สองฝ่ายมายืนเผชิญหน้ากันในสนามรบที่เป็นเรื่องที่เกิดยากมาก และการระดมพลในทัมบันเองก็อาจพอเพียงแล้วที่จะแสดงว่าแท้จริงฝ่ายใดรับการสนับสนุนมากเพียงใด เรื่องที่ชุนนางต้องซึ่งอยู่ในกรุงเทพฯ ตอนศตวรรษที่ ๑๙ พุดถึงปอยฯ ก็คือ ฝ่ายที่เข้าสังครามจะชนะถ้าหากกองทหารยืนอยู่ด้วยกันแต่จะแพ้ถ้าหากกองทหารจะกระจายและหนีไปไม่ค่อยมีใครตายกันนัก ดังนั้นการรอบอย่างดุเดือดจึงไม่ค่อยมี จุดประสงค์สำคัญในการใช้กำลังทหารมีอยู่ ๒ ประการ คือ ต้องการให้อีกฝ่ายหนึ่งอยู่ในอำนาจ และการเอากำลังงานในรูปนักโภชกรรม แต่ไม่มีวัตถุประสงค์จะยึดคืนเดน

จากความแตกต่างระหว่างข้อมูลเกี่ยวกับระบบการเมืองในสิบสองบ้าน และทฤษฎีระบบการเมืองของลีธิกล่าวจึงพอสรุปได้ว่า ทฤษฎีของลีธิกใช้ไม่ได้ทั่วไป และยังพิสูจน์ไม่ได้ในความจริง การที่ลีธิกกล่าวว่าอินเดียมีอิทธิพลต่อสังคมที่รับและจีนมีอิทธิพลต่อสังคมชาวเขานั้น หากลักษณะมาลับล้างได้ง่ายๆ ทั้งนี้ เพราะเห็นได้จากเรื่องราวของสิบสองบ้านว่า สิบสองบ้านมีการติดต่อกับจีนมาเป็นเวลากันร่วมทั้งกลุ่มไหหลำฯ ในหรือใกล้เขตแดนจีน และกรณีเวียดนามก็พยายามหักล้างทฤษฎีของลีธิได้ เพราะเวียดนามก็ได้รับอิทธิพลจากจีนมาก นอกจากนั้น ลีธิกยังไม่ได้กล่าวถึงอิทธิพลของอินเดียมีต่อชาวเข่า ซึ่งเรื่องนี้เห็นได้จากการที่อินเดียมีคิดต่อกับชาวเข่าในแคว้นอัสสัม

ผู้เขียนนิวารณ์ว่า ทฤษฎีของลีธิมีข้อบกพร่องหลายประการ คือ ลีธิไม่คำนึงถึงปริมาณความชั้บช้อนของระบบการเมือง และลีธิไม่เข้าใจกระบวนการทางประวัติศาสตร์ ใน การสร้างทฤษฎี ลีธิเหมือนจะถือว่า ระบบการเมืองใหญ่ เช่น ในพม่า ไทย และเขมร เกิดจากการระบบการเมืองเล็กๆ เช่น ระบบการเมืองของรัฐฉาน สิ่งที่พูดในทฤษฎีของลีธิ คือ การมองข้ามความชั้บช้อนของระบบการเมืองนั้นเอง

บลลจ. อ่อนดำเนินความจากรายงานของนิตย์สุโอะ นากาหมูระ

บุญและอำนาจ ในสังคมไทย

บทความน่ากล่าวถึงแนวความคิดเรื่องบุญและอำนาจ รวมทั้งอิทธิพลของแนวความคิดต่างๆ ล่ามีที่มีต่อสังคมไทย ผู้เขียนแบ่งบทความนี้ออกเป็น ๖ ตอน ชึ่งอาจสรุปได้เป็น ๓ ตอนดังนี้ คือ

ก. ตอน ๑-๒-๓-๔ เป็นการกล่าวถึงแนวความคิดเรื่องบุญ และอิทธิพลของบุญที่มีต่อการจัดระเบียบสังคมของไทย

ข. ตอน ๕ กล่าวถึงการยอมรับแนวความคิดเรื่องอำนาจของเห็นอิปจากแนวความคิดเรื่องบุญ และซึ่งให้เห็นว่า คนไทยใช้แนวความคิดเรื่องบุญ และอำนาจต่างกันอย่างไร ? และทำไม่คนไทยจึงยอมรับแนวความคิดทั้งสองอย่างในขณะเดียวกัน

ค. ตอน ๖ อธิบายให้เห็นว่าสังคมไทยมีความมั่นคง อยู่เป็นสังคมได้อย่างไร ? ทั้งนี้ เพราะพิจารณาดูจากแนวความคิด และการจัดระเบียบสังคมแล้ว สังคมไทยไม่น่าจะอยู่ร่วมกันเป็นสังคมได้ อย่างน้อยก็ในสายตาของผู้เขียนซึ่งเป็นชาติพันธุ์

-๗-
คนไทยในฐานที่เป็นชาวพุทธ มอง

ดูจักรวาลว่าประกอบด้วย เทพยาดา มนุษย์ และสัตว์ ซึ่งมีศักดิ์สูงที่กว่ากันตามลำดับ เทพยาดามนุษย์ และมนุษย์สูงกว่าสัตว์ การจัดเทพยาดา มนุษย์ และสัตว์ให้คัดค้านไปเท่ากันนี้ คนไทยมีมาตรฐาน ๒ ประการ เป็นหลักในการจัด มาตรฐาน ๒ ประการ ได้แก่ ความมีประสิทธิภาพของการกระทำ และปริมาณ ความมากน้อยของความทุกข์ยากลำบากที่ได้รับ มาตรฐาน ๒ ประการนี้มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด คือ ถ้าหากประสิทธิภาพของการกระทำมีมาก ความทุกข์ยากก็จะลดน้อยลง ตรงกันข้าม ถ้าประสิทธิภาพของการกระทำมีน้อย ความทุกข์ยาก ก็จะมีมากขึ้น ในความคิดของชาวไทย เทพยาดา มีการกระทำที่มีประสิทธิภาพมาก เพราะสามารถบันดาลทุกสิ่ง ทุกอย่างให้สำเร็จ ได้ชั่วพริบตา ดังนั้นจึงเป็นผู้ที่ไม่มีความทุกข์ยากนัก ส่วนมนุษย์นั้นมีความสามารถกว่าสัตว์ ในการเอาชนะธรรมชาติให้โลกได้ ดังนั้น มนุษย์จึงมีความทุกข์ยากน้อยกว่าสัตว์ คนไทย จึงมอง จักรวาลว่า ประกอบด้วย โลกที่มีศักดิ์สูงที่กว่ากัน เทพยาดาอยู่ในโลกหนึ่ง ต่าง

หาก ซึ่งถือว่าสูงกว่าโลกของมนุษย์ และสัตว์ ซึ่งเพื่อนมนุษย์ในโลกเดียว กัน ก็ถือว่ามนุษย์มีศักดิ์สูงกว่าสัตว์ วัดจากมาตรฐานคุณลักษณะแล้ว

การที่แพทย์มนุษย์และสัตว์มีความสูงกว่ากันนี้ เรื่องความมีประสิทธิภาพในการกระทำและเรื่องการได้รับความทุกข์ยากนั้น เป็นเพราะสั่งสมบุญไว้ไม่เท่ากัน เทพย์ดาเป็นผู้สร้างสมบุญไว้มาก กว่าเพื่อน จึงมีประสิทธิภาพมากกว่าเพื่อนในการกระทำ และได้รับความทุกข์ยากน้อยกว่าเพื่อน มนุษย์นั้น สั่งสมบุญไว้ปานกลาง จึงอยู่ระหว่างแพทย์ และสัตว์ ส่วนสัตว์สั่งสมบุญไว้น้อยกว่าเพื่อน จึงไม่มีประสิทธิภาพในการกระทำของตน และดังนั้นจึงต้องได้รับความทุกข์ยากมากกว่าเพื่อน ดังนั้นการที่ “สัตว์” ในจักรวาล มีศักดิ์สูงกว่ากันนี้ ก็ เพราะ สั่งสมบุญไว้ไม่เท่ากันนั่นเอง อย่างไรก็ตาม การอยู่ในสภาพสูงกว่ากันนี้ระหว่างแพทย์มนุษย์ และสัตว์ไม่ใช่เป็นการอยู่อย่างถาวร ทั้งที่เพิ่งสภาพคุณลักษณะอยู่กับบุญ ดังนั้นแพทย์ดาถ้าไม่สั่งสมบุญเพิ่มขึ้นอาจเกิดมาตรฐานเป็นมนุษย์ และมนุษย์ถ้าสั่งสมมากก็อาจเกิดเป็นแพทย์ได้ ตรงกันข้ามถ้ามนุษย์ไม่สั่งสมบุญเพิ่มขึ้นอาจเกิดเป็นสัตว์ และสัตว์ถ้าสั่งสมบุญมากก็อาจเกิดเป็นแพทย์ได้ ภาพของจักรวาล จึงเป็นภาพที่เต็มไปด้วยการเปลี่ยนแปลง ตัวบุคคล แต่สภาพและฐานะต่างๆ ยังคงเดิมไม่

การเปลี่ยนแปลง

ยิ่งกว่านั้นคนไทยยังมองสังคมของคนด้วยตระหนักรู้ที่เหนือกว่าการมองจักรวาล นั่นคือ คนไทยมองสังคมว่าประกอบด้วยบุคคลที่มีศักดิ์สูงกว่ากัน บางคนเกิดมาเรียบง่าย เกิดมาจน คนรวยจะเป็นคนที่มีศักดิ์สูงกว่าเนื่องจากว่ามีการกระทำที่มีประสิทธิภาพกว่าคนจน และได้รับความทุกข์ยากลำบากน้อยกว่าคนจน ส่วนคนจนมีศักดิ์ต่ำกว่าเพื่อการกระทำมีประสิทธิภาพน้อยกว่าและดังนั้นจึงมีทุกข์มากกว่า การที่คนเราเกิดมาเรียบง่ายจนบ้าง ก็เนื่องมาจากบุญที่ได้สั่งสมไว้ เช่นกัน แต่เมื่อเกิดมาในฐานะใดฐานะหนึ่งแล้วไม่จำเป็นต้องอยู่ในฐานะเดิมตลอดไป เพราะอาจก้าวไปสู่ฐานะสูงขึ้นไปหรือตกลงสู่ฐานะต่ำกว่าเดิมก็ได้ ทั้งนี้อยู่กับการกระทำการดี หรือบุญเป็นสำคัญ ถ้าหากทำดีหรือทำบุญมากขึ้น ก็จะมีฐานะสูงขึ้น ถ้าหากทำชั่วหรือทำบาป ก็จะมีฐานะต่ำลง ดังนั้นภาพสังคมในส่ายตาของคนไทย จึงเต็มไปด้วยการเปลี่ยนตัวผู้ ดำรงฐานะต่างๆ ซึ่งไม่ได้เปลี่ยนตามไปด้วยนั่นคือเปลี่ยนตัวบุคคล แต่ฐานะตัวยังอยู่อย่างเดิม ดังนั้นสังคมของไทยจึงเต็มไปด้วยบุคคลที่มีความต้องการปรับปรุงฐานะทางสังคมให้สูงขึ้นอยู่เสมอ แต่การยกฐานะจะกระทำได้โดยการกระทำการดีหรือทำบุญนั่นเอง

ผู้เขียนตั้งข้อสังเกตว่า ฐานะทางสัง

คุณของคนไทยเกิดมากไม่เท่ากันเสียแล้ว ทั้งนี้ เพราะทำบุญไม่เท่ากัน ผู้ที่ทำบุญไว้มากจะเกิดมาในฐานะทางสังคมได้เปรียบผู้ที่ทำบุญไว้น้อย กันนั้นในชาติบุญจุนนการปรับปรุงฐานะทางสังคมให้ดีขึ้นโดยการทำบุญ คนร่าวยังได้เปรียบคนจนอยู่มาก เช่น คนจนทำบุญครั้งละ ๑ บาท คนร่าวยครั้งละ ๑๐๐ บาท เป็นต้น

ในการปรับปรุงฐานะทางสังคมของตน เองในชาติบุญจุน คนที่ทำบุญไว้แต่ชาติก่อน จึงไม่ค่อยมีบุญมากนัก เพราะมีทรัพย์สินพอที่จะทำบุญได้มาก สำหรับคนจนนั้นมีทรัพย์สินค่อนข้างจำกัดในการทำบุญในทางปฏิบัติจึงมีทางออก ๒ ทางคือ พึ่งตัวเองในการหารัพย์สิน หรือ พึ่งผู้อื่นที่มีทรัพย์สินมากกว่า เพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินเพิ่มขึ้น

จึงกล่าวได้ว่า การรวมตัวกันเป็นกลุ่ม สังคมนั้นเกิดจากความพยาיהםของทุก ๆ คน ในการปรับปรุงฐานะทางสังคมของตน โดยที่แบ่งผู้พยาיהםปรับปรุงฐานะทางสังคมออก เป็น ๒ พวาก พวกรากคือ ผู้ที่มีทรัพย์สินมาก ต้องการทำบุญโดยเจ้าทรัพย์สินของตนให้แก่ผู้อื่น ให้มากที่สุดเท่าที่ทรัพย์สินของตนจะอำนวยให้ อีกพวากหนึ่งให้แก่ พวากที่ไม่สามารถหารัพย์สินได้มากโดยลำพังความสามารถของตนเอง ท้องฟังประโยชน์จากผู้ที่มีทรัพย์สินมากกว่าแก่ให้ กลุ่มสังคมในประเทศไทย จึงเกิดการทบุคคลผู้หนึ่งที่มีความสามารถหา

ทรัพย์สินได้มากและสามารถแยกทรัพย์สินนั้นให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นได้อีกด้วยคน

เมื่อกลุ่มสังคมเกิดโดยนัยนี้ ความสัมพันธ์ทางสังคมจึงเป็นแบบ ผู้อุปถัมภ์-ผู้อยู่ใต้การอุปถัมภ์ หรือ patron-client โดยถือว่าผู้ที่สามารถแยกผลประโยชน์เป็นผู้ที่มีฐานะทางสังคมเหนือกว่าผู้ที่ได้รับผลประโยชน์ซึ่งมีฐานะทางสังคมต่ำกว่า หน้าที่และบทบาทของเหล่าฝ่ายบุญไว้ ผู้อุปถัมภ์หรือ patron จะต้องดูแลผู้อยู่ในความอุปถัมภ์หรือสมาชิกภายในกลุ่มอย่างดี และด้วยความกรุณา ส่วนผู้รับการอุปถัมภ์หรือสมาชิกภายในกลุ่มนี้หน้าที่ซึ่งจะต้องด้วยทุ่มเทต่อผู้อุปถัมภ์ และภักดีต่อผู้อุปถัมภ์คน

กลุ่มสังคมทุกกลุ่มในประเทศไทยล้วนแต่มีความสัมพันธ์แบบ patron-client ทั้งนั้น ผู้มีฐานะเป็นผู้อุปถัมภ์ต้องมีหน้าที่ความรับผิดชอบและบทบาทเหมือนกัน ตัวอย่างเช่น ในครอบครัวผู้เป็นพ่อจะเป็นผู้อุปถัมภ์ หรือ patron ส่วนสมาชิกอื่น ๆ ล้วนแต่เป็นผู้รับการอุปถัมภ์ หรือ client ทั้งนั้น เพราะถือว่าพ่อเป็นหัวหน้าครอบครัว เป็นผู้หาเลี้ยงครอบครัวโดยจัดหาอาหาร เชื้อผ้าและที่อยู่อาศัยให้แก่สมาชิกของครอบครัว ในโรงงาน ก็ถือว่านายจ้างเป็นผู้อุปถัมภ์ ส่วนลูกจ้างทุกคนเป็นผู้รับการอุปถัมภ์ เพราะนายจ้างเป็นผู้จัดหางานให้ลูกจ้างทำ และหลายกรณีจาก

อาหารและที่อยู่อาศัยให้ลูกจ้างด้วยเป็นคน มองในแง่ความคิดเรื่องบุญ จะต้องไม่เลี่นว่า ผู้อุปถัมภ์จะเป็นผู้ที่มีบุญมากกว่า ส่วนผู้รับการอุปถัมภ์นั้นเป็นผู้ที่มีบุญน้อยกว่า ความสัมพันธ์แบบ patron-client จึงเป็นความสัมพันธ์ที่ผู้มีบุญมากกับผู้ที่มีบุญน้อยจะปฏิบัติท่องกันอย่างไร ซึ่งความสัมพันธ์ก็กล่าวถือว่าเป็นโครงสร้างของกลุ่มสังคมไทย

ในกลุ่มสังคมแต่ละกลุ่มนั้น ต่างกัน ความสัมพันธ์แบบ patron-client ลดลงนั้น ก็เป็นข้อดี เช่น ภายในการอบครัวพ่อแม่เป็น patron ของลูกๆ ในขณะเดียวกันก็ถือว่าพ่อๆ นอกจากเป็น client ของพ่อแม่แล้ว ยังเป็น patron ของน้องๆ อีกด้วย กล่าวโดยสรุปก็คือ แต่ละคนในกลุ่มนั้นมีฐานทางสังคมไม่เสมอ กันเลย

เนื่องจากโครงสร้างของกลุ่มสังคม ต่างๆ เป็นเช่นนี้โดยทั่วไป จึงทำให้เกิดค่านิยมในสังคมไทยขึ้นว่า ควรทำตัวให้เป็นผู้อยู่ใต้การอุปถัมภ์ของผู้ที่มีทรัพย์มากกว่า เพราะจะช่วยให้เกิดความเป็นบึกແண์ของสังคมยิ่งขึ้น ไม่มีการแนะนำให้บุคคลดำเนินการไปโดยลำพังโดยไม่พึงคนอื่น ทั้งนี้ เพราะว่าการรับการอุปถัมภ์จากคนอื่นจะทำให้ผู้รับมีความมั่นคงยิ่งขึ้น การไม่ยอมรับโครงสร้างอุปถัมภ์จะเหมือนการขาดรัมโพธ์ สำหรับให้ความร่วมมือกันนั่นเอง .

ผู้เขียนวิเคราะห์ไว้ว่า ผู้ที่มีบุญมากนั้นอาจจะไม่เห็นแก่ตัว เสียสละอยู่เสมอ ตัวอย่างเช่น ชาวนาโดยมากจะนำสักว์อกกินหูยักษ์ก่อนแล้วจึงมากินข้าวของที่หลัง

ความคิดในเรื่องบุญก็ปรากฏว่าคนไทยมองคุณในเรื่องเป็นสิ่งที่จะได้มาหรือสูญเสียไปได้ ผิดกับความคิดเรื่องบุญในทางตะวันตก ซึ่งไม่มองว่าอาจได้มาและสูญเสียไป

เนื่องจากสังคมไทยเป็นสังคมเปิดให้มีการปรับปรุงฐานะทางสังคมของบุคคลได้เสมอ จึงควรใช้เห็นต่อไปว่าบุคคลวิธีอย่างไรที่รักษาและปรับปรุงฐานะทางสังคมให้สูงอยู่เสมอ เงื่อนไขประการแรก บุคคลจะต้องสะสมทรัพย์สินไว้ให้ได้มากๆ เพื่อแจกให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น ถ้าหากบุคคลไม่สามารถให้ประโยชน์แก่ผู้อื่นอย่างคงเส้นคงวา กลุ่มของบุคคลนั้นก็ยังยืนอยู่ได้ แต่ถ้าไม่สามารถให้ประโยชน์แก่ผู้อื่นได้ตลอดเวลา กลุ่มของบุคคลนั้นก็จะถูกทิ้งไว้ที่ลับน้อย กันนั้นในการปรับปรุงทางฐานะทางสังคมของแต่ละคนขึ้นอยู่กับความสามารถส่วนตัวในการที่จะสั่งสมทรัพย์สินไว้ แจกให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นได้อยู่ตลอดเวลา แต่ระบบสังคมไทยยังเบี่องหนทางไว้อย่างหนึ่ง สำหรับผู้ต้องการปรับปรุงฐานะทางสังคมของตนให้สูงขึ้น ในกรณีที่ไม่อาจใช้ความสามารถส่วนตัวสั่งสมทรัพย์สินได้อย่างพอเพียง ทางออกก็คือ อาจเข้าไปเป็นผู้รับการอุปถัมภ์ของ

ผู้ที่มีทรัพย์มากกว่า ทรัพย์สินที่ว่าด้วยหมายถึง ทรัพยากรทุกชนิดที่สังคมต้องการ ดังนั้นเรา จะเห็นตัวอย่างในเรื่องนี้ ในกรณีผู้ใหญ่บ้าน ตามปกติผู้ใหญ่บ้านจะมีทรัพย์สินพอแยกกัน ในระหว่างเครือญาติเท่านั้น แต่ผู้ใหญ่บ้าน ท้องดูแลลูกบ้านด้วย เนื่องจากทรัพย์สินไม่ พอกาให้แก่ลูกบ้าน ผู้ใหญ่จึงต้องยอมรับ กำหนดและนายอำเภอเป็นผู้อุปถัมภ์ เพราะผู้ใหญ่บ้าน จะได้พึ่งทรัพย์สินจากกำหนดและนาย อำเภอมาเจกลูกบ้านอีกต่อหนึ่ง เช่น รับงาน จากกำหนดและนายอำเภอให้ลูกบ้านทำเป็น ทัน

ขอสังเกตอีกประการหนึ่งเกี่ยวกับการ ปรับปรุงฐานภาพทางสังคมนักคือ ในกรณี ขอพึ่งทรัพย์สินจากผู้อ่อนและสร้างความสมัพนธ์ แบบ patron-client ขึ้นนั้น ทำให้มีผู้มองว่า ความสมัพนธ์แบบ patron-client เมื่อยังคง ความสมัพนธ์แบบ vassal-serf ในระบบ ศักดินา (feudalism) ในทางทวันตกชั่ง ความจริงไม่เหมือนกัน ทั้งนี้ เพราะว่าความ สมัพนธ์แบบ vassal-serf นั้น เป็นความสมัพนธ์ คือนานั้น ยาวนาน เพราะสืบไปถึงรุ่นลูกรุ่น หลาน ส่วนความสมัพนธ์แบบ patron-client นั้น ไม่ถาวร เพราะความสมัพนธ์ขึ้นอยู่กับความ พอดีของทั้งสองฝ่ายเป็นสำคัญ ดังนั้นใน ทางปฏิบัติผู้อุปถัมภ์หรือ patron จะเลิกให้ ประโยชน์แก่ผู้อยู่ใต้อุปถัมภ์หรือ client เมื่อ

ไรก็ได้ และผู้อยู่ใต้อุปถัมภ์จะเลิกยกผู้นั้นเป็น ผู้อุปถัมภ์ของตนเมื่อใดก็ได้ ถ้าเห็นว่าไม่ได้ รับประโยชน์เพียงพอจากผู้อุปถัมภ์ แล้วก็อาจ หาผู้อุปถัมภ์ใหม่ได้ ไม่มีข้อห้ามไว้แต่อย่างใด การเลือกผู้อุปถัมภ์จึงมักมองคุณว่าจะให้ประโยชน์แก่ตนได้มากน้อยเพียงใด ทั้งนี้ เพราะ ถ้าได้ผู้อุปถัมภ์ที่ให้ประโยชน์น้อยจะทำให้การ ปรับปรุงฐานทางสังคมของตนช้าลง

การที่จะเลือกผู้อุปถัมภ์หรือผู้อยู่ใต้อุปถัมภ์ของโกรนน์เป็นสิทธิของคนไทยทุกคน ไม่ว่าจะมีฐานะทางสังคมสูงหรือต่ำอย่างไร และความสัมพันธ์แบบ patron-client ระหว่างนั้นจะคงอยู่ครบถ้วน ๒ ฝ่ายได้ประโยชน์ จากกัน ถ้าหากทั้งสองฝ่ายหรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ไม่เห็นว่ามีประโยชน์ที่จะได้จากกัน ความ สมัพนธ์ก็ขาดสะบั้นลงในทันที

เพราะฉะนั้น ถ้าหากจะมองสังคมไทย ในความหมายชนชั้นสังคม (social class) ตาม ที่เข้าใจความหมายของคำนั้นในทางตะวันตก แล้วจึงไม่ถูกต้อง ความจริงสังคมไทยมีลักษณะ เหมือนระบบที่และทำแท่งในวงการทหาร มากกว่า เพราะถือว่าทำแท่งสำคัญกว่าทั่ว บุคคล ทำแท่งจะเป็นเครื่องบอกบทบาท และวิถีชีวิตของผู้ที่เข้ามาดำรงทำแท่งนั้น ๆ ดังนั้นเราจึงมักเรียกบุคคลโดยทำแท่ง เช่น ท่านผู้ว่าราชการจังหวัดและนายอำเภอ เป็นคัน คันนี้ฐานะทางสังคมในสังคมไทยจึงเหมือนกับ

คำແໜ່ງແລະຍສກທາງທຫර ທີ່ຈຶ່ງຜູ້ດຳກຳຮັງຕຳແໜ່ງ
ຈະຕ້ອງປົງປົນທີ່ຕົນໃຫ້ສອຄຄລັງກັບຕຳແໜ່ງນີ້
ເຊັ່ນ ຜູ້ທີ່ດຳກຳຮັງຕຳແໜ່ງຫວີ່ອສູນະກາງສັງຄມ
ເປັນຫາວານາ ເມື່ອເຂົາບວິຊທ່ຽວໄດ້ຮັບການແຕ່ງຕັ້ງ
ເປັນຂໍາຮາຊກາຣ ເຂົາຈະປະປະພຸດຕິປົງປົນທີ່ຕົນເປັນ
ພຣະແລະເປັນຂໍາຮາຊກາຣ ທີ່ຈຶ່ງເປັນການປະປະພຸດຕິ
ປົງປົນທີ່ຕົດໄປຈາກການປະປະພຸດຕິປົງປົນທີ່ຂອງການ
ເປັນຫາວານາ ຄ້າຈະເປົ້າຍິນກີ່ເໝືອການເລື່ອນໂນນ
ເຂົາສວນຫວີ່ອໄຮກີ່ແສດງໄປການນັ້ນ

ຄວາມຈົງຄ້າຈະມອງສັງຄມໄຫຍ່ຍ່າງຄຸກ
ທ້ອງ ຜູ້ເຊື່ອນຄົດວ່າຄວາມອອງໃນຮູປະບວນການ
ທາງສັງຄມດັ່ງທີ່ໄດ້ກ່າວມາແລ້ວ ຄ້າເຮັມອອງຄູ
ກລຸ່ມຕ່າງໆ ທີ່ມີຜູ້ນຳແລ້ວຈະເຫັນວ່າກລຸ່ມເຫຼົ່ານີ້
ໝາດແລະຄວາມນິ້ນຄົງໄນ່ເຖິງກັນ ກລຸ່ມທີ່ໃຫຍ່
ແລະມີຄວາມນິ້ນຄົງຈະເປັນກລຸ່ມທີ່ມີສູນະກາງສັງຄມ
ສູງ ແລະຄວາມນິ້ນຄົງຂອງກລຸ່ມຂຶ້ນອູ່ກັບ
ທຮພີສິນທາງເສຽງສູງກິທີຈະແຈກໃຫ້ສາມາຊີກາຍ
ໃນກລຸ່ມເປັນສຳຄັງ ດັ່ງນັ້ນເຮົາຈາທິກູ່ເກີດທີ່
ທີ່ເກີຍວັບກັບກລຸ່ມໄດ້ວ່າ ຄ້າຫາກກລຸ່ມທີ່ທຮພີກາຣ
ມາກຂຶ້ນ ກລຸ່ມຈະມີໝາດໃຫຍ່ຂຶ້ນແລະມີຄວາມ
ນິ້ນຄົງເພີ່ມຂຶ້ນ ຕຽກກັນຂ້າມ ຄ້າຫາກທຮພີກາຣ
ຂອງກລຸ່ມນັ້ນຍິລງ ກລຸ່ມກົ່າຈະມີໝາດເລັກແລະມີ
ຄວາມນິ້ນຄົງນັ້ນຍິລງ ນັ້ນເປັນກູ່ເກີດທີ່ຮະຫວ່າງ
ກລຸ່ມຕ່າງໆ

ສ່ວນກາຍໃນກລຸ່ມ ກະບວນການໃນສັງຄມ
ທີ່ເກີດຂຶ້ນກົລ້າຍໆກັນ ແລະມີກູ່ເກີດທີ່ກົລ້າຍໆ
ກັນ ໃນຂະໜາດທີ່ກລຸ່ມທີ່ທຮພີກາຣເພີ່ມຂຶ້ນ ຜູ້ທີ່ອູ່

ໄກລື້ອີດຜູ້ນຳຫວີ່ອຫວ້ານ້າກລຸ່ມຈະໄດ້ຮັບປະໂຍ່ນ
ມາກວ່າຜູ້ອື່ນ ຜູ້ທີ່ອູ່ຫ່າງຈາກຫວ້ານ້າອອກໄປ
ຢຶ່ງໄກລປະໂຍ່ນທີ່ໄດ້ກົງນັ້ນຍິລງ ດັ່ນສັງຄມ
ໃນໄຫຍ່ຈຶ່ງມີລັກໝະຄລ້າຍັກບັດວາຫາງ ທາງທ່ອນ
ຫວີ່ມີຄວາມນິ້ນຄົງນັ້ນ ສ່ວນທາງທ່ອນທາງຈະມີ
ຄວາມນິ້ນຄົງນ້ອຍ

ໃນທຳນອງເຈີຍກັນ ເຮົາອາມອອງດູ້ຫວີ່ບຸຄຄລ
ໃນການເຂົ້າກລຸ່ມແລະອອກຈາກກລຸ່ມໄດ້ວ່າບຸຄຄລຈະ
ເລືອເຂົ້າກລຸ່ມທີ່ທຮພີສິນແຈກໄດ້ມາກ ເພຣະ
ຈະໄດ້ຮັບປະໂຍ່ນນັ້ນ ແລະບຸຄຄລຈະອອກຈາກ
ກລຸ່ມດ້າຫາກວ່າກລຸ່ມນິ້ນມີທຮພີສິນນັ້ນຍິລງ ທຳ
ໄຟໄດ້ຮັບປະໂຍ່ນນ້ອຍລັງ ຄ້າອອກຈາກກລຸ່ມ
ແລ້ວກີ່ໄປເລືອເຂົ້າກລຸ່ມໃໝ່ຕ່ອໄປ

- ຂ -

ເທົ່າທິກລ່າວມາຂັ້ນຕົ້ນທິ່ງໝາດຈະເຫັນ
ໄດ້ວ່າຄາມຄວາມຄົດຂອງຄົນໄຫຍ່ນັ້ນ ບຸ່ນ ທຳ
ໜ້າທີ່ກຳຫັນຄຽນທາງສັງຄມຂອງບຸຄຄລ ແລະ
ທຳໜ້າທີ່ກຳຫັນເດືອນໄປວ່າ ບຸຄຄລຈະປັບປຸງ
ສູນະກາງສັງຄມວ່າຈະກ້າວຂຶ້ນໄປສູງໄປກວ່າເດີມໄດ້
ເພີ່ມໄດ້ ແຕ່ໃນຊີວິຫຼາງແລ້ວ ຄວາມຍຸດທຣວນ
ໄມ່ຄ່ອຍນີ້ ເນື່ອຈາກບຸ່ນຍຸ່ນສ່ັງລົບຫ້າ ດັ່ງນັ້ນ ຄົນ
ໃຊ້ບາງຄົນທີ່ເກີຍວັບກັບກລຸ່ມ ແຕ່ຜູ້ທີ່ເປັນນາຍອນໄມ່
ເຫັນຄວາມດົກມື້ ບາງທີ່ຜູ້ເປັນນາຍໃຈດີມເນັດກາ
ກຽມາ ແຕ່ຄົນໃຊ້ກລັບຄົດໂກນົກົມື້ ເມື່ອເກີດກຣົມື້
ເຫັນຂຶ້ນ ຄົນໄຫຍ່ຈະພຍາຍາມແກ້ໄຂບຸ່ນຫາດ້ວຍ
ຕານເອງກ່ອນ ໂດຍໄໝໄດ້ທິກທິກເອງວ່າ ກາຣທີ່ຕົນ

ไม่ได้รับความยุติธรรมนั้นเป็นเพราะคนมีบุญน้อยและจะต้องแก้ด้วยการทำบุญมากขึ้น

กล่าวอีกประการหนึ่ง คนไทยเห็นคนทำชั่ว แต่ยังไม่ได้รับของความชั่วประภูอยู่ทั่วไป เช่น พากใจที่ปล้นเขากิน ผู้ปกครองที่ราชที่ยังคงอยู่ในตำแหน่งต่อไป การที่คนช่วยให้ดีอยู่นี้เป็น เพราะว่ามีสิ่งอีกสิ่งหนึ่งซึ่งเรียกว่า อำนาจ ทำหน้าที่ช่วยให้คนช่วยได้อยู่ ในความคิดเห็นของคน อำนาจอาจเกิดจากลักษณะส่วนตัวของบุคคลบ้าง จากประสบการณ์บ้าง จากความรู้พิเศษบางอย่างบ้าง ดังนั้นจะเห็นโดยทั่วไปว่า บางคนค้าขายร่ำรวย เพราะดูถูกชั้นดูยามในการประกอบการค้า บางคนมีผ้ายันต์เล้าอาชานะคู่ต่อสู้ได้ แต่อย่างไรก็ตาม คนไทยมองอำนาจเป็นสิ่งที่ไม่ดี เมื่อกันก้มองกันในทางโลกตะวันตก

ความทฤษฎีนี้เรารายงานแยกอำนาจและประสิทธิภาพซึ่งกล่าวมาในตอนตนได้ เมื่่าวัดทั้งสองสิ่งนี้ช่วยให้คนทำการงานสำเร็จ นั่นคือ ใจ ก็อาจมีอำนาจได้ แต่คนมีบุญเท่านั้นถึงจะมีประสิทธิภาพได้ ดังนั้น คนเราอาจใช้อำนาจเป็นเวทมนตร์ค่าทำให้ผู้หญิงมารักตนได้ แต่การที่จะอยู่เป็นสามีภรรยา กันตลอดไปนั้นเกิดจากบุญ ดังนั้นในทางปฏิบัติ จึงเป็นการยกที่จะแยกอำนาจและบุญออกจากกัน เพราะทั้งสองสิ่งช่วยให้คนบรรลุความ

สำเร็จในการทำงาน เพราะในชีวิตจริงก็มีก้าอย่างไม่น้อยซึ่งให้เห็นว่า อำนาจช่วยให้คนบรรลุสิ่งตั้งประสงค์ของตน โดยเฉพาะอำนาจจากเกิดจากผ้ายันต์ การสัก คาดอาคม และการบูชาวิญญาณ

ดังนั้นในชีวิตประจำวัน คนไทยจึงเห็นว่า ทั้งอำนาจและบุญต่างมีหน้าที่สำคัญช่วยให้คนทำสิ่งต่างๆ สำเร็จตามความต้องการ คนไทยจึงยอมรับทั้งอำนาจและบุญ

ยังกว่านั้น ในชีวิตจริงนั้นมีความไม่แน่นอนอยู่ทั่วไป การปรับตัวให้เข้ากับความไม่แน่นอนอย่างหนึ่งของคนไทยประการหนึ่งคือ การยอมรับแนวความคิดเรื่องอำนาจ การปรับตัวต่อความไม่แน่นอนของคนไทยอีกประการหนึ่งคือ การใส่หน้ากากหรือพยา呀มทำดีต่อ กันในความสัมพันธ์กันในชีวิตประจำวัน สร้างทำท่าทางภายนอกให้ดูสภาพอยู่เสมอ เพราะไม่แน่ใจว่าผู้อื่นจะคิดดีหรือร้ายต่อตน การแสดงความสัมพันธ์อันดีต่อผู้อื่นเสมอเมื่อจะไม่จริงใจก็เป็นการบังกันอันตรายให้แก่ตน

กล่าวโดยสรุป พฤติกรรมของคนไทยได้รับอิทธิพลจากแนวความคิดเรื่องบุญและอำนาจอยู่เสมอ โดยคิดหาเหตุผลเอาว่า สิ่งใดจะทำให้คนสำเร็จในสถานการณ์กัยยอมรับเอารสั่งนั้น

- ๑ -

ในความเป็นจริงนั้น อำนาจก็จะบดบังบุญหรือมีความสำคัญในชีวิตรประจำวันมากกว่าบุญ แต่สังคมไทยก็ไม่ได้เดือดร้อนรุนแรงอย่างการใช้อำนาจกันมากนัก เพราะมีความมั่นคงและความสงบเรียบร้อยในสังคมพอสมควร ปัจจัยต่างๆ ที่มีส่วนทำให้สังคมไทยอยู่อย่างสงบและมีความมั่นคงอยู่เป็นสังคมได้มีดังนี้

๑. ความสัมพันธ์แบบ patron-client ทำหน้าที่ให้ความสัมพันธ์ทางสังคมราบเรื่องพอสมควร เพราะเป็นการแลกเปลี่ยนประโยชน์และบริการระหว่างกัน

๒. ชายและเพศ เป็นตัวกำหนดการกระทำ และขอบเขตการปรับปรุงฐานะทางสังคม เช่น ถือว่าเพศชายแข็งแรงกว่า เพศหญิงอ่อนแอกว่า จึงยอมรับกันว่า ผู้ชายมีความสามารถปรับปรุงฐานะทางสังคมได้กว่า ผู้หญิงก็อาศัยผู้ชายปรับปรุงฐานะทางสังคมของตนตามไปด้วย เห็นได้จากการผลลัพธ์ของการดำเนินการทางสังคมนั้น ฐานะทางสังคมของภรรยาที่สูงตามไปด้วย เด็กับผู้ใหญ่ก็เหมือนกัน ถือว่าผู้ใหญ่แข็งแรงกว่า เด็กใจท้องอาศัยผู้ใหญ่เหมือนผู้หญิงอาศัยดังกล่าว

๓. ในความสัมพันธ์กันในชีวิตรประจำวันนั้น แต่ละฝ่ายมีความสัมพันธ์ จะใช้ความรักและความเคราะห์กันและกันเป็นหลักในการสัมพันธ์กัน

๔. ในสังคมไทยมีชนกลุ่มน้อยในสังคมอยู่หลายกลุ่ม คนไทยถือว่าชนกลุ่มน้อยเป็นพวกหนึ่งทั่วหาก็ไม่ยอมรับชนกลุ่มน้อยว่าเป็นคนในกลุ่มเดียวกัน ทำให้ต่างคนต่างอยู่ ไม่จัดแยกกัน

๕. คุณธรรมประวัติศาสตร์ของไทย ปรากฏว่า โภกสในการปรับปรุงฐานะทางสังคมในความเป็นจริงมีมากขึ้น เช่น มีการเลิกทาสในสมัย ร. ๕ และมีการสร้างถนนหนทางคิดคอกันภายในประเทศไทยมากขึ้น ทำให้มีการเคลื่อนย้ายถิ่นของประชาชนมาก และโดยการย้ายถิ่นนี้ โภกสในการให้ชั้นสังคมก็มีมากขึ้นด้วย

๖. การศึกษาเจริญขึ้น ทำให้เป็นปัจจัยอีกประการหนึ่งในการใช้เป็นสิ่งไฟเขียว สังคมทั้งชายและหญิงมากขึ้น

ผู้เขียนคงขอสงเกตสรุปไว้ว่า แม้อำนาจและบุญจะเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดฐานะทางสังคมในประเทศไทย แต่ก็เริ่มนีบัจจัยอื่นปรากฏขึ้น ซึ่งจะมีอิทธิพลทำให้แนวความคิดเรื่องอำนาจและบุญในการกำหนดฐานะทางสังคมน้อยลง

สังคมวิทยาและศาสนา ในประเทศไทย

จุดมุ่งหมายสำคัญของบทความนักอ
เสนอให้ใช้ทฤษฎีและวิธีการศึกษาพุทธศาสนา
ในประเทศไทย ผู้เขียนประภาว่า ทั้งๆ ที่ยอมรับ
กันว่า พุทธศาสนา มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อ
สังคมไทย แต่ก็ยังมิได้มีการศึกษาพุทธศาสนา
กันอย่างแท้จริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษา
พุทธศาสนาในทางสังคมวิทยา ดังนั้น ผู้เขียน
จึงแบ่งบทความนี้ออกเป็น ๒ ตอน คือ ตอน
แรก ซึ่งให้เห็นว่า พุทธศาสนาได้รับการยกย่อง
ให้อยู่ในฐานะสำคัญอย่างไร ในสังคมไทย ส่วน
ตอนที่สอง เป็นการเสนอแนะทฤษฎีและวิธี
การศึกษา ซึ่งควรใช้ศึกษาพุทธศาสนาใน
ประเทศไทย

- ๑ -

ในการแสดงให้เห็นว่า พุทธศาสนา
มีความสำคัญอย่างไรต่อสังคมไทย ผู้เขียนได้
ใช้ข้อมูลจากหนังสือพิมพ์ และรายงานศึกษา^๑
สังคมไทยโดยนักสังคมศาสตร์สาขาต่างๆ และ
สรุปว่า พุทธศาสนา มีความสำคัญต่อสังคมไทย
ในด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้

(๑) พุทธศาสนาฝ่ายพินัยทานเป็น^๒
ศาสนาประจำชาติ ทำให้เกิดความรู้สึกโดย

ทั่วไป การเป็นคนไทยคือการเป็นพุทธ
ศาสนาิกชนนั่นเอง

(๒) พุทธศาสนามีอิทธิพลต่อชีวิต
และการกระทำการคนไทยเป็นอย่างมาก

(๓) พุทธศาสนาเป็นผู้ให้กำเนิด
ระบบค่านิยมแก่สังคมไทย คณะสังฆ ซึ่ง
ประกอบด้วยพระภิกษุประมาณ ๑๕๐,๐๐๐ รูป^๓
และสามเณรออกประมาณ ๕๐,๐๐๐ รูป เป็นผู้
สืบค่านิยมนี้เอาไว้

(๔) เนื่องจากประชากรของไทย
ประมาณ ๘๐ เปอร์เซ็นต์ต้องอาศัยอยู่ในหมู่บ้าน
ในชนบท วัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของชีวิต
ทางศาสนาและสังคมของชาวบ้าน เพราะวัด
ทำหน้าที่ทางสังคมหลายอย่าง ให้แก่ชาวบ้าน
จึงถือได้ว่าพุทธศาสนาเป็นส่วนหนึ่งในการ
ดำเนินชีวิตของชาวบ้าน

(๕) ในโครงสร้างทางการเมืองของ
ประเทศไทย ภูมิปัญญาพุทธศาสนาเป็นส่วนหนึ่ง
ของโครงสร้างในระดับสูง โดยมีกรรมการ
ศาสนากระทรวงศึกษาธิการเป็นหลักฐาน และ
กรรมการศาสนาทำหน้าที่เป็นเลขานุการของคณะ
สังฆ ซึ่งเป็นองค์กรของการของพุทธศาสนา ซึ่งได้
รับการควบคุมจากรัฐบาลอย่างใกล้ชิด การที่

รวมเอาสถาบันศาสนาและสถาบันการเมืองไว้ในโครงสร้างเดียวกันทำให้คณะสงฆ์มีฐานะเหมือนองค์กรของราชการ ดังนั้นการบริหารคณะสงฆ์จึงขัดแย้งกับการบริหารราชการ

(๖) ในระดับชาติ คณะสงฆ์เป็นองค์กรที่มีอิสระในการปกครองตนเองพอสมควร และเป็นองค์กรที่ได้รับการสนับสนุนจากพุทธศาสนาในชนโดยทั่วไป สำหรับในระดับหมู่บ้าน ส่วนมากชาวบ้านและพระภิกษุสามเณรจะเป็นญาติกัน จึงสมัพนธ์กันโดยทำประโยชน์ให้แก่กันและกัน

(๗) แม้ในทางทฤษฎี พุทธศาสนาเป็นศาสนาที่ต้องการออกไปจากโลกนี้ และไม่ต้องการเกี่ยวข้องกับเรื่องทางโลกจริง แต่ในทางปฏิบัตินั้นพุทธศาสนาเกี่ยวข้องกับเรื่องของทางโลกอย่างมาก ตัวอย่างเช่นในหมู่บ้านจะเห็นได้ว่ากิจกรรมทางศาสนาและทางโลกแยกกันไม่ออก

กล่าวโดยสรุปก็คือ ในระดับชาติ พุทธศาสนาเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของระบบการเมืองของไทย ส่วนในระดับหมู่บ้านนั้น พุทธศาสนาเป็นส่วนสำคัญของชีวิตชาวบ้าน

- ๒ -
ผู้เขียนตั้งข้อสังเกตว่า มีผู้ศึกษาสังคมไทยในทางสังคมศาสตร์อยู่บ้าง แต่ว่า การศึกษาของนักสังคมศาสตร์เหล่านี้เป็นวิธีการศึกษาที่เรียกว่า Culture-and-persona-

lity approach ในการศึกษาของนักสังคมศาสตร์เหล่านี้ ปรากฏว่าได้มีการใช้คำว่าพุทธศาสนาและค่านิยมของพุทธศาสนา กันอย่างสับสน เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ทางสังคม และกระบวนการทางสังคมไทย ทั้งๆ ที่นักสังคมศาสตร์เหล่านี้ยังไม่ได้มีการศึกษาพุทธศาสนาและค่านิยมของพุทธศาสนาว่ามีอยู่อย่างไรแน่ ผู้เขียนจึงขอเสนอการศึกษาโครงสร้าง เป็นวิธีการศึกษาพุทธศาสนาและค่านิยมของพุทธศาสนา โดยหวังว่า วิธีการศึกษาแบบที่เรียกว่า structural approach จะช่วยให้เข้าใจได้ว่าพุทธศาสนา มีอิทธิพลอย่างไรในสังคมไทย

ผู้เขียนวิเคราะห์การศึกษาแบบ culture and personality approach นั้นเป็นการศึกษาค่านิยมจากหลักคำสอน (doctrine) ของพุทธศาสนา และคิดว่าหลักคำสอนดังกล่าวเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลของศาสนาที่มีต่อสังคม แต่เนื่องจากว่าผู้ใช้การศึกษาแบบนี้ไม่ได้ศึกษาพุทธศาสนาด้วยตนเองมาก่อน พุทธศาสนาและค่านิยมของพุทธศาสนา ในที่ระดับของนักสังคมศาสตร์เหล่านี้จึงเป็นความคิดของตนเอง ดังนั้นนักสังคมศาสตร์เหล่านี้จึงมองพุทธศาสนาแตกต่างกันดังนี้ Ayal กล่าวว่า พุทธศาสนาเป็น อุปสรรคสำคัญ ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ Sutton และ Mosei กล่าวว่า พุทธศาสนา ก่อให้เกิดพฤติกรรมและระเบียบในการบริหาร Benedict กล่าวว่า บุคลิกภาพ

ของคนไทยสหท้อนให้เห็นถึงค่านิยมของพุทธศาสนา Wilson กล่าวว่าพุทธศาสนาเป็นประการธรรมชาติสำหรับบุปผันกัน ลัทธิมาร์กชิฟฟ์ Embree และ Hanks กล่าวว่า โครงสร้างสังคมของไทยสหท้อนให้เห็นค่านิยมทางพุทธศาสนา Kaufman กล่าวว่าพุทธศาสนาทำให้คนเนื่อยชาและเชื่อโชคเชื่อลาภซึ่งใช้ให้เห็นชัดว่าแก้สังคมศาสตร์ ยังไม่รู้ว่าพุทธศาสนาและค่านิยมของพุทธศาสนาที่แท้จริงคืออะไรกันแน่

นอกจากวิจารณ์ว่าแก้สังคมศาสตร์ดังกล่าวไม่รู้จักพุทธศาสนาและค่านิยมของพุทธศาสนาอย่างแท้จริงแล้ว ผู้เขียนยังวิจารณ์ต่อไปว่าการที่ไปทึกทักเอากลุ่มทุกสิ่งทุกอย่างว่าเป็นพุทธศาสนาและค่านิยมของพุทธศาสนาจะไม่เกิดประโยชน์อะไรเลย และการศึกษาจากหลักคำสอน (doctrine) ก็ไม่ใช่ให้เห็นถึงความจริงแต่อย่างใด เนื่องจากมีช่องว่างระหว่างหลักคำสอนและการปฏิบัติอย่างแท้จริงอยู่มาก โดยให้เหตุผลว่า หลักคำสอนบางอย่างไม่ใช่หลักคำสอนของพุทธศาสนาเลย แต่คุณไทยถือว่าเป็นหลักคำสอนของพุทธศาสนาก็มี ยังกว่านั้นระบบค่านิยมไม่ได้รับการนำไปปฏิบัติตามที่ระบุไว้ในคำสอน เพราะผู้นำไปสั่งสอนและผู้นำไปปฏิบัติมักจะดัดแปลงแก้ไขไปด้วย

ดังนั้นในการศึกษาเพื่อให้รู้ระบบค่านิยมอย่างแท้จริงจะต้องศึกษาพฤติกรรมทางสังคมจริงๆ โดยศึกษาถึงความสมัพนธ์ทางสังคม เพื่อถูกว่าอะไรเป็นหลักค่านิยมให้มี

ความสมัพนธ์ทางสังคมอย่างที่ปรากฏอยู่ การศึกษาเช่นนี้เรียกว่า structural approach ซึ่งศึกษา reality ส่วน culture and personality approach เป็นการศึกษา doctrine ซึ่งอาจไม่สะท้อนให้เห็นถึง reality แต่อย่างไร

ยิ่งกว่านั้นความสมัพนธ์ทางสังคมในสังคมไทยก็ตาม ย่อมจะมีหลักการและค่านิยมควบคู่อยู่เสมอ ในสังคมไทยก็เช่นกัน ย่อมจะต้องมีหลักการและค่านิยมควบคุมความสมัพนธ์ทางสังคมอยู่อย่างแน่นอน ถ้าหากเราศึกษาถึงความสมัพนธ์ทางสังคมเราจะได้ทราบหลักการและค่านิยมของสังคมไทยอย่างแน่นอน หลังจากนั้นเรายังจะสามารถแยกให้เห็นได้ว่าค่านิยมดังกล่าวเป็นค่านิยมของพุทธศาสนาหรือไม่ใช่

ดังนั้น ผู้เขียนจึงเสนอแนะว่า ในการศึกษาพุทธศาสนาให้มีความหมาย แทนที่จะศึกษาถึงพระพุทธและพระธรรม ควรที่จะศึกษาพระสงฆ์หรือคณะสงฆ์ในประเทศไทยดีกว่า เพราะพฤติกรรมของพระสงฆ์ค้างหากที่จะช่วยให้เรามองเห็นว่าหลักการหรือค่านิยมที่ควบคุมพฤติกรรมเป็นค่านิยมของพุทธศาสนาหรือไม่? เนื่องจากพระสงฆ์มีอิทธิพลมากในสังคมไทย เมื่อเราศึกษาพระสงฆ์แล้ว เราจึงจะทราบว่าศาสนามีอิทธิพลต่อสังคมอย่างไร?

บัณฑร อ่อนด้า เก็บความจาก J.A.N. Mulder, "Sociology and Religion in Thailand," Journal of the Siam Society, 55: 1 1967

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม ในหมู่บ้านหนองขอน

ผู้เขียนเป็นนักกฎหมายและนักมนุษยวิทยา เคยไปทำการศึกษาครั้งหนึ่ง เมื่อประมาณ ๑๕ ปีมาแล้ว ประมาณปี พ.ศ. ๒๕๐๐ ใน การศึกษาหมู่บ้านนั้นผู้เขียนสนใจ ชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านทุกด้าน แต่เน้นหันในเรื่องระบบความเชื่อ ของชาวบ้าน ดังนั้น บทความและข้อเขียนของผู้เขียนในการศึกษาครั้งแรกจึงเป็นเรื่องที่เกี่ยว กับความเชื่อ และ พฤติกรรม ของ ศาสนาของชาวบ้าน เป็น ส่วนมาก หมู่บ้านที่ผู้เขียนเข้าไปศึกษานั้น คือ หมู่บ้านหนองขอน ซึ่งอยู่ห่างจากตัวจังหวัด อุบลราชธานีไปประมาณ ๑๖ กิโลเมตร ประมาณ พ.ศ. ๒๕๐๕ ผู้เขียนได้กลับไปยังหมู่บ้านหนองขอนอีกรอบหนึ่ง เพื่อสังเกตว่า ในระยะ ๑๕ ปีที่ผ่านมา นี้ มีการเปลี่ยนแปลง อะไรเกิดขึ้น ในหมู่บ้านหนองขอนนี้บ้าง

การศึกษาถึงเรื่องการเปลี่ยนแปลงของผู้เขียนนั้น ใช้หมู่บ้านเพียงแห่งเดียว ดูการเปลี่ยนแปลงซึ่งเกิดขึ้นโดยใช้การเปรียบเทียบ สภาพของหมู่บ้านในระยะเวลาที่ต่างกัน การศึกษาการเปลี่ยนแปลงแบบนี้เป็นที่นิยมกัน ในหมู่นักมนุษยวิทยาโดยทั่วไป ทั้ง เพราะ

เมื่อได้ทำการศึกษาหมู่บ้านใดหมู่บ้านหนึ่งไปแล้วก็เกิดความคิดกันขึ้นว่า เมื่อเวลาผ่านไป ช่วงระยะเวลาหนึ่งแล้ว ถ้ากลับไปเยี่ยมหมู่บ้านนั้นอีกรอบหนึ่งอาจจะสังเกตเห็นว่ามีการเปลี่ยนแปลงอะไรเกิดขึ้นบ้าง ผู้เขียนใช้วิธีการศึกษา การเปลี่ยนแปลงแบบนี้และใช้ชื่อบทความว่า “The World and Nong Khon: Continuity and Change” ความจริงถ้า尼ยมเรียกชื่อบทความประเภทนี้ตามแบบฉบับของนักมนุษยวิทยา เราอาจใช้ชื่อบทความนี้เสียใหม่ว่า “Nong Khon Revisited” ก็ได้

ในการศึกษาการเปลี่ยนแปลงในหมู่บ้านชนบทอย่างเช่นหมู่บ้านหนองขอนนี้ ผู้ศึกษามักตั้งสมมติฐานว่า การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านเกิดจากการที่หมู่บ้านได้ทำการติดต่อกับโลกภายนอกมากขึ้น และสมมติฐานอีกประการหนึ่งก็คือ ในอดีตนั้นหมู่บ้านชนบทจะตั้งอยู่โดยเดียวไม่ค่อยได้ติดต่อกับโลกภายนอกนัก แต่ปัจจุบันและอนาคต หมู่บ้านเหล่านี้จะต้องติดต่อกับโลกภายนอกมากขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การที่ได้ติดต่อกับโลกภายนอกนี้เองเป็นที่มาแห่งการเปลี่ยน

แปลงที่เกิดขึ้นภายในหมู่บ้านตามสมมติฐาน ประการแรก ส่วนสมมติฐานประการที่สาม ในการศึกษาการเปลี่ยนแปลงคือ ในกระบวนการของการเปลี่ยนแปลงซึ่งดำเนินไปนั้น ไม่ใช่ว่าทุกสิ่งทุกอย่างจะเปลี่ยนแปลงไปหมด ไม่เหลือร่องรอยของเดิมเอาไว้เลย ดังนั้นในกระบวนการของการเปลี่ยนแปลงในหมู่บ้าน นักมานุษยวิทยาจะสังเกตคุณว่า มีของเดิมอะไร บ้างที่ยังคงอยู่ (continuity) และมีอะไรบ้างที่เปลี่ยนแปลงไป (change)

บทความเรื่องนี้นักศึกษาหมู่บ้านหนองขอน โดยใช้สมมติฐานทั้งสามประการดังกล่าว ข้างต้น แต่เน้นความสนใจอยู่ที่สิ่งที่เปลี่ยนไป (change) และสิ่งที่ยังไม่เปลี่ยนแปลง (continuity) ในกระบวนการของการเปลี่ยนแปลงในหมู่บ้านหนองขอน

สิ่งที่ผู้เขียนสังเกตเห็นว่ามีการเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัดที่สุดคือ ระบบเศรษฐกิจแบบใช้ของแลกของ (barter economy) เปลี่ยนมาเป็นระบบเศรษฐกิจแบบใช้เงินเป็นสื่อกลาง (cash economy) ถือว่าเป็นจุดเงิน (cash) เป็นส่วนหนึ่งที่ขาดไม่ได้ในชีวิตของชาวบ้านผิดกับสมัยเมื่อ ๑๕ ปีที่แล้ว เงินมิได้เป็นส่วนสำคัญในชีวิตของชาวบ้านเลย

ผู้เขียนได้กล่าวถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับ การเปลี่ยนแปลงจากระบบเศรษฐกิจแบบใช้ของแลกของมาเป็นระบบเศรษฐกิจแบบใช้เงิน

เป็นสื่อกลางไว้อย่างน่าสนใจก็ต่อไปนี้

๑. สาเหตุประการแรกที่ทำให้ชาวบ้านยอมรับเงินว่าเป็นส่วนสำคัญในชีวิตของชาวบ้านต่อมาก็คือ ชาวบ้านนิยมขายสิ่งที่ตนผลิตเหลือกินเหลือใช้เพื่อแลกเอาเงินสดและใช้เงินสดซื้อสิ่งที่จำเป็นและฟุ่มเฟือยมาบริโภคได้ ทั้งยังเห็นว่า การเอาของไปขายตลาด สะดวกกว่าการใช้ของแลกของอย่างที่เคยทำมา การขายได้เงินสามารถนำไปเลือกซื้อของเปล่าๆ สำหรับใช้ในการบริโภคได้มากกว่าเดิมด้วย

๒. สาเหตุอีกประการหนึ่งที่ทำให้เงินมีบทบาทสำคัญในชีวิตของชาวบ้านหนองขอน เกิดจากการที่เยาวชนในหมู่บ้านออกไปทำงานนอกบ้าน เช่น กรุงเทพฯ ในระยะแรกและต่อมาในทัวจังหวัดอุบลฯ เอง เยาวชนหนุ่มสาวเหล่านี้จะส่งเงินกลับไปให้พ่อแม่ของตน ทำให้ปริมาณเงินในหมู่บ้านมีมากขึ้นกว่าเดิมก่อน

๓. ผลที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับเงิน ว่าเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของชาวบ้านประการหนึ่งก็คือ อำนาจของพ่อแม่ที่มีต่อลูกๆ น้อยลงกว่าเดิม ซึ่งเป็นการเปลี่ยนความสมัพันธ์ทางสังคมระหว่างพ่อแม่กับลูกๆ ในด้านโครงสร้างอำนาจของครอบครัว ทั้งนี้ เพราะในระยะแรกฯ นั้นเยาวชนชายหญิงซึ่งจะออกไปทำงานในกรุงเทพฯ หรืออุบลฯ นั้น จะต้องได้รับอนุญาตจากพ่อแม่ก่อน พ่อแม่ให้

ไปจึงไปได้ ถ้าพ่อแม่ไม่อนุญาตก็ไปไม่ได้ แต่บ้านๆ บ้าน ถ้าหากเยาวชนหนุ่มสาวต้องการออกไปทำงานนอกบ้านแล้วก็จะพากันไปโดยที่พ่อแม่จะอนุญาตหรือไม่ก็ตาม

๔. ข้อที่น่าสังเกตเกี่ยวกับเยาวชนหนุ่มสาวของหมู่บ้านหนองขอนที่ออกไปทำงานทำงานนอกหมู่บ้านประการหนึ่ง คือ ส่วนใหญ่เป็นหญิงสาวโดยมากไปทำงานในกรุงเทพฯ งานที่ทำก็คือ การเป็นคนใช้ห้ามบ้าน

๕. ผลลัพธ์จากการหนึ่งที่ยอมรับเข้าเงินเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตในหมู่บ้านหนองขอน คือ การใช้เงินซึ่งถือว่าเป็นสิ่งแสดงฐานะ (Status symbol) มาจากนั้น ตั้งนาน เราจะเห็นว่า เมื่อ ๑๕ ปีมาแล้ว มีวิทยุเพียงเครื่องเดียวในหมู่บ้านซึ่งเป็นวิทยุของวัดแท่นบ้านทุกบ้านมีเครื่องรับวิทยุ เมื่อ ๑๕ ปีมาแล้วอีกเช่นกัน มีครูและข้าราชการเท่านั้นซึ่งมีจัดการและมองเห็นว่าใช้ แต่บ้านๆ บ้าน เยาวชนหนุ่มสาวในหมู่บ้านหนองขอน มักจะซื้อจักรยานหรือมอเตอร์ไซค์ใช้ ก็จะบ้านๆ บ้าน ยิ่งกว่านั้นในระยะหลัง ๆ นั่นผู้สร้างบ้านใหม่หลังใหญ่ ๆ หันนั้น หันนี้ ทั้งนกเพราะปริมาณเงินมีมากขึ้น และการแลกเปลี่ยนก็ใช้เงินแทนที่จะให้ข้อมูลเมื่อตนแต่ก่อน บ้านหลังใหญ่ที่สุดซึ่งสร้างขึ้นใหม่ได้แก่บ้านของชาวบ้านที่เป็นหมู่ผีและแพทย์แผนโบราณ ชาวบ้านผู้นี้ร่ำรวยขึ้น เพราะบ้านๆ บ้านชาวบ้านใช้เงินเป็นค่า

รักษาแทนที่จะใช้สิ่งของเมืองในอดีต

ข้อสังเกตเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงที่ใช้ข้างต้น ก็คือ ของเก่า คือ barter economy หายไปโดยมี cash economy เข้ามานแทนที่ ผู้เขียนใช้การเปลี่ยนแปลงในความนี้เท่านั้น ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้าง (change)

ส่วนของเดิมที่ยังคงอยู่ (continuity) นั้น ก็เปลี่ยนไปบ้างแต่เป็นเพียงการเปลี่ยนแปลงรูปแบบ ไม่ใช่การเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้าง ผู้เขียนสังเกตเห็นว่าของเดิมที่ยังคงอยู่ไม่เปลี่ยนไปนิดเดียวไปด้วย

๑. ระบบความเชื่อ ปรากฏว่า ยังมีการอุปถัมภ์บำรุงวัดอย่างเดิม การให้ความสำคัญต่อวัดยังมีอยู่อย่างเดิม การบวชและการทำบุญ ยังคงปฏิบัติกันอยู่อย่างเดิม รูปแบบที่เปลี่ยนแปลงไปบ้างเห็นได้จากแทนที่จะใช้แรงงานช่วยวัดเหมือนแต่ก่อน ก็กลับถาวายเงินช่วยให้วัดไปจ้างแรงงานเอาเองและระยะการบวชลดน้อยลงไปกว่าเดิมบ้าง เช่น แทนที่จะบวช ๓ เดือนกลับบวชเดือนเดียวบ้าง

๒. การหาความบันเทิง ชาวบ้านยังคงชอบหมอลำอยู่อย่างเดิม เป็นแต่นิยมหมอลำหมู่มากกว่าหมอลำคู่ หมอลำหมู่แสดงคล้ายลิเกในภาคกลาง แต่ยังคงใช้การขับกล่อมอย่างเดิม คือ ใช้แคนและกลอนรำต่าง ๆ การแต่งตัวของหมอลำหมู่สยกว่าหมอลำคู่

ระบบความเชื่อและการหาความบันเทิง

นี่เองที่ผู้เขียนเห็นว่ายังไม่เปลี่ยนไป (continuity) แม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงไปแล้ว (change) กับระบบเศรษฐกิจซึ่งเปลี่ยนไปแล้ว (change)

ผู้เขียนได้ทั้งข้อสังเกตอื่น ๆ เกี่ยวกับ การเปลี่ยนแปลงในหมู่บ้านหนองขอน ไว้ดัง ต่อไปนี้ คือ

๑. ชาวบ้านหนองขอนแม้มีเงินกันมากขึ้นก็ไม่ได้ใช้เงินให้เกิดประโยชน์ในการ เศรษฐกิจเพิ่มขึ้น กล่าวอีกนัยหนึ่งชาวบ้านมิ ได้อาภิเণลงทุนในการเศรษฐกิจต่อไป แต่ เอามาใช้บริโภคหมด ดังนั้นจะเห็นว่า ชาวบ้านมักจะไม่ยอมซื้อปั๊ยกมีสี่อนของตน ไม่ยอมซื้อข้าวพันธุ์ซึ่งให้ผลมากกว่าข้าวพันธุ์พื้นบ้าน จะมีอยู่บ้างเป็นบางรายซึ่งน้อยมากที่นำเงินไปลงทุน เช่น ซื้อเครื่องสีข้าวขนาดเล็ก นารับจ้างสีข้าวในหมู่บ้าน ซื้อที่ดินทำไร่เพิ่มขึ้นบ้าง ยิ่งกว่านั้น การใช้เงินเพื่อการบริโภคก็ยังไม่ค่อยได้ประโยชน์อย่างแท้จริง และไม่ค่อยคำนึงถึงสุขภาพอนามัยมากนัก ดังนั้นเรา จึงไม่ค่อยพบสัมชัญญากในหมู่บ้าน การซื้อของกินก็ไม่ค่อยซื้อของที่มีคุณค่าทางอาหารมากนัก

๒. เนื่องจากเงินมีความสำคัญในชีวิต ของชาวบ้านหนองขอน ประเพณีลงแขก การขอแรงกันและกันในการสร้างบ้าน เกี่ยวข้าว และคำนา เป็นทั้น ก็หายไป โดยใช้วิธีจ้างกันแทน

๓. ทั้งๆ ที่เยาวชนหนุ่มสาวของหมู่บ้านหนองขอนมีเงินมากขึ้นและมีความรู้กว้างขวางเกี่ยวกับโลกภายนอกมากกว่าผู้ใหญ่ แต่ เยาวชนเหล่านี้ ก็มีส่วนร่วมตัดสินใจเรื่องของ ครอบครัวและหมู่บ้านของตนเองอย่างมาก

๔. ในการมีโอกาสติดต่อกับโลกภายนอกมากขึ้น ผลประการหนึ่งที่มิท้อหมู่บ้านคือ การเปลี่ยนทัศนคติที่มิท้อการศึกษา เด็กๆ ในหมู่บ้านมีความต้องการเรียนสูงๆ มาขึ้น พ่อแม่ก็ยินดีให้ลูกเรียนสูงขึ้น ซึ่งผิดกับสมัยก่อน พ่อแม่มากไม่ยินดีให้ลูกเรียน และแม่กระทั้งตัวเด็กเองก็ไม่ต้องการเรียน บ้าจุบัน เด็กๆ จากหมู่บ้านนี้เรียนต่อทั้งในจังหวัดอุบลฯ และที่กรุงเทพฯ ทั้งนี้ เพราะนอกจากทัศนคติ เกี่ยวกับการศึกษาจะเปลี่ยนไปแล้ว ชาวบ้านยังมีเงินพอที่จะส่งลูกเรียนสูงๆ ขึ้นไปอีกด้วย แต่เด็กจากหมู่บ้านหนองขอนจะกลับไปพัฒนาหมู่บ้านของตนเอง หลังจากเรียนจบแล้วหรือไม่ เป็นเรื่องที่จะต้องอยคุกันต่อไป

๕. ในอดีต ชาวครัวจากโลกภายนอกได้รับจากพ่อค้าขายของ ซึ่งมาจากที่ต่างๆ บริการ และสินค้าของพ่อค้าเหล่านี้ได้รับการอุดหนุนเป็นอย่างดี เพราะนอกจากขายสินค้า และบริการพ่อค้าเหล่านี้ยังทำหน้าที่ให้ชาวสารท่องฯ ด้วย ซึ่งเป็นประโยชน์มากในระยะที่หมู่บ้านขาดการติดต่อกับโลกภายนอก โดยไม่มีถนนทาง และวิทยุยังไม่มีกัน แต่

บ้านนี้มีการคมนาคมสะดวก ชาวนาจึงไป
หาซื้อบริการและสินค้าในเมือง ตั้งนั้นเรารึ
ไม่ค่อยพบพ่อค้าเหล่านี้ในหมู่บ้านหนองขอน
เหมือนแต่ก่อน

๖. นอกจากการคมนาคมแล้วมีวิถี
กันทุกบ้าน ยังปรากฏว่ามีการอ่านหนังสือ
พิมพ์กันในบรรดาเยาวชนหนุ่มสาว และเดิน
ทางไปดูภาพนิทรรศในเมืองกันบ่อย ทำให้โลก

ทัศน์ของชาวบ้านกว้างขวางยิ่งขึ้น

๗. ประการสุดท้ายก็คือ ในอดีตเรา
จะไม่ค่อยพนข้าราชการในหมู่บ้านนัก แต่ปัจจุบัน
มีข้าราชการจากส่วนราชการเข้าไปในหมู่บ้านบ่อยมาก

ข้อที่ อ่อนคำ เก็บความจาก William J.
Klausner, "The World and Nong Khon: Con-
tinuity and Change," The Journal of Social
Science, 9 : 3, July 1972

หนังสือของโครงการต่อฯ ที่พิมพ์แล้ว

ประวัติศาสตร์ยุโรป
เจ เอม ทองปีสัน แต่ง
นันทนา โชคิกะพุกกะณະ
นิอ่อน สนิทวงศ์ฯ แปล

หนังสือสารมวลชน
เกย์ม ศรีสัมพันธ์ แปล

เศรษฐศาสตร์มหภาค เล่ม ๑ - ๒
สุพันธ์ ໂສสุนทร แปล

วิธีวิเคราะห์เชิงปริมาณ
เอกชัย ชัยประเสริฐสิทธิ์ แปล

โครงการชลประทานในบริเวณลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาโดยการวิเคราะห์ในเชิงเศรษฐศาสตร์

จุดประสงค์ของโครงการแต่แรกเริ่มก็เพื่อจะช่วยผลผลิตของเกษตรในทุกๆ แห่ง และในระยะหลัง ๆ ความสนใจได้เปลี่ยนไปและจุดประสงค์ก็เน้นหนักในเรื่องของการผลิตในทุกๆ แห่ง แต่ความพิเศษที่อัตราของความจำเป็นต้องให้เกิดเสียงวิพากษ์วิจารณ์โครงการนี้มาก และนำไปสู่การเสนอแนะให้มีการลงลงทุนเพิ่มขึ้นเพื่อที่จะปรับปรุงให้ระบบการชลประทานที่สร้างขึ้นตามโครงการดังกล่าวมีประสิทธิภาพดีขึ้นพอที่จะช่วยการผลิตในทุกๆ แห่งได้

ลำดับเหตุการณ์

ค.ศ. ๑๘๕๖ สมธิสัญญา Bowring เริ่มผูกบังคับใช้ ซึ่งความเห็นของนาย Jame C. Ingram เป็นการก่อให้เกิดการขยายตัวในการผลิตและการส่งข้าวออกไปขายในต่างประเทศ เพราะความต้องการข้าวไทยจากต่างประเทศมีเพิ่มมากขึ้นและประกอบเข้ากันกับนโยบายของรัฐบาลในขณะนั้น การ

เพาะปลูกข้าวเจียวยออกไปมาก ครอบคลุมไปจนถึงแม่น้ำกระทงบริเวณที่ดินที่สภาพของน้ำไม่สมบูรณ์นัก ซึ่งผลที่ตามมา ก็คือเกิดการล้มเหลวในการเพาะปลูกน้อยครั้ง

ค.ศ. ๑๙๐๗ บริษัทชุดคลองแಡกนาสยาม (Siam Canals, Land and Irrigation Company) ซึ่งได้รับสัมปทานเริ่มดำเนินการชุดคลองในบริเวณทั่วราชอาณาจักร ทำให้มีเนื้อที่ในการเพาะปลูกเพิ่มขึ้นอีก ๑๕๒,๐๐๐ เฮกตาร์ แต่ปรากฏว่าโครงการรังสิตไม่ประสบผลสำเร็จดังที่คาดหมาย บัญชาที่เกิดขึ้นก็คือ ในสยามที่ขาดแคลนน้ำ บรรดาคลองที่ขุดเอาไว้กลับไม่สามารถจะนำน้ำเข้ามายได้ และในเมืองชุดคลองที่ขุดเอาไว้ก็เริ่มทึบชื้น พื้นที่ดินที่ได้มีการทำการเพาะปลูกจริง ๆ นั้นเพียงประมาณ ๔๐% ของเนื้อที่ทั้งหมด เมื่อเป็นเช่นนี้รัฐบาลจึงมีความเห็นว่ามีความจำเป็นที่จะต้องหาผู้เชี่ยวชาญเข้ามายield คำปรึกษา (ต่อกระทรวงเกษตรพานิชการ) บุคคลที่ได้รับการว่าจ้างจากรัฐบาลไทยให้ทำหน้าที่ดังกล่าวก็คือ นาย

* โครงการลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยานี้เป็นโครงการชลประทานที่ใหญ่ที่สุดในเมืองไทย ครอบคลุมเนื้อที่ถึง ๕.๓ ล้านไร่ (๕๐,๐๐๐ เฮกตาร์) ในพื้นที่ราบภาคกลาง

J. Howan van der Heide แห่ง Nether-land East Indies ผู้ซึ่งได้เดินทางเข้ามายัง เมืองไทยเมื่อปี ค.ศ. ๑๙๐๒

ภายในเดือนมกราคม ๑๙๐๓ นาย van der Heide ก็ร่วงແລະเสื่อมโคงการต่อกระทรวงเกษตรฯ ซึ่งในข้อเสนอแนะนี้ให้เห็นว่า การจะเก็บบัญหาที่เกิดขึ้นนั้นจะทำได้โดยสร้างเขื่อนขันที่ชัยนาท และพร้อมกับขุดคลองส่งน้ำขันซึ่งจะทำหน้าที่แยกจ่ายเข้าไปทั่วทุ่รับลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาได้ทั้งหมด และทางตอนใต้ของบริเวณลุ่มน้ำเจ้าพระยาที่ปรับปรุงคลองส่งน้ำที่มีอยู่แล้ว โดยการลอกคลองและสร้างประตูขัน พุกง่ายๆ ก็อีโคงการที่ van der Heide เสนอนั้นทุกวันนี้เรวัฐกักกันในนามของโคงการลุ่มน้ำเจ้าพระยานั้นเอง

เมื่อมีการว่าจ้าง van der Heide นั้น รัฐบาลไทยได้จัดการห้องโคงคลอง (Department of Canals) ขึ้นด้วย และให้ ven der Heide ดำรงตำแหน่งอธิบดี โคงการที่เสนอขึ้นไปได้รับการเห็นชอบและอนุมัติให้ทางโคงดำเนินงานเฉพาะการขุดลอกคลองไปก่อน ส่วนเรื่องอื่น ๆ ให้รอ เมื่อเป็นดังนั้น van der Heide ก็ร่วงโคงการขึ้นมาอีกอันหนึ่งซึ่งจะใช้เงินทุนน้อยกว่า แต่ปรากฏว่าบริษัทขุดคลองและคุนนาสัยมิเห็นชอบด้วย และอุทธรณ์ต่อรัฐบาล ในที่สุดเมื่อ ค.ศ. ๑๙๐๖

รัฐบาลจึงมีคำสั่งให้ระงับทุกอย่างต่อไปอีกเป็นเวลา ๒ ปี และหลังจากเกิดน้ำท่วมขึ้น เมื่อปี ค.ศ. ๑๙๐๘ ซึ่งมีผลทำให้ประคน้ำที่กรมคลองสร้างขึ้นเมื่อปี ค.ศ. ๑๙๐๓ ได้รับความเสียหายอย่างหนัก เสียงต่อต้านโคงการของ van der Heide ก็มีมากขึ้นและในที่สุดเมื่อ ค.ศ. ๑๙๐๙ รัฐบาลตัดสินใจเลื่อนโคงการหั้งหมกออกไปโดยไม่กำหนด van der Heide จึงออกจากประเทศไทยไป กรมคลองก็ถูกยุบเมื่อปี ค.ศ. ๑๙๑๒ โดยเอาไปรวมไว้กับกรมทางและการคมนาคม

แต่ในปี ค.ศ. ๑๙๑๑ และ ๑๙๑๒ ทั้งสองปีเกิดฝนแล้งและขาดแคลนอย่างหนัก ฉะนั้นบัญหารือว่างานนี้จึงเป็นเรื่องของความจำเป็นรับค่าวุ่นที่จะปล่อยให้ดีเยี่ยมต่อไปอีกไม่ได้ รัฐบาลตัดสินใจว่าจ้างผู้เชี่ยวชาญ (วิศวกรชลประทาน) เข้ามายังมีอีกคนหนึ่ง ชื่อนาย Thomas Ward นาย Ward และคณะเดินทางเข้ามายังเมืองไทยเมื่อปี ค.ศ. ๑๙๑๓ มีการทั่วกรมคลองขึ้นมาใหม่โดยเรียกว่ากรมทคน้ำขึ้นอยู่กับกระทรวงเกษตรฯ อย่างเดิม และให้นาย R.C.R ผู้ช่วยคนหนึ่งของนาย Ward เป็นอธิบดี

นาย Ward ได้ศึกษาโคงการของ van der Heide และก็ยอมรับว่าเป็นโคงการที่จะอำนวยผลให้ได้ตามจุดมุ่งหมาย แต่ใน

ขณะเดียวกัน นาย Ward ก็มีความเห็นว่าถ้าสร้างเขื่อนชัยนาทขึ้นในขณะนี้จะทำให้มีบริเวณที่มีพื้นที่กว้างที่จะทำการเพาะปลูกได้มากเกินกว่าที่จำนวนประชากรที่เมืองไทยมีอยู่ในขณะนี้จะทำให้ ด้วยเหตุนี้นาย Ward จึงเสนอว่า ให้ค่อยๆ ดำเนินการสร้างส่วนย่อยๆ ของโครงการใหญ่ไปทีละส่วนก่อน ซึ่งถ้าเมื่อสร้างเขื่อนชัยนาทขึ้นแล้วก็สามารถปรับคุณภาพเหล่านี้ให้ทำงานสอดคล้องกับความต้องการของโครงการตลอดไปได้ บริเวณที่คินที่นาย Ward ตั้งใจเอาไว้ว่าจะเริ่มปฏิบัติการก็คือແฉลุ่มแม่น้ำสุพรรณบุรี (ซึ่งในปัจจุบันนี้เป็นบริเวณสามชุมชนและโพธิ์พระยา) ป่าสักและเพชรบุรี โดยจะให้มีการสร้างเขื่อนตามแม่น้ำเหล่านี้ นาย Ward ร่างและเสนอโครงการขึ้นเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๙๑๕ และภายใต้การสนับสนุนของรัฐบาลก็ตัดสินใจให้ดำเนินการโดยจะเริ่มต้นในบริเวณทางใต้ของคลุ่มแม่น้ำป่าสัก ทั้งนี้ก็เพื่อจะให้บริเวณที่ต้องรับประทานน้ำที่ได้รับประโภตน์ก่อน (สัมปทานของบริษัทชุมชนและคุน雅สยามหมกอยุธยา เมื่อ ค.ศ. ๑๙๑๔) และโครงการแม่น้ำสุพรรณบุรีซึ่งนาย Ward เห็นว่าควรจะเริ่มทำการก่อตัวน้ำก่อนเป็นอันดับต่อไป เนื่องจากที่ทำให้รัฐบาลตัดสินใจดังนี้ มีผู้ให้ความเห็นว่าเป็นเพรษถ้าหากปล่อยให้ทำการก่อตัวแม่น้ำสุพรรณบุรีก่อนจะทำให้มี

ที่ดินเหมาะสมแก่การเพาะปลูกเพิ่มขึ้นอีกมากในจังหวัดสุพรรณบุรี และที่ดินเหล่านี้ไม่ต้องเสียค่าเช่าที่นาเหมือนกับบริเวณที่ต้องรังสิตซึ่งอาจทำให้เกิดปัญหาขึ้นได้ระหว่างเจ้าของที่ดินและผู้เช่านาในที่ต้องรังสิต

อย่างไรก็ตาม การดำเนินการก่อสร้างเป็นไปอย่างช้าๆ มาก อันเป็นผลผลกระทบกระเทือนมาจากการล็อกครั้งที่ ๑ ทุนน้ำก็มีอยู่น้อย ราคากลางก็ขึ้นสูง และการนำเครื่องมือเข้ามายังลำบาก กว่าโครงการแม่น้ำป่าสักจะก่อสร้างเสร็จเรียบร้อยกินเวลาถึงปี ค.ศ. ๑๙๒๒ ต่อจากนั้นจึงได้เริ่มต้นโครงการสุพรรณบุรี ถึงตอนนี้การดำเนินงานได้รับความผลกระทบกระเทือนมาจากการภาวะเงินฝืดในทศวรรษ ๑๙๓๐ ซึ่งเป็นวิกฤตการณ์ทั่วโลก อันมีผลทำให้ราคาน้ำตกลงมาก งานของโครงการแม่น้ำป่าสักมาเสร็จสมบูรณ์ในปี ค.ศ. ๑๙๔๐ นอกจากนั้นภาวะเงินฝืด สมการล็อกครั้งที่ ๒ ก็มีส่วนทำให้งานต้องช้าไปด้วย แต่อย่างไรก็ตามเมื่อสมการล็อกเสร็จสิ้นลงไปไม่นาน ๘.๗. ๗๗ ชาติ กำญ ซึ่งในขณะนั้นดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมชลประทาน ได้เสนอต่อกระทรวงเกษตรฯ ให้ทำการสร้างเขื่อนชัยนาทพร้อมทั้งคลองส่งน้ำและประตูน้ำด้วย ให้มีการเจราชอกกับเงินจากธนาคารโลก ซึ่งได้รับการอนุมัติมาเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๙๕๐ เป็นจำนวน

เงิน ๑๙ ล้านเหรียญสหรัฐฯ งานสร้างขึ้นนั้นเริ่มเมื่อ ค.ศ. ๑๙๕๒ และเสร็จเมื่อ ค.ศ. ๑๙๕๖ แต่งานชุดคลองส่งน้ำซึ่งกว่าและมาเสร็จเอาในตอนทศวรรษของ ค.ศ. ๑๙๖๐

ขณะนี้โครงการชลประทานที่ van der Heide ได้ร่างขึ้นเมื่อปี ค.ศ. ๑๙๓๓ และได้กำหนดระยะเวลาเอาไว้ว่าจะแล้วเสร็จภายในเวลา ๑๗ ปีนั้น มาเสร็จสิ้นอย่างสมบูรณ์ในทันทศวรรษของ ค.ศ. ๑๙๖๐ นั่นเอง

จุดประสงค์ ของการพัฒนาการชลประทาน

เห็นจะพอกล่าวได้ว่าจุดประสงค์ของการพัฒนาการชลประทานก็เพื่อที่จะรักษาและดับผลผลิต เพราะในตอนปลายศตวรรษที่ ๑๙ และทันศตวรรษที่ ๒๐ ผลผลิตทางเกษตรกรรมประสบความล้มเหลวอย่างครั้งมาก และเพื่อจะสนับสนุนจุดมุ่งหมายนี้ ก็มีการอ้างถึงสวัสดิการของชาวนาและความจำเป็นที่จะต้องแข่งขันในการค้าขายข้าวในตลาดโลกเพื่อเงินตราต่างประเทศ ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งที่ระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย

ที่จริงแล้ว การขยายเนื้อที่ดินเพื่อการเพาะปลูกน่าจะเป็นจุดประสงค์อีกประการหนึ่งได้ เพราะตามโครงการนี้จะสามารถขยายเนื้อที่ทำการเพาะปลูกออกไปได้อย่างมาก แต่ขอเท็จจริงที่ปรากฏกลับซึ่งให้เห็นว่ารัฐบาลไม่

ประณามจะไม่ทำการขยายเนื้อที่ออกไปรวดเร็วนัก ข้อนี้เห็นได้ชัดจากความจริงที่ว่าการพัฒนาการชลประทานกินเวลานานมาก ทั้งนี้เพราะรัฐบาลต้องการจะหลีกเลี่ยงความยุ่งยากทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง อน้อจเกิดขึ้นได้จากการขยายเนื้อที่ในการเพาะปลูกออกไป และจะเห็นได้จากข้อเท็จจริงว่า อย่างเช่นว่า เมื่อ van der Heide เสนอโครงสร้างขึ้นมาตนี้ผู้แสดงความสนใจว่า ถ้ามีการดำเนินการตามโครงสร้างขึ้นแล้วจะอนาคตที่ไหนไปทำประโยชน์กับพื้นที่ดินเหล่านั้น ได้เพียงพอที่จะเห็นนี้เมื่อนาย Ward จะทำการพัฒนาการชลประทานในบริเวณลุ่มแม่น้ำสุพรรณบุรี จึงไม่ได้รับอนุมัติ และรัฐบาลก็เลือกที่จะทำการโครงการแม่น้ำป่าสักก่อนด้วยเหตุผลสองประการ ประการแรก คือ ในบริเวณแม่น้ำสุพรรณบุรียังมีคนอาศัยอยู่น้อย และประการที่สองรัฐบาลเกรงว่าถ้าให้ดำเนินการในบริเวณแม่น้ำสุพรรณบุรีก่อน คนที่อยู่ในบริเวณทุ่งรังสิตจะลงทะเบียนที่ดินในทุ่งรังสิตซึ่งเพิ่งจะพัฒนาขึ้นมา และอาจเกิดการรัฐภูมิเสียกับเจ้าของที่ดินได้ ฉะนั้น จึงเห็นได้ว่าจุดประสงค์สำคัญของรัฐบาลในการพัฒนาการชลประทานก็เพื่อจะรักษาและดับผลผลิตในบริเวณที่ได้มีการเพาะปลูกอยู่แล้ว ไม่ใช่เพื่อจะขยายเนื้อที่ทำการเพาะปลูกออกไป

ข้อที่คือกิจกรรมหนึ่งก็คือ เรื่องของ

การปลูกพืชไว้ในถ้วยแล้ว ถึงแม้ว่าเรื่องนี้จะไม่ได้เป็นจุดมุ่งหมายของการพัฒนาการชลประทานโดยตรงมาแต่เริ่มแรก แต่ van der Heide ก็ได้ใช้แนะนำไว้ว่า ถ้าสามารถบิดเบนเส้นทางน้ำจากแม่น้ำเจ้าพระยา ให้ก็จะทำการเพาะปลูกในถ้วยแล้วได้ และพืชที่จะทำการเพาะปลูกนั้นควรจะเป็นประเภทข้าวโพด ถั่วเหลือง ถั่วเขียว ผั� และถั่ลิสง เป็นต้น การปลูกข้าวนานกวันนั้น van der Heide เห็นว่าจะไม่เป็นผลดี เพราะการเพาะปลูกข้าวทั้งใช้น้ำมากกว่าบรรดาพืชที่ใช้น้ำน้ำน้ำเหล่านั้น นอกจากนั้นยังอาจเกิดน้ำท่วมมากกว่าพืชที่ใช้น้ำน้ำน้ำเหล่านั้น นอกจากราษฎร์ฯ แนะนำแนวทางเรื่องคิดเห็นและศักรูพืชขึ้นได้แล้วความคิดเรื่องการเพาะปลูกในถ้วยแล้วตกไปพร้อมๆ กับโครงการของ van der Heide และเมื่อนาย Ward มาวับช่วงต่อไปไม่มีการริเริ่มนอกร่องดังนั้น Small จึงสรุปว่า ในระยะเวลา ก่อน ค.ศ. ๑๙๖๐ นั้น รัฐบาลไทยต้องการจะพัฒนาการชลประทานเพียงเพื่อรองรักษาธิบดีผลผลิตทางเกษตรกรรมเท่านั้น ผลประโยชน์อื่นๆ ดังได้กล่าวมานั้นไม่ได้รวมอยู่ในความมุ่งหมายด้วย แม้กระทั้งเมื่อมีการสร้างเขื่อนภูมิพลนั้นเจตนาก็เพื่อผลลัพธ์พืช จนกระทั้งในที่สุดความสำคัญของผลผลิตในถ้วยแล้วจึงได้รับความสนใจ อันเป็นเหตุผลสำคัญในการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ขึ้นมา ซึ่งเพิ่งจะแล้วเสร็จไปเมื่อต้นทศวรรษของ ค.ศ. ๑๙๗๐ นี้เอง

ปัญหาของการพัฒนาการชลประทาน

วิธีการพัฒนาการชลประทานนั้นมีอยู่๒ วิธีด้วยกัน วิธีหนึ่งนั้นไม่จำกัดที่พื้นที่ (extensive approach) ส่วนอีกวิธีหนึ่งจำกัดที่พื้นที่ (intensive approach) สำหรับวิธีแรกนั้นจะมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่องสู่ที่ดินต่อเนื่องกัน แต่เมื่อสิ่งน้ำเข้ามาระบาดจะปล่อยให้น้ำท่วมเนื้อที่ให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ หลังจากนั้นจึงค่อยๆ ขยายตัวอย่างต่อเนื่องเพื่อการควบคุมและระบบระบายน้ำจากที่น้ำแต่ละผืน แต่ก็ต้องน้ำที่จำกัดเนื้อที่ไว้ก่อนแล้วจึงจะทำการขยายตัวอย่างต่อเนื่องตามระบบ การชลประทานอย่างสมบูรณ์แบบ ซึ่งหมายถึงการมีคุณภาพเพื่อส่งน้ำ ควบคุม และระบบห้ามอยู่พร้อมมูลส่วนหักที่น้ำแต่ละผืน และเมื่อประสบผลสำเร็จก็จะค่อยๆ ขยายเนื้อที่ออกไป

van der Heide คิดค้านวิธีการที่สองด้วยเหตุผลที่ว่าเงินทุนนั้นไม่มาก จะน้ำจืดท้องค่ายธรรมชาติซึ่วายให้มากที่สุด และนอกจากน้ำชានายังไม่มีความชำนาญพอที่จะใช้ระบบการชลประทานอย่างสมบูรณ์ให้ได้ผลประโยชน์อย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย จะน้ำที่ขึ้นกันจึงควรจะใช้วิธีแรกก่อน ต่อเมื่อมีเงินทุนเพิ่มมากขึ้น และชានามีความเคยชินกับระบบการชลประทานแล้วจึงค่อยๆ หันมาใช้วิธีที่สองจะดีกว่า โดยชានาในแต่ละหมู่บ้านควรร่วมมือชุมชนคลองระบายน้ำกันเอง นาย Ward ไม่เห็นด้วยกับความคิดของ van der

Heide ความเห็นของนาย Ward นั้นพอ
สรุปออกมานี้ได้ดังนี้

(๑) ไม่ควรสร้างเขื่อนชัยนาท เพราะ
จะทำให้มีที่ดินเพื่อการเพาะปลูกมากเกินกว่า
แรงงานที่มีอยู่

(๒) ควรเริ่มนั่งด้วยการสร้างระบบ
การซับประทานในเนื้อที่จำกัดให้เห็นเป็นตัว
อย่างว่ามีประโยชน์อย่างไร เพื่อจะได้รับการ
สนับสนุนและความร่วมมือจากชาวนาทั่วไป

และ

(๓) ตามที่นาย van der Heide
เห็นว่าควรปล่อยให้ชาวนาร่วมมือกันขุดคูคลอง
เพื่อระบายน้ำออกจากนาเงินนั้น นาย Ward
เห็นว่าเป็นการไม่สมควร เพราะชาวนาไม่มี
ความรู้ทางเทคนิคและขาดแคลนทุนทรัพย์ที่
จะกระทำการเช่นนั้นได้ รัฐบาลควรจะเป็นผู้ดำเนินการเสียเอง ในขณะที่น้ำพร้อมทั้งจัดบริการ
เรื่องเครดิต โดยให้ชาวนาผ่อนชำระค่าขุดคู
คลองได้ในระยะยาว

ถึงแม้ว่าทางรัฐบาลจะค่อนข้างเห็น
ด้วยกับข้อเสนอแนะของนาย Ward แต่ก็ไม่
ได้มีการดำเนินอย่างใด และการณ์กลับปรากฏ
ว่าในรายงานเรื่องเขื่อนชัยนาทของกรมชลประ
ทาน เมื่อปี ค.ศ. ๑๙๔๗ เน้นแนวทางชลประ
ทานตามวิธีที่นาย van der Heide เสนอ
แนะเอาไว้ และในระยะหลังคือในทศวรรษ
๑๙๖๐ แนวทางปฏิบัติงานของกรมชลประ-

ทานก็เป็นไปตามแนวความคิดของนาย van
der Heide เสียเป็นส่วนใหญ่

บทบาทของชาวนา

เมื่อคิดถึงจำนวนเงินที่รัฐบาลมีอยู่อย่าง
จำกัดในการที่จะพัฒนาการชลประทาน ก็ควร
จะหันไปสำรวจดูด้วยว่า ชาวนาและทรัพยากร
ปัจจัยในการผลิตของชาวนาเน้นมีบทบาทอย่าง
ไร่นั้น

ในด้านแรงงาน ทางหนึ่งที่จะช่วยลด
ต้นทุนได้ก็โดยการให้ชาวนาช่วยกันขุดคลอง
ส่งน้ำเข้านาแต่ละผืน ซึ่งทั้งนาย van der
Heide และรัฐบาลก็เห็นด้วยกับนัยนโยบาย
เช่นนี้ และก็ถือปฏิบัติมาตลอดในทศวรรษ
๑๙๖๐ แต่ปรากฏว่าไม่ได้รับความร่วมมือ
จากชาวนา และถึงแม้ว่าจะมีกฎหมายกำหนด
เรื่องการที่ชาวนาควรช่วยสร้างคูคลองส่งน้ำชั้น
เมื่อปี ค.ศ. ๑๙๔๑ และเมื่อการวิเคราะห์
รัฐบาลเมื่อทศวรรษ ๑๙๖๐ ก็ยังไม่ได้รับ
ความร่วมมือจากชาวนาอยู่นั้นเอง กล่าวได้ว่า
ความพูดယามที่จะชักจูงให้ชาวนาเข้ามามีบท
บาทและร่วมมือกันในการพัฒนาการชลประ
ทานประสบกับความล้มเหลว

ในเรื่องของการเงิน อีกทางหนึ่งที่จะ
ดึงเอารัพยากรบัจจัยการผลิตมาจากการชุมชน
ให้ก็คือ การเก็บภาษี เช่น ภาษีชลประทาน หรือ
เพิ่มภาษีที่ดิน van der Heide นั้นเห็นว่า

ชารานาครุจต้องเสียภาษีค่าน้ำในอัตรา ๑ บาทต่อไร่ (๖.๒๕ บาท ต่อ ๑ เฮกตาร์) นาย Ward เห็นด้วยกับนโยบายนี้ และคุ้มคลองที่ทางรัฐบาลชูให้ชาวนาที่ควรจะเสียค่าใช้จ่ายให้แก่รัฐด้วยในลักษณะของการผ่อนชำระระยะยาว แต่ถึงแม้ว่ากระทรวงเกษตรฯ จะเห็นชอบด้วย แต่ก็มีผู้คิดค้าน่ากวนายคนหนึ่งที่สำคัญคือที่ปรึกษาการเงิน ซึ่งเป็นชาวอังกฤษชื่อนาย Walter Williamson ความเห็นที่ขัดแย้งกันในเรื่องภาษีชุดประทานที่จะเก็บจากชาวนาเป็นที่น่าสงสัยว่า ถึงแม้ว่าตามหลักการรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องคือกรมชุดประทานมีความเห็นว่า ควรจะมีการเก็บภาษีชุดประทานรวมทั้งยังได้เคยคำนวณอัตราภาษีเอาไว้แล้วด้วย แต่ในทางปฏิบัติแล้วไม่เคยมีการเก็บถึงแม้ว่าจะมีกฎหมายซึ่งออกมาเมื่อ ก.ศ. ๑๙๒๒ อนุญาตให้รัฐบาลดำเนินการได้ ดังส่วนหนึ่งของรายงานของกรมชุดประทานเมื่อปี ก.ศ. ๑๙๔๙ ยืนยันนโยบายข้อนี้ได้อย่างดีว่า

“เป็นนโยบายของรัฐบาลชุดนี้ที่บันทึกไว้ว่าจะไม่เก็บภาษีชุดประทานจากชาวนา ทั้งนี้เพื่อการลงทุนในโครงการชุดประทานก็เป็นเรื่องจำเป็นต่อสังคม และความมั่นคงทางเศรษฐกิจ เช่นเดียวกับการลงทุนในด้านการศึกษาและการสาธารณสุขเมื่อกัน และการชำระหนี้

สินที่เกิดจากการลงทุนคงกล่าว ก็ให้เชียร์ได้ทางอื่นของรัฐบาล เช่น อากาชเช้าที่รัฐบาลจัดเก็บจากสินค้าน้ำ เช้าช่องได้ซื้อหมายด้วยรายได้ที่ได้รับจากการส่งสินค้าเกษตรกรรมออกไปใช้คืน”

Small มีความเห็นว่า ด้วยการยึดถือนโยบายดังกล่าวมานี้ ในทางปฏิบัติทำให้นโยบายภาษีอากรของรัฐบาลไทยในทศวรรษ ๑๙๕๐ และ ๑๙๖๐ เน้นหนักไปในเรื่องของภาษีทางอ้อม คือ อากาชเช้า และที่สำคัญคือการเก็บอัตราพรีเมียมข้าวที่สูง และเนื่องมาจากการลดเหลوخของรัฐบาลในการที่จะใช้แรงงานและทรัพยากรบี้จัยในการผลิตของชาวนาให้เป็นประโยชน์ ผลกระทบที่มีต่อการพัฒนาการชุดประทานก็คือ มีข้อจำกัดเพิ่มขึ้นมาอีกข้อหนึ่งในการพัฒนาการชุดประทานในประเทศไทย

ปัญหาเรื่องแรงงาน กับการพัฒนาการชุดประทาน

ในประเทศไทย แทนที่จะมีปัญหาระบบมากเกินความต้องการ กลับมีปัญหาการขาดแคลนแรงงาน ก่อน ก.ศ. ๑๙๐๐ การขาดแคลนแรงงาน ก่อให้ ก.ศ. ๑๙๔๙ การสร้างคุ้มคลองต่างๆ ในภาคกลางนั้นใช้แรงงานของพวกรไพร์เกเดอร์

แต่ตั้งแต่ต้นศตวรรษที่ ๑๙ เป็นต้นมา ทั้งรัชกาลที่ ๒ และ ๓ ได้เริ่มใช้กรรมกรจีน

แทน^๔ แต่มาในระยะทศวรรษ ๑๙๘๐ บริบท
ชุดคลองและคุณภาพสิ่งแวดล้อม^๕ ได้หันไปใช้เครื่อง
จักรกลในการขุดสร้างคุณภาพ และในโครง
การที่นาย Ward เสนอเมื่อปี ค.ศ. ๑๙๒๖
ก็ให้ใช้เครื่องจักรมากกว่าแรงคน เพราเหตุ
ที่ว่า

“ แรงงานที่มีอยู่ในเวลาหนึ่งก็เป็น
แรงงานเดิม และเนื่องจากคนเดิมแล้วนี่
มาทำงานในต่างประเทศซึ่งจำเป็นจะต้อง^๖
ส่งเงินกลับไปให้ครอบครัวทางบ้าน ดัง
นั้นจึงเรียกว่าร้องค่าแรงสูงกว่าอัตราแรง
งานทั่วไปในประเทศไทย ภาคตะวันออก
ตัวยังกัน ”

และ Small เองก็ความเห็นเพิ่มเติม
ว่า การจ้างแรงงานชาวจีนก็เป็นการทำให้
เงินตราต่างประเทศต้องร้อนไว้หลอกอีกไป

บัญหาเรื่องแรงงานนี้ ในเมืองไทยมี
บัญหาที่ผิดแยกไปจากบรรดาประเทศที่มีราย
ได้ประชาชาติ ค่าด้วยกันดัง ได้กล่าวมาแล้ว
 เพราะถึงแม้จะดูเสมือนกันว่า ประเทศไทยมี
แรงงานเหลือเพื่อในถูกแล้งก็จริงอยู่ แต่เมื่อ^๗
ลองคิดถึงบัญหาดังที่ไปใน การที่จะนำเอา
แรงงานที่ว่างงานตามถูกกฎหมายใช้ประ-
โยชน์ กล่าวคือ

(๑) ทันทุนที่จะต้องใช้จ่ายในการร่วม
รวมและจัดการแรงงานเหล่านี้

ซึ่งหมายถึงการซักจุ่งใจ การ
เก็บอน้ำยำแรงงานไปยังสถานที่
ทำงาน เรื่องของอาหารและที่
อยู่อาศัย และการควบคุมงาน

(๒) การทำงานก่อสร้าง เช่น การสร้าง
เชื่อม ไม่ได้ทำตามฤดูกาล และ
การนำเอาแรงงานเข้ามาใช้ชั่ว
ระยะเวลาหนึ่งอาจหมายถึงการ
ไม่ได้ใช้เครื่องจักรหรือเครื่อง
มือตลอดระยะเวลา นั้น หรือถ้า
ใช้ก็ใช้ไม่เต็มตามประสิทธิภาพ
และ

(๓) ประการสุดท้าย ก็คือ จะทำให้
ระยะเวลาในการก่อสร้างต้องยืด
ออกไป

ฉะนั้น ด้วยเหตุผลดังกล่าวมานี้ การ
ชลประทานในประเทศไทยจึงมีการใช้เครื่อง
จักรมากกว่าแรงคน โดยเฉพาะในระยะ ๒๐
ปีหลังนี้

ผลตอบแทนจากการลงทุน

มีการโต้เถียงกันอย่างมากในเรื่องของ
ผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการพัฒนาการชล
ประทาน ในขณะที่ van der Heide พยายาม
ที่จะชี้แจงให้เห็นถึงผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้น
ผู้อื่นโดยเฉพาะที่ปรึกษาทางการเงินก็แสดง

^๔ ซึ่งทำให้คุ้มกับผลประโยชน์ เพราะภาษีที่เก็บแทนจากไฟร์น์มีมากเกินพอที่จะจ้างกรรมกรชาวจีนให้ไปทำงาน
แทนพวกໄพร์ได้

ความเห็นคัดค้าน ทั้งนี้เห็นจะพอสรุปได้ย่าๆ ว่า ความขัดแย้งเกิดขึ้น เพราะผลตอบแทนที่จะได้รับนั้นไม่ได้มาในรูปของรายรับของรัฐบาลโดยตรง และแม้กระทั่งเมื่อนาย Ward เข้ามารับผิดชอบงานคือ ความขัดแย้งในเรื่องนี้ก็ยังคงปรากฏอยู่อย่างเด่นชัด ทว่ายังที่กماให้เห็นได้ยังก็คือ บี.ศ.๑๙๗๗ มีการเสนอของบประมาณเป็นจำนวน ๑๖,๕๐๐,๐๐๐ บาท เพื่อดำเนินการซ่อมประทานเพิ่มเติมอีก๔ โครงการ ที่ปรึกษาทางการเงินในขณะนั้นรับเรื่องไปพิจารณาและในที่สุดจึงสรงนบประมาณมาให้เพียง ๒,๕๐๐,๐๐๐ บาท ในบี.ศ.๑๙๗๘

ในท้ายที่สุด Small มีความเห็นว่า การที่โครงการ พัฒนาการ ซ่อมประทาน ในประเทศไทย กินเวลานานมาก และไม่ได้ผลสำเร็จตามที่คาดหวังเอาไว้นั้น น่าจะเป็นเพราะ ประการแรก เพราะขาดความรู้อย่างแจ้งชัดในถ้อยคำของภูมิภาคที่ดำเนินการ และขาดความสามารถในการที่จะคาดคะเนให้ได้อย่างแม่นยำว่า ถ้ามีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นแล้วจะมีผลกระทบใด

มากบ้าง ประการที่สองก็คือเรื่องของเงินทุน ซึ่งเวลาเสนอของบประมาณเพื่อดำเนินการ ต้องมีการทัดเที่ยวนิริมต่อนางส่วนของโครงการ เพื่อให้ได้รับการอนุมัติเงินมา และเมื่อระบบการซ่อมประทานเกิดการบกพร่องขึ้นในภายหลัง ก็ค่อยหาทางแก้ไขเข้าตามแต่เหตุการณ์ ดังนี้ จะเห็นว่ามีอุปหัวเรื่องเงินทุนบังคับให้ดำเนินการพัฒนาการซ่อมประทาน ตามแบบ ไม่จำกัด เนื้อที่ไปในคราว และเมื่อถูกซ้ำเติมเข้าด้วยการที่รัฐบาลประสบกับความล้มเหลวในการขอความร่วมมือจากชาวนาและหรือดึงเอาทรัพยากรบัจจัยในการผลิตจากชาวนามาใช้ประโยชน์ดังได้กล่าวมาแล้วนั้น จะนั้นที่จะไปห่วงว่าระบบการซ่อมประทานของเมืองไทยจะมีประสิทธิภาพ ตามที่คาดหมายเอาไว้ก็เห็นจะเป็นเรื่องเกินความเป็นจริงไปเสียมากกว่า

นิตยา มาฟัฟฟ์ กีบความจาก Leslie E. Small "Historial Development of the Greater Chao Phya Water Control Project : An Economic Perspective," Journal of the Siam Society, 61 : 1, January 1973

อ่าน

สารสารอธรรมศาสตร์

สารสารราย ๔ เดือน

รังสรรค์ ชนะพรพันธุ์

บรรณาธิการ

เชียงใหม่และการเริ่มต้นนโยบายการปกครอง รวมอำนาจที่ศูนย์กลางในสยาม

ในบรรดาประ tekst เอเชียในศตวรรษที่
สิบเก้า ปี ประเทศไทยเป็นกรณีที่มีเรื่องการ
กระทำให้ตอบรับว่า วัฒนธรรมและความคิด
ตะวันออกและตะวันตกที่น่าสนใจ แต่
นอกจานั้น สมัยทวารยังศึกษาได้ยาก เพราะ
มีงานต่าง ๆ ที่ค้นคว้า้นร่วมมาแล้ว เช่น
W.F. Vella, (*The Impact of the West on
Government in Thailand, 1955*) น้อยอน
พันธุ์วงศ์ (*The Development of Siamese
Relations With Britain and France in
the Reign of Maha Mongkut, Unpub.
Ph.D Thesis, London, 1961*) D.K. Wyatt
(*The Politics of Reform, 1969*) หรือเรื่อง
ก่อนหน้านี้ ในศตวรรษที่สิบแปด เช่น
บุญคร ถ่ายเลิศ (*The Ban Phlu Luang
Dynasty, 1688-1767, Unpub., Ph.D. Thesis,
London, 1972*) และ อคิน ระพีพัฒน์
(*The Organization of Thai Society in the
Early Bangkok Period, 1782-1873, 1969*)
หรือ C.M. Wilson (*State and Society in
the Reign of Mongkut, 1851-68, Unpub.
Ph.D. Thesis, Cornell, 1970*) หรือ เทช

บุนนาค (*The Provincial Administration of
Siam from 1892-1915, Unpub. Ph.D. The-
sis, Oxford, 1968*)

นอกจาก ชีวิตเมืองงานอื่น ๆ อีก เช่น

S. Bin Ahmat (*Tradition and Change in
a Malay State: The Economic and Polit-
ical Development of Kedah, 1879-1923,
Unpub. Ph.D. Thesis, London, 1969*) David
Chandler ("Cambodia's Relations With Siam
in the Early Bangkok Period: The Politics
of a Tributary State," *JSS, 60:1*) หรือ

งานของผู้เขียนเอง N.J. Brailey (*The Origin
of the Siamese Forward Movement in
Western Laos, 1850-92, Unpub. Ph.D.
Thesis, London 1969*) และท้ายสุด Ansil
Ramsay (*The Development of a Bureau-
cratic Polity : The Case of Northern
Siam, Unpub. Ph.D. Thesis, Cornell, 1971*)

งานของผู้เขียนเกี่ยวกับเชียงใหม่ (ลาว
ตะวันตก) ซึ่งอาจศึกษาได้จากวรรณกรรมของ
ท้องถิ่นประการหนึ่ง และจากกระบวนการที่
คินแคนเชียงใหม่เข้าร่วมกับ "ประเทศไทย
สมัยใหม่" อีกประการหนึ่ง ประการหลักเป็น
เรื่องของนโยบายความคุ้มครองจากกรุงเทพฯ ผู้
เขียนได้พยายามจะศึกษาจากวรรณกรรมทั้งสอง

นี้โดยทั่วไปเรียกว่าระหว่างกลาง เพราะเชียงใหม่ไม่ส่วนตัวกับดินแดนอื่นที่เคยอยู่ใต้กรุงเทพฯ เช่น กัมพูชา หรือจีนอยู่แล้ว ที่ได้ถูกยกเป็นดินแดนที่มีเอกลักษณ์ทางการเมืองต่างหากออกไป

ในรัชปี ๑๘๕๐ หรือแม้กระทั่ง ๑๘๗๐ เชียงใหม่ยังคงเป็นดินแดนทางการเมืองที่เด่นชัด เป็นประเทศากรที่สำคัญของกรุงเทพฯ และนับแต่ฝรั่งเศสได้ก้าวเข้าไปไว้ในอารักขา เชียงใหม่ก็ถูกยกเป็นเบ้าของนโยบายรวมการปักครองที่ศูนย์กลางของกรุงเทพฯ นับแต่ปี ๑๘๕๔ แม้แต่ในปี ๑๘๙๐ เชียงใหม่ก็ยังคงเป็นสิ่งที่กรุงเทพฯ กังวลอยู่ ดังนั้นในระหว่าง ๑๘๕๐-๑๘๙๐ ความสัมพันธ์ กรุงเทพฯ-เชียงใหม่ก็เป็นเรื่องที่น่าสนใจที่สุด

ความสัมพันธ์กรุงเทพฯ-เชียงใหม่ในอดีตถือยกับไปเพียงปี ๑๘๗๔ ในสมัยธนบุรี-รัตนโกสินทร์ ไม่เก่าแก่เท่ากับความสัมพันธ์ของดินแดนอื่นๆ ซึ่งกลับไปถึงสมัยอยุธยา ในปี ๑๘๗๔ พม่าได้ครองอยู่ที่เชียงใหม่ เมืองท่าทางฯ ในย่านนั้นก็ถูกพม่ายึดไว้เป็นฐานรุกรานอยุธยา ก่อนกรุงเทพฯ อย่างไรก็ตามเมื่อจันบุกพม่าปี ๑๗๖๖-๖๗ พม่าก็ต้องถอยออกไปจากสยาม เดียวคงรักษากองทัพไว้ในลาวะวันตก

เป็นบางส่วน การที่พม่าเข้ายึดลาวะวันตกนี้ไม่ใช่ของใหม่ เพราะในสองศตวรรษที่ผ่านมาพม่าก็เคยทำสมอ แต่ในครั้งนี้ได้มีกองทัพมากมายและเข้ายุ่งเกี่ยวในการปักครองท้องถิ่นนั้น ในปี ๑๗๗๑ พระเจ้าตากสินได้ทรงบุกภาคเหนือ แต่ทรงล้มเหลวในการที่เชียงใหม่จะกระหึ่งในปี ๑๗๗๔ พากผู้นำเชียงใหม่และลำปางได้ร่วมกันต่อต้านพม่า และได้เปิดประตูรับกองทัพสยามเป็นการเริ่มต้นความสัมพันธ์กัน

ความสัมพันธ์ ๑๘๗๔ เป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ผิดกับในอดีต เพราะอาณาจักรล้านนาไทย ซึ่งพระเจ้ามังรายทรงเมือง ๑๗๙๒ นั้นเคยกว้างขวางใหญ่โต กินเนื้อที่มากกว่าลาวะวันตก ไปจนถึงรัฐฉาน และเป็นผู้สถาปนากรณาจักรอาณาจักรหริภุญชัยของมอญ ซึ่งในช่วงเวลาสามศตวรรษที่กินไทยเข้าไปผสมกลมกลืนด้วยทางวัฒนธรรม ในสามศตวรรษที่ผ่านมาได้มีส่วนร่วมประจำกับอาณาจักรที่ใหม่กว่าเดิม เช่นแรงและอยู่ในที่ราบท่างได้คืออยุธยา ซึ่งคงทำความเสียหายให้ล้านนาไทยมากแต่ล้านนาไทยมิได้พ่ายแพ้ต่ออยุธยา กลับเป็นเมืองขึ้นพม่าในปี ๑๕๕๖ ในสมัยของบุเรงนอง

เชียงใหม่และล้านนาไทยทั้งหมดตกอยู่ภายใต้อิทธิพลพม่า จนกระทั่งศุภวรราชที่สินเชียง ที่ผู้นำลาวและน้ำพยาภยามสอดอิทธิพล วัฒนธรรมพม่า แทรกซึ้งคงต้องส่งบรรณาการให้พม่าอยู่ อุบัติภัยเสนอให้เชียงใหม่เข้าร่วมในสังคมต่อต้านพม่าในศุภวรราช ๑๖๖๐ แต่ครองเชียงใหม่ปฏิเสธ เพิ่งมาแยกออกไปในปี ๑๗๒๗ ก็เป็นสมัยที่หงสาวดีและสยาม (อยุธยา) อ่อนแอลงมาก

ผลจากการที่มีประสบการณ์ทางประวัติศาสตร์ต่างกัน ลักษณะนักการเมือง “ไทยยวน” จึงพูดภาษาไทยที่แตกต่างจากสยาม และตัวอักษรที่แตกต่างกัน ในทางประเพณี เช่นข้าวเจ้าและข้าวเหนียว เครื่องแต่งตัว ทรงผม คณะสังฆของล้านนาไทยมีอิทธิพลทางมหายานมากกว่า สิ่งที่สร้างก็คล้ายทางรัฐฉานและพม่า แต่ในสยามกลับคล้ายกับทางกัมพูชา

ล้านนาไทยมีบัญหาเรื่องที่ดิน ไม่สามารถจะรองรับอาชีวะอิสระได้นาน ขาดทางออกทางเดียว แม้พื้นที่เพาะปลูกน้อย เมื่อพม่าและสยามจะอ่อนแอ และอาณาจักรอยุธยาที่ปากน้ำสาละวินจะเป็นมิตรด้วยในช่วงศุภวรราช ๑๗๔๐ และ ๑๗๕๐ ก็ตาม แต่ล้านนาไทยก็ไม่สามารถจะใช้บทบาท “นักสองหัว” แบบที่อาณาจักรอื่น ๆ ในย่านนี้ใช้ได้ เพราะความขัดแย้งของพม่าและสยามมีรุนแรงกว่า

สยามและเวียดนาม (ซึ่งทำให้กัมพูชาสามารถรักษาตัวให้ด้วยการส่งบรรณาการทั้งสองฝ่าย) ดังนั้น ล้านนาไทย จึงต้องเลือก เอาข้างใดข้างหนึ่ง ส่วนมากก็จะเลือกข้างที่อ่อนแอกว่า คือพม่า ทั้งนี้เพื่อจะได้มีสิทธิปกครองตนเอง (autonomy) ได้มากกว่า และก็ด้วยเหตุผล เกี่ยวกันนี้ ในปี ๑๗๗๓-๔ ล้านนาไทยเลือกสยามแทนพม่า ซึ่งพยายามปักครองโดยตรง และเคร่งครัด

มีสองประเด็นที่ควรพิจารณาจากความสัมพันธ์ครั้น คือ ลักษณะของนโยบายสยาม ที่อุปนายกฯ และลักษณะความสัมพันธ์ของรัฐในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก่อนสมัยใหม่ โดยมากก็จะมองว่า นโยบายต่อประเทศราชหรือความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ เป็นไปในรูปแบบเดียวกันกับความสัมพันธ์ (ทางบรรณาการ) ของจีนกับประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ดังนั้น จึงมักจะเบริยินเทียบว่า ความสัมพันธ์ทางบรรณาการของกรุงเทพฯกับจีน เมื่ออุนกับความสัมพันธ์ระหว่างกรุงเทพฯกับเชียงใหม่

การมองแบบข้างต้นนั้นผิด ดังที่ Max Weber กล่าวว่าความสัมพันธ์ทางบรรณาการของเมืองขึ้นทางการเมือง เป็นลักษณะของ การปกครอง patrimonial ซึ่งมีทั่วไปในเอเชีย และก็จะเป็นสิ่งประหลาดยิ่งถ้ารัฐเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ไม่ทำตามแบบนี้ แน่นอนระบบ

ของจีนถูกระดมความเด่นและความสม่ำเสมอในสัมพันธ์กับสยาม ซึ่งขึ้นกับทั่วบุคคลและไม่เป็นราชการ (non-bureaucratic) แต่ระบบจีนนี้ก็ไม่มีเด่นชัดจนกระทั่งศตวรรษที่สิบห้าภายใต้ราชวงศ์เหงวง เพราะบรรดาราชสุริมหาราชในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้ค้นพบว่ามีตลาดในจีนตอบได้ที่ต้องการผลิตผลของตน ดังนั้นจึงพูดเอาไว้และยอมรับระบบบรรณาการของจีน และเป็นการแสดงออกถึงฐานะเท่าเทียมกัน (เอกสารชาติ) ในระหว่างบรรดาราชสุริมหาราชในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้กวักกัน สำหรับราชทั่ง ๆ ในโลกซึ่งมีพื้นฐานอยู่กับการเพาะปลูกและรัฐทั่ง ๆ ในภาคสูตรอินโดจีนนั้น เพื่อบ้านที่ใหญ่โตอย่าง จีนเพียงจะเข้ามามีบทบาทก็ในศตวรรษที่สิบสาม เมื่อมีการแพร่ขยายอำนาจของพากมองโกล ในตอนนี้จีน (มองโกล) ได้รุกรานยุนนาน พม่า จำปาศรี และเวียดนาม พร้อมกับการที่พากคนไทยได้ขึ้นมาเป็นอำนาจทางการเมืองในดินแดนที่เป็นประเทศไทยในปัจจุบัน ดังนั้นราชทั่ง ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จึงจำต้องยอมรับอำนาจที่มาจากการเหนือ (จีน)

แม้ว่าจีน (มองโกล) จะต้องพ่ายแพ้ในการรุกรานครั้นนี้ก็ตาม แต่ราชวงศ์เหงวงที่สืบทอดอำนาจที่มามากพยาบาลจะสืบท่องนโยบายแฟชญายอำนาจอ่อนนี้ไว้ ในตอนทันทีศตวรรษที่สิบห้า จักรพรรดิจึงลองถึงกับส่งกองทัพเรือขนาด

ใหญ่กระเวนน้ำของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กองทัพเรือกระเวนอยู่จีนถึงปี ๑๕๓๕ ส่วนในภาคพื้นดินนั้นกองทัพจีนถูกขับไล่ออกจากเวียดนามในปี ๑๕๒๗ และภายหลังนั้นก็ได้มีการทำระบบบรรณาการให้สมบูรณ์ขึ้น จักรพรรดิจีนมองบทบาทของตนเองในการที่เป็นศูนย์กลางถึงบรรดาคนแห่งทุกประเทศ การต่าง ๆ มาเป็นเกียรติยกับตน เป็นการสร้างความธรรมแท้หน้าของราชวงศ์เหงวงที่จีนไม่สามารถจะเอาชนะเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทางการทหารได้ (เลยหันมาใช้การทุกแบบบรรณาการ) และทำให้การค้าในเอเชียเจริญสุดยอด

ระบบบรรณาการนี้ดำเนินไปจนถึงกลางศตวรรษที่สิบเก้า คุณเมื่อนว่าผู้ปกครองในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะมองเห็นผลประโยชน์ทางการค้าจากระบบนี้ (แม้จีนจะมองในเบื้องความเห็นอกว่าทางวัฒนธรรม) นี่คือความพยายามจะส่งทุกบรรณาการมากกว่า ๓๖ ต่อ ๑ ครั้ง ตามที่จีนเรียกร้อง ระบบนี้เป็นแบบแผนที่บางประเทศจะถูกเลียนแบบมาใช้ เช่นเวียดนาม ซึ่งพยายามใช้ระบบบรรณาการกับประเทศไทยเพื่อบ้านอื่น พม่ากับประเทศไทยเพื่อบ้านอื่น ปัจจุบันจีนใช้ระบบนี้กับประเทศไทยที่เวียดนามพยายามจะใช้นั้นเป็นการซ้อนระบบกัน และจีนก็อ้วว่าประเทศไทยนั้น ๆ มีฐานะเท่ากับเวียดนามในการส่งบรรณาการไปจีน

ดังนั้นประเทศไทยส่วนมากในເອົ້າຍຕະວັນອອກເລີ່ມໃຫ້ຈິງທັນໄປໃຊ້ຮັບບຸ້ນເພື່ອກັນການຊັດກັບຈິນຄືອະນຸບອນເດືອຍ ປະເທດຕ່າງໆ (ຢັກເວັ້ນເວີຍຄຳນາມແລະພຶລືປິປິນສ) ຈະໃຫ້ປັບປຸງການເມືອງຂອງອົນເດີມາກວ່າຈະໃຊ້ແບບຈິນ ເພວະຮັບບອນເດີເກີດຈາກສັກພາກຮັນຂອງຮູ້ເລື່ອງຮູ້ນ້ອຍແບບເດີວັກບັນສັກພາກຂອງເອົ້າຍຕະວັນອອກເລີ່ມໃຫ້ ຜົ່ງທັງກັນຮັບບອນທີ່ມີລັກຂະນະເປັນເໂກຮູ້ອົນເດີນ້ນແນ່ຈະມີຖຸ່ມງົງກີການເມືອງທ່າງໆ ຮັມທັງຄວາມຄົດເກີຍກັບ “ຈັກພຣະດີ” (ຫົວໜ້າປະເທດຕ່າງໆ ພູກຄອງຈັກຮວາລ) ກົດການ ແລະແນ່ແຕ່ໃນສົມຍົບປະຕະກີມີສາມາດຈະສ່ວັງຄວາມເປັນເອກຮູ້ໃຫ້ອົນເດີໄດ້ ດັ່ງນັ້ນຄວາມຄົດນີ້ຈຶ່ງເປັນຫອງແພວ່ຫລາຍໃນຮູ້ຕ່າງໆ ຂອງອົນເດີຍ (ທີ່ຕ້ອງການເອກຮາຊ) ຜົ່ງຮ່ວມທັງກັນພໍມ່ໄນຄຕວຮຽທີ່ ១៦ ຄື່ອ ຕະເບັງຮະເວີ້ມທີ່ຕ້ອງການມືບທາບແບບນັ້ນ

ໃນເວັ້ອງທາງປົງປັດແບບຍ່າງຂອງອົນເດີມີຄວາມໝາຍທ່າງກັນທາບາທຂອງຈັກພຣະດີຈີນຢ່ານາຈທາງການເມືອງຈະໄດ້ນາກີດ້ວຍການໃຊ້ກຳລັງແຕ່ເນື່ອທຳສໍາເລົາແລ້ວກີນໃຊ້ເປັນເວັ້ອງຂອງການພົນວັກດິນແດນ ກາຣວົມຢ່ານາທີ່ເປັນຄູນຢົກລາງຂອງຮະບັນກາຣປົກຄອງຫຼືກາຮັບບັນກັບທາງວັນນີ້ ວິທີຂອງອົນເດີຍເປັນແບບສາຍກລາງ ໃນກຣີ້ແລ້ວນີ້ ຄືອ່ຍ່ວ່າຮ່ວ່າແບບຮະບັນກາຣນີ້ມີການຂອງຈິນປະກາດທີ່ແລ້ວ ແລະນີ້ມີການຂອງອົນເດີຍທີ່ແລ້ວ ດັ່ງນັ້ນຜູ້ປົກຄອງຄົນທີ່ພີ້ກີ ຍັງຄຸງຖຸກປ່ລ່ອຍໃຫ້ຢ່ານາໃນດິນແດນຂອງຄົນ

ທ່ອໄປ ໂດຍມີຂໍ້ແນ່ໃນການກ້ອງສັງປະປຽນກາຮັນການສ່າງກອງທ່ານໄປໆຊ່າຍສົງຄຣມເມື່ອຄຸກເຮົາກ້ອງມາຫຼືອໜ້າທີ່ນີ້ ຈີ ອົກບັນ ຜູ້ປົກຄອງອົນເດີຜູ້ຊະນະມັກຈະຕ້ອງພິ່ງພາຍຸ່ຕ່ອງຮານຢ່ານຈາຂອງຄົນເອງຕ່ອໄປ ຈີ ໄນສາມາດທຳອະໄໝາກກ່າວຍອນຮັບຮັບບັນດັ່ງທີ່ວ່ານີ້

ຖຸ່ມງົງກີກັບທີ່ກ່າວຄູຈະເໝາະກັບເອົ້າຍຕະວັນອອກເລີ່ມໃຫ້ ຮູ້ຕ່າງໆ ມີພລເມືອນນ້ອຍ ດິນແດນຕ່າງໆ ແປ່ງແຍກກັນໄທ້ ຕ້ວຍພຣມແດນທາງຮຽມชาຕີ ໄນວ່າຈະເປັນກູ່ເຂົາ ທະເລ ຜົ່ງຈຳກັດຢ່ານາຂອງຜູ້ປົກຄອງເພີ່ງໃນຢານາເຫັດເກະຫຼາຍ ບໍ່ໄວ້ທີ່ກ່າວຄູຈະເປັນກູ່ອໍານວຍໃນຮູ້ປ່ຈຳກັດ ມີຮູ້ໂບຮາຣ ເຊັ່ນ ຈັກພຣະດີເຂົ້າມີຄຣລວງທີ່ມີການຍ່າຍຢ່ານາໃປສູ່ດິນແດນອື່ນ ເພວະໄນ້ມີເກົ່າງໂຄງກົດຂວາງທາງຮຽມชาຕີ ແລະໄນ້ມີຢ່ານາທາງການເມືອງອື່ນມາເປັນຄູເຂົ່າງຂັ້ນ ແລະລັກຂະນະນີ້ໄດ້ສັ່ງຕ່ອມາຍຸ່ຍາ ຜົ່ງມີຄວາມຕ້ອງການທີ່ຈະສ່ວັງຮະບັນກາຮຽມຢ່ານາທີ່ຄູນຢົກລາງ ກຣະນັກກົດມອຸຍຸຮ່າຍກິ່ງມີຂ້ອງຈຳກັດອໍາຍຸ່ອົກ

ທັງໝາດທີ່ກ່າວຄູມີຄວາມໝາຍຍ່າງໄຮຕ່ອປະເທດໄກຫຍ່າຍຫຼືກ່າວຄູມີຄວາມໝາຍຍ່າງໄຮຕ່ອປະເທດໄກຫຍ່າຍແລະເຊີ່ງໃໝ່ໂດຍເນິພະ ? ແນ່ນອນປ່ອຈັຍທາງກູມີຄຳສົກສົກແລະການສື່ອສາຮມນາຄມກີເປັນຂ້ອງຈຳກັດໃນດິນແດນແຕບນີ້ເໝີ່ອນແດບອື່ນ ຈີ ໃນເອົ້າຍຕະວັນອອກເລີ່ມໃຫ້ ຜົ່ງຈະທຳໄຫ້ເຂົ້າໃຈດີກວາມລົ້ມເຫວຂອງອໍາຍຸ່ຍາທີ່ຈະພິຊີຕເຊີ່ງໃໝ່ໃນຄຕວຮຽທີ່ສິບທ້າ

และสิบหก ในสมัยนั้นเชียงใหม่ยังคงเป็นรัฐหนึ่งที่มีความแข็งแรงและลักษณะของคนเองทางการเมือง และอยุธยาถูกยึดครองต่อการดูดกลืนดินแดนเดิมที่เป็นของและเขมรให้กลายเป็นไทย

ในสมัยพระบรมไตรโลกนารถ พระองค์ทรงออกกฎหมายสำคัญ คือ กฎหมายฉบับเทียรบาล (๑๖๘) กฎหมายนี้ได้จัดตั้งขึ้นเมืองต่าง ๆ และกล่าวถึงหน้าที่ของหัวเมืองนั้นฯ พระบรมไตรโลกนารถทรงกำลังพยายามจะสร้างอำนาจเหนือบรรดาเมืองต่าง ๆ ในลุ่มน้ำเจ้าพระยา และท่อมาพระนเรศวรก็ได้ทรงพยายามทำตามบรรพบุรุษด้วยการแผ่ขยายอำนาจเข้าไปสู่ดินแดนลាសวนทก (ล้านนา ไทย) ลุ่มแม่น้ำโขงจากหลวงพระบางถึงกัมพูชา รัฐມลายูตอนเหนือ และแม่แต่ตะวันออกเฉียงใต้ของพม่า (ชึ้นยังเป็นดินแดนของอยุธยา) กระนั้นก็ตามได้มีการปฏิบัติการเพียงเล็กน้อยในความสัมพันธ์ระหว่างอยุธยา กับบรรดาเมืองขึ้นต่าง ๆ เพราะการแย่งชิงอำนาจภายในอยุธยาเอง ผลของการเจริญทางการค้ากับต่างประเทศ และความเกี่ยวพันกับประเทศไทย ตะวันตก และการแพร่ขยายของเวียดนามลงมาทางใต้ทั้งหมด ทำให้อยุธยาต้องหันไปพึ่งอยุธยาสำนักอยุธยาได้รับความเคารพนับถือและบรรณาการจากหัวเมืองทั่วที่ก่อให้ในกฎหมายเดียรบาลเป็นครั้งคราว แต่พระเจ้าแผ่น

ที่น้อยชราส่วนมากก็ขาดกำลังคนที่จะรักษาบรรดาหัวเมืองเหล่านี้ไว้ ในตอนหลังนี้ ราชวงศ์บ้านพลูหลวงต้องเผชิญบุปผาการขาดอำนาจของตนเองในประเทศ และบุปผาคัตตุรุกรานชาตย์แคน

การศึกษาเรื่องคติธรรมที่ผ่านมา ได้ทำให้เห็นถึงวิธีการปฏิบัติและความเก่าของประเพณีการเมืองไทย และช่วยอธิบายให้เห็นถึงความสัมพันธ์กรุงเทพฯ-เชียงใหม่ ซึ่งกำลังจะเริ่มเปลี่ยนแปลง ซึ่งที่จริงแล้วระยะของสังคมก็มีภัยหลัง ๑๘๐๐ เมื่อหมดสภាពงศ์รามไทย-พม่า (พม่าตเก็บน้ำเมืองขึ้นอังกฤษ) ในระยะเวลา ก่อนหน้านี้จะเห็นบทบาทการเป็นรัฐกันชนของเชียงใหม่เป็นอย่างดี ซึ่งก็หมายถึงว่าผู้ปกครองท้องถิ่นเชียงใหม่มีอำนาจของตนอยู่อย่างมาก ในสมัยพระเจ้าตากได้ทรงมีมาตรการที่เคร่งครัดต่อเชียงใหม่ ดูเหมือนพระเจ้าตากจะทรงเชื่อว่าความหาย茫ของอยุธยา มีส่วนมาจากการรั่วประสิทธิภาพของระบบบริหาร การ ดังนั้นจึงทรงให้เสนาบดีมหาดไทย (จักรี) และเจ้าพระยาสุรศิริจักรการส่งเจ้าพนักงานภาษีอากรไปตรวจสอบห้องที่ในลាសวนทก

พระเจ้าตากเห็นอิมพอร์ตใจในนโยบายของพระเจ้าตาก เจ้ากาวิละได้ให้ผู้ตรวจภาษีอากรออกจากรัฐของตน ทั้งเจ้าลำปางและเจ้าเชียงใหม่ปฏิเสธ ก็จะลงมารายงานทัวที่

ธนบุรี ซึ่งทำให้ถูกจับมาจำจ่อง เจ้าเชียง ใหม่เสียชีวิตในที่คุณชั้ง เจ้ากาวิละถูกลงโทษให้อับอายโดยการเนื่องในเหตุ แต่ภายหลังได้รับการปล่อยตัวให้กลับไปเห็นเพื่อสู้ฟ้าฯ เจ้ากาวิละดูจะมีความสัมพันธ์อันดีกับเจ้าพระยาจักรีและน้องชาย (ซึ่งในที่สุดจะเป็นรัชกาลที่ ๑ และอุปราชตามลำดับ) พระเจ้าแผ่นดินองค์ใหม่ (รัชกาลที่ ๑) ทรงใช้นโยบายที่ฝ่ายนอร์ดิกับลาวตะวันตก พระอุปราช (กรมพระราชวังบวรสุรสห Nath) เองก็ยังให้น้องสาวของเจ้ากาวิละมาšeกสมรสคู่วัย ดังนั้นเจ้ากาวิละจึงมีตำแหน่งเปรียบดังอุปราชของลาวตะวันตก และได้รับความไว้วางใจอย่างมากในปี ๑๗๙๔ ได้ในที่สุดก็ได้รับฐานะเป็น พระเจ้าบราhma ราช ซึ่งหมายความว่ามีฐานะเท่ากับผู้ปกครองของเวียงจันทน์หรือกัมพูชา และเท่ากับเสนาบดีในกรุงเทพฯ ทั้ง ๖ อีกด้วย

ทั้งทางเชียงใหม่และเวียงจันทน์ได้เข้ามาอยู่ภายใต้การปกครองทางทหารโดยตรงของไทยในปี ๑๗๙๔ แต่ในนโยบายไทยก็ไม่สำมاءเสมอ กันในเรื่องความสัมพันธ์กับบรรดาราชรัฐบรรณาการ เช่น เจ้าอนุวงศ์แห่งเวียงจันทน์ ก็ได้รับฐานะอุปราชเห็นopicต่อภาคตะวันออกเฉียงเหนือด้วย แต่ในกัมพูชาและภาคใต้ พระเจ้าหากทรงปล่อยให้เป็นไปตามเดิมมากกว่า ในนครศรีธรรมราชนั้นก็ทรงสร้างเจ้าเมืองท้อง

ถัดขึ้นมาในฐานะประเทศราช แต่รัชกาลที่ ๑ ก็ทรงกลับยุบฐานะให้นครศรีธรรมราชเป็นแบบเจ้าเมืองตามเดิม และให้คืนอำนาจกับสงฆาซึ่งอยู่ในมือของคนจีน ในปี ๑๗๙๕ รัชกาลที่ ๑ ยังได้ทรงแบ่งเขตจังหวัดของกัมพูชาออก และทั้งเป็นหน่วยการปกครองต่างหากภายใต้ครอบครัวขุนนางแห่งพระตะบองซึ่งเป็นผลให้พระเจ้าแผ่นดินกัมพูชาต่อมาหันไปพึ่งแต่ส่งบรรณาการให้เวียดนาม ในลาวตะวันออก รัชกาลที่ ๑ ก็ทรงพยายามจำกัดอำนาจของเวียงจันทน์เห็นอหหลวงพระบาง อำนาจของเจ้าอนุวงศ์ที่มีมากขึ้นในรัชกาลที่ ๒ และเหตุการณ์ในลาวตะวันตก ๑๘๐๗-๘ ทำให้กรุงเทพฯ เริ่มสนใจนโยบายการตั้งอุปราชเมืองประเศกของตน คณะทูตพม่าที่มากรุงเทพฯ ได้เบิดเผยถึงความพยายามของเจ้ากาวิละที่จะติดต่อสร้างความสัมพันธ์พม่า-เชียงใหม่กับราชสำนักอังกฤษ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการที่เชียงใหม่รู้สึกต่ออำนาจของกรุงเทพฯ ที่อาจไม่เป็นมิตร แต่ก็แสดงให้เห็นถึงการที่พม่าปฏิเสธบทบาท “นักสองหัว” ของเชียงใหม่ ดังนั้นผู้สืบทอดอำนาจที่จากเจ้ากาวิละจึงไม่ได้รับการยินยอมให้มีฐานะเท่ากับ กาวิละ จากกรุงเทพฯ

สรุปได้ว่านโยบายบรรณาการของกรุงเทพฯ นั้นดูจะแข็งข้นมากกว่าในสมัยปลายอยุธยา เป็นนโยบายที่ขึ้นกับทั่วบุคคลและ

ความจงรักภักดีของเมืองประเทศาชามาก ทั้ง เจ้ากาวิลและเจ้าอนุวงศ์ได้รับความสนับสนุน ขึ้นมา ก็ เพราะกรุงเทพฯ รู้สึกว่ามีความชื่อทรง และเป็นสมัยที่กรุงเทพฯ ยังมีอันตรายมาจาก พม่ามาก รวมทั้งทางเวียดนามด้วย ในทำนอง เดียว กัน เจ้าเมืองครึ่รัมราช เจ้าพระยา น้อย ก็ได้รับฐานะสูงแบบเดียว กัน หนึ่งอุดิน แต่นภาคใต้หลังปี ๑๘๑๐ เพราะกรุงเทพฯ เริ่มกังวลต่ออิทธิพลของอังกฤษ ในช่องแคบ มะละกา กรุงเทพฯ ให้ความเชื่อถือพระยา น้อยอย่างมาก แต่ เมื่อความคุกคามจากอังกฤษ ข่อนลงกรุงเทพฯ ก็ ลดความสนับสนุนฐานะ ของครึ่รัมราช เช่นเดียวกับการพยายาม กำจัด อำนาจของเวียงจันทน์ ก็มีขึ้นหลัง การ กบฏเจ้าอนุวงศ์ ๑๘๒๖-๗ กรุงเทพฯ ได้ยุบ ฐานะการเป็นรัฐของเวียงจันทน์ เป็นการ เตือนบรรดาเมืองประเทศาชาอื่น ๆ ด้วย ส่วนในกัมพูชา นั้นผู้ปกครองมักไม่ขึ้นตรงกับ กรุงเทพฯ เท่ากับเมืองประเทศาชาอื่นๆ เพราะ มีโอกาสในการจะหาความสนับสนุนจาก เวียดนาม ซึ่งก็เป็นผลให้กรุงเทพฯ สร้างพระ ศรีบูรพา ออกมารบกวนทางการค้าได้

ข้อถกเถียงข้างต้นนั้น ได้หลักฐานจาก ทางภาษาไทยเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งก็เป็นแนวโน้ม ที่มาจากการศึกษาของอยุธยาและกรุงเทพฯ แต่ การศึกษาระยะหลัง ๑๘๑๐ อาจทำได้ดีกว่า โดยเฉพาะเรื่องความสัมพันธ์กรุงเทพฯ-เชียงใหม่

เพราเมืองหลักฐานข้อมูลอื่นมาช่วย เช่น บรรดา รายงานของชาวตะวันตกที่เข้ามาในเชียงใหม่ ในสมัยนี้ ลาวตะวันตกสงบเงียบ คุ้งเป็นพร แคนที่มีความมั่นคงที่สุดของไทย ซึ่งก็เป็นผล จากการที่พม่าแพ้อังกฤษในสังคโลก ๑๘๒๔-๖ (แต่กรุงเทพฯ ก็ยังกังวลต่ออิทธิพลพม่า จนถึงราชศรีรัตน์ ๑๘๔๐) ในระยะหลังนี้ บ้างได้ว่า สถานการณ์ในลาวตะวันตกเป็นความได้ ประโยชน์ต่อผลประโยชน์ของกรุงเทพฯ

C. Wilson ได้กล่าวไว้ในวิทยานิพนธ์ ของเราว่า ในระยะเวลา ๑๘๑๐-๕๐ นั้น กรุงเทพฯ มีนิโຍบาย “ควบคุม” บรรดาเมือง ประเทศาชา มีวิธีการหลายแบบ เช่น การเอู่บุตรของเจ้าเมืองประเทศาชา เป็นมหาดเล็ก การเอาบุตรสาวมาเป็นพระสนมหรือนางกำนัล มีการเพิ่มอำนาจหรือให้รางวัล มีการใช้ประโยชน์จากการแข่งขันกันเอง ในระหว่างเจ้า ประเทศาชาเอง ทั้งนี้ เพราะในสมัยนี้ ยังไม่มีระบบการปกครองข้าราชการอย่างแน่นอน (bureaucracy) แต่ Wilson ก็มิได้แยกแยะ ความแตกต่าง ของ ประเทศาชา กับ หัวเมือง ซึ่งหัวเมืองเป็นเพียงคล้ายจังหวัดในความควบ คุมโดยตรงของกรุงเทพฯ ทั้งนี้ เพราะอำนาจ ของกรุงเทพฯ ต่ออาณาเขตของตนไม่เหมือน กัน ในระยะทางที่ใกล้อกไปอย่าง ประเทศาชา อำนาจก็ยื่อมลูกน้อยลง Wilson เข้าใจ ว่า อำนาจ “ควบคุม” ของกรุงเทพฯ มีมาก

ในสมัยนี้ แต่ที่จริงในเขตลาวตะวันตกนั้น กรุงเทพฯ มีเพียง “อิทธิพล” หรือ “อำนาจ” ซึ่ง “ควบคุม” ได้ไม่เต็มที่ จริงอยู่ บรรดา ญาติลูกหลานของเจ้าลาวเชียงใหม่เข้ามายอยู่ใน กรุงเทพฯ ซึ่งเป็นการประกันที่จะไม่ให้มีการ เป็นปฏิบัติที่ต่อกรุงเทพฯ แต่บางครั้งก็เป็น เรื่องการลักขโมยของเจ้าลาวเหล่านั้นเอง คือ เข้ามากรุงเทพฯ หลังจากที่มีเรื่องทะเลาะกันเอง ในเรื่องอำนาจและผลประโยชน์

Wilson ย้ำถึงอำนาจของกรุงเทพฯ ว่า มีในการจะแต่งตั้งหรือให้รางวัลกับเจ้าประเทศาช แต่เจ้าพระยาพิพรวงศ์ (จำบุนนาค) ซึ่งเป็นพระคลังของรัชกาลที่ ๕ ก็ยังยอมรับว่า การสืบสมบัติในลาวตะวันตกเป็นเรื่องของการ ทางลงเลือกกันเองในท้องถิ่น และรัชกาลที่ ๕ ซึ่งทรงอยู่เบื้องหลัง บทความใน Bangkok Recorder ปี ๑๘๖๖ ก็ทรงยอมรับว่ากรุงเทพฯ มีอำนาจจำกัดในการสืบสมบัติของลาวตะวันตก ตามทฤษฎีพระเจ้าแผ่นดิน ไทยทรงมีสิทธิคัดค้านได้ เช่น ในกรณีที่เจ้าลาวต่างมาผ่าน เพื่อรับการแต่งตั้งจากกรุงเทพฯ แต่กรุงเทพฯ ก็ไม่ได้ใช้สิทธิคัดค้านนี้ต่อลาวตะวันตกในสมัย ที่กล่าวถึง นอกจากนี้ยังมีหลักฐานว่าความต้อง การของกรุงเทพฯ ยังถูกปฏิเสธได้ด้วย เช่น ในเรื่องความขัดแย้งเรื่องการสืบสมบัติในเชียงใหม่ปี ๑๘๕๕-๖ รัฐบาลกรุงเทพฯ นัดจะพยายามหลีกเลี่ยงที่จะสนับสนุนเจ้าลาวยังค์ได้

อย่างแจ้งชัดถ้าหากเจ้าองค์นั้นไม่ได้รับความ สนับสนุนในท้องถิ่นเป็นอย่างมาก นอกจาก การใช้ประโยชน์จากการแข่งขันกันเองของเจ้า ประเทศราชยังแสดงให้เห็นวิธีการ “อิทธิพล” มากกว่า “การควบคุม” ทำหน่งสำคัญต่างๆ จะถูกแจกจ่ายไปในหมู่รัฐบาลลาวตะวันตก เช่น เชียงใหม่ ลำปาง ลำพูน (แม้ว่าพวgn จะมีบรรพบุรุษร่วมกัน) ภายหลังสมัยการวิลัย ได้มีทำหน่ง เช่น อุปราช พระยา พระเจ้า (๑๘๒๖-๔๖) หรือสมัยภัยหลังการวิโลรสก็มีทำหน่งพระยา พระเจ้า (๑๘๔๑-๗๐) กรุงเทพฯ บ่องกันมี ให้ผู้สืบท่องากการวิลัยมีทำหน่งอย่างเดิม

ในการนិของอำนาจกฎหมายของกรุงเทพฯ เหนือลาวตะวันตกที่อ่อนชื่นกัน แม้จะมีวิธีการแบบถืก แต่กล่าวโภษมาใช้ ซึ่งทั้งพระเจ้าแผ่นดินกรุงเทพฯ และเสนาบดี ก็ลังเลที่จะใช้บังคับดินแดนไกล ๆ มีตัวอย่าง กระเช็นกระสายในปี ๑๘๔๘ เจ้าลำปาง ถูกปลดจากทำหน่งพระราชนัดกับเจ้าเมืองหัววงศ์ ที่เชียงใหม่ หรือปี ๑๘๖๖ เจ้าลำปางได้กล่าว หาเจ้ากาวิโลสว่าคบคิดกับพม่า ว่ามีการส่ง ของบรรณาการและช้างให้พม่า เป็นทัน แต่เจ้ากาวิโลรสก็ได้สร้างความมั่นใจต่อเจ้าพระยาครวสุริวงศ์ (ช่วงบุนนาค) ว่ามีได้มีความ ผิด ซึ่งทำให้รัชกาลที่ ๕ ต้องทรงเพิกถอนคดีนี้ พอกที่มาฟ้องร้องกลับต้องลี้ภัยอยู่ในกรุงเทพฯ แต่เจ้ากาวิโลรสกลับเชียงใหม่ด้วย

ชัยชนะ

Wilson ไม่ได้แยกแยะความแตกต่างของ ประเทศไทย และ หัวเมือง ซึ่งขัดกับหลักความจริงเรื่องอำนาจของกรุงเทพฯ ที่ลุกlong ตามระเบียงทางที่โกลป์ไปจากเมืองหลวง มีกรณีของหากและระแหงซึ่งในศตวรรษที่ ๑๙ นั้น ความก้าวหน้าต่อเมืองหลวงเป็นที่น่าสงสัย มีแผนที่ของชาวตะวันตกในศตวรรษ ๑๘๕๐ ซึ่งแสดงว่าหากอยู่ในเขตลาวะตะวันตกมากกว่าในเขตเด่นตอนกลางของไทย แม้แต่ซื้อก็ใช้คำลาวว่าระแหงและเป็นส่วนของอาณาเขตในการปักครองของกาวิละในตอนต้นศตวรรษที่ ๑๙ จนกระทั่ง ๑๘๖๖ จึงได้มีฐานะเป็นหัวเมืองขึ้นต่อกราโนม แท้ที่ยังคงส่งบรรณาการถือน้ำพิพัฒน์ตั้งยาในฐานะของหัวเมืองขึ้นใน และก็ไม่ได้มีการเก็บภาษีและเกณฑ์แรงงานทหารหัวเมืองขึ้นใน กราโนมได้ยินยอมให้มีการแต่งตั้งข้าหลวงเมืองหาก จากครอบครัวขุนนางท้องถิ่นตามประเพณีท้องถิ่นแทนที่จะส่งทรงไปจากกรุงเทพฯ ในระยะหลังตากได้เติบโตขึ้นมากด้วยพลเมืองจากพม่าและไทย ทั้งยังมีการค้าไม่สักที่รุ่งเรืองด้วย การที่หากยังคงผูกพันกับชาวตะวันตกและยังมีการปักครองตนเอง (Autonomy) ก็แสดงให้เห็นถึงอำนาจ “ควบคุม” ของกรุงเทพฯ ที่มีจำกัดในทศวรรษ ๑๘๖๐ และ ๑๘๗๐

ต่อมากrüngเทพฯ ได้เข้ายุ่งเกี่ยวกับหาก

มากขึ้น ซึ่งเป็นสัญญาณเตือนประเทศไทยในลักษณะตกลงและในที่อื่นๆ ด้วย และเป็นกรณีที่อยู่ในจุดของหัวเสี้ยวหัวต่อของรูปการปักครองก่อน ๑๘๕๐ ซึ่งเป็นสมัยที่จะมีวิกฤตการณ์สำคัญต่อไทยเนื่องจากอิทธิพลของยุโรป และมีมากขึ้นในศตวรรษ ๑๘๘๐

นโยบายที่กรุงเทพฯ จะใช้กับลาวะตะวันตกและประเทศไทย อาจจะแตกต่างกันว่า หากผู้ครองนครลาวได้รับการคัดเลือกจากท้องถิ่นเอง มีระบบการศาลและการเงินของตนเอง มีคุณะสังฆของตนเอง และทั้งยังมีภูมิหลังของความเป็นเอกราชอยู่ด้วย ดังนั้น จึงควรศึกษาว่ามีลักษณะอะไรที่มาจำกัดอธิปไตยของเชียงใหม่ เช่น เรื่องพิธีต่างๆ เช่น การรอการเผาพระศพของเจ้าเชียงใหม่เวียนกระหงผู้แทนจากกรุงเทพฯ ขึ้นไป หรือการใช้เครื่องยศ ที่เจ้าเชียงใหม่ได้รับจากกรุงเทพฯ เมื่อเข้าดำรงตำแหน่ง หรือการที่เชียงใหม่ส่งบรรณาการของเบลกฯ เช่น ช้างเผือกให้กรุงเทพฯ แต่ส่วนที่สำคัญที่สุดที่มีผลต่อเศรษฐกิจของเชียงใหม่ก็คือการส่งบรรณาการ ๓ ปีต่อครั้ง ทันไม่เงินทันไม่ทองที่ต้องการส่งนั้น ก็มีมูลค่าทางโลหะมาก ส่วนที่เป็นภาระยังก็คือ ผลิตผลของบ้าน เช่น ไม้สัก ซึ่งหากต่างกับระบบบรรณาการแบบจีน แต่ก็เป็นของที่บรรษัตรัฐบาลตกลงกัน จำกัดส่งให้กรุงเทพฯ แม้ว่ารัฐต่างๆ นั้นจะเป็นหน่วย

ทางการเมืองต่างหากจากกรุงเทพฯ (สยาม) แต่ในเรื่องการต่างประเทศนั้น กรุงเทพฯ ปล่อยให้เป็นเรื่องของรัฐบาล夷 ดังจะเห็นได้จากการทำสัญญาเรื่องพรมแดนและการค้าระหว่างอังกฤษ-พม่าและรัฐລາວ

ดังนั้น ในทรอคนะของลาวะวันตก ความสัมพันธ์ทางด้านบริษัทการกับกรุงเทพฯ ซึ่งมีจันถึงปี ๑๘๕๐ ก็เป็นการเลือกเพื่อนบ้านคนใดคนหนึ่งในสองคน (พม่าและกรุงเทพฯ) โดยเลือกผู้ที่เป็นภัยน้อยที่สุด และกรุงเทพฯ ก็ได้แสดงท่าทีที่จะไม่เข้ายุ่งเกี่ยวกับกิจการภายในของลาวะวันตก ส่วนทางด้านทรอคนะของคนกรุงเทพฯ ก็เป็นความสัมพันธ์กับเมืองประเทศไทยในแบบที่อยู่ในเดียว คือการที่จะไม่ผูกพันแน่นโดยตรง กรุงเทพฯ จะเน้นความสำคัญอยู่ในเขตอำนาจใกล้เมืองหลวงเท่านั้น โดยไม่เข้ายุ่งเกี่ยวกับประเทศไทยที่ตนต้องว่ามีฐานะด้อยกว่า ยกเว้นเพื่อเป็นการเสริมเกียรติของเมืองหลวง และใช้ดินแดนประเทศไทยบังคับกันการโจรที่จากประเทศไทยที่อยู่ใกล้ออกไป จนกระทั่งสมัยรัชกาลที่ ๕ จึงได้มีการเลียนนโยบายเกี่ยวกับประเทศไทย และจะมีผลกระทำต่อไป แต่ก็ต้องรับผลกระทบจากกรุงเทพฯ ๑๘๗๐ และ ๑๙๘๐ ทำไม่ในนโยบายของกรุงเทพฯ จึงเปลี่ยนจากการมี “อิทธิพล” เป็น “ควบคุม” โดยตรง และทำไม่ความสัมพันธ์จึงเปลี่ยนจากสร้างคลุยทางผลประโยชน์มาเป็น

การสร้างผลประโยชน์โดยตรงของกรุงเทพฯ ?

ไม่ต้องสงสัยเลยว่าความเปลี่ยนแปลงสำคัญ ๆ ที่เกิดขึ้นในเมืองไทยนับแต่กลางศตวรรษที่ ๑๙ นั้น เป็นผลมาจากการกระตุ้นจากตะวันตก เรื่องการขยายผลประโยชน์ของอังกฤษเข้ามายังไทยเป็นเรื่องที่ทราบกันดี เช่น เรื่องบริษัทอีสต์อินเดียของอังกฤษซึ่งเก็บเงินหักจากสูตรต่านเมืองไทรบุรีในปี ๑๗๖๖ ในตอนนั้นราชวงศ์จักรชิงสถาปนาขึ้นใหม่ๆ ยังมีอำนาจเหนือเมืองประเทศไทยอย่างมากและกำลังถูกคุกคามจากพม่า จนกระทั่งปี ๑๘๑๙ ชีวกรุงเทพฯ มีคำสั่งให้ไทรบุรีบุกเบิกบังคับให้มาขึ้นต่อไปยังนั้น ทำให้การเผยแพร่ขยายอำนาจของไทยเป็นปัจจุหาเรื่องความสัมพันธ์กับอังกฤษ ในปี ๑๘๒๑ ไทยได้ส่งกองทัพไปไทรบุรี และจับสูตรต่านเนื่องจากทรงสั่งว่าทำการติดต่อกับพม่า สูตรต่านได้หนีออกไปพึ่งอังกฤษที่บีนังและอังกฤษก็ได้เสนอเจรจาโดยตรงกับกรุงเทพฯ ซึ่งเป็นผลให้รัฐบาลอินเดีย (ของอังกฤษ) ส่งจ老子 ครอบฟอร์ดมาจังกรุงเทพฯ จ老子 ครอบฟอร์ดไม่ประสบความสำเร็จในการซักสวนให้ไทยประนีประนอมกับประเทศไทย หรือทำให้ไทยเปิดการค้ากับประเทศไทย แต่ก็มีส่วนทำให้ไทยหันหน้าถึงอำนาจของตะวันตก บริษัทอีสต์อินเดีย ก็เข้าใจถึงความอ่อนแอดของไทย

ในระยะนี้นับว่าผลประโยชน์ของอัง-

กฤษคลังของกับไทย อังกฤษเริ่มทำส่วนรวม กับพม่าตั้งแต่ปี ๑๘๒๕ จนถึงทศวรรษ ๑๙๗๐ ตั้งนั้นอังกฤษจึงหลีกเลี่ยงที่จะมีความยุ่งยาก กับกรุงเทพฯ ในปี ๑๘๒๕ อังกฤษได้ส่งทูต ชุดที่สองมากรุงเทพฯ คือ เยนร์ เบอร์น์เพื่อ ขอให้ไทยช่วยเหลือในการส่งรวมกับพม่าและ สัญญาจะยกตำแหนวครีให้ไทย ดูเหมือนว่าไทย ยังไม่แน่ใจว่าอังกฤษจะอยู่ในเอเชียต่อไปนาน ตั้งนั้นจึงวางตัวเป็นกลางในส่วนรวมนั้น และยอมทดลองทางการค้ากับอังกฤษเพียงเล็ก น้อย ในส่วนทศวรรษถัดมา ความสัมพันธ์ไทย – อังกฤษจึงเป็นเรื่องเล็กๆ เช่น เรื่องการ ค้าสัตว์และไม้สักกับลาวตะวันตก และรัฐบาล อินเดีย (ของอังกฤษ) ก็รู้ว่ากรุงเทพฯ มี อิทธิพลเล็กน้อยมากในลาวตะวันตก

แต่ทางไทยเองก็รู้ว่าบริษัทอิสต์อินเดีย ของอังกฤษก็ไม่พร้อมที่จะใช้กำลังทางทหาร สนับสนุนผลประโยชน์ทางการค้าของตนใน ปลายตอนใต้ ดังนั้นไทยจึงเพิกเฉยต่อข้อ สัญญาที่ทำไว้กับเบอร์น์ รัชกาลที่ ๓ และขุน นางยังคงทำการค้าแบบดั้งเดิมกับจีน อินเดีย และเปอร์เซียต่อไป มีการขยายการค้าในเขต อาณาจักรของอังกฤษ เช่น ซ่องกง สิงคโปร์ และชายฝั่งประเทศไทยด้วย ในตอนนั้นอำนวยใน ไทยเองก็เปลี่ยนจากการเน้นที่คินภัยในมา เป็นที่คินรายฝั่งทะเล ทำเหมือนหาดไทย (จักรี) ที่เคยคุ้มกำลังค้านทางเหนืออีกมีอิทธิพล

น้อยลง ทำเหมือนที่มีความสำคัญแทนก็คือ ผู้ที่ควบคุมคินเดนชายฝั่งทะเล ซึ่งจะอยู่ใน กลุ่มทรงกูลบุนนาค ทรงกูลนได้มีอิทธิพลทาง การเมืองในไทยมาก เช่น ดิศ บุนนาค ซึ่งดำ รงตำแหน่งทั้งกลาโหมและคังในเวลาเดียว กัน ระหว่าง ๑๘๓๐–๕๐ ดังนั้น ดิศ บุนนาค (เจ้าพระยาพระคลัง) และบรรดาญาติพี่น้อง (รวมทั้งผู้ที่อยู่ในกลุ่มนี้ เช่น ผู้ที่จะเป็นรัชกาล ที่ ๔ และพระปืนเกล้า) ได้กล้ายเป็นผู้มีความ รู้คิดต่อ กับตะวันตกเป็นอย่างดี และจะเป็น กลุ่มที่คิดต่อ กับตะวันตกได้ในช่วงที่บัญชา

ในสมัยเดียวกันนี้ บริษัทอิสต์อินเดีย มากไม่ค่อยสนใจผลประโยชน์ในไทยเท่าใด มุ่ง อยู่แต่กิจการของตนในอนุทวีปอินเดีย แต่ทาง ตอนดอนนั้นก็ได้เริ่มสนับสนุนพ่อค้าเอกชนให้ เข้ามายังไทย ซึ่งเป็นผลให้มีการส่ง เซอร์ จาห์น บาวริง เป็นตัวแทนอังกฤษโดยตรง (ไม่ใช่ตัวแทนจากอินเดีย) เข้ามายังปี ๑๘๔๕ และมีการทำสนธิสัญญาซึ่งเป็นผลให้มีการเลิก ผูกขาดการค้ากันในหมู่ผู้ปกครองของไทยและ อิทธิพลของอังกฤษที่จำกัดอยู่ทางด้านการค้า ไม่ได้เกี่ยวข้องในทางด้านการเมืองหรือคินเดน

ความคุกคามเรื่องคินเดนในไทยนั้นมา จากทางฝรั่งเศส ก่อนที่ฝรั่งเศสจะได้คินเดน ทางตอนใต้ของเวียดนามในปี ๑๘๖๗ นั้น ก็ ได้เข้ามายังคิดต่อ กับพระเจ้าแผ่นดินกัมพูชา และ ได้ใช้อำยุ่งที่กัมพูชาโดยส่งบรรดาการให้เวียด

นามมาก่อนให้ตกเป็นของฝรั่งเศสด้วย รัชกาลที่ ๔ ทรงวิตกว่าอิทธิพลฝรั่งเศสจะกีบคลานเข้ามาในลาวะวันออกด้วย ดังนั้นจึงทรงยอมสละสิทธิของไทยเหนือกัมพูชาในปี ๑๙๖๗ เหลือไว้แต่เพียงเสียงราชูและพระตะบอง

ในทศวรรษ ๑๙๖๐ ฝรั่งเศสยังเข้ามายึดพื้นที่ในคอกอดกระด้วย (จากพระราชสาส์นของรัชกาลที่ ๔ ถึงกงสุลอังกฤษ โอมัส นีอาร์) ในปี ๑๙๖๔ ก็ปรากฏว่ามีชาวฝรั่งเศสเข้าไปติดต่อค้าขายไม่สักทางหนึ่ง ฝรั่งเศสยังจัดคณะสำรวจแม่น้ำโขงอีกในปี ๑๙๖๖-๗ และก็มีบางกลุ่มที่เข้าไปในรัฐฉานในทศวรรษ ๑๙๗๐ และผลที่สุดฝรั่งเศสก็ได้หานอย ซึ่งทำให้มีพรอมเดนประชิดไทยทางลาวะวันออก

ฝรั่งเศสคุ้มครองจัดการรายอยู่ทั่วไปในระยะนี้ ซึ่งก็เหมือนกับอังกฤษที่ผลประโยชน์ทางการค้าได้หยุดนิ่งเฉย ๆ ในทศวรรษ ๑๙๖๐ เจ้าหน้าที่อังกฤษในพม่าได้ตั้งข้อกังข่า อธิบดีไทยของไทยเหนือลาวะวันตก ในปี ๑๙๖๒ ข้าหลวงสิงคโปร์ก่อสั่งเรือรบมาระคุมยิงครั้งกัน (ประเทศไทยของไทย) เป็นการที่ไทยไม่ให้ขยายอิทธิพลออกไป ความแตกต่างของฝรั่งเศสและอังกฤษคือว่ารัฐบาลทั้งสองจะลังเลในการขยายดินแดน อาณาจักรตามที่ผู้แทนของตนและผู้ค้าในเอเชียจะร้องมา แต่รัฐบาลฝรั่งเศสก็ขาดอำนาจอย่างรัฐบาลอังกฤษ ทำให้รัฐบาลฝรั่งเศสเข้าไปพัฒนาในเรื่องล่าอาณาจักรได้ง่ายขึ้น ดังนั้นจึงไม่น่าสงสัยเลย

ที่ผู้นำไทยโดยเฉพาะรัชกาลที่ ๕ จักรพรรดิทรงห่วงใยรัฐบาลอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากพระราชสาส์นถึงกงสุลของไทยในย่างกุ้ง เพื่อทรงทราบถึงบทบาทของฝรั่งเศสในเอเชียให้แน่ชัด และทรงเน้นพระทัยว่าถ้าฝรั่งเศสจะรุกรานไทย ก็ไม่สามารถบังกันทัวได้ และทรงแจ้งว่า บางที่จะทรงยอมรับอยู่ในอารักขาของอังกฤษ

ในปี ๑๙๗๐ รัฐบาลอินเดีย (ของอังกฤษ) เกิดวิกฤตเรื่องการค้าไม่สักของตนและได้ส่งทั่วแทนเข้ามายึดเชียงใหม่ โดยแสดงท่าทีว่าจะยอมรับเชียงใหม่ให้เป็นเอกสาร ในปี ๑๙๗๓ อังกฤษส่งเชอร์เรนกรุ คลาก มาเป็นข้าหลวงใหญ่ที่สิงคโปร์ และทำการขยายอิทธิพลของอังกฤษในมลายู อังกฤษดูจะมีนโยบายที่จะรักษาไทยให้เป็นรัฐกันชนต่อไป ดังนั้นจึงไม่เข้ายุ่งเกี่ยวกับกิจการในไทยทราบที่ผลประโยชน์ทางการค้าของอังกฤษไม่ถูกกระทบกระเทือน อาจกล่าวได้ว่าในช่วงเวลา ๑๙๖๗ ถึง ๑๙๗๔ ไทยก็มีเวลาพอที่จะปรับตัวงานกระทรวงมาเผชิญกับฝรั่งเศสหลังจากที่เวียดนามได้ถูกผนวกไปทางหมู่เดียว และตอนนี้อิทธิพลฝรั่งเศสจะเข้ามาโดยเสนอ กับอังกฤษให้แบ่งไทยเป็นสองส่วนภายใต้เขตอิทธิพลของอังกฤษและฝรั่งเศส (ยังมีต่อ)

เก็บความจาก Nigel J. Brailey, "Chiengmai and the Inception of an Administrative Centralization Policy in Siam (1)", *South East Asian Studies*, 11:3, (December 1973)

รัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ๒๕๐๐ - ๒๕๐๖ : นี่แห่งการสร้างการเมืองไทยใหม่

ในการศึกษาการเมืองไทยสมัยใหม่ของไทยนั้น นักวิชาการส่วนใหญ่จะใช้ปี ๒๔๗๕ เป็นจุดเริ่มต้น โดยมีความเชื่อมั่นว่าหลังจากปี ๒๔๗๕ ไปแล้ว การเมืองไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงโดยขั้นพื้นฐานคือระบบสมบูรณ์แบบสิทธิราชถูกเปลี่ยนมาเป็นระบบประชาธิปไตยรัฐธรรมนูญ (Constitutional democracy) และอำนาจทางการเมืองของกษัตริย์และกลุ่มเจ้าไถถูกยึดมาเป็นกรรมสิทธิ์ของคนกลุ่มใหม่ ซึ่งประกอบด้วยข้าราชการทหารและพลเรือนผู้เป็นสมาชิกในคณะราษฎร์

ถึงเราจะยอมรับว่าการเปลี่ยนแปลง ๒๔๗๕ เป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีความหมายและสำคัญต่อการเดิมโตของระบบการเมืองไทย แต่ก็ต้องไม่ลืมว่าการเปลี่ยนแปลงนั้นจะได้ก่อให้เกิดการแปรปูรปอย่างจริงจังของโครงสร้างของระบบการเมืองที่ได้ใช้กันมา อนึ่งหลังจากปี ๒๔๗๕ แล้วก็ตาม อุดมการทางการเมืองแผนใหม่ก็ได้ปรากฏตัวขึ้นอย่างเนี้ฉัด เพราะถึงแม้ว่าทั้งผู้ก่อการ ๒๔๗๕ จะพูด

ถึงการที่ยกจะให้ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบตะวันตก แต่ในทางปฏิบัติแล้วก็ทำได้ลำบากไม่ ความไม่สำเร็จนั้นอาจจะขึ้นอยู่กับสภาพลึ่งแวดล้อมของสังคมไทย รวมทั้งสภาระภัยในของกลุ่มผู้ก่อการปฏิวัติ ๒๔๗๕ เองด้วยก็จะเป็นได้

ภายหลังการปฏิวัติ ๒๔๗๕ บุคคลสำคัญที่มีบทบาททางการเมืองเพิ่มขึ้น ก็ได้แก่ หลวงประดิษฐ์รัตนธรรมและจอมพล ป. พิบูลสงคราม ซึ่งท่านหงส่องี้มีความร่วมมือกันอย่างดีในการปลดเปลื้องระบบสมบูรณ์แบบสิทธิราชออก จากระบบการปกครองของไทย แต่ในเวลาต่อมา หลังจากที่คณะราษฎร์ได้ตัดอำนาจแล้วนั้น ความเห็นไม่ตรงกันในเรื่องภาวะผู้นำระหว่างหลวงประดิษฐ์และจอมพล ป. กับนังเกิดขึ้นในระยะเวลาที่ประเทศไทยกำลังเตรียมพร้อมที่จะรับประชาธิปไตยอันสมบูรณ์ ตามข้อรับบุของรัฐธรรมนูญ ๒๔๗๕ ฝ่ายหลวงประดิษฐ์ฯ ยังเชื่อมั่นอยู่กับความคิดแต่แรกว่า การปกครองต้องคงอยู่บนราชฐานของกฎหมาย แต่จอมพล ป. มีความเลื่อมใส

ในขบวนการfaschist (fascist) ตามแบบฉบับของประเทศเยอรมันนี อิตาลีและญี่ปุ่น เสถียรภาพทางการเมืองในระยะสิบปีหลัง ๒๔๗๕-๒๕๑๐ ที่ยังรักษาไว้ได้ในเมืองบุคคลทั้งสองยอมร่วมมือกัน

การแตกแยกระหว่างหลวงประดิษฐ์ฯ กับจอมพล ป. เกิดขึ้นในตอนปลายของสงครามโลกครั้งที่สอง ภายใต้การนำของจอมพล ป. ประเทศไทยได้ยอมร่วมมือกับประเทศญี่ปุ่นในการทำสังคมร่วมกับกลุ่มประเทศสัมพันธมิตร โดยยินยอมให้ประเทศญี่ปุ่นใช้ประเทศไทยเป็นฐานที่ทำการบุกพม่า และประเทศไกล์เคียง ส่วนกลุ่มพลเรือนภายใต้การนำของหลวงประดิษฐ์ฯ เลือกเอาทางการร่วมมือกับประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกา การไม่ลงรอยกันระหว่างคนทั้งสองในทรรศนะนโยบายต่างประเทศรวมทั้งการแย่งอำนาจกัน ยังผลให้การต่อสู้เพื่ออิทธิพลทางการเมืองของกลุ่มที่สนับสนุนบุคคลทั้งสอง เผิดร้อน ยิ่งขึ้น ภายหลังสังคมร่วมบูรณาการ

อำนาจของกลุ่มทหารบกถูกตัดลงจาก การเรียกร้องของรัฐบาล ประเทศอังกฤษ และฝรั่งเศส พร้อมทั้งความสมยอมของกลุ่มพลเรือน ผู้มีหน้าที่บริหาร ประเทศไทย หลังสังคมร่วม แต่ด้วยเหตุที่ยังไม่ปราภูมิแท้ กลุ่มพลเรือนก็ไม่สามารถจะกำจัดอำนาจของกลุ่มทหารได้อย่างเด็ดขาด ฉะนั้นการกลับคืนมา

สู่อำนาจของกลุ่มทหารบกซึ่งได้บังเกิดขึ้นในปี ๒๔๙๐ หลังจากที่รัฐบาลต่างๆ ภายใต้การนำและอิทธิพลของหลวงประดิษฐ์ต้องประสบบัญชาเครมรัฐกิจทกต่อ บัญชาการลักษณ์๘ สำรวจ และบัญชาความไม่พอใจของกลุ่มนายทหารในกองทัพบกที่ถูกปลดออกจากราชการหลังสังคมร่วมฯ เมื่อกลุ่มรัฐประหาร ๒๔๙๐ ได้ดำเนินการยึดอำนาจสำเร็จแล้วก็ให้เชิญจอมพล ป. มาเป็นนายกรัฐมนตรีกัวรานะหนึ่ง และภายในเวลา ๔ ปี หลังจากนั้น กลุ่มรัฐประหาร ๒๔๙๐ ที่สามารถทำลายอำนาจของกลุ่มพลเรือนซึ่งปกครองด้วยสมាជิคในขบวนการเสรีไทย และนายทหารในกองทัพเรือผู้สนับสนุนหลวงประดิษฐ์ฯ ทั้งนี้ ราชบุพลได้ว่าภาคหลัง ๒๔๙๕ ไปแล้ว การแย่งชิงอำนาจทางการเมืองเป็นเรื่องภายในของกลุ่มรัฐประหาร ๒๔๙๐ ผู้รับมารดกการบริหารประเทศไทยจากกลุ่มคณะราษฎร์ ๒๔๙๕

บุคคลชั้นนำของกลุ่มรัฐประหาร ๒๔๙๐ นั้นมีความแตกต่างกับผู้ก่อการ ๒๔๗๕ โดยที่เขานั้น เป็นนายทหารบก เสียหมด และเป็นผู้ที่ไม่ได้ไปศึกษาต่างประเทศ ฉะนั้น ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองของผู้นำกลุ่มใหม่นี้ จึงขึ้นอยู่กับประสบการณ์และจากการสังเกตเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในประเทศไทยนั้น เพราะเหตุดังกล่าวผู้นำชุด ๒๔๙๐ จึงไม่มีความเชื่อมั่นหรือมีความสนใจที่ระบบ

ประชารัฐปั้นแบบตะวันตกเนื่องอ่อนตัวผู้ก่อการ ๒๔๗๕ ข้อสังเกตหนึ่งคือปรากฏตัวภายหลังการยึดอำนาจของจอมพลสฤษดิ์ ธนรัชต์ ในปี ๒๕๐๐ ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของระบบการเมืองแผนใหม่ ซึ่งเป็นการวางแผนรากฐานของกฎหมายของเคนส์การเมืองที่สะท้อนถึงความเป็นอยู่ของประชาชนไทยสืบเนื่องมาเป็นเวลา ๑๖ ปี เห็นได้ถูกต้องจากการนำของจอมพลสฤษดิ์ ความหมายของประชาธิบัติไทยให้ถูกจำกัดความลงมาเป็นประชาธิบัติ “แบบไทย” ซึ่งเป็นปัญหาที่นักวิชาการต้องพยายามเข้ามายกษาและวิเคราะห์

ถึงแม้ว่าความสนใจในเรื่องนี้จะมีอยู่มากพอสมควร แต่การศึกษาการเมืองยุคจอมพลสฤษดิ์ (๒๕๐๐ – ๒๕๐๖) โดยมีแบบแผนนั้นยังไม่เพียงพอ จริงอยู่ ระบบการเมืองของจอมพลสฤษดิ์ได้ถูกใช้มาหลังจากที่ตัวได้ตายไปแล้วภายใต้การนำของ ณ นอม และ ประภัส แต่ผู้เขียนเชื่อมั่นว่าการมองคุณการเมืองระหว่างปี ๒๕๐๐ – ๒๕๐๖ นั้นเพียงพอที่จะช่วยแสดงออกถึงรูปการณ์ของระบบการปกครองของประเทศไทยในสมัยนั้นๆ จุน (ก่อนตุลาคม ๒๕๐๖) นี้ได้

การศึกษาระบบการปกครองของจอมพลสฤษดิ์ นั้น จะทำจากเบื้องต้นว่าคราวที่อุดมการทางการเมืองของจอมพลสฤษดิ์ เพื่อที่มันจะช่วยให้เราเข้าใจถึงนโยบาย และการกระทำ

ของรัฐบาลในสมัยนั้น ถึงแม้ว่าความคิดของจอมพลสฤษดิ์จะมีอยู่อย่างกว้างขวาง แต่เราก็สามารถที่จะรวมรวมมาศึกษาได้ ถ้ามองคุณผู้ใดที่มีความคิดต่างๆ ของจอมพลสฤษดิ์สามารถรวมอยู่ภายใต้หลักการ “ปฏิวัติ” และหลักการ “พัฒนาประเทศ” จอมพลสฤษดิ์ได้พูดอยู่เสมอว่า การยึดอำนาจครั้งที่สองของเขามาในปี ๒๕๐๑ นั้นมิใช่เป็นการทำรัฐประหาร แต่เป็นการกระทำที่เป็นไปในแนวทฤษฎีของการปฏิวัติเพื่อที่จะนำประเทศไทยไปสู่ความเป็นอิริยาบถและเป็นประเทศที่พัฒนา แต่เราก็ต้องยอมเข้าใจกันเสียก่อนว่า การปฏิวัติของจอมพลสฤษดิ์มีความหมายแตกต่างกับทฤษฎีปฏิวัติตามที่นักวิชาการตะวันตกเข้าใจกัน เพราะการปฏิวัติของจอมพลสฤษดิ์ มิได้พยายามก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงถึงขั้นมูลฐานของระบบสังคมเศรษฐกิจ และการเมือง แต่เรามองถูกว่าการปฏิวัติของจอมพลสฤษดิ์คือผู้ชิงจังจังแล้ว จะเห็นได้ว่ามันเป็นขบวนการที่ขัดกับการเปลี่ยนแปลงของระบบต่างๆ ที่ได้กล่าวไว้ข้างบน การปฏิวัติของจอมพลสฤษดิ์นั้นเป็นปฏิกริยา เพราะเป็นการสนับสนุนการกลับไปสู่ระบบการเมือง ขึ้นอยู่กับความเข้าใจของคนไทย โดยที่ไม่เกี่ยวกับขนบธรรมเนียมการปกครองแต่สมัยโบราณ ระบบการเมืองนี้จะต้องพยายามรักษาสถานะเดิมของระบบสังคมไทย ซึ่งจอมพลสฤษดิ์

มีความเห็นว่าแยกออกเป็นรัฐ รัฐบาล ข้าราชการ และประชาชน

อนึ่ง วิทยานิพนธ์เรื่องนี้จะพยายามแสดงให้เห็นว่า นโยบายต่าง ๆ ของรัฐบาล จอมพลสฤษดิ์มุ่งที่จะรักษาขอบเขต (boundaries) ขององค์ประกอบของระบบการเมือง และสังคมที่ได้ก่อตัวมาแล้ว ฉะนั้น นโยบายสนับสนุนการพัฒนา ประเทศก็จะเป็นที่จะห้องส่งเสริมและรักษาไว้ซึ่งระบบดังกล่าว การเมืองนโยบายที่จะทำให้ประเทศไทยทันสมัย (modern) และพัฒนา (developed) จึงจำเป็นที่จะต้องจัดไปในรูปของ “extension of regime paternalism” โดยต้องรวมตัวร่วมกันว่าการเปลี่ยนแปลงใดๆ จะไม่ทำลายความศักดิ์สิทธิ์ของขอบระหว่างองค์ประกอบของระบบสังคมและการเมืองไทย

เราจะเห็นได้ว่าบัญญาของอุดมการทางการเมืองของจอมพลสฤษดิ์เป็นสังคมตัวและคงที่ (static) ถั่งนั้นจึงต้องประสบบัญชา กับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว แผนพัฒนาของจอมพลสฤษดิ์เป็นโครงการที่ต้องการการบังคับควบคุมการเปลี่ยนแปลง แต่ผลที่ตามมาก็ยากที่จะบังคับ และคาดการณ์ล่วงหน้าได้ ถั่งนั้น อุดมการของจอมพลสฤษดิ์ที่ยึดถือว่าระบบเศรษฐกิจสังคม และระบบการเมือง สามารถนำเข้ามาร่วมกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้นั้น จึงเป็นการ

ปฏิเสธผลของการสัมพันธ์ตอบโต้ (dynamic interaction) กันระหว่างระบบทั้งสอง ความไม่สงบถูกกันระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจและระบบประเพณีการปกครองแบบดั้งเดิมก็ได้สร้างความตึงเครียดภายในสังคมไทย โดยเฉพาะภัยหลังที่จอมพลสฤษดิ์ถึงอสัญกรรม การแก้ไขความตึงเครียดนี้เป็นไปได้ในสองทาง คือ ระบบการเมืองจำเป็นต้องปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม หรือไม่รัฐบาลก็ต้องใช้มาตรการบังคับ เพื่อที่จะกำจัดผลของการเปลี่ยนแปลงอันนั้น ความเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรงในประเทศไทย เมื่อเร็วๆ นี้แสดงให้เห็นถึงความตึงเครียดระหว่างระบบเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้มี ๗ บทด้วยกัน แบ่งออกเป็นสองตอน ตอนแรกประกอบด้วย ส่วนบทที่เป็นการวางแผนรากฐานของการตีขึ้นมา มีอำนาจของจอมพลสฤษดิ์ก่อนปี ๒๔๐๐ และเป็นการแสดงถึงระบบการเมืองที่จอมพลสฤษดิ์ได้ประสบมา ตอนสองมีสิบบทด้วยกัน บทที่สามเป็นการวิเคราะห์การแสวงหาอุดมการทางการเมืองของจอมพลสฤษดิ์เพื่อนำมาเป็นแนวทางการบริหารประเทศต่อไป บทที่สี่เป็นการศึกษาพฤติกรรมของจอมพลสฤษดิ์ต่ออุปถัมภ์ประชาชนโดยใช้อุดมการของ “พ่อชุน” มาเป็นบรรทัดฐานในการวิเคราะห์ บทที่ห้าเป็นการ

มองคุณปู่หาพัฒนาประเทศในทางปฏิบัติและทฤษฎี และวิเคราะห์บทบาทของรัฐบาลสหราชอาณาจักรในนโยบายพัฒนาประเทศของจอมพลสฤษดิ์ บทที่หกพูดถึงความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันข้าราชการ (ทหารและพลเรือน) และสถาบันกษัตริย์ในระบบการปกครองของจอมพลสฤษดิ์ และย้ำถึงความสำคัญ (functional) ของสถาบันกษัตริย์ต่อการเมือง

ไทย บทที่เจ็ดเป็นบทสรุปและเป็นการทั้งข้อสรุปเกี่ยวกับผลของการปกครองของจอมพลสฤษดิ์ต่อการเมืองไทยในมิติจุบันและอนาคต

เก็บความจากบทที่อวิทยานิพนธ์ ทักษิณ เศรษฐ, Thak Chaleomtiarana, The Sarit Regime 1957-1963 : The Formative Years of Modern Thai Politics, Unpublished Ph.D. Dissertation Cornell University, 1974.

หนังสือแปลอันดับต่อไป ของโครงการตำราฯ

The Theory and Practice of Communism
R.N. CAREW HUNT

ฉันทิมา อ่องสรักษ์ แปล

A Man for All Seasons
ROBERT BOLT

瓦爾特雷恩 นิมบุญชาช และ อรุณวิชัย ปฏิพักษ์เพ่พงศ์ แปล

Thailand, Burma, Laos, and Cambodia
JOHN F. CADY

ชัชจิต อ่ำไฟพรรณ และ กรณี กาญจนนัชชิต แปล

HISTORY OF THE THAI REVOLUTION : A STUDY IN POLITICAL BEHAVIOR

Thawat Mokarapong

Chalermnit. Bangkok, 1972, 251 pp. Appendix

ผู้วิจารณ์

๑. อรุณี ธรรมวนิช, สังคมศาสตร์ปริทัศน์, ๑๑ : ๓ (มีนาคม ๒๕๖๑) หน้า ๑๐๙ - ๑๑๘
๒. สมบัติ จันทร์วงศ์, วารสารธรรมศาสตร์, ๒ : ๓ (พฤษภาคม ๒๕๖๔ - มีนาคม ๒๕๖๖), หน้า ๑๖๔ - ๑๖๗
๓. ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, รัฐศาสตร์สาร, ๑ : ๓ (มีนาคม - เมษายน ๒๕๖๑), หน้า ๔๒ - ๔๗
๔. Ben Batson, Journal of the Siam Society, 61 : 2 (July 1973), หน้า ๑๘๖ - ๑๙๖

หนังสือของคุณธนวัช มกรพงศ์ เป็นการศึกษาการปฏิวัติ ๒๕๖๑ ซึ่งถึงแม้จะเป็นเหตุการณ์ที่ได้ล่วงเหล่านี้แล้วเป็นเวลากว่าสักปี แต่คุณชาญวิทย์ฯ ได้พูดไว้อย่างถูกต้องว่าเรารอสักวัน ให้ล่วงเป็นประวัติศาสตร์ร่วมสมัยของเรารอยู่ ฉะนั้นหนังสือเล่มนี้จึงหลีกเลี่ยงการวิพากษ์วิจารณ์ไปได้ยาก ผู้วิจารณ์หนังสือทั้ง๔ ท่านยอมรับว่าหนังสือเรื่องนี้สำคัญต่อการเข้าใจและศึกษาการเมืองไทย และเป็นหนังสือเรื่องเดียวที่เขียนเป็นภาษาอังกฤษเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง ๒๕๖๑ โดยเฉพาะ ถึงแม้จะเป็นหนังสือที่คัดแปลงจากวิทยานิพนธ์ปริญญาเอกเขียนเสนอต่อมหาวิทยาลัยอินเดียนาเมื่อปี ๒๕๖๔ ก็จริง

สาระสำคัญของหนังสือเล่มนี้อยู่ที่จะอธิบายว่าทำไมการปฏิวัติ ๒๕๖๑ จึงเกิดขึ้น

เกิดขึ้นอย่างไร และแนวโน้มของผลที่ตามมาผู้เขียนได้พูดถึงการก่อตัวของนักปฏิวัติไทย มีการแยกแซะออกไปเป็น ๒ กลุ่มใหญ่ คือ กลุ่มข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ และกลุ่มข้าราชการชั้นผู้น้อย ซึ่งในความหมายของคำว่าข้าราชการนั้นรวมทั้งข้าราชการพลเรือนและข้าราชการทหารผู้เขียนได้พิจารณาว่าเป็นเพียงทำแท่นหน้าที่ของนักปฏิวัติสำคัญ ๆ หลายคนเป็นส่วนประกอบในการวิเคราะห์การรวมกลุ่มและประประสานงานของผู้นำ ๒๕๖๔ ด้วย ผู้วิจารณ์หนังสือถายท่านเห็นว่าการมองคุยกับการยึดอำนาจของกลุ่ม ๒๕๖๔ ว่าเป็นการบลัฟทางการเมือง (political bluff) นั้นนำเสนอ แต่แล้วทุก ๆ ท่านก็ยังไม่แน่ใจว่ามันอาจจะเป็นพอย เช่น คุณชาญวิทย์ทั้งข้อสังเกตว่าถ้าหากรัฐบาลที่๙ ไม่ทรงตัดสินพระทัยหลีกเลี่ยงการ

นองเลือดแล้วงานของคุณปฐวิทีก็อาจจะล้มเหลวแก้ได้ คุณสมบัติทั้งข้อคิดที่ว่าผู้เขียนมิได้พูดอย่างเพียงพอ กับเรื่องความเป็นไปของวางแผนการผู้เสียอำนาจ ซึ่งทำให้ยากที่จะเข้าใจว่าทำไมการบลัฟของผู้ก่อการจึงสำเร็จไปได้โดยง่าย คุณสมบัติมีข้ออ้างใจอยู่ที่ว่าผู้เขียนพยายามหลีกเลี่ยงข้อเท็จจริงบางประการ โดยไม่พูดถึงการขัดแย้งกันในกลุ่ม ๒๕๗๕ พร้อมทั้งยังห่วงไปอยู่กับเรื่องที่ “ไม่อ้าวเฉื่อม” เช่น บทบาทของรัฐบาลที่ ๗ ที่ทรงมี “ส่วน” ในการขัดแย้งทางการเมือง คุณ Batson ก็พูดไปในเชิงเดียวกัน โดยวิจารณ์ไว้ว่าผู้เขียนมิได้ทำการศึกษาสภาพของการเมืองไทยก่อน ๒๕๗๕ โดยเฉพาะบทบาททางการเมืองของรัฐบาลที่ ๗ อาจจะเป็นเพราะเหตุนี้才ได้ที่ทำให้คุณสมบัติประगากไว้ว่าถึงแม้ส่วนดีที่เด่นชัดของหนังสือเล่มนี้ อยู่ที่ผู้เขียนเข้าใจความสำคัญของการปฏิรูปและเน้นการบริหารราชการแผ่นดินในสมัยรัฐบาลที่ ๕ ต่อการนำไปสู่การล้มระบบสมบูรณ์มาญาสิทธิราช แต่ก็เป็นที่น่าเสียดายที่ความคิดอันนี้ไม่ได้ถูกขยายความให้เต็มที่เลยทำให้การวิเคราะห์บัญชาไม่ติดต่อกัน

ผู้วิจารณ์ทั้งสิ้นท่านเสียดายที่หนังสือเล่มนี้ไม่ได้รวมรวมหรือใช้เอกสารและหนังสือใหม่ ๆ ที่ออกหลัง ๒๕๐๕ มาประกอบ ผู้เขียนได้ใช้เอกสารเพิ่มเติมจากวิทยานิพนธ์เพียงเล่มเดียวคือ “บางเรื่องเกี่ยวกับการก่อ

ตั้งคุณพระยาภูร์และระบบประชาธิปไตย โดยปรีดี พนมยงค์ ๒๕๑๔ หนังสือและบทความที่ผู้วิจารณ์ยกตัวอย่างขึ้นมา มี เช่น David Wyatt, *The Politics of Reform in Thailand*, เทช บุนนาค “การปกครองแบบเทศบาล” สังคมศาสตร์ปรัชญาศิลป์ (ธันวาคม ๒๕๐๙ – กุมภาพันธ์ ๒๕๑๐), บันทึกพระราชธรรมสุรเดช, ชีวิตทางการเมืองของพันเอกพระยาฤทธิอาคนาย์, เรื่องของนายคง, ปฐวิที ๒๕๑๕ โดย เกียรติชัย พงษ์พาณิช Pierre Fistié, *L' Evolution de la Thailande Contemporaine* และบทความต่าง ๆ ในสัตว์การเมือง โดย ชัยอนันต์ สมกวนิช บรรณาธิการ

ซึ่งเรื่องหนังสือนี้อาจจะเบ่งออกได้เป็นสองตอน คือ “ประวัติการปฏิรูปของไทย” กับ “การศึกษาพัฒนาระบบราชการเมือง” ผู้วิจารณ์สองท่านแรกเป็นนักวิชาการ ศาสตร์ และสองท่านหลังเป็นนักประวัติศาสตร์ แต่จากบทความวิจารณ์ของทั้งสิ้นท่านมีความเห็นตรงกันว่าหนังสือเล่มนี้หากไปทางประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณลิขิกยังว่าหนังสือเล่มนี้ไม่มี conceptualization ที่จะแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรผันน้ำกับตัวแปรผันตาม และมิได้มีการเอาข้อเท็จจริงมาผูกเป็นกุญแจขึ้น คุณลิขิกสรุปว่าหนังสือเล่ม

นั้นเป็นหนังสือแบบประวัติศาสตร์ที่รวบรวมข้อเท็จจริงไว้ นักรัฐศาสตร์อีกท่านหนึ่งคือคุณสมบูรณ์ติกะแสดงความข้องใจในเรื่องหนังสือที่ว่า “เป็นการศึกษาพฤติกรรมทางการเมือง” เพราะผู้เขียนไม่ได้อธิบายว่าอย่างพอดีเพียงว่า พฤติกรรมทางการเมืองเป็นอย่างไร และแตกต่างกับการศึกษาการเมืองแบบเดิม หรือการรวบรวมข้อเท็จจริงมาประดิษฐ์ประกอบกันเฉยๆ อย่างไร

ผู้คนในเมืองประวัติศาสตร์แล้วคุณชาญวิทย์มีความเห็นว่า การที่ผู้เขียนพยายามแนะนำทางศึกษาเปรียบเทียบการปฏิวัติ ๒๔๗๕ กับการปฏิวัติหรือกบฎ ร.ศ. ๑๓๐ นั้นมีประโยชน์สำหรับคนรุ่นหลังที่จะศึกษาเพิ่มเติม แต่คุณสมบูรณ์ติกะแสดงความไม่เห็นด้วยว่า สำหรับคนที่ไม่มีพื้นฐานประวัติศาสตร์เพียงพอนั้น (ซึ่งผู้อ่านส่วนใหญ่จะเป็นคนต่างชาติ) จะทำให้ผู้อ่านสับสนอยู่พอดี คุณ Batson ซึ่งเป็นคนอเมริกันแต่เป็นนักประวัติศาสตร์ผู้สนใจกับประวัติศาสตร์ไทยโดยเฉพาะ และได้ทำวิจัยเกี่ยวกับสภาพการเมืองในสมัยรัชกาลที่ ๗ นั้นได้แสดงถึงการเป็นนักประวัติศาสตร์ที่ดี คือสนใจกับเรื่องของข้อเท็จจริงมากกว่า การหาทฤษฎีของนักรัฐศาสตร์ ฉะนั้นคุณ Batson จึงมีข้อสังเกตอยู่ที่ว่า ข้อเท็จจริงบางข้อของหนังสือนั้นผิดพลาดไป ซึ่งถึงแม้จะเป็นข้อที่ไม่สำคัญ แต่ผลบันปลายก็อาจจะทำ

ให้ความเข้าใจถึงความเป็นจริงคลาดเคลื่อนไป ก็ได้ คุณ Batson ได้ใช้เงื่อนไขข้อมูลที่ผิดพลาด “เวล้ายานห้ากระดาษ” ซึ่งเราอาจจะยกทิ้งไว้ได้ เช่น กรณีขัดแย้งกันระหว่างพระองค์เจ้าจรุญฯกับปรีดิ ซึ่งมีการตีความที่ขัดแย้งกันอยู่ และการที่ผู้เขียนเขียนไว้ พระองค์เจ้าจรุญฯ ถูกเรียกทัวกลับรองเทพฯ นั้นไม่เป็นความจริง เพราะพระองค์เจ้าจรุญฯถ่ายในยุโรปเมื่อเดือนตุลาคม ๒๔๗๑ นักประวัติศาสตร์อย่างคุณ Batson พยายามที่จะหาเอกสารหรือข้อมูลจาก primary source ฉะนั้นเขาจึงแสดงความไม่พอใจที่บางครั้งผู้เขียนได้ใช้เอกสารที่เป็น secondary source เอียนหลังจากเหตุการณ์ได้เกิดไปแล้วสิบห้าหรือสิบปี จึงเป็นเหตุที่ทำให้ข้อมูลนั้นบางครั้งไม่ตรงกับความจริง สำหรับผู้ที่สนใจในหัวปลีกย่อยก็อาจจะอ่านจากบทวิจารณ์ใน Journal of the Siam Society ได้ หัวข้อใหญ่ๆ ที่คุณ Batson ยกขึ้นมา มี เช่น ผู้เขียนถึงแม้จะได้ปริญญาโททางเศรษฐศาสตร์แต่ไม่ได้ทำการศึกษาผลสะท้อนของสภาพการณ์ทางเศรษฐกิจที่มีส่วนในการทำให้เกิดการปฏิวัติ ๒๔๗๕ พร้อมกันนี้ ผู้วิจารณ์เสนอต่อไปว่าผู้เขียนไม่ได้ให้เคราะห์บทบาทของพระเทพญี่ปุ่นในยุคนั้น ซึ่งนาย Thadeus Flood ได้ทำการวิจัยไว้แล้วโดยอาศัยเอกสารญี่ปุ่น อีกข้อหนึ่งซึ่งผู้วิจารณ์ได้

ข้อสังเกตไว้ ก็คือ ในเชิงอรรถ (appendix) ข้างท้ายเล่ม ผู้เขียนได้เสนอชื่อกลุ่มผู้ก่อการไว้ ๑๙ ท่านด้วยกัน แต่การแบ่งแยกออกไม่เป็นกลุ่มนั้นผิดกับในคั�หนังสือ ซึ่งแบ่งเป็น๔ คือ ข้าราชการ ทหารอาวุโส กลุ่มทหารบก ทหารเรือและข้าราชการพลเรือนกลุ่มผู้น้อย เหล่าที่ให้ผู้อ่านเชิงอรรถไม่มีทางที่จะรู้ได้ว่าใครอยู่ในกลุ่มไหน

ฉะนั้นเราจึงเห็นได้ว่า ถึงแม้ผู้วิจารณ์ทั้งสี่ท่านพร้อมใจกันสรุปว่าหนังสือเล่มนี้สำคัญ

มากสำหรับการศึกษาและเข้าใจถึงแก่นแท้ของ การเมืองไทย แต่ก็เป็นที่น่าเสียดายที่ผู้เขียนไม่ได้ทำการปรับปรุงวิทยานิพนธ์ซึ่งเขียนไว้เมื่อสิบกว่าปีก่อนให้คืบหน้า โดยรวมรวมข้อ มูลใหม่ ๆ มาเสนอ คุณชาญวิทย์ได้เขียนส่งท้ายไว้ว่า เมื่อไหร่ผู้เขียนจะใจปั้นแปลหนังสือ ออกมาเป็นภาษาไทยเพื่อให้นักศึกษาและคนไทยอ่านกันบ้างเพื่อเป็นประโยชน์ต่อความก้าวหน้าของวิชาการในประเทศไทย

ทักษิณ เก็บความ

枉贊หน่วยแล้ว

ภูมิศาสตร์ประเทศไทย

(พิมพ์ครั้งที่สอง ๒๕๑๗)

สภาพ เสนาณรงค์ แต่ง

Economic Systems of Northern Thailand :
Structure and Change
Edward Van Roy

Ithaca and London : Cornell University Press, 1971

ผู้วิจารณ์

- 1) Gehan Wijeyewardene ใน Journal of the Siam Society, 60 : 1 (January 1972)
- 2) David C. Pitt ใน American Anthropologist, 74 : 1972
- ๓) ดร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ใน วารสารธรรมศาสตร์, ๒ : ๑ (มิถุนายน-ตุลาคม ๒๕๗๕)
- ๔) ปรีชา คุณทรัพันธ์ ใน วารสารสังคมศาสตร์, ๑๐ : ๔ (กุมภาพันธ์ ๒๕๗๖)

ในระยะ ๒๐-๓๐ ปีมานี้ การศึกษาทางมนุษยวิทยาในเอเชียมีแนวโน้มไปในการศึกษาหมู่บ้าน หลาย หมู่ ใน ขณะเดียวกันแทนที่ จะ จำกัดอยู่ เฉพาะหมู่บ้าน ใด หมู่บ้านหนึ่ง เหมือนแต่ก่อน หนังสือเล่มนี้เป็นผลของการศึกษาหมู่บ้านหลายหมู่ ในขณะเดียวกันตามแนวโน้มของ การศึกษาทาง มนุษยวิทยา ดังกล่าวหนังสือเล่มนี้จัดว่าเป็นหนังสือทางมนุษยวิทยา โดยที่ผู้เขียนใช้วิธีการศึกษาทางมนุษยวิทยา ข้อที่น่าสนใจคือ ผู้เขียนนั้นเป็นนักเศรษฐศาสตร์ แต่สนใจ ใน วิชามนุษยวิทยาเศรษฐกิจ จึงเลือกเอาวิธีการศึกษาทางมนุษยวิทยาเป็นวิธีการศึกษา

ปรากฏการณ์ในทางสังคมศาสตร์ ประการหนึ่งในบ้าน ก็คือ วิชาการแข่งขันทาง ทางสังคมศาสตร์ มีแนวโน้มเข้าหากันมากขึ้น

โดยเฉพาะอย่างยิ่งการ หยิบยื่นแนว ความคิด และทฤษฎีของกันและกันไปใช้ คันนั้น ผู้ที่คุ้นเคยกับวิชามนุษยวิทยาเศรษฐกิจเป็นอย่างดียอมทราบดีว่า วิชามนุษยวิทยาเศรษฐกิจได้ยึดแนวความคิดและทฤษฎีของวิชาเศรษฐศาสตร์ไปได้อย่างกว้างขวาง

แต่อย่างไรก็ตามในการที่นักมนุษยวิทยาเศรษฐกิจนำแนวความคิดและทฤษฎีของวิชาเศรษฐศาสตร์ไปใช้ ได้มีความเห็นแตกต่างกันเป็น ๒ พาก พากหนึ่งเรียกว่า พาก substantivist ส่วนอีกพากหนึ่งเรียกว่า พาก formalist

พาก substantivist มี คาร์ล โพแลนี (Karl Polanyi) เป็นหัวหน้า โพแลนีได้กล่าวไว้ว่า “ระบบเศรษฐกิจตลาด (market economy) เป็นลักษณะเฉพาะของสังคมใน

ยุโรปตะวันตก ทั้งนี้แม้จะเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่ามนุษย์ทุกคนไม่ว่าจะอยู่ในสังคมใดย่อมจะมีพฤติกรรมทางเศรษฐกิจด้วยกันทั้งนั้น แต่มีเฉพาะสังคมในยุโรปตะวันตกเท่านั้นที่ได้สร้างตลาดที่มีกำหนดราคางานค้าไว้ (price-fixing market) ขึ้นเป็นสถาบัน โดยมีวัตถุประสงค์จะใช้เป็นเครื่องวัดกิจกรรมด้านอื่น ๆ ทุกด้าน ส่วนในสังคมโบราณหรือดั้งเดิมนั้น ปรากฏว่า มีสถาบันทางสังคมอื่นๆ ทำหน้าที่ในทางเศรษฐกิจ เช่น การผลิตและการแลกเปลี่ยนพร้อมกันไปด้วย และยังปรากฏด้วยว่า สถาบันทางสังคมซึ่งทำหน้าที่ทางเศรษฐกิจ ด้วยนั้น ก็มีความสำคัญกว่าสถาบันทางสังคมอื่น ๆ ซึ่งไม่ได้ทำหน้าที่ทางเศรษฐกิจพร้อมกับหน้าที่ทางสังคม “ไปด้วย” ดังนั้น พวกล้วนจึงมีความเห็นว่าการที่จะนำทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์มาใช้ จำต้องใช้อย่างมีขอบเขต จำกัด โดยที่เห็นว่าไม่ควรนำทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ไปใช้ศึกษาสังคมที่ยังไม่มีความเจริญ ก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และยังไม่มีระบบการแลกเปลี่ยนที่เข้าขั้นมาตรฐาน พวกล้วนให้เหตุผลว่า ทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ส่วนใหญ่ได้มาจากการศึกษาสังคมต่าง ๆ ซึ่งสถาบันเศรษฐกิจ มีความเจริญเต็มและแยกตัวออกจากทางจากสถาบันอื่น ๆ การที่นักมนุษยวิทยาจากสังคมที่เจริญแล้วนำทฤษฎีดังกล่าวไปใช้ แสดงว่า นักมนุษยวิทยาเหล่านั้นถือว่าสัมธรรมของ

ตนคือกว่าสัมธรรมของสังคมที่ตนเข้าไปศึกษาดังนั้น เพื่อความเข้าใจที่ถูกต้อง การที่นักมนุษยวิทยาเข้าไปศึกษาสังคมใด ๆ ตาม จ้า เป็นอย่างยิ่งที่จะต้องคำนึงถึงลักษณะเฉพาะทางสังคมและวัฒนธรรมเกี่ยวกับพุทธิกรรมทางเศรษฐกิจของบุคคลในสังคมนั้น ๆ ด้วย

พบ formalist มีความเห็นตรงกัน ขั้นกับพวกแรก โดยเห็นว่า นักมนุษยวิทยาควรนำทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ไปใช้ศึกษาสังคมได้ทุกสังคมโดยไม่มีข้อบ阙จำกัด พวกนี้ให้เหตุผลที่ระบุของตนว่า พุทธิกรรมทางเศรษฐกิจขึ้นอยู่กับ rationalization และ maximization ซึ่งทั้ง ๒ ประการนี้ถือได้ว่า เป็นลักษณะทั่วไปของมนุษย์ จึงไม่ควรมีข้อจำกัดในการที่จะนำทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ไปใช้แต่อย่างใด

จึงเห็นได้ว่า ผู้เขียนหนังสือเล่มนี้จัดอยู่ในพวก substantivist เพราะในการศึกษาระบบเศรษฐกิจในภาคเหนือของประเทศไทย ผู้เขียนได้คำนึงถึงลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมเกี่ยวกับพุทธิกรรมทางเศรษฐกิจของบุคคลประกอบด้วย

หนังสือเล่มนี้เขียนขึ้นเพื่อผู้อ่าน ๒ ประเภท กือ ประเภทแรกได้แก่ ผู้ที่สนใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจและมนุษยวิทยาเชิงตะวันออกเฉียงใต้ และประเภทที่สอง ได้แก่ ผู้ที่สนใจการพัฒนาเศรษฐกิจ ระบบเศรษฐกิจเปรียบเทียบ

และมานุษยวิทยาเศรษฐกิจ ดังนั้นเรารاجมยองวิธีการศึกษาของผู้เขียนได้อีกแห่งหนึ่งว่าเป็นการศึกษาแบบ interdisciplinary approach โดยที่ผู้เขียนได้นำถึงโครงสร้างสถาบันสังคม ทั่งๆ ที่มีความสำคัญในการควบคุมพฤติกรรมทางเศรษฐกิจของคนอันเป็นการศึกษาของนักมนุษยวิทยา แต่ทั้งนี้ยังได้รวมเอาการศึกษาเทคโนโลยีของนักเศรษฐศาสตร์โดยทั่วไปเข้าไว้ด้วย เพื่อจะได้เสนอแนะการพัฒนาเศรษฐกิจเพิ่มเติมจากการที่ได้บรรยายถึงระบบเศรษฐกิจระบบค่างๆ เอาไว้ ข้อมูลที่ผู้เขียนใช้ในหนังสือเล่มนี้ผู้เขียนได้มาจากการศึกษาค้นคว้าเอกสารทั่งๆ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ รวมทั้งผลการวิจัยสนาม ๑ ปี

ผู้วิจารณ์ทั้ง ๔ ท่านมีความเห็นพ้องต้องกันว่า หนังสือเล่มนี้ก่อตัวถึงระบบเศรษฐกิจในเขตบันดอยทางภาคเหนือของประเทศไทยรวม ๓ ระบบคือ

๑. ระบบเศรษฐกิจของชาวเขา (The swidden hill tribe economy) = ระบบการทำไร่เลื่อนดอย

๒. ระบบเศรษฐกิจเมืองของชาวไทยบันดอย (The upland fermented chewing tea economy) = ระบบการทำเมือง

๓. ระบบเศรษฐกิจการทำไร่ชา (The nonindigenous tea plantation system) = ระบบการทำไร่ชา

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจารณ์แต่ละท่านได้หยินดยกประเด็นต่างๆ มาวิจารณ์ตามลำดับคังค่อไปนี้

Gehan Wijeyewardene : วิจารณ์ว่าจุดมุ่งหมายของหนังสือเล่ม ระบบเศรษฐกิจของคนบันดอย มีแนวโน้มที่จะรวมกับระบบเศรษฐกิจของคนบันพื้นราบ ซึ่งเป็นแนวโน้มที่เกิดขึ้นในทางภาคเหนือของประเทศไทย และจุดมุ่งหมายอีกประการหนึ่งของหนังสือเล่มนี้นั้น มีใช้แต่เพียงบรรยายถึงระบบเศรษฐกิจ ๓ ระบบเท่านั้น แต่เป็นหนังสือที่เริ่มต้นขึ้นโดยการสร้างแนวความคิดทางทฤษฎีเดียวกับระบบเศรษฐกิจ ซึ่งไม่เหมือนระบบเศรษฐกิจของชาวบันดอย แล็บลังค์วัยการเสนอแนะแผนสำหรับพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อช่วยให้บันดอยในทางภาคเหนือของประเทศไทย

ในการกล่าวถึงระบบเศรษฐกิจทั้ง ๓ ระบบบันดูเขียนได้ใช้ให้เห็นว่าในระบบการทำเมือง ผู้ผลิตเมืองทำเมืองขายให้แก่พ่อค้าประจำและไม่ยอมผลิตใบชาขายให้แก่เจ้าของไร่ชา ซึ่งได้รายได้มากกว่า ทั้งนี้เพราะว่า ผู้ผลิตเมืองได้รับแรงกระตุ้นจากค่านิยมในการพอยู่ในสังคมที่ไม่ใช่เศรษฐกิจอันเกิดจากความสมัพันธ์แบบผู้อุปถัมภ์-ผู้รับอุปถัมภ์ (patron-client) กับพ่อค้าประจำมากกว่าแรงกระตุ้นจากค่านิยมในการพอยู่ในสังคมที่เป็นเศรษฐกิจ อันจะเกิดจากการมีรายได้เพิ่มขึ้นถ้าหากขายใบชาให้แก่เจ้าของไร่ชา กล่าวอีกประการหนึ่งก็คือ

พฤษิกรรมทางเศรษฐกิจของผู้ผลิตเมืองได้รับอิทธิพลจากค่านิยมในระบบที่เรียกว่าระบบอุปัต्तิ (entourage) นั่นเอง ผู้เขียนเลยสรุปว่าสังคมอื่น ๆ ซึ่งมิใช่สังคมตะวันตกนั้นเป็นสังคมที่ขาดความพยายามในการสร้างความก้าวหน้าให้แก่ตนเอง การเปลี่ยนแปลงในด้านเทคโนโลยีส่วนใหญ่เกิดขึ้นจากอิทธิพลภายนอก และผู้เขียนใช้ข้อสรุปนี้วิเคราะห์ระบบเศรษฐกิจทั้ง ๓ ระบบดังกล่าว

สำหรับการบรรยายถึงระบบเศรษฐกิจทั้ง ๓ ระบบ จะเห็นได้ว่าการบรรยายถึงระบบการทำไร่เลื่อนลอยนั้นรู้สึกว่าจะผิดกับผู้อื่นซึ่งเคยเขียนถึงระบบเศรษฐกิจแบบนี้มาแล้ว แต่การบรรยายของผู้เขียนถึงระบบการทำเมือง และการทำไร่ชานน์ ถือได้ว่าเป็นการเพิ่มความรู้ที่มีคุณค่าอย่างแท้จริงเกี่ยวกับสังคมทางภาคเหนือของประเทศไทย

ผู้วิจารณ์ท่านนี้กล่าวว่า การเสนอแนะแผนสำหรับพัฒนาเศรษฐกิจเป็นการเสนอแนะที่น่าพึง แต่ผู้วิจารณ์มีความเห็นต่อไปว่า การเสนอแนะของผู้เขียนจะมีคุณค่ายิ่งขึ้นถ้าหากรวมเอาไว้ในรายละเอียดของการที่จะทำให้ชาวเขาเลิกปลูกฟืนเข้าไว้ในข้อเสนอแนะด้วย

จากนั้น ผู้วิจารณ์ท่านนี้ได้หยิบยกเอาระบบอุปัต्तิที่ผู้เขียนกล่าวไว้ไว้ในระบบการทำเมืองมาวิจารณ์เป็นพิเศษดังต่อไปนี้

ระบบอุปัต्तิ เป็นกลุ่มบุคคลกลุ่ม

หนึ่งซึ่งประกอบด้วยผู้อุปัต्तิ (patron) และผู้รับอุปัต्तิ (client) เห็นได้ว่า ทฤษฎีการจัดระเบียบทางสังคมและการเมืองของประเทศไทยสมัยก่อนซึ่งได้แก่ระบบศักดินานั้น เป็นระบบที่วัฒนาการมาจากการระบบความสัมพันธ์แบบผู้อุปัต्तิ – ผู้รับอุปัต्तินั่นเอง แม้ในปัจจุบันนี้ เรายังสังเกตเห็นว่าความสัมพันธ์ของคนไทยเป็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้ที่มีฐานะสูง - ต่ำกว่ากัน (hierarchical) เนื่องจากผู้เขียนมีความคิดเช่นนี้เกี่ยวกับสังคมไทย ผู้เขียนจึงยืนยันว่า ในสังคมไทยนั้นมีสถาบันเด่นชัดสถาบันหนึ่ง คือระบบอุปัต्तิ ภายในระบบอุปัต्तินี้ ความสัมพันธ์ที่ลักษณะเป็นความสัมพันธ์ของผู้ที่มีฐานะสูง – ต่ำกว่ากัน (hierarchical) แต่เป็นความสัมพันธ์ที่เป็นที่พอยาของกันสองฝ่าย (reciprocal) ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้อุปัต्तิและผู้รับอุปัต्तินั้น ยังเป็นจุดเดียวที่ของโครงสร้างชั้นกลาโหมเป็นสถาบันของสังคมไปในที่สุด เห็นได้ชัดการที่ผู้เขียนนำระบบอุปัต्तิมากล่าวไว้นี้ ผู้เขียนนำมากล่าวอย่างถูกต้องหลายแห่งที่เดียว ทั้งนี้ เพราะความสัมพันธ์แบบผู้อุปัต्तิ – ผู้รับอุปัต्तิ เป็นสิ่งสำคัญในสังคมไทย และในความสัมพันธ์กันแบบผู้รับอุปัต्तิได้รับประโยชน์พอ ๆ กับผู้อุปัต्तิ

แต่ผู้วิจารณ์ไม่เชื่อว่าในบรรดาผู้ผลิตเมืองและชาวไทยบนดอยอื่น ๆ ในภาคเหนือ

ระบบอุปถัมภ์จะเป็นสถาบันซึ่งทำหน้าที่ในทางเศรษฐกิจด้วย กล่าวอีกประการหนึ่งก็คือ ผู้วิจารณ์ไม่เชื่อว่าระบบอุปถัมภ์จะเป็นตัวกำหนดความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจหรือมีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจของผู้ผลิตเมืองทางภาคเหนือ ผู้วิจารณ์มีความเห็นว่าเมืองภาคเหนือจะปรากฏว่ามีความสัมพันธ์แบบผู้อุปถัมภ์ – ผู้รับอุปถัมภ์เหมือนกับสังคมไทยสมัยก่อน แต่ต้องเป็นที่เข้าใจว่า ความสัมพันธ์แบบนี้เกิดจากความบกพร่องของระบบเศรษฐกิจตลาด (market economy) ของภาคเหนือเองต่างหาก ผู้วิจารณ์กล่าวต่อไปว่า เท่าที่กล่าวมานั้นมิได้หมายความว่าระบบอุปถัมภ์ไม่เคยเป็นตัวกำหนดหรือเป็นบ้ำจัยที่มีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจโดย ทั้งนี้ เพราะผู้วิจารณ์มีความเห็นว่า ในกรณีภาคเหนือนี้ เท่านั้นซึ่งระบบอุปถัมภ์มิได้เป็นตัวกำหนดความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ โดยที่ผู้วิจารณ์นำข้อความของผู้เขียนมาอ้างอิงให้เห็นว่า ความบกพร่องของระบบเศรษฐกิจตลาดต่างหากที่เป็นตัวกำหนดความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจในรูปแบบอุปถัมภ์ ไม่ใช่ผู้ผลิตเมืองมิคานิยมในความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์แต่อย่างใด

ผู้วิจารณ์กล่าวต่อไปว่า ลักษณะความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ยังคงปรากฏอยู่นั้น เนื่องจากบ้ำจัยทางการเมือง ซึ่งได้แก่ความไม่ใช้ชัดของตัวบทกฎหมาย และความไม่

แน่นอนของการบังคับใช้กฎหมาย ยิ่งกว่านั้น บ้ำจัยทางด้านเศรษฐกิจอีกนึง เช่น การขาดเงินทุน ก็เป็นปัจจัยผลักดันให้ก้อนธีดอยู่กับความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์อีกด้วย สรุปความก็คือ แทนที่จะเห็นว่าค่านิยมในระบบอุปถัมภ์จะเป็นตัวกำหนดความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ ตามความเห็นของผู้เขียน ผู้วิจารณ์กลับเห็นว่า บ้ำจัยทางเศรษฐกิจและการเมืองทำให้คนทางภาคเหนือมีความสัมพันธ์กันแบบระบบอุปถัมภ์

ผู้วิจารณ์เห็นว่าหนังสือเล่มนี้ถ้าหากไม่มีจุดอ่อนในทางด้านทฤษฎีแล้วละก็จะเป็นหนังสืออันเกิดจากการศึกษาเฉพาะกรณีเดียว กับระบบเศรษฐกิจในภาคเหนือของประเทศไทยที่ติดที่สุดเลื่อนหนึ่ง

David C. Pitt วิจารณ์ว่า ผู้เขียนได้ชี้ให้เห็นความสำคัญของระบบเศรษฐกิจทั้ง ๓ ระบบ ดังนี้ ระบบการทำเมือง ประสบความสั่นเรื้อรากที่สุดเนื่องจากมีระบบอุปถัมภ์ ซึ่งมีความสัมพันธ์ระหว่างผู้อุปถัมภ์ – ผู้รับอุปถัมภ์ เป็นสถาบัน ในสายการของนักสังคมศาสตร์โดยทั่วไปเห็นว่า ลักษณะของสังคมไทยในค้านรูปของการจัดระบบสังคมนั้นหละหลวย แต่ในสายตาของผู้เขียนนั้น ผู้เขียนกลับเห็น rằng กันข้าม เพราะเห็นว่า ระบบอุปถัมภ์เป็นการจัดระบบสังคมที่มั่นคงและแน่นแฟ้นที่สุด เนื่องจากระบบอุปถัมภ์เป็นสัมพันธ์อันก่อให้

เกิดประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และ การเมืองแก่ทั้งสองฝ่าย ผู้เขียนเห็นว่า ระบบ การทำไร่เลื่อนลอยประสบความสำเร็จน้อยกว่า ระบบการทำเมือง เนื่องจากบ้ำจัย ๆ ประการคือไม่มีระบบอุปถัมภ์เนื่องในระบบการทำเมือง และบ้ำจัยอื่น ๆ ที่ไม่ใช่บ้ำจัยทางสถาบัน เช่น วิธีทำการเพาะปลูกแบบไร่เลื่อน ลอย โรคภัยไข้เจ็บ การขาดแรงงาน และ การติดฟัน สร่านการทำไร่ชานนผู้เขียนเห็นว่า ประสบความสำเร็จน้อยที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากว่า คนทางภาคเหนือไม่ยอมรับการจัดการทางเศรษฐกิจแบบตะวันตก เพราะการทำไร่ชา แยกผู้เชื้อภูมิวิหารและลูกจ้างออกจากกัน ขัดกับ ประเพณีที่ชาวเขานดอยซึ่งทำไร่เลื่อนโดย คุ้นเคย และผู้ผลิตเมียงก์ไม่ยอมขายชาให้ เพราะชอบระบบอุปถัมภ์ในการติดต่อกันพ่อค้าประจำมากกว่า

ผู้วิจารณ์กล่าวในการเสนอแผนพัฒนาเศรษฐกิจนั้น ความจริงระบบการทำเมืองก็ มีโอกาสที่จะได้รับการพัฒนาได้มาก แต่ผู้เขียนกลับเสนอแนะให้พัฒนาระบบทการทำไร่ชา โดยเสนอให้พัฒนาให้สอดคล้องกับโครงสร้างสังคมของท้องถิ่น ไม่ใช่พัฒนาในรูป การทำไร่แบบตะวันตก (plantation)

ผู้วิจารณ์ท่านนี้มีความเห็นว่า จะไม่วิจารณ์ทฤษฎีของผู้เขียนแต่ขอวิจารณ์การวิเคราะห์ของผู้เขียนว่า การวิเคราะห์ระบบ

เศรษฐกิจทั้ง ๓ ระบบรวมทั้งเฝ่หภาก และ จุดภาคที่ล่องระบบบันนี้ ทำให้พูดช้าพูดช้ากันน่าเบื่อ การวิเคราะห์ก็ไม่ค่อยเปิดติดปะต่อ กันนัก ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยส่วนนั้นอยู่เกินไปถ้า เทียบกับข้อมูลที่ได้จากการเอกสาร ทำให้มองไม่เห็นภาพคนภาคเหนือและความสัมพันธ์ทางสังคมชัดเจนเท่าที่ควร การวิเคราะห์ไม่ปะติดปะต่อ กันเกิดจาก การที่ผู้เขียนใช้ “interdisciplinary approach” ทั้งนี้ เพราะผู้เขียนไม่ได้วิเคราะห์ด้านสถาบันแบบนักมานุษยวิทยาไปโดยตลอด เนื่องจากต้องห้ามใจวิเคราะห์ด้านเทคโนโลยีแบบนักเศรษฐศาสตร์ ซึ่งถ้าหากจะวิเคราะห์ด้านสถาบัน ไปโดยตลอดก็อาจทำ ได้ เพราะเทคโนโลยีจะเป็นที่ยอมรับกันและ นำไปใช้อย่างสมถุติผลก็ต้องขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ทางสังคมและสถาบันทางสังคมของท้องถิ่นนั้นเป็นสำคัญ และที่ร้ายยิ่งกว่านั้นก็คือ ถ้าเทคโนโลยีนั้นถูกหยิบยกให้โดยคนภายนอกหมู่บ้านซึ่งไม่เป็นที่ไว้วางใจ ชาวบ้านก็จะไม่ยอมรับเทคโนโลยีนั้น ไม่ว่าเทคโนโลยีนั้นจะเป็นประโยชน์และเป็นที่ต้องการเพียงใด ก็ตาม

ผู้วิจารณ์สรุปว่า หนังสือเล่มนี้หมาย สำหรับผู้สนใจศึกษาระบบเศรษฐกิจของชนบท ในเอเชีย และนับเป็นหนังสืออีกเล่มหนึ่งที่วิจารณ์การใช้ทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ศึกษาสังคมต่าง ๆ โดยไม่มีขอบเขตจำกัด

ม.ร.ว. กีกฤทธิ์ ปราโมช วิจารณ์
ว่า ในภาคแรกของหนังสือนั้นผู้เขียนได้ใช้
ให้เห็นประตีนสำคัญประการหนึ่ง คือ ถึงแม้
ว่าประเทศไทยจะมีวัฒนธรรมเป็นอันหนึ่งอัน
เดียวแก่นมากกว่าประเทศใด ๆ ในโลกภาค
ซึ่งเป็นความจริง แต่ประเทศไทยก็ยังมีความ
แตกต่างกันอยู่มากตามภาคต่าง ๆ และจังหวัด
ต่าง ๆ

ผู้วิจารณ์กล่าวว่า ในภาคแรกของหนัง
สือเล่มนี้ ผู้เขียนได้อธิบายถึงรายละเอียดต่าง ๆ
เกี่ยวกับชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ซึ่งอยู่บนภูเขาใน
ภาคเหนือของไทย รวมทั้งคนไทยซึ่งขึ้นไป
ทำนาหากินบนภูเขาโดยการทำสวนเมือง

ผู้วิจารณ์มีความเห็น ตอนที่ผู้เขียน
กล่าวถึงระบบการทำไร่เลื่อนลอย ผู้เขียนได้
บรรยายถึงภาวะความเป็นอยู่และพฤติกรรม
ทางเศรษฐกิจของชาวเขาเผ่าต่าง ๆ โดยเฉพาะ
ชาวเขาเผ่าเม้ว้อย่างละเอียด และได้ยืนยัน
ในการทำลายบ้าน ซึ่งเป็นหลักในการทำนาของ
ชาวเขานั่นโดยอันเป็นความเสียหาย ซึ่งทาง
ราชการจะป้องกันอยู่ในสมัยนี้

ระบบการทำเมือง เป็นเรื่องที่ผู้วิจารณ์
เห็นว่า่น่าสนใจมาก โดยเฉพาะรายละเอียด
เกี่ยวกับประวัติการกินเมือง รวมทั้งประวัติ
ของคนไทยซึ่งจากที่พื้นราบขึ้นไปหากินบน
ดอย และเน้นที่ระบบอุปถัมภ์ในระบบการทำ
ไร่เมือง

ส่วนระบบการทำไร่ชานัน ผู้วิจารณ์
เห็นว่า ผู้เขียนได้ให้ความรู้เกี่ยวกับการปลูก
ชาในจังหวัดภาคเหนือ และได้เสนอแนะสิ่ง
ซึ่งน่าจะเป็นประโยชน์เอาไว้มาก

ผู้วิจารณ์สรุปว่า การปลูกชาในจังหวัด
ภาคเหนือนั้นนับว่าเป็นอุตสาหกรรมใหม่ ระบบ
เศรษฐกิจของการ ตลอดจนวิธีการทำ ฯ
จะต้องเปลี่ยนแปลงไปอีกมาก ข้อสังเกตและ
ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการปลูกชาที่ปรากฏอยู่ใน
หนังสือเล่มนี้จึงต้องถือว่าเป็นเรื่องชั่วคราว
อีกไม่นานก็จะหมดไป ผิดกับรายละเอียด ข้อ
เท็จจริง และกระบวนการต่าง ๆ เกี่ยวกับการปลูก
เมืองและค้าเมือง ซึ่งมีปริมาณน้อยลงทุกที่
อีกไม่นานก็คงจะหมดไป เพราะคนไทยเลิก
กินเมือง บทที่เกี่ยวกับเมืองจะต้องถือว่าเป็น
เอกสารสำคัญที่จะให้ความรู้เรื่องนี้ได้ตลอดไป
และมีความสำคัญที่สุดในเล่ม มากกว่าเรื่อง
ชาวเขาในตอนแรกและมากกว่าเรื่องการทำลูก
ชาในตอนสุดท้าย

ความเห็นของผู้วิจารณ์เกี่ยวกับหนัง
สือเล่มนี้ บนหนังสือประเภทตำรา จึงเหมาะสม
สำหรับที่จะเป็นเอกสารในการค้นคว้าเพื่อการ
วิจัยมากกว่าที่จะเป็นหนังสืออ่านสำหรับผู้ที่
สนใจประดับความรู้ทางธรรมชาติ ศัพท์ที่ใช้
มีคัพท์เทคนิคทางวิชาการอยู่มาก คนที่ขาด
ภูมิปัญญาทางเศรษฐศาสตร์อาจเข้าใจได้ยาก
ซึ่งจะเป็นเหตุที่ทำให้อ่านได้ไม่ง่ายเล่นต้องวางแผน

ເສີ່ແຕ່ໃນຄອນແຮກ ແຕ່ຜູ້ເຂົ້ານີ້ດັບອົກລ່າວໄວ້ແຕ່ຕັ້ນແລ້ວວ່າໜັງສື່ອເລີ່ມນີ້ເຂົ້ານີ້ໄວ້ເພື່ອໃຫ້ນັກສຶກສານາງວິຊາອ່ານເທົ່ານີ້ ມີໄດ້ເຂົ້ານີ້ໄວ້ໃຫ້ຄົນທີ່ໄປອ່ານ

ປະຈຸບັນ ຄຸວິນທີ່ພັນນີ້ ວິຈາරົນວ່າ
ຈຸດສຳຄັຟຝ້ອງເນື້ອຫາສາວະອູ້ທີ່ການບວຮຍາຍ
ສປາພຂັ້ນທີ່ຈະຈົບຖານທາງເສດຖະກິຈແລະສັງຄມໃນແວ
ສຕາບັນ ທີ່ຈຶ່ງໄດ້ແກ່ຮບຂອງຄວາມສັນພັນນີ້ຂອງ
ຄົນໃນສັງຄມທີ່ຕົກອໍຢູ່ບັນຮາກຮູານຂອງຮະບັບ
ແລະກຽງເກຣທີ່ທາງສັງຄມ ນອກຈາກນີ້ ບັນສື່ອ
ເລີ່ມນີ້ຢັ້ງມູ່ນີ້ໃຫ້ເຫັນວ່າ ການປັບປຸງແປງແລະ
ປັບປຸງໂຄຮ່ວງສ່ວັງກາຍໃນຂອງຮະບັບເສດຖະກິຈ
ແຕ່ລະຮບເກີດຈາກຄວາມສັນພັນນີ້ຮ່ວ່າງກັນ
ແລກັນ ອ້ອງວ່າເກີດຈາກອິທີພລກາຍນອກ

ຜູ້ວິຈາරົນທ່ານນີ້ລ່າວວ່າ ຮະບບາກ
ທຳໄວ້ເລື່ອນ ລອຍເປັນ ເສດຖະກິຈ ຂອງ ທ່ານເຂົ້າ
ຮະບບເສດຖະກິຈແບບນີ້ຂັ້ນຍູ້ກັບການທຳໄວ້ເລື່ອນ
ລອຍ (ຫ້າວ) ປຸລູກື່ນແລະເລີ່ຍສັກ ແລະຄວາມ
ສັນພັນນີ້ທາງສັງຄມສ່ວນໃຫຍ່ຂອງທ່ານເຂົ້າເປັນໄປ
ອ່າຍ່າງແນ່ນແພັນ ກາຍໃນແຕ່ລະໜຸ່ມບັນຮ່ວ່າງ
ຄົນທີ່ເປັນຜູ້ທີ່ພື້ນອັນກັນ ຮະບບາກທຳເມື່ອງ
ເປັນຮະບບເສດຖະກິຈຂັ້ນຍູ້ກັບການທຳໄວ້ເມື່ອງ
(ໃນທີ່ນີ້ເມື່ອງທ່ານກັບຫ່ານແນ່ງຂອງກະບວນການ
ແລະວິທີກາຮັດຕິກິດທີ່ອົກມາໃນຂັ້ນສຸດທ້າຍ) ຜູ້ຜົລືກ
ເມື່ອງເປັນຫ່າວໄທຢ່າຍມາຈາກພັນຮານ ຂັ້ນນີ້
ອໍຢູ່ບັນຮອຍດ້ວຍເຫຼຸດພົມການທຳໄວ້ເສດຖະກິຈ

ໂຄກສີໃນການທຳນາທາກິນ ໂຄຍເຮັມຕັ້ງແຕ່ການ
ເປັນລູກຈ້າງ ແລ້ວເລື່ອນຮູານເປັນຜູ້ເຂົ້າ ແລະ
ເຈົ້າຂອງໄວ້ເມື່ອງທາມລຳດັບ ແລະຄວາມສັນພັນນີ້
ທາງສັງຄມຂອງຫ່າວໄທຢູ່ບັນຮອຍນີ້ຜູ້ກັນອ່າງ
ໄກລ້ືດັກບັນຍັດໃນໜຸ່ມບັນເຄີມຂອງກັນບັນພັນຮານ
ຮະບບຄວາມສັນພັນນີ້ເວີກວ່າຮະບບອຸປັມນົກ ທີ່
ປະກອບກັ້ວຍນຸ່ມຄລ ແລ້ວ ຜ້າຍ ຜ້າຍແຮກເຮີກວ່າ
ຜູ້ອຸປັມນົກ (ກາຄາແໜ້ອເຮີກກັນວ່າ ພ່ອເລີ່ຍ)
ທີ່ຈຶ່ງໄດ້ຄົນໃນໜຸ່ມບັນເຄີມແລະຜູ້ຮັບອຸປັມນົກ ທີ່
ໄດ້ແກ່ຫ່າວໄທຢູ່ບັນຮອຍ ຄວາມສັນພັນນີ້ແບບນີ້
ເປັນໄປໃນກຳນອງທີ່ວ່າ ຜູ້ອຸປັມນົກຫົວໜ່ວຍ
ນັ້ນເປັນຜູ້ຄອຍໃຫ້ຄວາມຊ່ວຍເຫຼືອໄມ່ເພາະໃນ
ດ້ານເສດຖະກິຈ ເຊັ່ນ ການຮັບຊ້ອມເມື່ອງ ແລະ
ໄຫ້ຍືນຍື່ນເງິນທອງສິ່ງທີ່ເທົ່ານີ້ ແຕ່ຢ່າງຮວມ
ດື່ງການໃຫ້ຄວາມຊ່ວຍເຫຼືອໃນດ້ານອື່ນ ຈຸ່າປັບ
ເຊັ່ນ ໃຫ້ຄຳປັບປຸງແນ່ນນຳ ແລະໃຫ້ກີຍຕິຕຳ-
ແນ່ນການສັງຄມ ເປັນຕົ້ນ ສ່ວນຜູ້ຮັບອຸປັມນົກ
ນີ້ ຈະກອບແທນຄວາມຊ່ວຍເຫຼືອທີ່ໄດ້ຮັບ ໂດຍ
ການໃຫ້ຄວາມເຄາຮພຍຂ່ອງ ຮັນໃຊ້ເປັນປາກເປັນ
ເສີ່ງແກນ ຮ່ວມທັງການສັນບສຸນນຳຢ່ານຈາກທາງ
ການເມື່ອງຂອງຜູ້ອຸປັມນົກໃນຮັບໜຸ່ມບັນ ສ່ວນ
ຮະບບາກທຳໄວ້ຫ່າວເປັນຮະບບເສດຖະກິຈແບບນີ້
ສົມຍື່ໄໝ່ ທີ່ເພີ່ມຈຳນົກການດຳເນີນການທຳໄວ້ຈົງ
ຈັງໄໝ່ນານມານີ້ເອງ ຈຸ່າມຸ່ງໝາຍຂອງການທຳໄວ້
ຫ່າວເປັນແບບທັນສົມຍື່ ຄືອມຸ່ງກຳໄວ້ທາງເສດຖະກິຈ
ໃຫ້ມາກທີ່ສຸດໃນຮູບທີ່ເປັນຕົວເງິນ ມີການນຳ
ເອາເທັນນິກຄວາມຮູ້ໄໝ່ ຈົ່າປັບໃໝ່ນາກ

ผู้วิจารณ์กล่าวว่า ระบบเศรษฐกิจทั้ง ๓ ระบบ การทำไร่ชาประสบภัยน้ำมาก เนื่องจากพืชฐานของสถาบันทางสังคมต่างกับ ระบบเศรษฐกิจอีก ๒ ระบบ สำหรับความ สัมพันธ์ระหว่างระบบเศรษฐกิจทั้ง ๓ นั้นไม่ ค่อยมี เพราะต่างระบบก็ต่างพิศต่อ กับภายนอก ทั้งนั้น จึงสรุปได้ว่า เมื่อมีการเปลี่ยนแปลง ภายนในโครงสร้าง การเปลี่ยนแปลงนั้นเกิด จำกอิทธิพลภายนอกมากกว่าจะเกิดจากความ สัมพันธ์ระหว่างกันของระบบเศรษฐกิจ ๓ ระบบ นั้น

ผู้วิจารณ์เห็นว่า ผู้เขียนเสนอแนะให้ พัฒนาการทำไร่ชา เพราะการปลูกชามีประวัติ

ความเป็นมาอันยาวนาน ในแบบนี้ สามารถ นำมาปรับให้เข้ากับสถาบันทางสังคมต่าง ๆ ได้ ง่าย รวมทั้งสามารถยกกระดับขั้นขยายให้เป็น เศรษฐกิจแบบอุตสาหกรรมและการค้าได้

ผู้วิจารณ์เห็นว่า ระบบอุปถัมภ์ความ สำคัญที่สังคมไทยโดยทั่วไป แต่เป็นที่น่า เสียดายว่าผู้เขียนไม่ได้ยกตัวอย่างเฉพาะกรณี ของระบบอุปถัมภ์มาให้เห็นชัดเจน เพื่อให้ ความเข้าใจที่ลึกซึ้งถึงระบบความสัมพันธ์ ระหว่างบุคคลภายนในระบบอุปถัมภ์ เป็นแท้ เพียงบรรยายว่ามีความสำคัญมากในโครงสร้าง สังคมไทยแทนนี้ น่าทึ่งว่าผู้อภิปรายนำเสนอเป็น หัวข้อในการศึกษาวิจัยที่ลึกซึ้งท่อไป

วางแผนเร็ว ๆ นี้

เอกสารการเมือง-การปกครองของไทย

พ.ศ. ๒๕๑๗-๒๕๑๘

ชัยอนันต์ สมุกกะวิช
ขัตติยา กรรณสูตร รวบรวม

โครงการต่อฯ จัดพิมพ์
(พิมพ์ที่บริษัทไทยวัฒนาพาณิช)

HIKAYAT PATANI

A. Teeuw, and D.K. Wyatt.

Martinus Nijhoff, The Hague, 1970

ผู้จารณ์

- 1) S.O. Robson, *Journal of Southeast Asian Studies*,
2 : 2 (September 1971)
- 2) Bonnie and Derek Brereton, *Journal of the Siam Society*,
60 : 1 (January 1972)
- 3) William R. Roff *Journal of Asian Studies*, 31 : 1 (November 1971)

ผู้จารณ์ทั้งสามมีความเห็นว่า งานชิ้นนี้เป็นงานสำคัญมากสำหรับการศึกษาประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นเอกสารชิ้นสำคัญที่ทำออกแบบได้ดีเกินและมีคุณค่ายิ่ง Robson ว่าการที่ทำงานเป็นทึมร่วม โดยมีอาจารย์ทางภาษาอินโดนีเซียนลากูคนหนึ่ง คือ Teeuw และมีอาจารย์ทางประวัติศาสตร์อีกคนหนึ่ง คือ Wyatt ช่วยทำให้หนังสือสมบูรณ์มาก (Teeuw เป็นอาจารย์อยู่ที่มหาวิทยาลัยเดтен ในฮอลแลนด์ ส่วน Wyatt เป็นอาจารย์อยู่ที่มหาวิทยาลัยคอร์แนล ในอเมริกา)

ทั้ง Bonnie and Derek Brereton และ Roff กล่าวถึงความเป็นมาของหนังสือเล่มนี้ ว่าเป็นการค้นพบเอกสารชิ้นสำคัญที่เป็นภาษาลากู คือ Hikayat Patani (หรือ

พงศาวดารบ๊อกตาโน) พงศาวดารบ๊อกตาโนมีผู้ถึงมานานแล้ว เช่น นายทหารอังกฤษคนหนึ่งจากมหราช ชื่อ T.J. Newbold ก็ได้กล่าวไว้ตั้งแต่ปี ๑๘๓๔ และ ๑๘๓๕ ว่ามีพงศาวดารบ๊อกตาโนดังกล่าว ซึ่งทำให้คนรุ่นหลังพยายามค้นหากันมาก ในปี ๑๙๖๑ ก็ปรากฏว่ามีหนังสือเล่มหนึ่งพิมพ์ขึ้นในรัฐกลันตัน ชื่อ Sejarah Kerajaan Melayu Patani (ประวัติศาสตร์ของราชอาณาจักรมลายูบ๊อกตาโน) ซึ่งมีข้อมูลคล้ายกับพงศาวดารบ๊อกตาโน เลยยังทำให้นักประวัติศาสตร์พยายามค้นหาจนบังคับต้องเดินกันใหญ่

ในปี ๑๙๖๖ อาจารย์ Wyatt ซึ่งได้มาสอนหนังสืออยู่ในมาเลเซีย กับบังเอญคันพบพงศาวดารบ๊อกตาโนฉบับภาษาไทยที่จังหวัด

สงขลา ทรงกับข้อความที่นายทหารอังกฤษพูด ไว้นานแล้ว Wyatt ได้จัดการเปลี่ยนออกเป็น ภาษาอังกฤษ

ในเวลาใกล้เคียงกันนั้น อาจารย์ Teeuw ก็ปั้งເອົ້າພົບພັນການດໍາທັນນີ້ນັບ ภาษาມลายูเข้าอีก คราวนี้ພົບທີ່ຫ້ອງສຸມຄູອອງ ຮັບສຸກໃນกรุงวอชิงตัน ແຕ່ລັບນີ້ພົບນີ້ຍັງ ໄນໃຊ້ລັບນັດ້າເຄີມທີ່ເດືອວ ຈະກະທັນປີ ១៩៦៥ ຈຶ່ງໄດ້ພົບນັບແທ້ເຂົ້າທີ່ໝາວິທາລ້ອອກໜີ່ໂວຣົດ

ກັນນີ້ອາຈາຍທີ່ທົອງຈຶ່ງເອາະໜີ່ສຳຈັບນັບ ມາເຖິງບັນ ແປດເປັນກາชาອັງກຸາ ຈັດຄຳນຳ ແລະຄຳປະຮາຍຕ່າງໆ ທີ່ເປັນຫັນສື່ອເລີ່ມທີ່ກຳລັງວິຈາຣົດອູຢູ່

ພັນການດໍາທັນນີ້ເປັນຫັນສື່ອຫຼື່ງອາຈົ້າ ມີຄົນຮ່ວມແຕ່ງດ້ວຍກັນ ៣ ດົນ ແລະເຫັນໜີ່ຈົນ ຮາງໆ ປລາຍຄວິສົກທວຽຣະທີ ១១ ອ້ອຕັນ ສາກະຣະທີ ១៨ ເປັນການປະຮາຍການຕັ້ງອານາຈັກດໍາທັນນີ້ ເຮືອງການສົບສັນຕິວົງສົດທ່ານ ເຮືອງການຮັບຄາສາອີສລານ ເຮືອງການເມື່ອງ ເຮືອງການສົງຄຣາມກັນໄທຢະແກນຍະໂໂຣ໌ ພັນການດໍາທັນນີ້ມີການໃຊ້ ວັນ ເດືອນ ປີ ບ່ານຍາ ປະວັດທີ່ກາສົກ (ຫຼື Bonnie ແລະ Derek Brereton ກຳລ່ວງທີ່ Teeuw ແລະ Wyatt ໄດ້ພາຍາມກຳທັນນີ້ມີເນື້ອງກຳທັນນີ້)

ພັນການດໍາທັນນີ້ກາชาມລາຍຸ້ນເຈີ່ນ ຂຶ້ນໃນສັນຍື່ອມາຈັກດໍາທັນນີ້ກຳລັງເສື່ອນ ແລະ ກຳລັງຄູກໄທຢະບຸນຄຸມນາກຂຶ້ນ ດັ່ງນີ້ຈຶ່ງເປັນ

ເອກສາຮາທີ່ເປັນປົກກົດຢາໄຕຕອບໄທ ດ້ວຍການ ເຈີນປະວັດທີ່ກາສົກຂຶ້ນນາເພື່ອຮັກໜາເກີ່ຽຕົກງົມ ແລະເອກລັກໜີ້ທີ່ເປັນເຂົ້າທີມລາຍ

Robson ກຳລ່ວງວ່າພັນການດໍາທັນນີ້ ທີ່ Teeuw ແລະ Wyatt ນຳມາພິມພື້ນແປ່ງ ອອກເປັນຫັນສື່ອ ២ ເລີ່ມ ເລີ່ມແຮກພູດຄົງເຮືອງ ບໍ່ດໍາທັນນີ້ ແລະກຸມໜັງຂອງເອກສາຮາ ລວມທັງ ພິມພື້ນເອກສາຮາກາชาມລາຍຸ້ນໄວ້ດ້ວຍ ສ່ວນເລີ່ມທີ່ສ່ວນ ເປັນກຳແປດກາชาອັງກຸາ ຄຳວິຈາຣົດ ແລະ ບັດສຽບ

Robson ກຳລ່ວງວ່າໃນບແຮກທີ່ກຳລ່ວງ ງຶ່ງປະວັດທີ່ກາສົກ ຄວາມເບີນນາຂອງບໍ່ດໍາທັນນີ້ ທີ່ Teeuw ແລະ Wyatt ທຳໄດ້ມີການ ມີການ ໄຊເອກສາຮາຕ່າງໆ ມາກມາຍມາປະກອບຄໍາ ບ່ານຍາ ເປັນການແສດງໃຫ້ເຫັນກວ່າແຕກຕ່າງ ຂອງທີ່ແດນທີ່ເປັນນຸ່ສົມເປົ້າຍບໍ່ເຫັນກັບທີ່ ແດນພູດ ອ້ອງຄວາມແຕກຕ່າງການເຂົ້າທີ່ມາລາຍຸ້ນເປົ້າຍບໍ່ເຫັນກັບໄທຢ

ແຕ່ Bonnie and Derek Brereton ກຳລ່ວງວ່າ Wyatt ເພື່ອເວຼົາໄໝກຳລ່ວງປະວັດທີ່ກາສົກ ທີ່ໄຫຍ້ກຳລັບນັດ້າ ແລະກີ່ໄໝພູດຄົງການບົງກົນ ១៩៣០-៣២ ແລະກີ່ໄໝພູດຄົງການບົງກົນ ១៩៣១-៣៣ ແລະກີ່ໄໝພູດຄົງການບົງກົນ ១៩៣៤-៣៥ ແລະກີ່ໄໝພູດຄົງການບົງກົນ ១៩៣៥-៣៦ ແລະກີ່ໄໝພູດຄົງການບົງກົນ ១៩៣៦-៣៧ ແລະກີ່ໄໝພູດຄົງການບົງກົນ ១៩៣៧-៣៨ ແລະກີ່ໄໝພູດຄົງການບົງກົນ ១៩៣៨-៣៩ ແລະກີ່ໄໝພູດຄົງການບົງກົນ ១៩៣៩-៤០ ບໍ່ທີ່ແລ້ວໃນສັມຍົກຮ້າກາລ ທີ່ ៥

Robson ກຳລ່ວງວ່າພັນການດໍາທັນນີ້ ໄນໃຊ້ພັນການຫຼືປະວັດທີ່ກາສົກ ຮັບສຳນັກ

แต่เพียงอย่างเดียว แต่ยังเป็นกฎหมายที่แสดงถึงสถาบันทางสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบันสุสัลต่านและกษัตริย์ท้องน้ำให้เห็นถึงข้ออ้างของบุคคลนี้ในความยิ่งใหญ่และฐานะของตนที่มีทางการเมืองและทางภูมิศาสตร์มาก่อน ดังนั้นหน้าที่สำคัญของกฎหมายนี้ ก็คือ เน้นเอกสารกษัตริย์ของบุคคลนี้ซึ่งสถาบันสุสัลต่านได้สูญไปแล้ว กฎหมายนี้จึงรักษาไว้เดิมความยิ่งใหญ่ เอกลักษณ์ และเกียรติภูมิของสุสัลต่านในอดีตเอาไว้

ซึ่ง Bonnie and Derek Brereton ก็เห็นด้วยที่ว่าเอกสารนี้เทือนให้รู้ว่ามีอาณาจักรใหญ่มีอำนาจมาก่อน (คินแคนແบนนี้เป็นแบบที่เรียกว่า ลังกาสาขा เป็นเมืองท่าสำคัญมาตั้งแต่สมัยศตวรรษที่ ๒) และเป็นการแสดงให้เห็นถึงทรงคุณจากท้องถิ่น เพราะส่วนใหญ่ประวัติศาสตร์แบบแอลเอมนล้ายมักจะมา

จากชาวต่างชาติ เช่น ชาวญี่ปุ่น (น่าเสียดายว่าการพิมพ์คราวน์กิพิมพ์โดยชาวตะวันตก คือชาวดัตช์ ชาวตะวันตก การปรึกษาหารือข้อมูลก็จากชาวตะวันตก แทนที่จะปรึกษากันจากแบบฉบับ เช่น จากการอบรมครัวสุสัลต่านกลันตัน)

Robson กล่าวว่าการศึกษาและข้อสรุปของ Teeuw และ Wyatt ในเรื่องความสำคัญของเอกสารนั้นมั่นใจไม่ใช่ความคิดใหม่ที่เดียว แต่ก็มีประกายชน์ แท้จริงนักที่มาจะต้องศึกษาให้มากกว่านี้ ซึ่ง Bonnie and Derek Brereton ก็เห็นว่าข้อสรุปส่วนใหญ่อยังไม่ลงตัว และอาจต้องขยายให้กินใจความมากกว่าประวัติศาสตร์ คือในทางค้านวัฒนธรรมและการเมือง Roff สรุปว่า เอกสารนี้มีความสำคัญมาก และเริ่มน้อยที่จะผลต่อการเขียนประวัติศาสตร์ในทางแบบช่วยเหลือและสนับสนุน

โปรดคุยกันงานประวัติศาสตร์ไทยชั้นคลาสสิก ของ ภาคริช เวลส์

การปกคล้องและการบริหารสยามโบราณ

แปลโดย กาญจน์ สมเกียรติกุล และ ยุพา ชุมจันทร์
จัดพิมพ์โดยโครงการต่างๆ

การเดินทางของคณะทูตเปอร์เซีย เข้ามาในประเทศไทยในสมัยสมเด็จพระนารายณ์^๔ เดวิด วัยอาจ

อิน奴 มุอัมมัด อินราอิม เป็น เดชะนาการของคณะทูตเปอร์เซียซึ่งพระเจ้าชาห์ สุลามาน (๑๖๖๖-๑๗๔) ได้ส่งมาเพื่อสมเด็จพระนารายณ์ในปี ก.ศ. ๑๖๘๕ และเมื่อคณะทูตชุดนี้เดินทางกลับไปในเดือนพฤษภาคม ก.ศ. ๑๖๙๘ อิน奴 มุอัมมัด อินราอิม ก็ได้เขียน หนังสือชั้นเลิ่มหนึ่งภาษาไทยซึ่งเป็นภาษาเปอร์เซียว่า Safina'i Sulaimani และชื่อภาษาอังกฤษคือ The Ship of Sulaimān หรือชื่อเรื่องสุลามาน ในภาษาไทยนั้นเอง หนังสือเล่มนี้เป็นหลักฐานสำคัญในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างคนไทยกับเปอร์เซียในคราวราชที่๑๗ งานเขียนชั้นนี้เป็นงานเขียนในรูปงานทางราชการ แต่ก็เป็นงานเขียนที่มิใช่หน้าการอย่างรอบคอบ มีแบบแผน และเต็มไปด้วยถ้อยคำของนักประพันธ์ จนเชื่อว่าเป็นงานชั้นเอกที่เป็นทัวอย่างของวรรณคดีเปอร์เซีย ในบัญชีนั้นทั้งหมดของหนังสือเล่มนี้ได้ถูกเก็บไว้ในพิพิธภัณฑสถานของประเทศไทยและหนังสือเล่มนี้ John O' Kane ก็ได้จัดแปลจาก

ภาษาเปอร์เซียเป็นภาษาอังกฤษ ภาษาฝรั่งเศส และภาษาอิตาเลียน พิมพ์ลงในหนังสือชื่อ “Persian Heritage Series” ซึ่งรวบรวมโดย Ehsan Yar Shater แห่งมหาวิทยาลัยโคลัมเบีย

หนังสือเรื่อง เรื่องสุลามาน นั้นแบ่งออกเป็น ๔ ตอนด้วยกัน เริ่มด้วยอารักษนก ของผู้เขียนเขียนบุชาพระเจ้าและผู้ปกครอง และกล่าวถึงเบื้องหลังของคณะทูตเปอร์เซียว่า เป็นเพื่อจะเด็จพระนารายณ์ให้ส่ง ฮาจี ชาลิม มาชันดารานี (Hāji Salim Māzandarānī) เป็นทูตไปยังอิหร่านในค.ศ. ๑๖๘๒ กันนั้นในค.ศ. ๑๖๙๕ เปอร์เซียจึงส่งคณะทูตมาไทย เป็นการตอบแทน

ในตอนที่ ๑ ของเรื่อง เรื่องสุลามาน บรรยายถึงการเดินทางของคณะทูตจากเมืองบันدار อับบาส (Bandar Abbās) ในอ่าวเปอร์เซียในวันที่ ๒๗ มิถุนายน ก.ศ. ๑๖๘๕ และมาเวะพักที่อินเดีย ซึ่งตอนนั้นผู้เขียนได้บรรยายเรื่องการติดต่อ กับชาวโปรตุเกสในอินเดีย ให้ด้วย

ในตอนที่ ๒ เริ่มด้วยการเดินทางจาก อินเดียในวันที่ ๑๖ กันยายน ค.ศ. ๑๖๔๕ ข้ามอ่าวเบงกอลมาขึ้นบกที่เมืองมาริก เดินทางไปเมืองท่านนาครี เมืองยะลัง (Jalang) เมืองเพชรบุรี เมืองสุพรรณบุรี และผ่านอยุธยาไปพักที่ลพบุรี คณะทูตพักอยู่ที่ลพบุรี ระยะหนึ่ง ก็ได้ติดตามสมเด็จพระนราภัย กลับมายังกรุงอยุธยา พักอยู่ที่อยุธยาในเวลา พอกว่าก้าวเดินแล้วลาสมเด็จพระนราภัยกลับเบอร์ เชียงในวันที่ ๑๕ มกราคม ค.ศ. ๑๖๔๗

ในตอนที่ ๓ ผู้เขียนได้บรรยายเรื่อง ราชที่เกี่ยวข้องกับตัวเข้าอันเป็นเรื่องราวใน ประวัติศาสตร์ของไทย ผู้เขียนได้เล่าเรื่อง สมครามระหว่างไทยกับพม่าไว้สั้น ๆ เขียนถึง บทบาทของชาวอิหร่านในไทยในศตวรรษที่ ๑๗ ซึ่งเขาได้ลงความเห็นว่า ชาวอิหร่านได้มีบทบาทสำคัญในการที่สมเด็จพระนราภัย ได้ราชสมบติในวันที่ ๑๗ ตุลาคม ค.ศ. ๑๖๔๗ และยังกล่าวถึงชาวเบอร์เชียซึ่งอยู่ในตำแหน่ง เสนานบดี ๒ คน คือ อับดุลล์ ราชชาค แห่ง เมืองกีลัน (Abdu'r Razzāq of Gilān) และ อากา มุหัมมัด อัลตราบادี (Āqā Muhammād Astarābādī) กล่าวถึงการขึ้นนามอีกจำนวนของ พ่อนครองในสมัยสมเด็จพระนราภัย และให้ ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องชีวิตของคนไทย โดยเฉพาะในเรื่องความเชื่อในพุทธศาสนา พิธี ทางพุทธศาสนา ระบบกฎหมาย อุปนิสัยและ

ความเชื่อในศาสนาของสมเด็จพระนราภัย นี่ เรื่องพิธีแต่งงาน เรื่องทาสสินไก่ และเรื่อง พิธีอื่น ๆ ผู้เขียนยังได้เขียนถึงเรื่องการปฏิวัติ ของพวกแขกมาคาซัส ใน ค.ศ. ๑๖๘๖ ไว้ถึง ๕ หน้า ที่นอกจากกล่าวถึงระบอบการปกครอง ในราชสำนักเรื่องรายได้และรายจ่ายของพระ มหากษัตริย์และเรื่องสินค้าในห้องถินต่าง ๆ

ในตอนที่ ๔ เป็นการรวมเรื่อง รวมเบ็ดเตล็ดเกี่ยวกับเรื่องลม เรื่องกระเส้น้า ลักษณะชีวิตสักทวีนแบบต่าง ๆ เรื่องเมืองชี ลอน เมืองอันเจ็ห์ (Atjeh) ทะเลน้ำค่านัน หมู่เกาะนิโคบาร์ เรื่องชาวสเปนในมินล่า เรื่องกิจกรรมของชาวญี่ปุ่นและชาวตื้นในมินล่า เรื่องชาวพม่า และชาวจีน และในตอนสุด ท้ายได้กล่าวถึงการเดินทางกลับของคณะทูต โดยออกจากไทยในวันที่ ๒๑ ธันวาคม ค.ศ. ๑๖๘๖ แล้วเรือใบถึงเมืองบันดาร์ อับบาส ในวันที่ ๑๕ พฤษภาคม ค.ศ. ๑๖๘๘

ผู้อ่านหนังสือเรื่อง เรือสุไมนา จะได้ประโยชน์จากหนังสือเล่มนี้ในหลาย ๆ แง่ ด้วยกัน เพราะผู้เขียนได้บรรยายเรื่องเกี่ยวกับ สังคมไทย ตลอดจนเรื่องค่านิยมในสังคมไว้ มากกว่าเรื่องเกี่ยวกับทางราชการ จึงทำให้ผู้ อ่านได้หลักฐานเกี่ยวกับสภาพบ้านเมืองของ ไทยในเวลานั้นเป็นอย่างมาก

ความสำคัญของเรื่อง เรือสุไมนา ท่อผู้สนใจประวัติศาสตร์ไทยนั้น แยกได้ออก

เป็น ๓ หัวข้อคือ เรื่องนโยบายต่างประเทศของสมเด็จพระนารายณ์ เรื่องชุมชนชาวเปอร์เซียในไทย และเรื่องการเข้ามายึดอำนาจในไทยของสกุลบุนนาคในศตวรรษที่ ๑๗

เรื่องการคิดต่อระหว่างเปอร์เซียและไทยนั้นได้รับการบันทึกไวมากในสมัยสมเด็จพระนารายณ์ แต่ก้มักไม่ค่อยให้ความสำคัญกับเรื่องพวากม้วร (The Moors) ในหนังสือเรื่องเรือสุไมรานก์ได้กล่าวถึงเรื่องนี้ไว้อย่างคลุมเครือเช่นเดียวกับในหนังสือของนาทหลวงເໂຕແບສ (Père de Bèze) ในเรื่องเรือสุไมรานได้เอ่ยถึงบทบาทของฟอนคลอลในการครุและคดঘടกไทยไปเปอร์เซีย แต่อย่างไรก็ได้ หนังสือเรื่องนี้ก็มิได้ระบุวันเดือนปีของเหตุการณ์นี้ไว้อย่างแน่นอน แต่จากหลักฐานของชาวเปอร์เซียได้ระบุว่าเหตุการณ์นี้เกิดขึ้นในค.ศ. ๑๖๔๒ และจากการตรวจสอบประวัติศาสตร์ของคดঘടกเปอร์เซียในปี ค.ศ. ๑๖๔๒-๔๗ อย่างคร่าวๆ แล้ว ก็ทำให้ได้ข้อคิดเห็นว่า เรื่องนี้เป็นประกายชน์คือการพิจารณาเรื่องนโยบายต่างประเทศของสมเด็จพระนารายณ์

มุซัมมา อิบราริม ได้กล่าวถึงลักษณะการเข้ามายึดอำนาจในไทยของชาวเปอร์เซียว่า ชาวเปอร์เซียนักเข้ามายึดอำนาจโดยการเริ่มจากการเข้ามายึดอำนาจมีทำแหน่งราชการสูงๆ ในเมืองตระหนักรี เมืองเพชรบุรี และเมืองสุพรรณบุรี หรือไม่บางคนก็เข้ามายึดอำนาจเพื่อค้ากำไร แต่ที่มีเป็น

ชุมชนทำแหน่งสูงๆ ชุมชนของชาวเปอร์เซียคือ แต่ก็แยกและพ้นจากกิจการต่างๆ ในไทยเมื่อฟอนคลอลได้สืบทอดแหน่งเสนาบดีแทนชาวเปอร์เซีย ความสำคัญที่มุซัมมา อิบราริม ได้กล่าวถึงชุมชนชาวอิหร่านในไทยนั้น คือสามารถทำให้เรามองเห็นรายละเอียดของสังคมอยุธยาและโครงสร้างทางการเมืองอยุธยา ควบคู่กันไปด้วย รายละเอียดในหนังสือเริ่มจากเรื่องราวในชุมชนอิหร่านก่อน และต่อมา ก็อธิบายให้เราเห็นว่า สมัยนั้นพ่อค้าชาวต้าชและชาวอังกฤษได้รับการปฏิบัติเช่นเดียวกับพ่อค้าชาวเยอรมันอย่างไร

เนื้อหาในเรื่อง เรือสุไมราน ยังได้ให้ข้อมูลที่สำคัญทำให้รู้ถึงปฐมวงศ์ และ ประวัติศาสตร์ของพระกูลบุนนาค ซึ่งเป็นพระกูลชุมนangที่มีอิทธิพลในการบริหารบ้านเมืองไทยมากกว่า ๓ ศตวรรษ ซึ่งรายชื่อชาวเปอร์เซียซึ่งผู้เขียนเอ่ยถึงนั้นก็ยังคงกับ “หนังสือมหาชนมาตยานกุลวงศ์” เล่ม ๑ ว่า “ด้วยลำดับวงศ์พระกูลชุมนangไทยทั้งสั้นในแผ่นดินสยาม” ของ ก.ศ.ร กุหลาบ จึงนับว่าเป็นการยืนยันความถูกต้องของงานเขียนของ ก.ศ.ร กุหลาบไปด้วย ซึ่งที่ตรงกันนั้นคือชื่อ

อากา มุซัมมา ซึ่งมาตั้งถิ่นฐานในไทยเพื่อทำการค้าขาย ในสมัยสมเด็จพระนารายณ์ก็ได้รับแต่งตั้งเป็น พระศรีเนوارตัน กรมพระคลังกลาง

เจ้าพระยาศรีไชยวัฒนวงศ์ (ปี),
พระอนุรักษ์ราชานา ในสมัยสมเด็จพระนารายณ์
ในประมาน ค.ศ. ๑๖๘๗ ได้แต่งตั้งเป็นเจ้า
พระยา ปักครองเมืองตะนาวศรี และต่อมาได้
เป็นกบฎ

พระยาจุพามนกร (แก้ว) หัวหน้ากรม
พระคลังข้าวซึ่งออก นุชัมมด เกย์กำรง
ตำแหน่งมาก่อน

อับดุลล์ ราชชาค (Abdu'r Razzāq)
ในสมัยสมเด็จพระนารายณ์ได้รับแต่งตั้งเป็น
เสนาบดี ใน ค.ศ. ๑๖๕๙ (แทบี ค.ศ. ๑๒๗๔)
ที่ไม่
ทรงกับหนังสือของ ก.ศ.ร. กุหลาบ)

หนังสือแปลเรื่อง เรือสุไเมาน ของ
O'Kane จากภาษาเปอร์เซียนนั้มีข้อน่าวิจารณ์
ในแห่งที่ว่า ภาษาอังกฤษที่แปลนั้นยังมีความ

ผิดพลาดโดยเนาะคำที่ทรงกับคำไทย เช่น
Mahālak มหาดเล็ก, Sālah lakūn สำลาถูก
ขุน, Kurūm Kān กรรมการ, Kawām ความ,
Vām Prā วันพระ เป็นต้น และสารบัญ
ของหนังสือแปลนั้นถูกเหมือนจะยังไม่ค่อยสม
บูรณ์นัก แต่อย่างไรก็ต้องหนังสือแปลเรื่องนี้
ของ O'Kane ก็นับว่ามีความผิดพลาดเป็น
ส่วนน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับคุดค่ายของหนังสือ
ซึ่งทำให้นักประวัติศาสตร์สามารถได้ทราบถึง
หลักฐานที่สำคัญในประวัติศาสตร์ไทยสมัย
สมเด็จพระนารายณ์ที่ได้ถูกกล่าวไป

กาญจน์ สมเกียรติกุล เก็บใจความจาก David
K. Wyatt. A Persian Mission to Siam
in the Reign of King Narai ibn Muhammad Ibrahim, The Ship of Sulaiman Translated
from Persian by John O'Kane. Journal
of the Siam Society, 62; 1, (January 1974)

วางแผนฯแล้ว

วิเคราะห์สวรรณาตีไทย
น.ล. บุญเหลือ เทพยสุวรรณ : แต่ง

วิทยานิพนธ์

*

วิทยานิพนธ์ปริญญาโท พ.ศ. ๒๕๑๖ ที่นำมารวบรวมไว้ดังนี้ ก็เพื่อช่วยให้ท่านผู้อ่านได้ทราบถึงความเปลี่ยนแปลงทางด้านวิทยาการในระดับสูง เพราะวิทยานิพนธ์ก็ถือได้ว่าเป็นงานสำคัญในหัวข้อที่เสนอมาแต่ละหัวข้อ ซึ่งถ้าทราบเรื่องและแหล่งที่มา ก็อาจช่วยให้ท่านผู้อ่านได้ติดตามหรือนำเรื่องราวเหล่านั้นมาใช้ได้บ้าง เป็นการย่นเวลาที่อาจจะต้องไปค้นคว้าใหม่เสียทั้งหมด การรวบรวมครุณถือได้ว่าเป็นการสนับเนื่องจากการรับรวมใน วารสารธรรมศาสตร์ ปีที่ ๑ เล่มที่ ๓ ๒๕๑๕ และปีที่ ๓ เล่มที่ ๑ ๒๕๑๖ เรายังพยายามขยายวงให้กว้างออกไปนอกเหนือจากภาษาฯ และธรรมศาสตร์ในฉบับต่อๆ ไป

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑๙

ที่	รายชื่อนักศึกษา	หัวข้อวิทยานิพนธ์	อาจารย์ผู้ควบคุม
๑.	ครุศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมการศึกษา นางรำพรรณ จันทร์วิจัตน์	การเปรียบเทียบการทดสอบปืนเมียลกับการทดสอบปืนซอง	อ. พิมพา เพิ่มผล
๒.	นายประเสริฐ พงษ์พิสูจน์ ร้อยตำรวจโท ปาน ตันควรภูด	การศึกษาเกี่ยวกับผู้ป่วยโรคในประเทศไทย การศึกษาสถิติอาชญากรรมในประเทศไทย พ.ศ.๒๕๐๖ ถึง ๒๕๑๕	ผศ. ประคอง กรรมสูตร ศ. ประชุมสุข อาชวอ่ำรุง
๓.	น.ส. บุบพา ยันนัทสุชาติกุล	การกระจายของโรงเรียนมัธยมและความหนาแน่นของประชากรนักเรียนในกรุงเทพมหานคร	อ. อุทุมพร ทองอุ่นไทย
๔.	น.ส. ลักษณา วิวัฒน์วงศ์วนา	ลักษณะบุคลิกภาพนิสิตนักศึกษาที่ต่อต้านสินค้าต่างประเทศ	อ. อรุ่งพิพัฒน์
๕.	นางประเพศศรี สุวรรณวงศ์	ลักษณะการกำหนดหน้าที่การงานให้ครู ในโรงเรียนมัธยมรัฐบาล	ศ. ประชุมสุข อาชวอ่ำรุง
๖.	น.ส. กฤษณา สยามเนตร	ความคิดเห็นของอาจารย์และนักศึกษาวิทยาลัยครุภัณฑ์เกี่ยวกับหลักสูตรคณิตศาสตร์ระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา	อ. อรุ่งพิพัฒน์
๗.	ร้อยเอกหญิง ประนินศรี สาริกดลย়	การวิเคราะห์แบบทดสอบวิชาภาษาอังกฤษฟอร์ม ๑๖	อ. อรุ่งพิพัฒน์
๘.	นางพยาร์ ผลพุทธิ์	พฤติกรรมทางวาระระหว่างครุภัณฑ์เรียนในชั้นเรียน วิชาภาษาศาสตร์และ คณิตศาสตร์ ระดับ มัธยมศึกษาตอนปลาย	อ. ธีรย์ ปูรணโชค

ที่	รายชื่อนิสิต	หัวข้อวิทยานิพนธ์	อาจารย์ผู้ควบคุม
๑.	นางสาววิภากร สอนภาษาอังกฤษ	การ เปรียบเทียบแบบทดสอบโคลช และแบบทดสอบ เลือกตอบในการวัดความเข้าใจการอ่านภาษาอังกฤษ การศึกษาข้อผิดใน การสะกดคำในภาษาอังกฤษของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓	ผศ. วาสนา โภวิทยา
๒.	น.ส. นิรนดล สถิตย์ทอง	ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจไวยากรณ์และ คำศัพท์กับความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓	อ. สุภัตรา อักษรานุเคราะห์
๓.	น.ส. ประไพกรี ธีรอดิกกุล	ความตื่นตัวของโครงสร้างภาษาในหนังสืออ่าน ภาษาอังกฤษระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย	ผศ. พรรณินี สาคริก
๔.	น.ส. วริษฐ์ ศรีสมพงษ์	การสร้างแบบฝึกหัดบทสนทนาภาษาอังกฤษประกอบ หนังสือ “แพรกทิช แอนด์ โพร์เกรส”	อ. สุภัตรา อักษรานุเคราะห์
๕.	น.ส. เพรverbวรรณ นำเบญญาพล	การอ่าน เอาเรื่องภาษา อังกฤษของ นักเรียน ชั้นมัธยม ศึกษาปีที่ ๓ แผนกวิทยาศาสตร์	ผศ. วาสนา โภวิทยา
๖.	น.ส. สุภัตรา สุทธิลักษณ์	การสร้างแบบฝึกหัดบทสนทนาภาษาอังกฤษประกอบ หนังสือ “แพรกทิช แอนด์ โพร์เกรส”	ผศ. วาสนา โภวิทยา
๗.	น.ส. สมจิต เอี่ยมศุภนิพิท	การอ่าน เอาเรื่องภาษา อังกฤษของ นักเรียน ชั้นมัธยม ศึกษาปีที่ ๓ แผนกวิทยาศาสตร์	ผศ. วาสนา โภวิทยา
๘.	น.ส. นฤมล ภัทรภาณุ	การ สร้าง แบบทดสอบผล สัมฤทธิ์ ไวยากรณ์ อังกฤษ สำหรับ นักเรียน ชั้นมัธยม ศึกษาปีที่ สาม ในโรงเรียน แบบประเมินกรุงเทพมหานคร	ผศ. พรรณินี สาคริก
๙.	น.ส. น้ำทิมา เทพอัครพงศ์	การสอน อ่าน เอาเรื่อง ภาษาอังกฤษ ด้วยกระบวนการ การ กลุ่ม	อ. พิศนา แซมมณี

ที่	รายชื่อนักศึกษา	หัวข้อวิทยานิพนธ์	อาจารย์ผู้ควบคุม
๑.	สาขาวิชานิเทศการศึกษา นายไพบูลย์ สินдарัตน์	พัฒนาการของมหาวิทยาลัยในประเทศไทย	ผศ. วิจิตร ศรีสอ้าน
๒.	นายพัชรา กาญจนารัตน์	สิ่งแวดล้อมทางสุขภาพของโรงเรียน ผลกระทบต่อการศึกษาในกรุงเทพมหานคร	อ. บัญญา สมบูรณ์ศิลป์
๓.	นางสมามล สุวรรณแสง	ระบบบริหารการศึกษาฝ่ายสงฆ์ในพระพุทธศาสนาในประเทศไทย	ผศ. วิจิตร ศรีสอ้าน
๔.	สาขาวิชาพลศึกษา นายปรีชา กลืนรัตน์	แบบฝึกหัดนาทีกับการสร้างเสริมทักษะนาสเก็บบลและความอดทน	ศ. นพ. อวย เกตุสิงห์
๕.	นายพุนศักดิ์ ประดุมบุตร	การเปรียบเทียบผลการฝึกร่างกายตอนเข้ากับตอนบ่าย	ศ. นพ. อวย เกตุสิงห์
๖.	นายหลวง เสน่มีสุ	การเปรียบเทียบทักษะทางกีฬาของโรงเรียนมัธยมแบบประเมินพินิจวิทยาลัยและโรงเรียนสวนกุหลาบ	อ. ลาวัณย์ สุกกรณ์
๗.	นายเพลิน สุนทรารักษ์	ความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถทางกายภาพกับความสามารถทางภาษาอังกฤษ	อ. จำไป ศิริพิพัฒน์
๘.	น.ส. ไพรัลย์ ตันตราพุฒ	บัญหาการจัดสัมนาการของศูนย์เยาวชน ในเขตกรุงเทพมหานคร	อ. บุญเจือ สุวรรณพฤกษ์
๙.	นายพนรมศักดิ์ สวัสดิพงษ์	ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะทางกีฬากับการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น	ผศ. ประคอง กรรมสูตร

ก.	รายชื่อนิสิต	หัวข้อวิทยานิพนธ์	อาจารย์ผู้ควบคุม
	สาขาวิชาพลศึกษา		
๗.	นายวิโรจน์ มุทกันต์	บัญหาการสอนพลศึกษาในโรงเรียนเทศบาล ของกรุงเทพมหานคร	อ. เทพวนิช หอมสนิท
๘.	นายประพัฒน์ ลักษณพิสุทธิ์	การเปรียบเทียบการใช้อ็อกซิเจนในการออกกำลังกายในอากาศร้อนชื้นและอากาศร้อนแห้ง	ศ. น.พ. อวย เกตุสิงห์
๙.	นายคงศักดิ์ เจริญรักษ์	โปรแกรมพลศึกษา ของ โรงเรียนรัฐบาลมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพมหานคร	อ. เทพวนิช หอมสนิท
๑๐.	นายกำโชค เพื่อกสุวรรณ	ผลของ การเสียเหงื่อกับการ ซับเชื้ย ด้วยน้ำ และเกลือ ท่อความอุดตันทางกาย	ศ. น.พ. อวย เกตุสิงห์
๑๑.	นายระคม ณ บางช้าง	ผลลัพธ์ในการเรียนนาสเกตบอลแบบสีศึกษาและแบบแยกหญิงชาย	อ. ชุมพร ยงกิติกุล
๑๒.	นางจินทนาก สิกร	การเปรียบเทียบ ความต้อง การ ครุภัณฑ์ ศึกษา ระหว่าง โรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนราษฎร์ร่วมกับ มัธยมศึกษา ในกรุงเทพมหานคร	อ. วรรณา ปูรณะโชติ
๑๓.	น.ส. เสาวนีย์ หอวัฒนกุล	การเปรียบเทียบผลของการฝึกออกกำลังกายแบบ ไนน์ สเต็ป กับ ไทรแอ็ง กิล ช้อปสเต็ป เทป เทสต์ ต่อ สมรรถภาพของหัวใจและหลอดเลือด	ศ. น.พ. อวย เกตุสิงห์
๑๔.	นายจราย แก่นวงศ์คำ	สมรรถภาพทางกาย ของ เยาวชน ใน ศูนย์ พัฒนาฯ ชั้นบทภาคกลางและภาคใต้	อ. พ่อง เกิดแก้ว

ที่	รายชื่อนิสิต	หัวข้อวิทยานิพนธ์	อาจารย์ผู้ควบคุม
๑๕.	นายวิทย์ แก้วเกษม	การสำรวจการประปา ห้องส้วม และโรงอาหารในโรงเรียนประดิษฐ์ศึกษานอกเขตเทศบาลภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	อ. บุญรัตน์ เทชะกัมพุช
๑๗.	นายทรงสวัสดิ์ ไชমง	สมรรถภาพทางกายของนักศึกษาปีระดับนี้ยืบต่อ วิชาการศึกษา วิทยาลัยครุส่วนกลาง	อ. บุญเจ้อ สุวรรณเพตุกษ์
๑๘.	นางสุจินดา ศักดิ์สวัสดิ์	การทดสอบสมรรถภาพทางกายโดยการใช้แบบทดสอบ ก้าวตามแนวอน	ศ. น.พ. อวย เกตุสิงห์
๑๙.	นายสุชาติ มุทุกันท์	การเปรียบเทียบสมรรถภาพนักฟุตบอลทีมชาติไทยกับ ทีมอุดมศึกษา	อ. ประพันธ์ กิมมิงเช
สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา และการแนะ แนว			
๑.	น.ส. พิมพ์รรณ สมหอม	การใช้ “วิธีการโคลซ์” วัดความเข้าใจการอ่าน	อ. จันทร์ บูรณบรรพต
๒.	น.ส. ศินิธรรม ลักษณ์ย	“การเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิตรองวัยรุ่นที่ติด ไฮโรเอ็น”	อ. วชิร ทรัพย์นิม
๓.	น.ส. สำราวย มีขอนอน	“การเปลี่ยนแปลงทัศนคติของอาชีพครูของนิสิตวิทยา ลัยวิชาการศึกษา”	อ. จันทร์ บูรณบรรพต
๔.	น.ส. พก ศักยธรรม	การเปรียบเทียบความสัมพันธ์ในครอบครัวที่ให้การ อบรมเลี้ยงดูของบุคคลที่รักร่วมเพศกับบุคคลปกติ	อ. นิรมาล ชัยตสาหกิจ
๕.	นายเจตนา งานทอง	ความจำระยะสั้นของคำที่มีความหมาย	อ. ชัยพร วิชชานุร
๖.	นางอัจฉรา ชีวพันธ์	พัฒนาการของวากยสัมพันธ์ และมโน สัมพันธ์ในการ เรียนคำไปยังคู่	อ. ธีระ อาชวนเมธี

ลำดับ	รายชื่อนักศึกษา	หัวข้อวิทยานิพนธ์	อาจารย์ผู้ควบคุม
๗.	น.ส. นีอ่อน พินประดิษฐ์	การตัดสินใจเลือกและปฏิกริยาร่วมระหว่างความน่าจะเป็นกับปริมาณของผลได้	อ. ชัยพร วิชชาวดุ
๘.	น.ส. ศิรินันท์ เพชรทองคำ	พัฒนาการของการใช้ลักษณะนามภาษาไทยของนักเรียนโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	อ. ธีระ อาชวนเดช
๙.	น.ส. สุวัฒนา วิชารักษ์	พัฒนาการของการใช้ลักษณะนามของภาษาไทย ของนักเรียนจังหวัดต่างๆ	อ. ธีระ อาชวนเดช
๑๐.	น.ส. วัฒนา พลอยพราว	องค์ประกอบทางบุคคลิกภาพของวัยรุ่นชายและหญิงในจังหวัดสิงหนครรักษ์ในกรุงเทพมหานคร	อ. เกษมศักดิ์ ภูมิกรีแก้ว
๑๑.	น.ส. รัตนาการณ์ เที่ยงฟ้า	ค่านิยมทางศาสนาของนักเรียนชาวเชียงราย น่าน และตาก	อ. ธีระ อาชวนเดช
๑๒.	นายวิชญรุษักดิ์ ไวยทอง	ค่านิยมทางกิจกรรมครอบครัวและหมู่บ้านของนักเรียนชาวเชียงราย น่าน และตาก	อ. เกษมศักดิ์ ภูมิกรีแก้ว
๑๓.	นางกรี เกษมนัน	การศึกษาผู้พิการทางการรับรู้ทั่วไปในชุมชน	อ. เกษมศักดิ์ ภูมิกรีแก้ว
๑๔.	น.ส. มุกดา ทองงาม	ค่านิยมทางสังคมของนักเรียนชาวเชียงราย น่าน และตาก	อ. ธีระ อาชวนเดช
๑๕.	น.ส. ถุวิไล เวียงวัฒนสุข	การเปลี่ยนทัศนคติของนิสิตชั้นปีที่หนึ่งคณะวิศวกรรมศาสตร์และแผนกอิสระสื่อสารมวลชน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยต่อกิจกรรมนิสิต	อ. ชัยพร วิชชาวดุ
๑๖.	น.ส. สุกสวัสดิ์ พุทธสุวรรณ	การเปลี่ยนทัศนคติของนิสิตชั้นปีที่หนึ่ง คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี และคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยต่อกิจกรรมนิสิต	อ. ชัยพร วิชชาวดุ

ที่	รายชื่อนักศึกษา	หัวข้อวิทยานิพนธ์	อาจารย์ผู้ควบคุม
๑๗.	น.ส. ลักษดา กิตติภัต	การเปลี่ยนทัศนคติของผู้นำกิจกรรมนิสิตต่อกิจกรรมนิสิตในพลาสติกและมหาวิทยาลัย	อ. ชัยพร วิชชาวดุ
๑๘.	น.ส. ภานดา พัฟุฒ	การเปลี่ยนทัศนคติของนิสิตชั้นปีที่หนึ่งคณะครุศาสตร์และคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยต่อกิจกรรมนิสิต	อ. ชัยพร วิชชาวดุ
๑๙.	น.ส. สุนทรี ศุภวงศ์	การเปลี่ยนทัศนคติของนิสิตชั้นปีที่หนึ่ง คณะวิทยาศาสตร์และคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยต่อกิจกรรมนิสิต	อ. ชัยพร วิชชาวดุ
สาขาวิชาการสอนภาษาไทย			
๑.	น.ส. จิตตินิภา ภักดีชุมพล	กิจกรรมการเรียนและการสอนภาษาไทยชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนสาธิตในกรุงเทพมหานคร คุณค่าความรู้บ้านหมู่บ้านเมืองเก่า	ค. จรุญกัลน์ พุกภำນ
๒.	นางสาวรุณี กองผลพรหม	บทบาททางการศึกษาที่ปรีดีคำทายของไทยมีต่อเด็ก การศึกษาเรื่องอิเทนาเพื่อการสอนภาษาไทย	รศ. สุจิต เพียรชอบ
๓.	นางนพคุณ คุณอาชีวะ	น้ำใจทางการสอนภาษาไทยในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนรัฐบาลแบบปรัสม	อ. กึ่งแก้ว อักถาการ
๔.	น.ส. ดวงฤทธิ์ บุญจันทร์	การอ่านเอาเรื่องภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่สาม	อ. ฤทธิพรพย์ เกษแม่นกิจ
๕.	น.ส. มงคลวรรณ ทองสุโกรกัย	น้ำใจทางการสอนภาษาไทยในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนรัฐบาลแบบปรัสม	อ. ฐานประนีย์ นาครทรรพ
๖.	น.ส. บุญเรือน ศิริมงคล	การอ่านเอาเรื่องภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่สาม	อ. ฐานประนีย์ นาครทรรพ
๗.	นายสามารถ ศักดิ์เจริญ	น้ำใจทางการเขียนตัวสะกดการันต์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่สามในจังหวัดภาคใต้	อ. ฐานประนีย์ นาครทรรพ
๘.	นายประยุทธ ฤทธิสาร	บทบาทของหัวหน้าหมวดวิชาภาษาไทยในวิทยาลัยครู	อ. ฐานประนีย์ นาครทรรพ

ที่	รายชื่อนิติ	หัวข้อวิทยานิพนธ์	อาจารย์ผู้ควบคุม
๙.	น.ส. ประพิมพ์พรรดา สุธรรมวงศ์	ความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการอ่านกับผลสัมฤทธิ์ในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่หนึ่งในโรงเรียนสาธิต	ศ. จำปา เพชริกุล
๑๐.	นางจิวารณ คุ้หาภินันท์	หลักสูตรวิชาภาษาไทยระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นมัธยมของวิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานคร	ศ. จaruayekun พุกภำນ
๑๑.	นายศักดิ์ บันเนหนั่งเพชร	คุณค่าเชิงวรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแพน	อ. กุญจรัพย์ เกษแม่นกิจ
๑๒.	นางเสน่หา บุណยรักษ์	วรรณกรรมค่าว่าวของภาคเหนือ	อ. กั่งแก้ว อัตถการ
สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา			
๑.	น.ส. ดวงกมล วนิช	ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นป्र的信任ศึกษาตอนท้ายในโรงเรียนสาธิตที่ต่อการสอนวิชาหน้าที่พลเมือง	อ. อัจฉรา ประไพฑะรุจุ
๒.	น.ส. รัชนา สาคนธุรักษ์	โปรแกรมการสอนวิชาสังคมศึกษาของวิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานคร	ผศ. พิบูลศรี วาสนสมสิทธิ์
๓.	น.ส. จันทร์พร พ่วงเจริญ	กิจกรรมเสริมหลักสูตรวิชาสังคมศึกษาของวิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานคร	อ. ดาวินทร์ มาศกุล
๔.	นายสมประสงค์ น่วมบุญลือ	บัญหาการเรียน การสอนสังคมศึกษาระดับประกาศนียบัตรศึกษาชั้นมัธยม	ผศ. พิบูลศรี วาสนสมสิทธิ์
๕.	นางสมพร สาริกบุตร	บัญหาอาจารย์พัฒนาการในภาระสอนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนกรุํระดับประกาศนียบัตรศึกษาชั้นมัธยม	ผศ. ลาวณย์ วิทยาวุฒิพิกุล
๖.	นางวิภา สรุประดิษฐ์ ณ อยุธยา	การใช้ประโยชน์ห้องสมุดเพื่อการเรียนการสอนสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนท้ายในโรงเรียนสาธิต	ผศ. ทรงคนึงยา กัลยาณมิตร

ที่	รายชื่อนิสิต	หัวข้อวิทยานิพนธ์	อาจารย์ผู้ควบคุม
๗.	น.ส. ทศพร เชาวน์ดี	การใช้ประโยชน์แหล่งความรู้ในชุมชนประกอบการสอนภูมิศาสตร์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น	อ. เพ็มจิตร สิงหนเนี้ย
๘.	นางเกรียงวัลย์ โภมุกเคง	บัญหาการสอนภูมิศาสตร์ ตามความเห็นของอาจารย์โรงเรียนสาธิตมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกระทรวงศึกษาธิการในกรุงเทพมหานคร	ผศ. ลาวัณย์ จิทยา漏พิจุล
๙.	น.ส. จิราภรณ์ มนัสสุคนธ์	ปัจจัยที่ชูงใน การเลือกวิชาสังคมศึกษาเป็นวิชาเอก หรือวิชาไทยของนิสิตนักศึกษาครูในกรุงเทพมหานคร การประเมินแบบเรียนวิชาประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่หนึ่ง	ผศ. ลาวัณย์ จิทยา漏พิจุล
๑๐.	น.ส. ศักดิ์ศรี ป่าผลกุล	การแทรกประชารัฐศึกษา ในหลักสูตรสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	ผศ. พิบูลศรี วาสนสมสิกธ์
๑๑.	น.ส. สมคิด อิสรະวัฒน์	บัญหาการใช้สื่อการสอน สำหรับผู้สอน สังคมศึกษา ของนักศึกษาวิทยาลัยครู	อ. สรัสวดี จังกล
๑๒.	น.ส. นารี คำเพ็ญ		อ. อัจฉรา ประไพบูลย์กุล
สาขาวิชาวิจัยการศึกษา			
๑.	น.ส. ลักษณ์ ล้มประวัติ	การเปรียบเทียบการตอบสนองต่อสิ่งจูงใจทางเศรษฐกิจระหว่างคนไทยต่างเชื้อชาติ	ศ. ประชุมสุข อาชาอ่ำรุ่ง
๒.	น.ส. เพ่าพิพิธ จำปาเทศ	ความคิดเห็นของกลุ่มชนบางอาชีพ ต่อบทบาทของศษร์ไทย	อ. อุทุมพร ทองอุ่นไทย
๓.	น.ส. พจนนา ว่องทรงกุล	การเปรียบเทียบ การประกอบอาชีพ ของบัณฑิตและบัณฑิตเกียรตินิยมจากผลงานกรรมมหาวิทยาลัย	อ. วรรณ ปุรุมโชค

ลำดับ	รายชื่อนักศึกษา	หัวข้อวิทยานิพนธ์	อาจารย์ผู้ควบคุม
๑.	สาขาวิชาวิจัยการศึกษา นายสมบูรณ์ สุริวงศ์	กิริยาร่วมทางวาจา ในห้องเรียน กับ ผลสัมฤทธิ์วิชาคณิตศาสตร์ในชั้นประถมศึกษาปีที่เจ็ด	อ. ธีระชัย ปูรณะโชติ
๒.	น.ส. ชูศรี พวรรณเชษฐ์	ความสนใจวิชาชีววิทยา ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย	อ. เยาวดี วงศ์ชัยกุล
๓.	น.ส. มยุรี ศรีชัย	ระดับการรับหนังสือของผู้อ่อนการศึกษาผู้ใหญ่ระดับสอง	อ. โกวิท วรพิพัฒน์
๔.	น.ส. สมทรง อัคคากุล	ระดับการรับหนังสือของผู้สำเร็จการศึกษาจากโครงการแก้ไขการไม่รู้หนังสือแบบเบ็ดเตล็ด	อ. โกวิท วรพิพัฒน์
๕.	น.ส. สิริพร ชินวงศ์	ความสนใจระหว่างความต้องการสอนและสมฤทธิ์ผลวิชาชีววิทยา	อ. ธีระชัย ปูรณะโชติ
๖.	น.ส. พวงรักน์ ทวีรัตน์	ลักษณะบุคลิกภาพ และ ผลสัมฤทธิ์ ของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค	อ. วรรณา ปูรณะโชติ
๗.	สาขาวิชาประถมศึกษา		
๑.	น.ส. เรthr แหวนเกตุ	การสร้างบทเรียนแบบโปรแกรมเรื่อง “มนูก ลมทะเล” สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่เจ็ด	อ. ทิศนา แรมณณี
๒.	นางชูศรี สนิทประภากร	การสร้างบทเรียนแบบโปรแกรมเรื่อง “การนวดบุคคลส่วน” สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ห้า	ผศ. นิรนดา สวัสดิบุตร
๓.	น.ส. เยาวพา เกษะคุปต์	พฤติกรรม การก่อสัมพันธ์ สำหรับ การสอน ในระดับประถมศึกษา	อ. ทิศนา แรมณณี

ที่	รายชื่อนักศิษย์	หัวข้อวิทยานิพนธ์	อาจารย์ผู้ควบคุม
๔.	น.ส. วีณา อังกะนานวิน	การฝึกอบรมผู้ช่วยครูสอนเด็กชาวเขาในการสอนวิชา วิทยาศาสตร์	อ. รุจิระ สุวรรณ์ไพบูลย์
๕.	นายจำลอง พัฒนาเวช	การฝึกอบรมผู้ช่วยครูสอนเด็กชาวเขาในการสอนวิชา สุขศึกษา	ผศ. สุชาติ โสมประยูร
๖.	นางสุภาวดี บัญญากาส	การสร้างบทเรียนแบบโปรแกรมเรื่อง “ตัวหารร่วม มาก” สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่หก	อ. มุกดา เกรงฉันบุตร
๗.	นายยิ่งยง ทันណณี	การสร้างบทเรียนแบบโปรแกรมเรื่อง “ปลา” สำหรับ ชั้นประถมศึกษาปีที่หก	อ. ชัยยงค์ พรมวงศ์
๘.	น.ส. ภานุนา สันธนะสุข	การสร้างบทเรียนแบบโปรแกรมเรื่อง “อุณหภูมิและ เทอร์โมมิเตอร์” สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่หก	อ. รุจิระ สุวรรณ์ไพบูลย์
๙.	เรืออากาศโทเทออดสกุล ยุทธานนท์	การศึกษาเปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านหนังความ ที่มีเครื่องหมายวรรคตอน กับบทความที่ไม่มีเครื่อง หมายวรรคตอนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่เจ็ด	ผศ. คำไฟ สุวิริกุล
๑๐.	น.ส. นิตยา วิศวกรรมการร้อย	การสร้างบทเรียนแบบโปรแกรมเรื่อง “ตัวสะกดภาษา ไทย” สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒	อ. ทิศนา แคมมณี
๑๑.	น.ส. เสริมศรี ญาณะขาวี	การฝึกอบรมผู้ช่วยครูสอนเด็กชาวเขาในการสอนวิชา อ่านภาษาไทย	ผศ. กิติยาดี บุญชื่อ
๑๒.	นายพิเชษฐ์ กรีวารกุล	การสร้างบทเรียนแบบโปรแกรมเรื่อง “การเปลี่ยน สถานะของสาร” ชั้นประถมศึกษาปีที่เจ็ด	อ. ทิศนา แคมมณี
๑๓.	น.ส. ภัทร์า ฤทธานนท์	การฝึกอบรมผู้ช่วยครูสอนเด็กชาวเขาในการสอนวิชา การเขียนภาษาไทย	อ. พูนสุข บุณย์สวัสดิ์

ที่	รายชื่อนักศึกษา	หัวข้อวิทยานิพนธ์	อาจารย์ผู้ควบคุม
๑๔.	เรืออากาศตรี เลิศิน แสงมั่น	การสร้างบทเรียนแบบโปรแกรมเรื่อง “การคุณและการหารเชษส่วน” สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ห้า การฝึกอบรมผู้ช่วยครูสอนเด็กชาวเข้าในการสอนวิชาคณิตศาสตร์	อ. ปทีป. เมราคุณวุฒิ
๑๕.	นายบุญปจก วงศ์สุวรรณ	การฝึกอบรมผู้ช่วยครูสอนเด็กชาวเข้าในการสอนวิชาคณิตศาสตร์	อ. วรรณา ศิริโชค
๑๖.	นายชัยบุรี เดียรสวัสดิ์กิจ	การฝึกอบรมผู้ช่วยครูสอนเด็กชาวเข้าในการสอนวิชาภาษาพัฟและการพูดภาษาไทย	ค. คำปีพ สุจาริกกุล
๑๗.	นายจรุญ จ้วนาน	การฝึกอบรมผู้ช่วยครูสอนเด็กชาวเข้าในการสอนวิชาสังคมศึกษา	รศ. สุมน ออมรวิตันน์
สาขาวิชาโสตทศัณศึกษา			
๑.	น.ส. ยุวนุช บัวสุขประชา	บัญหาการบริหารงานศูนย์ໂຄกทัศนศึกษาของวิทยาลัยครุในภาคกลางของไทย	อ. สมพงษ์ ศิริเจริญ
๒.	ร้อยตรีธรรมรงค์ บุญสอน	การทดลองสอนการประดิษฐ์ตัวอักษรในวิชาโสตทศัณศึกษาโดยใช้ภาพพยนตร์แบบล้ำพ ๘ มิติดิเมตร การใช้ภาพในการสอนศัพท์ภาษาไทยในโรงเรียนชนบทชั้นประถมศึกษาตอนต้น	อ. สุนันท์ บังมากม
๓.	น.ส. เวิงลักษณ์ มหาวิจิราภรณ์		ผศ. ศุภาร สุวรรณศรัย
๔.	นายวิชัย มงคลชลกุล	การเปรียบเทียบการสอนวิธีทำหุ่นจำลอง ผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมโดยใช้โปรแกรมพัล์มล็อปและการสาธิต การสร้างบทเรียนแบบโปรแกรมเรื่อง “เปลือกโลก” ชั้นมัธยมศึกษาปีที่หนึ่ง	ผศ. ศุภาร สุวรรณศรัย
๕.	น.ส. ประไพพรัตน์ ศิริกรีชรชัย		ศ. สำเภา วรากุร
๖.	นายพิชัย สันตภิรมย์	ความคิดเห็นในการใช้อุปกรณ์การสอนของครูอนุบาลโรงเรียนราชภัฏในกรุงเทพมหานคร	ผศ. กิติยศ บุญชื่อ

ก	รายชื่อนิสิต	หัวข้อวิทยานิพนธ์	อาจารย์ผู้ควบคุม
๗.	น.ส. วนิดา นีมเสมอ	การสอนวิชาชีววิทยาแก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่สี่ ในห้องเรียนแบบศูนย์การเรียน	อ. ชัยยงค์ พรมวงศ์
๘.	น.ส. อุทัย ผ่องสวัสดิ์	ความคิดเห็นของครูและนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา ในภาคกลาง เกี่ยวกับโครงการโรงทักษ์โรงเรียนของกระทรวงศึกษาธิการ	อ. ชัยยงค์ พรมวงศ์
๙.	นายบุญเลิศ ดาครี	การสร้างและการใช้ภาพยินต์ในการสอนวิทยาศาสตร์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น	อ. ชัยยงค์ พรมวงศ์
๑๐.	น.ส. จุฬาภิญ บุณยทรรศน์	ประชามติในเขตกรุงเทพมหานครเกี่ยวกับรายการวิทยุ เพื่อการศึกษาประชาชนศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา โครงการศูนย์ สสอท กศช สำหรับ สถาบันบัณฑิต พัฒนบริหารศาสตร์	อ. วิจิตร ภักดีรักัน
๑๑.	นายสมภพ ใจจนพันธ์	ปัญหาการใช้โทรศัพท์มือถือเพื่อการสอนในมหาวิทยาลัยรามคำแหง	ศ. สำราญ วรรากุร
๑๒.	น.ส. เนาวรัตน์ แสงโชติไกร	การสร้างวัสดุกราฟิกประกอบรายการ โทรทัศน์ศึกษา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาระดับที่ ๖	อ. ชัยยงค์ พรมวงศ์
๑๓.	นายบียะชาติ แสงอรุณ	การสอนวิชาถ่ายรูปเป็นรายบุคคล โดยใช้ สไลด์เทป เสียง	อ. ชัยยงค์ พรมวงศ์
๑๔.	ร้อยโทสมศักดิ์ เมตไตรพันธ์	การสอนวิชาถ่ายรูปเป็นรายบุคคล โดยใช้ สไลด์เทป เสียง	ศ. สำราญ วรรากุร
๑๕.	น.ส. มนต์กิพย์ ดวงเด่น	โครงการเสนอแนะเพื่อจัดตั้งศูนย์ โทรทัศน์การศึกษา สำหรับมหาวิทยาลัยในประเทศไทย	ศ. สำราญ วรรากุร

ที่	รายชื่อนิสิต	หัวข้อวิทยานิพนธ์	อาจารย์ผู้ควบคุม
๑.	นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ นางชาลินี นิธินันท์	การควบคุมงบประมาณ แผ่นดินของประเทศไทยใน ทางกฎหมาย การใช้เหตุผลในทางกฎหมาย ความรับผิดเพื่อละเมิดในการกระทำการของตนเอง สิทธิของคนต่างด้าวในประเทศไทย ความรับผิดในค่าภาษีขาเข้าตามกฎหมายคุ้มครอง “ปัญหาการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนโดยสหประชาชาติ”	อ. อิสระ นิติทัณฑ์ประภาศ
๒.	นายวิชา มหาคุณ		อ. ฐานินทร์ กรัยวิเชียร
๓.	นายวิชา มั่นสกุล		อ. คง ภาไชย
๔.	นายสุจินร์ ชัยมังคลานนท์		อ. คง ภาไชย
๕.	นายโชคชัย ฤลประภา		นายสนั่น เกตุทักษ์
๖.	นายกุลพล พลวน		ศ. ฉักร เกรเมธบุตร
	นัญชีมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบัญชี		
๑.	น.ส. อรสา เกียรติยิ่งวงศ์	การส่งเสริมการลงทุนในอุตสาหกรรมขนาดย่อม หลักเกณฑ์และวิธีการในการประเมินราคาที่ดิน การศึกษาโครงสร้างของเงินทุน ในธุรกิจขนาดกลาง ในประเทศไทย	อ. สุภาพรรณ วงศ์นาการ์
๒.	น.ส. ศศิธร ปราวนานาถกี้		อ. มาโนช พราพิบูลย์
๓.	น.ส. ธรรมรงค์ ศุภมงคล		อ.ม.ร.ว. สุชาติจันทร์ ประวิตร
๔.	นางpermฤทิ สุทธิวงศ์	การควบคุมภายในของกิจการอุตสาหกรรมใน ประเทศไทย	อ. จินกรัตน์ บุนนาค
๕.	น.ส. สมทรง คำข่าย	มาตรฐานในการกำหนดอัตราค่ากระแสไฟฟ้า	อ. จินดา วัฒนัย
๖.	น.ส. อนุกร พงศ์พูนสุขกิริ	การควบคุมและการประเมินผลค่าใช้จ่ายในการโฆษณา และการส่งเสริมการขาย	อ. ปรีดา จันทร์เรืองเพ็ญ

ที่	รายชื่อนิสิต	หัวข้อวิทยานิพนธ์	อาจารย์ผู้ควบคุม
๑.	สาขาวิชาการบัญชีทั่วไป น.ส. สุวรรณี สูงสว่าง	ทั้งทุนการผลิตในยาแห้งในภาคเหนือของประเทศไทย	อ. บุญยงค์ พิพิธโส
๒.	น.ส. ปราณี สมบติศิริ	การควบคุมการบริหารเงินในประเทศไทย	อ. นันทน์ กิจชาลักษณ์
๓.	น.ส. ดวงดี แพกยานันท์	เกณฑ์การให้สินเชื่อการเกษตรของสถาบันการเงินในประเทศไทย	อ. ประสงค์ ประเสริฐกิตติ์
๔.	น.ส. กรองกาญจน์ รุจิพันธุ์	การลงทุนทางด้านเกษตรกรรมของธนาคารออมสิน	นายปริญญา วันชุเพลา
๕.	น.ส. มุกดา วิโรจน์พัฒนาวงศ์	การพิจารณาให้สินเชื่อแก่กิจการอุตสาหกรรมของสถาบันการเงิน	รศ. สังวร บัญญาคิลิก
๖.	น.ส. เพ็ญ พันธุ์มโนถะ	บทบาทของบริษัทเงินทุนต่อการพัฒนาตลาดเงินทุน	อ. แก่นสาร สันตะกุล
๗.	นายสามารถ บูรณ์วัฒนาโชค	บัญหาในการบริหารงานธนาคารพาณิชย์ตามพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. ๒๕๐๕	อ. อัญชลี ขาวุฒิกา
๘.	น.ส. พรวิพิทย์ สถาลีดารัตน์	การตรวจสอบภายในและวิธีปฏิบัติในประเทศไทย	อ. วันนี พวรรณเชษฐ์
๙.	น.ส. พิศมัย ศรีเจริญ	การตัดสินใจลงทุนในสินทรัพย์ประจำของธุรกิจประกอบอุตสาหกรรม	รศ. สังวร บัญญาคิลิก
๑๐.	นายภูเบศwar ภูมิพันธ์ชล	ปัญหาการพัฒนาตลาดทุนในประเทศไทย	อ. ศุภวิริย์ แก้วเจริญ
๑๑.	น.ส. วรัญญา กนกสุวรรณ	ปัญหาในการรับซื้อลด และการขายลดทั่วเงินของธนาคารพาณิชย์	อ. เสนียร ลิงท์เจริญ
๑๒.	น.ส. ปราณี ฉัตรไพบูลย์วัฒน์	การให้ความช่วยเหลือทางการเงินของธนาคารพาณิชย์เกี่ยวกับเล梧เทอร์ของเครกิต	อ.ม.ร.ว. ไชยวัฒน์ ไชยันก์

ที่	รายชื่อนิสิต	หัวข้อวิทยานิพนธ์	อาจารย์ผู้ควบคุม
๑.	นางนิษัยเตาสตรอมหวานดัชติ สาขาวิชาบุคลากรและการตลาด น.ส. สุรัชนา พงศ์อ่อนนนท์	การดำเนินงานในการให้สินเชื่อการเกษตรของสหกรณ์ การเกษตร อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์พื้นเมืองในประเทศไทย	อ. สุกชัย มนัสไพบูลย์
๒.	นางจันทนาทิพ วชิรารามบูรณ์		อ. จินทนากุญจน์
๓.	สาขาวิชาสถิติ		
๔.	นายเอก พึงผลพูด	การใช้เทคโนโลยีทางสถิติวิเคราะห์เหตุการณ์เกี่ยวกับ เพลิงไหม้ในกรุงเทพมหานคร	อ. นิยม ปุราคำ
๕.	น.ส. ผกาวดี ศิริรังษี	การวิเคราะห์ระบบการให้บริการในแผนกชูเปอร์- มาเก็ตของห้างสรรพสินค้าในกรุงเทพมหานคร	อ. นราศรี ผดุงชีวิต
๖.	นางกิพวรรณ วุฒิสาร	การพยายามปรับเปลี่ยนการใช้โทรศัพท์ในเขตกรุงเทพมหานคร	อ. นิยม ปุราคำ
๗.	น.ส. วรรณา โนนิชชัยวัฒน์	การประเมินทางสถิติความต้องการกำลังคนในประเทศไทย	อ. โสภา ใจนันดรินทร์
๘.	ร.อ. บัญญา เสียงเจริญ	การใช้ระเบียบวิธีสถิติกับปัญหาการดำเนินงานอากาศ ในกองทัพอากาศไทย	อ. นิยม ปุราคำ
๙.	เรืออากาศเอก อุทิศ แก้วโภภาน	การสร้างแบบจำลองทางสถิติเพื่อการวิเคราะห์ความ หนาแน่นของการจราจรทางอากาศ ณ ท่าอากาศยาน กรุงเทพฯ	อ. นิยม ปุราคำ

ที่	รายชื่อนิสิต	หัวข้อวิทยานิพนธ์	อาจารย์ผู้ควบคุม
๑.	เกลื้อศึกษาสมรรถนะบัตเตอร์ สาขาวิชาจุลชีววิทยา น.ส. อรพิน พุทธิชัย	Evaluation of Preservatives in Various Forms of Liquid Preparation	ผศ. พิส瓦ท ทุกิยะโพธิ
๒.	รัฐศึกษาสมรรถนะบัตเตอร์ สาขาวิชาการปักครอส		
๓.	นายทวี ชีรธรรม์เสรี	สถานภาพทางกฎหมายของชาวจีนในประเทศไทย	อ. ยำพน นะมาตร์
๔.	นายสมเชื้อ ทพวงศ์กร	การถือการร้ายคอมมิวนิสต์ (ศึกษากรณีข้ามเงินบ้าน นาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี)	ผศ. สุจิตร บุญบงการ
๕.	นายสภา จันทสาโร	การฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังในประเทศไทย	นายทวี ชีรธรรม์
๖.	นายวรวิทย์ โรมนพานิช	การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและผลสะท้อนที่ มีต่อการปฏิรูปที่หน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร	ผศ. พงศ์เพ็ญ ศกุนกลางยัย
๗.	นายประภิจ ประจันบีจันึก	การ ปรับปรุง และ ส่งเสริม ป้อง防 เนาะ ให้เป็น โรงเรียน ราชภัฏสอนศาสนาอิสลาม	รศ. พัทยา สายหุ้
๘.	ร.ต.ก. คงไชย แสงประดับ	การศึกษาเชิงเบรียบเทียบพระราชการเมืองไทย ศึกษา ^{เจ} เฉพาะกรณีพระราชสมเด็จนองนังค์กิตลาภับพระราชสหประชากรไทย	รศ. กระมล ทองธรรมชาติ
๙.	นายวีระศักดิ์ อนันต์มงคล	บัญหาความสัมพันธ์ ระหว่างองค์การ ของรัฐบาลไทย (ศึกษาเฉพาะการพัฒนาชนบท)	ศ. เกษม สุวรรณกุล
๑๐.	นายรุ่ง สพสมัย	การบริหารงานบุคคลของสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์ ประยุกต์แห่งประเทศไทย	ศ. เกษม สุวรรณกุล

ที่	รายชื่อนิสิต	หัวข้อวิทยานิพนธ์	อาจารย์ผู้ควบคุม
๙.	นายวงศ์ เลิศไฟกาน	วัฒนธรรมการเมือง : การศึกษากรณีเฉพาะรายเกี่ยวกับความคิดเห็น ของนิสิต บีสุกุลทัย จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัยที่มีต่อฐานะและบทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนผลลัพธ์ทั้งทางการเมืองของรัฐประหาร พ.ศ. ๒๕๘๐ ผลลัพธ์ทั้งหมดของการนับถือ พ.ศ. ๒๕๗๕ ที่มีต่อกระบวนการเมืองในช่วงระยะเวลา พ.ศ. ๒๕๗๕ ถึง พ.ศ. ๒๕๘๕	ผศ. สุจิท บุญบงการ
๑๐.	นายสุชน ตันติกูล		ผศ. พงษ์เพ็ญ ศักดิ์กาภัย
๑๑.	นายเจษฎา อุรพิพัฒนพงศ์		ผศ. พงษ์เพ็ญ ศักดิ์กาภัย
๑๒.	น.ส. กัทรียา สุนะโน	บทบาทของโรงเรียนการประชาสัมพันธ์ในการพัฒนาเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ของรัฐ	ศ. เกษม สุวรรณกุล
๑๓.	นายวีระ รอดเรือง	การพัฒนาข้าราชการฝ่ายปกครอง ของวิทยาลัยการปกครอง กรมการปกครอง : ศึกษาเฉพาะกรณีการพัฒนานักศึกษาโรงเรียนนายอำเภอ	ศ. เกษม สุวรรณกุล
๑๔.	นายเสถียร ห้อมขาว	การบริหารงานบุคคลขององค์กรที่ตั้งใหม่ : กรณี มหาวิทยาลัยรามคำแหง	ศ. เกษม สุวรรณกุล
๑๕.	สาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ร้อยเอก ปรีดา ผูกพันธ์	นโยบายต่างประเทศของไทยระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๗๓ - ๒๕๘๘	รศ. ธรรมดล ทองธรรมชาติ
๑๖.	น.ส. เยาวมาลัย จุฑาทอง	นโยบายต่างประเทศของไทย (พ.ศ. ๒๕๘๒ - ๒๕๘๘)	ศ. สมศักดิ์ ชูโถ
๑๗.	น.ส. กุลสักha เกษมนุชช	บทบาทของธนาคารโลกในการ พัฒนาเศรษฐกิจของไทย	ศ. ประชุม ใจมลาย

ที่	รายชื่อนิสิต	หัวข้อวิทยานิพนธ์	อาจารย์ผู้ควบคุม
๑.	วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาฟิสิกส์ นายประสาท สีบัว	การวิเคราะห์ปริมาณ โภบอต์ ในถ้า โดยวิธีนิวเคลียน แยกตัวเรือน	รศ. วิชัย หอยกม
๒.	นายปรีชา เทียนสมประสุก น.ส. ยพา วนิชชัย	การกระจายของนิวเคลียนจากทัวร์ดำเนินคณิตศาสตร์ในน้ำ "A Study of Solar Prominences"	รศ. วิชัย หอยกม
๓.	นายวิรัช ควระพิทยากุล	การวัดความกว้างเฉลี่ยของรอยของอนุภาคพลังงานท่า ที่มีเลขอะทอมจาก ๑ ถึง ๕ ในนิวเคลียร์อิมัลชัน	ศ. ระวี ภาวีໄล
๔.	น.ส. อรพินท์ วิภาสุรอมฤต	Path Integral Theory of the Effective Mass of Polarons	อ. ถาวร สุทธิพงษ์
สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ศาสตร์			
๑.	นายนิคม ไวยรัชพานิช	"ระบบการจ่ายเงินของรัฐบาล"	รศ. อิทธิพล ผดุงชีวิৎ
๒.	นายสมเนช วัชระชัยสุรพล	การสร้างตัวเลขสี่มุ่งโดยใช้กรัมวิธีทางคอมพิวเตอร์	รศ. อิทธิพล ผดุงชีวิৎ
๓.	นายวิชาญ เดิมวิภาตระกูล	การออกแบบและพัฒนาอลูมิกเก็ท	รศ. อิทธิพล ผดุงชีวิৎ
๔.	นางสาวอาภากร ศุนทร์ จำประไพบูลย์	การใช้เครื่องคำนวณอีเลกตรอนิกช่วยแก้ปัญหาของ ฝ่ายเสนาธิการในกองทัพอากาศ	อ. สมควร บุญมินเนนท์
๕.	นายประสาท อร่วมกุล	การออกแบบ วงจรเครื่องคำนวณอีเลก โทรนิกชนิด เล็ก	รศ. อิทธิพล ผดุงชีวิৎ
๖.	นายมรกต ฤทธิ์ธรรม	การใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ช่วยลงทะเบียนเรียน ใน มหาวิทยาลัยรามคำแหง	ศ. พล.อ.ก. พิสุทธิ์ ฤทธาคนี
๗.	นายประเสริฐ รักนะรัตน์	การพยากรณ์ความต้องการทางการศึกษา	รศ. อิทธิพล ผดุงชีวิৎ
			อ. สมควร บุญมินเนนท์
			อ. สมชาย ทيانยง
			อ. นารกิริ ผดุงชีวิৎ

ที่	รายชื่อนิสิต	หัวข้อวิทยานิพนธ์	อาจารย์ผู้ควบคุม
๑.	สาขาวิชาคณิตศาสตร์		
๑.	นางสมใจ อรุณศรีโภษณ	A Mathematical Calculation of the Electric Field due to a Moving Charge	R.H.B. Exell
๒.	นายชัมนา สุนทราราม	An Application of Distributions to Potential Theory “ทฤษฎีเกี่ยวกับฟีกซ์พ้อยน์ท สำหรับพั่งชั้นชนิด non-equisigned”	อ. ไสว นวลกรณ์
๓.	นายกนก เอกไถ夷เจริญ		อ. ไสว นวลกรณ์
๔.	นายธีรวัฒน์ นาคบุกร	Fourier Transforms and Potential Theory	อ. ไสว นวลกรณ์
๕.	น.ส. วนิดา เทมะกุล	The Constructions of Orthogonal Latin Squares	ผศ. วิรุฬห์ บุญสมบต์
๖.	น.ส. พัฒนา โชคพิพานิช	Some Fixed Point Theorems	Calvin F.K. Jung
๗.	น.ส. พรพรรณ แย้มกลิน	Limit Distributions of Sums of Certain Families of Dependent Random Variables	อ. เพ่องถดา จัง
๘.	น.ส. ทรายาศนีย์ จันทรสมบตี้	A Statistical Model for the Turbulent Motion of Smoke from a Continuous Source	อ. วิรุฬห์ บุญสมบต์
	สาขาวิชาสังคมวิทยา		R.H.B. Exell
๑.	น.ส. อรุวรรณ สักยาลัย	ระดับเงินไซม์อาร์เจเนส และออร์ธินทรานส์การบ่มีเลสในความหลากหลาย บูไฟเมล่าโนสติกกัต ขณะมีเมกานอร์ฟอร์ซีส	ผศ. พ得益 บุญประกอบ
๒.	นายไพบูลย์ ศิทธิกรกุล	การศึกษาชนิดของปลาหมึกในอ่าวไทย	ผศ. กัมพล อิศรางกูร ณ อยุธยา
	สาขาวิชาชีววิทยา		
๑.	น.ส. ชุมสาย สมพงษ์	การเจริญเติบโตขั้นก้าวของเอมบริโอของปลาகட	ผศ. พ得益 บุญประกอบ

ที่	รายชื่อนิสิต	หัวข้อวิทยานิพนธ์	อาจารย์ผู้ควบคุม
๒.	น.ส. วีระวรรณ จุลเกشم	ผลของการให้ยาโนโนเอมีน์ บาง ชนิด ในหนูขาวตัวเมียแรกเกิดที่มีต่อคิฟเฟอเรน ชีโอซัน ของสมองส่วนไข่ปอดตามสัดส่วนคุณภาพการสืบพันธุ์	ผศ. น.ร.ว. พุฒิพงษ์ วรรุณิ
๓.	น.ส. สาลิกา เย็นอาการ	การศึกษาปริมาณของทอง แดง ในน้ำคลุกระยะต่าง ๆ ของวงลีบพันธุ์ของหนูที่ได้ห่วงทองแดง	ผศ. สุกสนอง พาณิรุก
๔.	น.ส. อณรา ช้างทรัพย์	ผลของโภนาโค โกรพินและโกรธอร์โนนที่มีต่อกลไกย้อนกลับช่วงสั้นในหนูขาวที่ยังเติบโตไม่เต็มวัย	ผศ. น.ร.ว. พุฒิพงษ์ วรรุณิ
สาขาวิชาเคมี			
๑.	น.ส. ปริยา วิริyanนท์	A Study of Iron (III) Chloride Complex from Hydrochloric Acid Solution by Solvent Extraction	ผศ. พลักษณ์ บรรพนันทน์
๒.	น.ส. ชุติมา ภัสดราภุณ	A Study of the Azo Dye as a Sensitive Metallochrome for Scandium	อ. ศุภชัย ใช้เทียนวงศ์
๓.	น.ส. ศริตรภารณ์ ชูครรชี	A Study of the Orthohydroxyazo Compound as a Metallochromic Reagent for Beryllium	ผศ. ศิริ ไวโรทัย
๔.	นายพิพัฒน์ การเที่ยง	สูตรโครงสร้างของสารเททรา ไซคลิกเทอร์พีน ที่มีอยู่ในใบประยงค์บ้าน	ศ. เทพ เชียงทอง
๕.	น.ส. มาลี คงกรรักัน	Isotopic Exchange of Dichlorobisethylenediaminerhodium (III) Chloride in 20% Ethylalcohol	อ. รศนา อัช查กิจ
๖.	น.ส. นภาพร ไกละสุก	A Study of Interference of Alkali Metal Analyses in Atomic Absorption Spectroscopy Jean Kronberg	

ก	รายชื่อนักต	หัวข้อวิทยานิพนธ์	อาจารย์ผู้ควบคุม
๑.	นายไสวณ เรืองสำราญ	สารประกอบโลหิตินอยด์จากทันหนอนทรายมาก	ก. เทพ เชียงทอง
๒.	นางพักร์พรัช แสงดี	แลก替ก็อชิกดี ไฮโครเจนส์ ไฮโซเอน ไฮม์ในroc กัลมาเน็อหัวใจทราย	อ. ประใจศิริ เปล่งวิทยา
๓.	น.ส. นัยนา ศรีควรฤทธิ์	การ สกัด และ หาปริมาณ ของ ธาตุ ruthenium จาก ทราย โนนา ไซต์ ใน ประเทศไทย	ผศ. แม้น ออมรสิทธิ์
๔.	น.ส. รักนา สินธุภัก	การวัดกูที่ในชิงชอร์โนนค่วยวิธีเด็กิโอยิมูโนนแนสเสย์ และ การวัดปริมาณความเข้มข้นของกูที่ในชิงชอร์โนน ในรอบเดือนของสกอร์ที่ปักคิ	รศ. กำจัด มงคลกุล
๕.	น.ส. สดใส บางสมบุญ	การวัดปริมาณเอตโตรเจน ในน้ำสภาวะของสกอร์ ไทยที่ไม่ตั้งกรรภ์และผลของยาคุมกำเนิด	รศ. กำจัด มงคลกุล
๖.	น.ส. สมบูรณ์ แก้วปีนทอง	A Comparative Study on the Use of Acid and Alkaline Methods in the Extraction of Thorium from Thai Monazite Sand	อ. บรรพกิจ ชัยวัฒนา
๗.	น.ส. อุ่นวรรณ ทั้งคงจิตร	การสกัดสารประกอบอินทรีย์จากใบพังพวยฟรัง	ผศ. พีรวรรณ พันธุ์วนนา
๘.	น.ส. สุดา เกียรติกำจารวงศ์	การคึกษาคุณสมบัติรีดักชั่นของเกลือแทลเลี่ยน	ผศ. ศักดิ์ษณ์ บรรพนันทน์
๙.	น.ส. แணงน้อย อัชฌานนิกิตร	Isotopic Exchange of Trans-Dichlorobisethylenediaminerhodium (III) Chloride in Aqueous Solution	อ. สุชาดา ชินะจิตร
๑๐.	น.ส. ศิริรัตน์ หออมพวันวงศ์ สาขาวิชาพฤกษาศาสตร์	A Study of Redox Reactions in Non-Aqueous Media I: Tl ³⁺ /Tl ⁺ System in Glacial Acetic Acid	ผศ. ศักดิ์ษณ์ บรรพนันทน์
๑๑.	น.ส. ศุชาดา ขาวละเบี้ยด	การใช้กระบวนการสำหรับเก็บเลือดเพื่อหาเชื้อแบคทีเรีย-อินซิบชันแอนทิสำหรับโรค Dengue	ผศ. น.พ. ศิลป์ เย็นบุตร อ. นลิน นิตยอนุบาล

ที่	รายชื่อนิสิต	หัวข้อวิทยานิพนธ์	อาจารย์ผู้ควบคุม	อัมด
๒.	นายเล็ก ทองกัน	การศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง ตามลำดับขั้น ของ เอฟไบโรไซค์ และ บางส่วน ของ โอลูของ กน ทิสอ ทะเด	อ. จิตาภรณ์ สาครินทร์	
๓.	น.ส. กัญญา ไชยเจริญ	การใช้สาร โกลชิซีนเพื่อชักนำให้เกิดโพลีพอกอยค์ ของเก็นโกรบอุ่น	ผศ. ถาวร วัชราภัย	
๔.	วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิศวกรรมสหกิจการ นายสุรพล จันทร์น้อย	การกำจัดต้นน้ำเสียจากบ่อการระบายใช้คิดพื้นเชอร์ The Treatment of Sugar Waste by the Oxidation Pond Modification Process	ผศ. สุวินทร์ เศรษฐมนิท	
๕.	นายชาญณรงค์ รักษกุลชน	The Treatment of Dairy Waste by the Activated Sludge Process	ผศ. วิวรรธน์ บ៉ែមារិត	
๖.	นายวิรัช โรมนกุล	การกำจัดเหล็กในน้ำบาดาลโดยวิธีไฟฟ้า	ผศ. วิวรรธน์ บ៉ែមារិត	
๗.	นายมนตรี อุทัยภัตราภูร		ผศ. สุวินทร์ เศรษฐมนิท และ ก. สุวรรณ แสงเพชร	
๘.	นายวัฒนา ยุกแคน	การใช้ด่างหันนมกำจัดเหล็กในการผลิตน้ำประปา	ผศ. สุกขา จำปา	
๙.	สาขาวิชานิวเคลียร์เทคโนโลยี นายวิรัช พิริยะเสถียร	การติดตามทดสอบแท่งเชือเพลิงชำรุด ของเครื่องปฏิ- กรณ์เพรมาณู	รศ. วิชัย หโย肯	
๑๐.	น.ส. สุนันทา ภัทรชาคร	การกระจายของนิวตรอนความเร็วสูง และความเร็วต่ำ รอบ ๆ เครื่องปฏิกรณ์เพรมาณู	รศ. วิชัย หโย肯	
๑๑.	นายปรีชา การสุทธ์	การวิเคราะห์ปริมาณไบรอนในอากาศโดยวิธีนิวตรอน แอคติเวชั่น	รศ. วิชัย หโย肯	

ก.	รายชื่อนิสิต	หัวข้อวิทยานพนธ	อาจารย์ผู้ควบคุม
๔.	น.ส. กัลยา ไทยจงรักษ์	การศึกษาเรื่องการหาปริมาณ เอทีพี ในเม็ดเลือดแดง และการสกัดกันของเม็ดเลือดแดงในสมองของลิงที่เป็นไข้จับสั่น	น.พ. สุวิทย์ อารีกุล
๕.	น.ส. มัทนา ปavageทีปะเสน	ศึกษาถึงการใช้คินและแร่ธาตุต่าง ๆ ชนิดเพื่อการขัดจักษุของเหลวภูมันตรังสี	ร.อ. สุชาติ มงคลพันธุ์ ร.น.
๖.	น.ส. วันทนna ภิญญาภัณ	การศึกษา ระดับกรดโพลิคในชีริวัม และการคุ้นชิมกรดโพลิคในผู้ป่วยโรคต่าง ๆ	น.พ. สุวิทย์ อารีกุล
สาขาวิชาวิศวกรรมไฟฟ้า			
๗.	นายไชยันันท์ บุญยะอนุสรณ์	Discrete Cross-Correlation Method Using Digital Computer in Linear System Identification	อ. เทียนชัย ประคิสสถาณ
๘.	นายสมชาย จิกะพันธุ์กุล	A Study of Linear System Identification	อ. เทียนชัย ประคิสสถาณ
สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์			
เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ		อิทธิพลของอีก一方ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยเฉพาะที่ประเทศไทย	ศ. ประชุม ใจมจาย
๙.	นายสนั่นชาติ เทพหัสดิน ณ อยุธยา		
สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์			
๑.	นางนวลทิพย์ ภาณุ	บทบาทของตลาดทุน ในการ พัฒนาเศรษฐกิจ ของประเทศไทย	อ. ศุภรรย์ แก้วเจริญ

ที่	รายชื่อนิสิต	หัวข้อวิทยานิพนธ์	อาจารย์ผู้ควบคุม
๒.	น.ส. นาถฤทัย ศรีภู่วรรณ	วิจัยการของโครงสร้างการค้าระหว่างประเทศไทยและประเทศญี่ปุ่น	ผศ. ฉัตรพิพิชญ์ นาถฤทัย
๑.	สังคมวิทยามหาบัณฑิต นายเวทย์ ธนาปจัย	การศึกษาเปรียบเทียบการเบี่ยงเบนสืบอิทธิพลและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลของประชากรในเขตเมืองและชนบท	รศ. บำรุงสุข สินทามา
๒.	น.ส. เบญจนา จิรภัทรพิมล	ความมุ่งหวังในเรื่องอาชีพของนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ชั้นบัณฑิต ๑ และชั้นบัณฑิต ๔	อ. สุชาติ ประเสริฐรัตน์
๓.	นางสุพัตรา เพชรมนุน	ระบบชนชั้นทางสังคมกับโรคจิต	ศ. ประเสริฐ แย้มกานนท์
๔.	นราฯอาภาตโก นกกดล คุ้มประวัติ	ความมุ่งหวังของบิความค่าในเขตชนบทไทยเกี่ยวกับการศึกษาของบุตร	รศ. วิศิษฐ์ ประจวบเน晦ะ
๕.	อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ น.ส. พูลสุข ศรีภิรมย์	การจัดทำหนังสือของห้องสมุดมหาวิทยาลัยในประเทศไทย	อ. กลิ่งมิจิท ผลายเวช
๖.	น.ส. เจนพันธ์ กอวัฒนสกุล นางพิบูลย์ศิลป์ วัชฒะพงศ์	ภาพประගบนในหนังสือไทย ห้องสมุดทางค้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในประเทศไทย	อ. กำธร สถิรภรณ์ อ. อุทัย ทุกิยะโพธิ

ที่	รายชื่อนิสิต	หัวข้อวิพากษ์นิพนธ์	อาจารย์ผู้ควบคุม
๔.	น.ส. ไฟลิน ไชยเสนะ	บัญหาการใช้หนังสือและวัสดุท้องสมุดประกอบการวิจัย วิชาการศึกษาในประเทศไทยระหว่างปีการศึกษา ๒๕๑๐ – ๒๕๑๕	ศ. สุทธิลักษณ์ อร่ามพันวงศ์
๕.	นายเฉลียว พันธุ์สุก้า	ชีวประวัติและผลงานนวัตกรรมของหลวงวิจิกร วาทการ	รศ. สุวนัน พอมรวิวัฒน์
๖.	นางประสาสนสุข ลดเม้ม	การศึกษาสภาพบัญหาและความต้องการในการศึกษา วิชาบรรณารักษศาสตร์ในวิทยาลัยครุรักษ์ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๑๘ – ๒๕๑๙	อ. สุรพันธ์ ยันต์ก่อง
๗.	นางสุพรรณี วรاثาร	ประวัติแนวโน้มไทยตั้งแต่ปลายรัชกาลที่ ๕ ถึงสมัย เปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕	ผศ. ม.ล. จ้อย นันทิวัชรินทร์
๘.	น.ส. ประภาวดี พจนานา	บทบาทของบรรณารักษ์ชาวต่างประเทศต่อพัฒนาการ ค้านห้องสมุดและบรรณารักษศาสตร์ในประเทศไทย	ผศ. ม.ล. จ้อย นันทิวัชรินทร์
๙.	นายสุวชาต หนองคำย	การศึกษาศูนย์วิชาการในประเทศไทย	อ. วนิช ศักดิเจริญ
สาขาวิชาปรัชญา			
๑๐.	นางชลธิรรยา วิเคราะห์เรือง อนันดา	การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรือง อนันดา ในพุทธปรัชญา ฝ่ายเดร瓦ก	อ. สุนทร ณ รังษี
สาขาวิชาภาษาไทย			
๑๑.	น.ส. ฉัตรยพา สวัสดิพงษ์	ค่าวาซอร์เรือง เจ้าสาวตัว นางบัวคำ	ผศ. คอมภาย นิลประภัสสร
๑๒.	น.ส. สมพร ลิ้งห์โถ	ความสมมพนธ์ระหว่างร่ายณะของวัฒนธรรม เกียรติ พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๑	อ. คัมพ์คิริ แย้มนัดดา

ที่	รายชื่อนักศึกษา	หัวข้อวิทยานิพนธ์	อาจารย์ผู้ควบคุม
๓.	นางสาวรัตน์ ดาววงศ์ สาขาวิชาประวัติศาสตร์	คำพسانและที่มาของหน่วยคำพسانในภาษาไทย	อ. กาญจนา นาคสกุล
๔.	นายฉลอง สุนทรavarunichy	ความสมมั่นใจระหว่างประเทศไทยและประเทศเยอรมัน ทั้งเก่าและใหม่ในคริสตศตวรรษที่ ๑๙ ถึงกันคริสตศตวรรษที่ ๒๐	ศ. สมศักดิ์ ชูโต รศ. ดร. เพ็ญศรี ทิฎฐิ
๕.	น.ส. พรวิรัมย์ เอียนธรรม	บทบาททางการเมืองของหนังสือพิมพ์ไทยทั้งแท่ง การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ ถึงสันสุดสิ้นศักราชที่สอง	อ. เกษม ศิริสมัพันธ์ อ. สีบแสง พรหมบุญ
๖.	น.ส. พัชรินทร์ เปี่ยมนัน្តบุรณ์	การปรับปรุงค่านักกฎหมายของประเทศไทย พ.ศ. ๒๔๑๑ - ๒๔๗๕	ศ. รอง ศิรามานนท์ และ ศ. ฐานินทร์ กรณิวเชียร
๗.	นางอุบล จิรสวัสดิ์	สภาพทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของไทยในระหว่างสังครวมโลกครองที่สอง	ศ. รอง ศิรามานนท์
๘.	นางพวงเพชร สรุติกานต์กุล	เปรียบเทียบผลงานนำเสนอถึงกระบวนการเชิงพาณิชย์ ทั้งแท่ง พ.ศ. ๒๔๓๕ - พ.ศ. ๒๔๗๕	ศ. รอง ศิรามานนท์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ที่	ชื่อผู้สำเร็จการศึกษา	หัวข้อวิทยานิพนธ์	คณะกรรมการ
๑.	นิติศาสตรมหาบัณฑิต นายกมล พัชราวนิช	การเพิกถอนการสมรสและการขาดจากการสมรส	ศ. จิตติ คงศักดิ์ ศ. หยุทธ แสงอุปัญ อ. เสนอ บุญเกียรติ อ. โพยน เลขยานนท์
๒.	นิติศาสตรมหาบัณฑิต น.ส. สุขใจ น้ำผุด	การช่วยเหลือทางการเงิน ของธนาคารพาณิชย์ในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย	อ. สังเวียน อินทร์วิชัย อ. วารี หวานนท์ อ. ประยูร จินดาประดิษฐ์
๓.	รัฐศาสตรมหาบัณฑิต นายภิรมย์ สิมเสนียร	การดำเนินงานให้ข้าราชการสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี ไปศึกษา ฝึกอบรม ดูงานและประชุม ณ ต่างประเทศ	ศ. กมล เก้าพิจิตร ร.อ. จักรา วงศ์สกุล อ. อันนท์ เกตุวงศ์ อ. ประสิน โสภณบุญ อ. ชัยกิตติ เที่ยงตรง
๔.	นายคุณิศ จันทรบุตร	การบริหารงานอาสารักษาดินแดน ในหน้าที่ของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย	ศ. กมล เก้าพิจิตร พลโท ยุทธ สมบูรณ์ อ. อำนวย สุวรรณกิจบริหาร

ที่	ชื่อผู้สำเร็จการศึกษา	หัวข้อวิทยานิพนธ์	คณะกรรมการ
๓.	นายวิพัฒน์ พลโยราช	กระบวนการเกี่ยวกับการสอบสวนทางวินัยข้าราชการ (ศึกษาเฉพาะกรณีข้าราชการกรรมการปักธง)	ศ. กมล เก้าพิจิตร อ. ชลธ ธรรมศิริ
๔.	นายบัญญา บูรณ์เดช	ปัญหาการบริหารงานประชาสัมพันธ์ของรัฐ (ศึกษาเฉพาะกรณีของกองประชาสัมพันธ์เขตลำปาง)	อ. สุกั้กต์ เที่ยงคง ศ. กมล เก้าพิจิตร อ. รักคักด์ วัฒนาพาณิช อ. อรุณวิทย์ สุวรรณกิจบริหาร อ. สุเทพ อัคตาการ
๕.	นางนันทิตาทางการทด นายชูเกียรติ บันทวนวงศ์	การดำเนินนโยบายต่างประเทศของญี่ปุ่นสมัยสงครามโลกครั้งที่ ๒.	ศ. กมล เก้าพิจิตร ศ. ไพรโรจน์ ชัยนาม อ. อรุณวิทย์ สุวรรณกิจบริหาร อ. โกลินทร์ วงศ์สรวัฒน์ อ. จารุณี สนธิรักษ์ อ. นันทวนกี้ บั้มมานนท์
๖.	เศรษฐีศรัทธาบดินทร์ นายสายัณห์ ปริวัตร	การค้าข้าวโพด และอุปสงค์ในตลาดที่สำคัญของประเทศไทย	อ. มนตรี บวสุทธิ์ อ. จินทนา สมกรพัฒ อ. โศภิด ทองปาน

ที่	ชื่อผู้สำเร็จราชการ	หัวข้อวิทยานิพนธ์	คณะกรรมการ
๒.	นายสุรชัย กล่องจิตร์	คู่การค้ากับการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย (วิเคราะห์ระหว่างปี ๒๕๐๙-๒๕๑๓)	อ. ชัย กาญจนากม อ. พิบูลย์ ลิมประภัทร อ. ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์
๓.	นายพรชัย พันธุ์วัฒนา	การขนส่งทางรถไฟและการแข่งขันกับการขนส่งทางถนนประเทศไทย	อ. ชัย กาญจนากม อ. ศิริบูรณ์ เนาว์ถินสุข อ. ประชุด ไกรเคนทร
๔.	นายสมศักดิ์ เกียรติบุตร	การพัฒนาอาชีพในนิคมสร้างตนเอง	อ. มนตรี บริสุทธิ์ อ. ประยงค์ เนตยาภักษ์ อ. วิจิตร บียารมย์
๕.	นายอanhวย ปะติเส	เศรษฐกิจการค้านำทางทราย	อ. มนตรี บริสุทธิ์ อ. พิบูลย์ ลิมประภัทร อ. สมพงศ์ ผ้ายขาวป่า
๖.	นายสาธิ ศิริเวช	อุตสาหกรรมการส่งออกกับการพัฒนาเศรษฐกิจ	อ. ชัย กาญจนากม อ. วีระพงศ์ บุญกิจพิเจริญ อ. ร.อ. สุวิทย์ ทัดพิทักษ์กุล
๗.	นางบุญรา อังภากรณ์	การประกันพืชผล	อ. มนตรี บริสุทธิ์ อ. ชัย กาญจนากม อ. ชูเกียรติ ประมูลผล
๘.	น.ส. ทักษิณ คลังทวีกุล	ภาวะเงินเพื่อของประเทศไทย (พ.ศ. ๒๕๘๔-๒๕๑๔)	อ. ชัย กาญจนากม อ. ร.อ. วิโรจน์ โอลสถานุเคราะห์ อ. อรัญ ธรรมโน

ลำดับ	ชื่อผู้สำเร็จการศึกษา	หัวข้อวิทยานิพนธ์	คณะกรรมการ
๙.	นายสุวี เกษรชูภนก	บทบาท ของนิคม อุตสาหกรรม ในการพัฒนาอุตสาหกรรม	อ. ชัย กาญจนากม อ. รังสรรค์ ชนะพรพันธุ์ อ. วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร อ. ร.อ. วิโรจน์ โอดสถานุเคราะห์ อ. วัชรียा ไถสงวน อ. สมพงษ์ ฝ่ายจำปา อ. ร.อ. วิโรจน์ โอดสถานุเคราะห์
๑๐.	นางกัญญา พลจันทร์	ผลิตภัณฑ์ของอุตสาหกรรมประมงบนรดอนท์ในประเทศไทย	อ. ร.อ. วิโรจน์ โอดสถานุเคราะห์ อ. วัชรียा ไถสงวน
๑๑.	น.ส. นิจพร โภษยิกสสถาพร	บทบาททางเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมสิ่งทอผ้าฝ้ายในประเทศไทย	อ. ร.อ. วิโรจน์ โอดสถานุเคราะห์ อ. วรุณิ ทิรัญรักษ์ อ. ทวี หมื่นนิกร
๑๒.	นายคำรงค์สุนกุล	มาตรการของธนาคารแห่งประเทศไทย ในการ พัฒนาสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์	อ. ชัย กาญจนากม อ. เพลินพิศ สักย์สงวน
๑๓.	น.ส. กัญจนา โลหวัชรสนกิ	ชาวจังกับเศรษฐกิจไทยในรัชสมัยพระบรมราชูปถัมภ์	อ. นันท์ กิจชาลักษณ์ อ. ชัย กาญจนากม อ. ร.อ. วิโรจน์ โอดสถานุเคราะห์ อ. สุรพันธุ์ จันเจริญ
๑.	เศรษฐีศาสตรมหาบัณฑิต (ศึกษาเป็นภาษาอังกฤษ) น.ส. เรืองไว ณัณยานนท์	Effect of Trade on Rice Farmers' Real Income	Seiji Naya William A. Mc Cleary
๒.	น.ส. รัชดา พุทธิการันต์	A Case Study on the Economic Contribution of Private Direct Foreign Investment in the Textile Industry	Аммар Сиамвала William A. Mc Cleary

ที่	ชื่อผู้สำเร็จการศึกษา	หัวข้อวิทยานิพนธ์	คณะกรรมการ
๓.	นายชเนງรูวัลลอก ชุมทอง	Role of Economies of Scale in Accelerating Economic Growth Special Accentuation on Large-Scale Industries: A Case Study of Cotton Textile Industry	Jay S. Sakin Ammar Siamwalla
๔.	นายเจมส์ก้าดี้ ปีนทอง	Economics of Small Tractor Production in Thailand	Delane E. Welsch Ammar Siamwalla
๕.	น.ส. มุกดา แย้มประเสริฐ	The Development of Thailand's Imports: A Study of Sources of Supply and Elasticity of Substitution, 1960-1971	Seiji Naya Narongchai Akrasanee
๖.	น.ส. พรเด็ญ อรุณเพ็ชตรา	The Inter-regional Econometric Model of the Rice Market in Thailand	Ammar Siamwalla
๗.	นายสมนึก ทับพันธุ์	The Price Analysis and the Rate of Return on Holdings of Rice and Paddy Cassava Industry in Thailand	William L. Baldwin Ammar Siamwalla
๘.	นายบุญจิตร วิถีภาณุณกุล		Delane E. Welsch
๙.	นายจีรศักดิ์ พงษ์พิษณุพิจิตร	The Export Performance of Developing ECAFE Countries: The Case of Thailand	Delane E. Welsch
๑๐.	นายกนกศักดิ์ แก้วเทพ	The Demand for International Reserves: A Case Study of Nine Selected Asian Countries	William A. McCleary
๑๑.	นายสมชาย รัตนโภนุท	Trade and Employment: With a Focus on Protection and Factor Intensity	Richard Schatz
๑๒.	น.ส. สุวรรณ ศรีเทพินทร์	Correlation Matrix Analysis of Economic & Social Development Indicators of Thailand 1957-1971	Trent Bertrand
๑๓.	นายเสกสรร บีกิเบรมปราโมทย์	Terms of Trade: Thailand	Seiji Naya Sathit Uthaisri Veerapong Ramangkul
			William A. McCleary Seiji Naya

ก	ชื่อผู้สำเร็จการศึกษา	หัวข้อวิทยานิพนธ์	คณะกรรมการ	๑๗๘
๑๔.	น.ส. เอ่องกิพย์ จินาพันธ์	Demand and Marketing of Farm Machinery	Delane E. Welsch Oey Astra Meesook	
๑๕.	น.ส. นิตยา พิบูลย์รัตนกิจ	Economic Analysis of Tariff Change: A Case Study of Thailand 1969-1972	Narongchai Akrasanee Nimit Nontapanthawat	
๑๖.	Miss Chan Wai-chu	International Trade in Manufactures: A Comparative Study of the Export Performance of Hong Kong, Republic of China and Republic of Korea, 1962-1971	Seiji Naya Trent Bertrand	
๑๗.	Mr. Heung Shu-fai	Manufacturing Employment in Singapore, 1959-1972	Seiji Naya Trent Bertrand	
๑๘.	Mr. Law Cheung-kwok	Wage Differentials: A Case of Study of Hong Kong, 1964-1973	Trent Bertrand Oey Astra Meesook	
๑๙.	Mr. Chow Tung-leung	An Economic Study of Hong Kong's Imports 1959-1972	Nimit Nontapanthawat Sathit Uthaisri	
	สังคมสังเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต			
๑.	น.ส. ดวงดาว เกี้ยวหยูร	บริการความปลอดภัยสำหรับประชาชนในเขตจำหน่ายของกรุงเทพมหานคร	ศ. วรรธนี บินทะสนัน นายปริ๊ต พิทักษ์มนุศาสน์	
๒.	นายกล้าณรงค์ รักนวิจกร	ผลกระทบของเยาวชนชนบทต่อหลักสูตรการฝึกอบรมผู้นำเยาวชน	อ. นันทนีย์ ไชยสุค ศ. เทวี รัชทานนท์ นายเดชชัย ลวนานนท์ อ. บุญเจติ สุวรรณเสเนี่ย	

ที่	ชื่อผู้ส่งเรื่องการคุกคาม	หัวข้อวิทยานิพนธ์	คณะกรรมการ
๓.	น.ส. วิเชียรฉาย นักร้อง	การศึกษาประพฤติปฏิบูรณ์ของนักเรียน พนิชยการ ใน กรุงเทพมหานคร	ศ. เทวี รัชทานนท์ อ. วราชนา โอบายะวะทัย อ. บุญเดช สุวรรณเสนีย์
๔.	นางกรีทับทิม พานิชพันธ์	ทักษณ์คิดของอาจารย์มหาวิทยาลัยในกรุงเทพฯ ต่อการ วางแผนครอบครัว	ศ. วารุณี บินทาสันท์ น.พ. มนัสวี อุณหนันท์ ศ. สกานท์ ตามไท
๕.	น.ส. ทักษิณ ไทยภิรมย์	บทบาทของศูนย์เยาวชน ในการ พัฒนาเยาวชน โดย เทศบาลนครหลวง	อ. วารุณี บินทาสันท์ นายจุพินทร์ ฤกแแต่ง อ. นราจะ จีกกะสังคະ
๖.	น.ส. บุปผาชาติ อักขระนันทน์	ผลกระทบ ของ นาย แพทรี่ และ พยาบาล ต่อ งาน สังคม สงเคราะห์ ใน โรงพยาบาล ตำรวจ และ ทหาร	ศ. วารุณี บินทาสันท์ พ.ต.ก. อุทัย กรีอุณ อ. ณัฐไชย กันกิสุข
๗.	น.ส. เสาวณีย์ ลีลาনุช	นักสังคมสงเคราะห์ กับ การแก้ไข ปัญหา ของ ผู้ขาดการ รับบริการวางแผนครอบครัว	ศ. วารุณี บินทาสันท์ น.ส. สุนทรี สุวิปกิจ อ. จิรา สารพันธ์
๘.	น.ส. พวรรณยุพา ศักดิ์คำดวง	บทบาท ของ บัณฑิต อาสาสมัคร ใน โครงการศึกษาขั้น ประการ นี้ บัตรนั้นสูง บัณฑิตอาสาสมัคร	ศ. เทวี รัชทานนท์ ศ. สิริ สมบัติศิริ
๙.	น.ส. ศศิพัฒน์ ไกรวงศ์	การสำรวจเกี่ยวกับ การเรียนรู้ ทักษณ์คิด และ วิธีปฏิบูรณ์ ที่ เกี่ยว กับ การวางแผนครอบครัว ของ ชนบท หมู่บ้าน ก่อ อำเภอ เชียงใหม่ ใน จังหวัด เชียงใหม่	อ. บุญเดช สุวรรณเสนีย์ ศ. วารุณี บินทาสันท์ น.พ. วราวดุ สมាមวงศ์ ศ. เทวี รัชทานนท์

ที่	ชื่อผู้สำเร็จการศึกษา	หัวข้อวิทยานิพนธ์	คณะกรรมการ
๑๐.	น.ส. ทัศนีย์ สุทธิพันธุ์	การศึกษาเปรียบเทียบการบริหารงานสังคมสงเคราะห์ในโรงพยาบาล	ศ. วารุณี บินทาสันต์ รศ. ดำรง เพชรพลาย อ. จิรา สารภาพันธ์
๑๑.	น.ส. ออนงค์ ลินธุประภา	การติดตามผลการอบรมสังคมสงเคราะห์ ศาสตร์ ภาค อุดรธานีของคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์	ศ. วารุณี บินทาสันต์ อ. ดร. ลาวัณย์ พลกัล อ. วิจิตร ระวิวงศ์
๑๒.	น.ส. แจ่มจันทร์ วงศ์วิเศษ	การศึกษาบัญหาและปัจจัยที่ทำให้นักศึกษามีผล การเรียนต่ำของวิทยาลัยครูส่วนสุนัขทา บึงการศึกษา ๒๕๑๕	ศ. วารุณี บินทาสันต์ อ. พวงรักน์ ไชยคิริ อ. มาฉะ ชิตตะสังกະ
๑๓.	น.ส. นพเก้า เพื่อนปฐม	ผู้นำวิถีทางจิตเวช กับการนำบัณฑรักษายาในโรงพยาบาล ฝ่ายภายในกรุงเทพมหานคร	ศ. วารุณี บินทาสันต์ พ.ญ. ศรีธรรม ชนะภูมิ อ. ณัฐไชย ทันตสุข
๑๔.	นายประเชษฐ์ บัวเอี่ยม	ระดับความสามารถในการศึกษาและปรับตัวเข้ากับ ผังคนของเชือก	ศ. วารุณี บินทาสันต์ อ. เรณุ ใจดีกิล อ. วิจิตร ระวิวงศ์
๑๕.	น.ส. นาลี ธรรมลิขิกุล	การเรียนรู้ในเรื่องการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการวางแผน ครอบครัวของประชาชนในแหล่งเรือนโถง ใกล้เคียง โรงพยาบาลรามาธิบดี	ศ. วารุณี บินทาสันต์ น.พ. วิชูร โอสถานันท์ ศ. เทวี รัชทานนท์
๑๖.	นายสมบูรณ์ ชาตพจน์ทายา	การศึกษาเปรียบเทียบการบริหารงานในสถาน พยา- บาลผู้บ่วยโรคเว้อนของรัฐและเอกชนในประเทศไทย	ศ. วารุณี บินทาสันต์ น.พ. ธีระ รามสูตร อ. วิจิตร ระวิวงศ์

ที่	ชื่อผู้สำเร็จการศึกษา	หัวข้อวิทยานิพนธ์	คณะกรรมการ
๑๗.	น.ส. อัญชัญ กาญจนพูน	ทัศนคติ ของหญิงบาง ประเกท ต่อการ สงเคราะห์ ของ รัฐบาล	ศ. วารุณี บินทาสันต์ นายนิรุตติ ไชยกุล นางสมทรง สุวรรณเลิศ อ. วิจิตร ระวีวงศ์ ศ. วารุณี บินทาสันต์
๑๘.	น.ส. อนงค์ ราชากร	การศึกษาบทบาทสังคมสงเคราะห์ทางการแพทย์ ฝ่าย จิตในประเทศไทย	น.พ. ยรวร Ying Kukhaworn อ. นายนะ ชิกกะสังคະ

หนังสือของสำนักพิมพ์สมาคมสังคมศาสตร์ฯ

ประวัติศาสตร์อาเซียน

การปฏิรูปการศึกษาในสมัย ร. ๕
ความสันเรื่องและความล้มเหลว
ประวัติอัฒนธรรมจีน
บัญญัติศพท
ถักษะวรรณกรรมไทยช่วง
บันทึกความรู้ต่างๆ (๔ เล่มชุด)
ชุมชนพะนิพันธ
ประเพณีไทย (๔ เล่มชุด)
หมอกอง คลุบ
การศึกษาในสมัยร. ๗
หนังสือสนก.
โสกราติส
เอนด ขอดนักสืบ
พจนานุกรมภัมศาสตร์

อธิบายภาพประศนาธรรมไทย
ประวัติศาสตร์อีสาน (๒ เล่มชุด)
หน่วยเจ้าสหทิพ ภฤคاذรา
ประวัติศาสตร์จีน
ไครจะกุนชาติอาเซี่ยน –
พุทธศาสนาหรือลัทธิโอมฯ
แรงงานกับอุตสาหกรรมไทย
อิสลามสมัยแรก
แผนดินพระนครเกล้า
เอโรไดตัส
สมควรปร้าการ
รัฐประหาร ๒๕๕๐
ประชุมร้อยแปด
ประวัติจิตรกรอเมริกัน
ลายรดน้ำและลายคำมະลອ
พรหมดนแห่งความรู้
ถึงหลักในปัจจุบัน

บ. อาร์. เพิร์น แต่ง
น.ร.ว. จิรวัฒน์ จักรพันธ์ แปล
วุฒิชัย นุสกิดป
น.ล. บุญเหลือง เทพยศวรรษ
ล. เสถียรศุภ
คณะกรรมการบัญญัติคัพพ
ประคง นิมมานเหมินทร
กรมพระยานริศ ฯ
กรมพระยาดำรง ฯ
เสรีรากเกศ
อาจารย์ ชาติบุรุษ (แปล)
เฉล่า ไชยวัฒน
ส. ศิริรักษ์
ส. ศิริรักษ์ (แปล)
บันดิอ พินพังงา (แปล)
มน วัลย์เพ็ชร (แปล)
วัฒนา ประทุมสินธุ
พงษ์กาลสกิษช
เด่น วิภาวดีนกจ
(อนุสรณ์)
ส. ศิริรักษ์ (แปล)
จำรงค์ ทองประเสริฐ

นิคม จันทร์วิทาร
นิติ เอี่ยวศรีวงศ์
นิจ ทองไถกิจ (แปล)
ชำนาญ อินทุไสกณ (แปล)
เฉลิม สุขเกษม
ศชิน ทันติกุล
เฉลิม อยู่เวียงชัย
น. ณ ปากน้ำ (แปล)
จุลักษณ์ พยากรณ์ราชน
พระยาอนุมานราชธน
กรมพระยาดำรงราชานุภาพ

หนังสือพ้อคเก็ตบุ๊คของกองบรรณาธิการสังคมศาสตร์ปริทัศน์
การปฏิวัติของชีดี การปฏิวัติของเงิน วิรชนาอานเชีย

หนังสือชุด วรรณไวทยากร พิมพ์เป็นเล่มย่อยแต่ละสาขาวิชา

พุทธธรรม (๒๕ บาท)

พระศรีวิสุทธรัตน์

วรรณคดี (๒๕ บาท)

วรรณคดีวิจารณ์และการศึกษาวรรณคดี

เชกนา นาควัชระ

หัวเรื่องของวรรณคดีไทย

น.ส. บุญเหลือ เทพยสุวรรณ

ภาษาศาสตร์ (๒๕ บาท)

อะไรมีอยู่แล้ว

พระมหาเสรียรพงษ์ ปุณณวนิโภ

การศึกษาประวัติความเป็นมาของภาษาฯ

วิจินทน์ ภานุพงษ์

เศรษฐศาสตร์ (๒๕ บาท)

ระบบภาษีอากรเพื่อการพัฒนา

อรัญ ธรรมโน

ทฤษฎีอัตราการปักบ้องฯ

จิราภรณ์ อิกรังกร ณ อยุธยา

มาตรการระหว่างประเทศฯ

ประชุม ใจกลาง

นิติศาสตร์และกิจการต่างประเทศ

การตัดสินใจทางการเมืองและการออกกฎหมายฯ

หยุด แสงอุทัย

สันติภาพกับองค์การสหประชาชาติ

วรพุทธิ ชัยนา

การสารศาสตร์ (๑๙ บาท)

การรักษาความลับของนักเขียนมวลชน

สุรัตน์ นุ่มนนท์

โอกาสและอักษะอย่างไรที่นับว่าเหมาะสมฯ

สุภา ศิริมานนท์

การศึกษา (๑๐ บาท)

เพื่อความเข้าใจสาระและธรรมชาติของการศึกษา

เอกวิทย์ ณ สถาบัน

อุ่นการทางการศึกษาของไทย

สุกัญญา ศิริรักษ์

บทบาทของมหาวิทยาลัยต่อการพัฒนาประเทศ

สิปปันนท์ เกตุทักษ์

บทบาทของพุทธิกรรมภาษาไทยฯ

รุจิ บุรี

รัฐศาสตร์ (๑๐ บาท)

นิติสนับสนุนการพัฒนาการเมืองไทย

รุจิ บุญมูงกาก

วัฒนธรรมการเมืองไทยกับการพัฒนาทางการเมือง

กมล สมวิเชียร

ค่านิยมของผู้นำกับการพัฒนา

ปราโมทย์ นาครทรรพ

ปรัชญา (๑๙ บาท)

ทรงคนหนึ่งเกี่ยวกับปรัชญา – มานะย์ – โลก

โภคถ ลินธราวนนท์

จริยศาสตร์

วิทย์ วิเศษทวย

บัญชาเกี่ยวกับ “ก้าวคน” ในปรัชญาของเบลโตก

พินิจ รักนกุล

ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม (๑๙ บาท)

การเจรจาทางการทุกระหว่างไทยกับอังกฤษ

แฉมสุ นุ่มนนท์

พระยาแขกเจ้าหัวเมืองคงศิริบด

เกรช บุนนาค

การใช้แบบจำลองคิดเหิง “วัฒนธรรม”ฯ

พัทยา สายหุ

(ไทยวัฒนาพานิชพิมพ์)

ผลงานอันดับต่อไปของโครงการตำรา สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์



วิเคราะห์สุวรรณภูมิไทย

โดยโภเนี้ย

รวมเอกสารสำคัญทางการปกครองของไทย ๒๔๐๗ - ๒๔๗๗
จัดรวบรวมโดยมูลนิธิปั่นในนั้นจุบัน

ເອເບີຕະວັນອອກຍົດໃໝ່

ประวัติศาสตร์ເອເບີຕະວັນອອກເຈືອງໄດ້

ສັຄນໄທຢູ່ໃນສັນຫັນຮັດນໂກສິນທິຣ

การປົກປອງແລະບໍລິຫານສຍາມແຕ່ໂບຮາມ

ม.ล. บุญเหลือ เทพยสุวรรณ

สมบติ จันทร์วงศ์ (ແປລ)

ชัยอนันต์ สมุทรณ์ ขัตติยา กรรณาสุต
ເສັ່ນໜ້າ ຈາມວິກ (ແປລ)

ศรีสุข ຖວາປະສິກົດ (ແປລ)

นิตติ สนิทวงศ์ (ບຣະນາທິການ)

ນ.ຮ.ວ. อคิน ระพีພັນ

กาญจน์ สมเกียรติกุล ยุพา ชุมจันทร์ (ແປລ)